Knut Hamsun

Gizemler

1920
Nobel
Edebiyat
Ödülü

Monokl
Edebiyat

GİZEMLER

Knut Hamsun

MonoKL Edebiyat

Yapıtın Özgün Adı: *Mysterier*

© Monokl Yayınları, 2015
© Gyldendal Norsk Forlag AS 1892

Bu çeviri, NORLA'mn çevirmen destek fonlarından yararlanılarak yayınlanmıştır.

Sertifika Numarası: 22834

ISBN: 978-605-5159-45-0

Birinci Basım: 2016 Haziran
Norveççeden çeviren: Haydar Şahin
Düzelti: Ayşegül Ergül Aslan
Kapak Tasarımı: Jamie Keenan
Baskı Hazırlık: MonoKL
Dağıtım: Kırmızı Kedi

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
Haramidere - İstanbul
Sertifika Numarası: 12027

MonoKL Yayınları
Uğur Mumcu Mah. Serçe Sok. No:33 D:3
Kartal - İstanbul
e-posta: editor@monokl.net
www.monokl.net
www.monoklkitap.com

GİZEMLER

Knut Hamsun

Norveççeden çeviren:
Haydar Şahin

Knut Hamsun (1859-1952) 1920 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Knut Hamsun, Norveç Edebiyatı'nın dünya yazınına armağan ettiği en önemli yazarlar arasındadır. Gerçek adı Knut Pedersen'dir, Hamsun soyadını babasının yerleştiği Hamsund'dan almıştır. Norveç'in Lom kasabasında doğan Hamsun, hayatı boyunca Amerika başta olmak üzere sayısız yolculuk gerçekleştirdi ve birçok meslek edindi. İnsan doğasını ve uygarlığın etkilerini bizzat hayatın içinde gözlemledi, keskin bir içgörü ve gerçekçi bir eleştiri yeteneği kazandı. İncelikli ve mizahi yalınlığıyla gerçekçi bir bireyselliğin ve doğaya özlemin takipçisi oldu. 19 Şubat 1952'deki ölümüne kadar çok çeşitli formlarda büyük bir insanlık külliyatı yazdı.

En bilinen yapıtları *Açlık*, *Pan*, *Victoria*, *Rosa*, *Benoni*, *Hüzünlü Havalar*, *Dünya Nimeti* ve *Gizemler*'dir.

I

Geçen yaz ortasında Norveç'in küçük kıyı kasabalarından biri epeyce sıra dışı olaylara sahne oldu. Bir yabancı geldi; Nagel adındaki bu ilginç, kendine özgü şarlatan, yığınla tuhaflık yapıp geldiği gibi birdenbire ortadan kayboldu. Dahası, genç ve gizemli bir kadın, kim bilir ne için, onu ziyaret etti; ancak birkaç saat kalma cesareti gösterdikten sonra kendi yoluna gitti. Ama olaylar böyle başlamıyor...

İlkin, akşam altı sularında iskeleye yanaşan buharlı teknenin birkaç yolcu getirdiği, yolculardan birinin ilginç sarı giysisi ve geniş siperlikli şapkası olduğu görüldü. Bayan Kjelland'ın nişanı dolayısıyla o 12 Haziran akşamında kasaba bayraklarla donatılmıştı. Central Otel'in hamalı hemen güverteye çıktı, sarı giysili adam eşyalarını ona, biletini gemi görevlisine teslim etti. Ama sonra, karaya çıkmak yerine güvertede ileri geri yürümeye başladı. Oldukça huzursuz görünüyordu. Yandan çarklının düdüğü üçüncü kez öttüğünde adam henüz kamarotun parasını bile ödememişti.

İleri geri yürürken geminin hareket ettiğini görüp durdu. Bir süre ne yapacağını bilemedi, ardından korkuluklardan eğilip kıyıdaki hamala seslendi: "Neyse, eşyalarımı götür, bir de oda ayırtıver."

Böylece gemi onu fiyordun açıklarına götürdü.

Bu adamın adı Johan Nilsen Nagel'di.

Hamal onun eşyalarını el arabasına yükledi. İki küçük valizle bir kürkü vardı yalnızca – yaz ortasında bir kürk; ayrıca bir el çantasıyla bir keman kutusu. Üzerlerinde ad yazmıyordu.

*

Ertesi gün öğleden sonra Johan Nilsen, kara yolundan iki atlı bir arabayla otele geldi. Deniz yolundan, üstelik daha da kolay gelebilirdi; ama arabayla gelmişti işte. Yanında biraz daha eşya

getirmişti: Ön koltukta bir bavul, bir omuz çantası, bir pardösü ve içinde birtakım şeyler bulunan bir el çantası vardı. El çantasının üzerine incilerle J. N. N. harfleri işlenmişti.

Henüz arabadan inmeden otelciye odasını sordu; ikinci katta kalacağı yer gösterilince duvarlar kalın mı, ses geçiriyor mu diye incelemeye başladı. Ardından birdenbire hizmetçi kıza döndü:

"Adınız nedir?"

"Sara."

"Sara." diye yineleyip ekledi: "Bir şeyler yiyebilir miyim? Demek adınız Sara, öyle mi? Söylesenize," dedi, "burada eskiden bir eczane mi vardı?"

Sara şaşkınlıkla yanıtladı:

"Evet. Ama yıllar önceydi bu."

"Yıllar önce, öyle mi? Elbette, koridora girer girmez anlamıştım; kokuyu aldım diyemem, ama hisseder gibi olmuştum. Evet, evet."

Aşağı indiğinde akşam yemeği boyunca ağzını bıçak açmadı. Buharlı gemiyle önceki akşam onunla birlikte gelen yolcular, masanın karşı ucunda oturan iki beyefendi, o içeri girince birbirlerine anlamlı bakışlar fırlatıp dünkü talihsizlikle ilgili açıkça şakalaştılar; ama Nagel oralı olmadı. Çabucak yemeğini yedi, başıyla tatlı istemediğini belirtip sandalyesinde geri kayarak birdenbire ayağa kalktı. Çabucak bir puro yakıp dışarı çıktı, sokakta gözden yitti.

Gece yarısından çok sonraya dek ortalarda görünmedi; döndüğünde saat neredeyse üçü vuracaktı. Nereye gitmişti? Komşu kasabaya uğradığı sonradan ortaya çıktı, sabahleyin arabayla geldiği o uzun yoldan yürüyerek gidip gelmişti. Çok önemli bir işi olmalıydı. Sara ona kapıyı açtığında adam kan ter içindeydi; yine de ona birçok kez gülümsedi, neşesi oldukça yerindeydi.

"Tanrım, ne güzel bir boynunuz var!" dedi. "Ben yokken posta geldi mi? Nagel, Johan Nagel adına? Of, tam üç telgraf mı! Baksanıza, şu duvardaki resmi indirip götürebilir misiniz? Ona bakmaktan kurtulmak istiyorum. Yatıp sürekli bu resmi izlemek çok sıkıcı. Üçüncü Napolyon'un böylesi yeşil bir sakalı yoktu. Çok teşekkür ederim."

Sara gidince Nagel odanın ortasında durdu. Hiç kımıldamıyordu. Dalgın bakışlarını duvarda bir yere dikti, başını giderek yana eğmesi dışında hiç hareket etmiyordu. Epeyce sürdü bu.

Orta boylu, bronz yüzlüydü; tuhaf, karanlık bakışlarıyla güzel, kadınsı bir ağzı vardı. Ya kurşundan ya demirden yalın bir yüzük taşıyordu parmağında. Oldukça geniş omuzluydu; yirmi sekiz, otuz yaşlarında olmalıydı; otuzdan çok değildi kesinlikle. Şakakları ağarmaya başlamıştı.

Sertçe irkilerek düşüncelerinden sıyrıldı, öyle sert irkilmişti ki rol yapıyor olabilirdi, sanki orada öylece durup bu irkilişe hazırlanmıştı; oysa içeride başka kimse yoktu. Pantolonunun cebinden birtakım anahtarlar, biraz bozuk para ve kurdelesi epriyip acınası duruma gelmiş bir Cankurtaran Madalyası çıkardı; bunları komodinin üzerine bıraktı. Cüzdanını yastığının altına soktu, yelek cebinden saatiyle birlikte bir şişe, üstünde zehir simgesi bulunan bir ilaç şişesi çıkardı. Saati bir süre elinde tutup bıraktı; ama şişeyi cebine hemen geri koydu. Ardından yüzüğünü çıkarıp elini yüzünü yıkadı, parmaklarıyla saçlarını geri yatırdı; aynaya bir kez bile bakmamıştı.

Yatalı çok olmuştu, ancak birdenbire yüzüğünü lavaboda bıraktığını hatırladı; bu önemsiz demir yüzük olmadan yapamazmış gibi kalktı, onu parmağına yeniden geçirdi. Sonunda üç telgrafa uzandı; ama daha birinciyi bitirmeden kısa, sessiz bir kahkaha attı. Yattığı yerde kendi kendine gülüyordu; dişleri de olağanüstü güzeldi. Sonra yüzü yine ciddileşti, çok geçmeden telgrafları büyük bir umursamazlıkla elinden attı. Önemli bir haber almıştı: Bir arsa için altmış iki bin kron teklif edildiğinden söz ediliyordu, satış hemen gerçekleşirse bu bedel nakit ödenecekti. Bunlar kısa, kupkuru iş telgrafıydı, gülünçlükten uzaktı; öte yandan üçü de imzasızdı. Nagel çok geçmeden uykuya daldı. Başucunda yanan, söndürmeyi unuttuğu bir çift mum onun göğsüyle tıraşlı, pürüzsüz yüzünü aydınlatıyor, masada apaçık duran telgrafların üzerine kımıltısız bir ışık düşürüyordu...

Ertesi sabah Johan Nagel otel hizmetçisini postaneye göndermişti; birtakım gazeteler gelmişti, birkaçı yabancıydı, ama mektup

yoktu. Nagel keman kutusunu göstermek istermiş gibi odanın ortasında bir sandalyenin üzerine koydu, ama açmadı; çalgı dokunulmadan kaldı.

Birkaç mektup yazarak, odasında ileri geri yürürken kitap okuyarak geçirdi sabahı. Dükkânlardan birinden de eldiven satın almıştı, kısa süre sonra da pazara gitti, küçük, havuç rengi bir yavru köpeğe on kron ödedi; yavruyu hemen otel sahibine armağan etti. Hayvanın dişi olmasına bakmadan adım Jakobsen koyması herkesi güldürmüştü.

Bütün gün başka bir şey yapmadı. Kasabada bir işi yoktu, kimseyi ziyaret etmedi, devlet dairelerine gitmedi; tek bir kişiyi bile tanımıyordu. Otelde onun hemen her şeye, kendi eşyalarına bile gösterdiği umursamazlık biraz şaşkınlık uyandırıyordu. Odasındaki üç telgraf da herkesin görebileceği biçimde açık durmayı sürdürüyordu; geldiklerinden beri onlara elini sürmemişti Nagel. Doğrudan kendisine yöneltilen soruları bile yanıtsız bırakabiliyordu. Otel sahibi iki kez ona kimlerden olduğunu, kasabaya niye geldiğini sormaya kalkmış, iki girişiminden de sonuç alamamıştı. Günün ilerleyen saatlerinde yabancının bir özelliği daha ortaya çıktı: Evet, burada kimseyi tanımıyordu, aramamıştı; ama kilise avlusunun girişinde kasabalı genç kadınlardan birinin önünde durmuş, elini uzatmış, açıklayıcı tek söz etmeksizin yerlere dek eğilip selam vermişti. Söz konusu genç kadının yüzü kıpkırmızı olmuştu. Ardından bu küstah adam doğruca ana yola çıkıp mezarlığa gitmiş, orayı da geçmişti – izleyen günlerde de bunu yineleyecekti. Gezintilerinden geç döndüğünden, geceleri otel kapandıktan çok sonra ona kapının açılması gerekiyordu.

Üçüncü gün erkenden onu odasından çıkarken yakalayan otel sahibi, selam sabahın ardından birkaç sıcak söz etti. Birlikte verandaya çıkıp oturdular. Otel sahibi bir kasa taze balığın gönderilmesi konusunu ona sormaya kalkıştı. "Şu gördüğünüz kasayı nasıl gönderebilirim, biliyor musunuz?"

Nagel kasaya baktı, başını iki yana sallayıp gülümsedi. "Yok, böyle işlerden hiç anlamam." diye karşılık verdi.

"Öyle mi? Çok gezip gördüğünüzü, başka yerlerde böyle işlerin nasıl yürüdüğüne tanık olduğunuzu düşündüğümden sormuştum."

"Yok, çok gezmedim."

Sessizlik.

"Öyleyse belki başka, nasıl söyleyeyim, değişik bir uğraşınız vardır. Bir iş adamı olmayasınız?"

"Yok, iş adamı değilim."

"Anlıyorum, kasabamıza iş için gelmediniz demek."

Yanıt yok. Gözlerini boşluğa diken Nagel yaktığı puronun dumanlarını usulca üfledi. Yan gözle onu izleyen otel sahibi, "Bizim için biraz çalmaz mıydınız? Kemanınızla geldiğinizi gördüm." diye bir deneme daha yaptı.

Nagel ilgisizce karşılık verdi: "Yok, o defteri kapadım."

Çok geçmeden de öylece kalkıp gitti. Biraz sonra geri döndü: "Bakın aklıma ne geldi: Ne zaman isterseniz hesabı ödeyebilirim. Benim için fark etmez."

"Sağ olun," diye yanıtladı otel sahibi, "acelesi yok. Biraz uzun kalacaksanız size indirim yapmamız gerekecek elbette. Bilemiyorum, bizi uzun süre onurlandırmayı düşünüyor musunuz?"

Birdenbire canlanan Nagel gecikmeden yanıt verdi; durup dururken yüzü de kızarmıştı biraz.

"Evet, neden olmasın, bir süre kalmayı düşünebilirim pekâlâ." dedi. "Koşullar gösterecek. Yeri gelmişken söyleyeyim, ben bir ziraatçıyım, çiftçilik yapıyorum. Bir yolculuktan dönüyorum ve bir süreliğine burada kalabilirim. Söylemeyi unutmuş olmalıyım... Adım Nagel, Johan Nilsen Nagel."

Kendisini daha önce tanıtmayışının bağışlanmasını dileyerek otelciyle sıkı sıkıya tokalaştı. Yüzünde en küçük bir alaycılık okunmuyordu.

"Düşündüm de," dedi otel sahibi, "size çok daha iyi, çok daha sessiz bir oda verebiliriz. Merdivenlerin yanında kalıyorsunuz, oranın her zaman huzurlu olduğu söylenemez."

"Sağ olun, buna gerek yok; odam çok iyi, bana yetiyor. Ayrıca camdan bütün pazar yerini görebiliyorum, çok da ilginç buluyorum bunu."

Otel sahibi az sonra şöyle dedi:

"Biraz tatil yapıyorsunuz demek? Yaz boyunca bizimlesiniz diyebilir miyiz öyleyse?"

"İki üç ay, belki daha uzun, tam bilemiyorum." diye yanıtladı Nagel. "Koşullara bağlı. Bekleyip görmem gerek."

O sırada oradan geçen bir adam eğilerek otel sahibini selamladı. Ufak tefek, epeyce yoksul giyimli, silik biriydi; adım atmakta güçlük çektiği açıkça belli olmasına karşın oldukça hızlı yürüyordu. Yerlere dek eğilen adamı gören otel sahibi elini başına götürmedi bile. Nagel, öte yandan, kadife şapkasını çıkardı.

Otel sahibi Nagel'e döndü: "Ona Minik diyoruz. Biraz delidir, ama acımamak elde değil; çok iyi yüreklidir."

Minik konusunda başka söz edilmedi.

"Birkaç gün önce," deyiverdi Nagel birdenbire, "buralarda bir yerde ormanda ölü bulunan biriyle ilgili bir yazı vardı gazetede. Nasıl biriydi? Karlsen'di adı sanıyorum. Buralı mıydı?"

"Evet," dedi otel sahibi, "bizim hacamatçının oğluydu; kadıncağızın evi buradan görünüyor, şu kırmızı çatı. Karlsen tatil için buradaydı, geliş o geliş oldu. Gerçekten çok yazık; yetenekli bir genç adamdı, yakında rahipliğe başlayacaktı. Ne diyeceğini bilemiyor insan, ama kesinlikle kuşkulu bir durum; iki bileği birden kesilmiş, böyle bir kaza olmaz, öyle değil mi? Üstelik şimdi bıçak da bulundu, beyaz saplı küçük bir kalem bıçağı; polis dün gece bulmuş. Görünüşe bakılırsa işin içinde bir aşk varmış."

"Bakın şu işe. Peki kendisini öldürmemiş olabileceğinden kuşkulanan var mı gerçekten?"

"Bir umut işte – anlarsınız siz de, bıçak elinde yürürken anlaşılmadık bir biçimde düşüp kendisini iki yerden birden kestiğine inananlar da var. Hahahah, bence pek olası değil bu; hiç değil. Öte yandan kutsanmış toprağa gömüleceği kuşkusuz. Yok, düşmüş falan olamaz ne yazık ki."

"Bıçağı dün buldular dediniz. Yanında değil miymiş?"

"Hayır, uzağında bulunmuş. Kullandıktan sonra ormanın içine atmış; tam bir rastlantı sonucu bulmuşlar."

"Öyle demek. Peki yerde yaralı yatarken ne diye fırlatsın bıçağı? Kendisini bir bıçakla kestiği su götürmezken?"

"Evet, Tanrı bilir ne düşünüyordu o sırada; ama söylediğim gibi, büyük olasılıkla bir aşk var işin içinde. Böyle kötüsünü daha önce duymamıştım, kafa yordukça daha çok canım sıkılıyor."

"Neden işin içinde bir aşk olduğunu düşünüyorsunuz?"

"Çeşitli nedenlerden dolayı. Yine de ne diyeceğimi bilemiyorum."

"Peki kazara düşmüş olamaz mı? Çok tuhaf bir konumda yatıyormuş, yüzükoyun; kafası bir su birikintisi içindeymiş, öyle değil mi?"

"Evet, üstü başı da çamur içindeymiş. Ama bu neyi değiştirir? Ayrıca böyle yapmak istemiş de olabilir. Yüzündeki ölüm acısını gizlemek istemiştir belki. Kim bilir?"

"Ardında yazılı bir şeyler bırakmış mı?"

"Bir kâğıt karalıyormuş; yollarda yürürken yazıp dururdu zaten. Bu yüzden, bıçakla kalemini açarken takılıp düştüğünü, önce bir bileğini, ardından öbürünü, tam da damardan kestiğini düşünüyorlar. Hahahah, yok daha neler! Ama evet, yazılı bir şeyler bırakmış kuşkusuz; elinde küçük bir kâğıt parçası varmış, kâğıtta da şöyle yazıyormuş: 'Çeliğin de en son karşı çıkışın gibi keskin olsun!'"

"Ne yapmacık bir tavır! Bıçak kör müymüş?"

"Evet, öyleymiş?"

"Niye önceden bilememiş bıçağı?"

"Onun bıçağı değilmiş."

"Kiminmiş peki?"

Otel sahibi yanıt vermeden önce biraz duraksadı:

"Bayan Kielland'ın bıçağıymış."

"Bayan Kielland'ın mıymış bıçak?" diye sordu Nagel. Ardından ekledi: "Ayrıca Bayan Kielland kim?"

"Dagny Kielland. Papazın kızı."

"Anlıyorum. Şu işe bakın. Duyulmuş mu böylesi! Genç adam onun için çılgına dönmüş, öyle mi?"

"Öyle olmalı kuşkusuz. Neyse, hepsi onun için deliriyor, yalnızca o değil."

Düşüncelere dalan Nagel başka söz etmedi. Otel sahibi sessizliği bozdu: "Bunları size bir sır olarak söyledim, sizden dileğim..."

"Evet, evet," diye karşılık verdi Nagel, "o bakımdan kuşkunuz olmasın."

Nagel daha sonra kahvaltıya gidince otel sahibi mutfaktakilere, yedi numarada kalan sarı giysili adamla sonunda iki laf edebildiğini anlatıyordu. "Bir ziraatçıymış," dedi, "yurt dışından geliyor. Birkaç ay kalacakmış. Tanrı bilir nasıl biri."

II

O günün akşamında Minik'le karşılaştı Nagel birdenbire. Bitmek tükenmek bilmeyen, usandırıcı bir konuşma geçti aralarında, üç saati geçen bir konuşma.

Olay baştan sona şöyle gelişti:

Johan Nagel elinde gazetesiyle otelin kafesinde otururken Minik girdi içeri. Çevre masalarda başkaları da vardı; bunlardan biri siyahlı kırmızılı örgü şalını omuzlarına atmış, iri kıyım köylü bir kadındı. Minik herkesi tanıyormuş gibi görünüyordu; girer girmez kibarca sağa sola selam veren adamcağız bağırışlarla, kahkahalarla karşılandı. Köylü kadın ayağa kalkıp onunla dans etmek istedi.

"Bugün olmaz, bugün olmaz!" diyen Minik, kadını savuşturup elinde şapkasıyla dosdoğru otel sahibine gitti:

"Kömürleri mutfağa götürdüm; sanırım bugün başka iş yoktur."

"Yok," dedi otel sahibi, "daha ne olacak?"

"Yok." dedi Minik de, usulca geri çekilerek.

Olağanüstü çirkindi. Durgun mavi gözleri vardı, ancak ön dişleri korkunç ölçüde çıkıktı ve bedensel özrü nedeniyle aşırı çarpık yürüyordu. Saçları iyice ağarmıştı; öte yandan sakalları daha koyucaydı, ama öyle seyrekti ki yüzünün her yerinden derisi görünüyordu. Eskiden denizciymiş; şimdi rıhtım yakınlarında küçük bir kömürcü dükkânı işleten bir akrabasıyla yaşıyordu. Konuşurken bakışlarını yerden kaldırmıyordu pek.

Masalardan birinden ona seslenildi; gri yazlık takım elbise giymiş bir beyefendi, önündeki bira şişesini göstererek hevesle el salladı.

"Gelin de bir bardak anne sütü için. Ayrıca sizi sakalsız görmeyi çok istiyorum."

Minik, şapkası elinde, sırtını kamburlaştırıp saygıyla yanaştı masaya. Nagel'in önünden geçerken özellikle biraz daha eğildi, usulca dudaklarını kımıldattı. Gri giysili adamın karşısına dikilip fısıldadı:

"Yalvarırım bağırmayın, saygıdeğer Vekil Bey. Gördüğünüz gibi yabancıların huzurundayız."

"Aman Tanrım," dedi Vekil, "yalnızca size bir bardak bira ısmarlamak istemiştim. Oysa siz yüksek sesle konuşuyorum diye beni azarlıyorsunuz."

"Yok, yanlış anladınız, özür dilerim. Yabancıların yanında o eski numaraları yapamam. Ayrıca şimdi bira içemem."

"Öyle mi? İçemez misiniz?"

"Yok, şimdi olmaz, sağ olun."

"Sağ olun şimdi olmaz da ne demek? Ne zaman olur? Hahaha, bir papaz oğlu musunuz yoksa? Nasıl da ele veriyorsunuz kendinizi!"

"Ah, beni yanlış anladınız, neyse, önemli değil."

"Yapmayın ama, sıkıntınız nedir?"

Onu yanındaki sandalyeye çekti Vekil; Minik biraz oturduktan sonra kalktı.

"Hayır, bırakın beni," dedi, "içkiye dayanamıyorum, Tanrı bilir neden, artık eskisinden de daha az dayanıklıyım. Olan biteni anlamadan sarhoş oluyor, kendimi kaybediyorum."

Vekil ayağa kalkıp gözlerini Minik'e dikti, bardağı onun eline tutuşturup "İçin!" dedi.

Sessizlik oldu. Minik bakışlarını kaldırdı, alnındaki saçları geri itip sustu.

"Peki," dedi sonra, "nasıl isterseniz; ama yalnızca birkaç damla. Sizinle kadeh kaldırmanın şerefi için birazcık yalnızca."

"İçin hepsini!" diye bağırdı Vekil, kahkahalara boğulmamak için yan dönerek.

"Yok, hepsini değil, hepsi olmaz. Bana yaramıyor, niye içeyim? Öyle kızıp kaşlarınızı çatmayın; neyse, ısrar ettiniz diye bu sefer içeceğim zaten. Başıma vurmaz umarım. Saçmalık bu, ama bu kadarını kaldırabilirim. Şerefinize!"

"İçin, için!" diye bağırdı Vekil yine, "Dipleyin! İşe böyle. Şimdi oturup şaklabanlık yapacağız. Önce siz biraz dişlerinizi gıcırdatacaksınız, sonra ben sakallarınızı kesip sizi on yıl gençleştireceğim. Ama önce dişlerinizi biraz gıcırdatın, olur mu?"

"Hayır, yapamam, tanımadığım kişilerin önünde yapamam

bunu. Üstüme varmayın, gerçekten yapamam." dedi Minik, gitmeye yeltenerek. "Ayrıca vaktim yok."

"Vaktiniz mi yok? Çok kötü. Haha, gerçekten çok kötü. Vaktiniz bile yok."

"Yok, şimdi olmaz."

"Dinleyin: Bu üzerinizdekini değiştirmeniz için size yeni bir palto almayı epeydir düşündüğümü söylesem... Neyse, durun bir bakayım, evet, gördüğünüz gibi eskimiş, bitmiş büsbütün; bakın, bakın! Dokununca dağılıveriyor." Vekil, paltoda bulduğu bir deliğe parmağını soktu. "Çözülüveriyor, dayanacak durumda değil, bakın işte, görmüyor musunuz!"

"Bırakın beni! Tanrı aşkına söyleyin, size ne yaptım? Paltomu da bırakın!"

"Hey yüce Tanrım, size hemen yarın yeni bir palto almaya söz veriyorum – bakalım – bir, iki, dört, yedi kişi huzurunda söz veriyorum. Neyiniz var bu akşam? Havalara giriyor, kabalık yapıyor, bizi ayaklarınızın altına almak istiyorsunuz. Evet, evet, öyle. Sırf paltonuza dokundum diye."

"Özür dilerim, kabalık yapmak istemedim. Bilirsiniz, sizin için her şeyi seve seve yaparım; ama..."

"Öyleyse seve seve yanıma oturabilirsiniz."

Alnındaki ak saçları yana iten Minik oturdu.

"Güzel. Şimdi biraz dişlerinizi gıcırdatma iyiliğini yapın."

"Yok, onu yapmayacağım."

"Yapmayacak mısınız, öyle mi? Evet mi hayır mı?"

"Tanrım, ben ne yaptım size? Beni rahat bırakamaz mısınız? Neden ben herkesin maskarası olayım? Şuradaki yabancı bizden yana bakıyor, gözümden kaçmadı; bize bakıp gülüyordur büyük olasılıkla. Değişmiyor bir türlü; daha ilk geldiğiniz gün Doktor Stenersen beni yakaladı, size benimle nasıl dalga geçeceğinizi öğretti, siz de şimdi oradaki beyefendiye öğretiyorsunuz. Önce biri, sonra öbürü, sırayla öğreniliyor bu."

"Yapmayın ama; evet mi hayır mı?"

"Hayır, diyorum!" diye bağırdı Minik, sandalyesinden sıçrayarak. Ama sonra, aşırı zorba görünmekten çekinmiş gibi

yeniden oturup ekledi: "Ayrıca dişlerimi gıcırdatamıyorum, bana inanmalısınız."

"Yapamıyor musunuz? Haha, elbette yapabilirsiniz. Diş gıcırdatmakta üstünüze yoktur."

"Tanrı biliyor, yapamıyorum."

"Hahaha! Daha önce yaptınız sonuçta."

"Evet, ama sarhoştum. Hatırlamıyorum, başım dönüyordu. Ardından iki gün hasta yattım."

"Doğru," dedi Vekil, "kabul ediyorum, o sırada sarhoştunuz. Neyse, bunca kişinin önünde ne diye boşboğazlık yapıyorsunuz. Ben olsam böyle bir şeyi asla yapmazdım."

Bu sırada otel sahibi kafeden ayrıldı. Minik sessizdi; Vekil ona baktı: "Ne diyorsunuz? Paltoyu da unutmayın."

"Unuttuğum yok;" diye yanıtladı Minik, "ama yapmayacağım, yapamam, içemem artık, biliyorsunuz."

"Yapabilirsiniz de yapacaksınız da! İşittiniz mi? Yapabilirsiniz ve yapacaksınız, dedim. Gırtlağınızdan içeri dökmem gerekse bile..." Bunları söyleyen Vekil, Minik'in bardağını alıp ayağa kalktı. "Açın bakalım ağzınızı!"

"Hayır, yüce Tanrım, daha fazla bira içmeyeceğim!" diye bağırdı Minik, bembeyaz bir yüzle. "Dünyada hiçbir güç bana bunu yaptıramaz. Üzgünüm, ama midemi bulandırıyor, nasıl kötü bilemezsiniz. Kırmayın beni, yalvarırım. Birasız – bira içmeden dişlerimi gıcırdatırım."

"Öyleyse işler değişir; lanet olası, evet, birasız yapsan da olur."

"Evet, birasız yapmayı yeğlerim."

Minik sonunda, izleyenlerin gürültülü kahkahaları arasında, korkunç dişlerini gıcırdattı. Gazetesini okuyor görünen Nagel pencerenin yanındaki yerinde sessizce oturmayı sürdürüyordu.

"Daha çok, daha çok!" diye bağırdı Vekil. "Daha çok gıcırdat, duyamıyoruz."

Sandelyesini, düşmekten korkuyormuş gibi iki eliyle kavrayan Minik dimdik durmuş, başını titrete titrete dişlerini gıcırdatıyordu. Herkes kahkahalara boğulmuştu; köylü kadın gülmekten

yaşaran gözlerini silmek zorunda kaldı; çılgın neşesinden ne yapacağını şaşırıp iki kere yere tükürdü.

"Tanrı bizi sizin gibilerden korusun!" diye haykırdı, kendinden geçerek. "Şu Vekil Bey gibiler yok mu!"

"İşte! Dişlerimi daha çok gıcırdatamıyorum," dedi Minik, "Tanrı biliyor, gerçekten yapamıyorum. İnanın fazlası gelmiyor elimden."

"Peki, biraz dinlenin de yeniden başlayın. Ama dişlerinizi gıcırdatmak zorundasınız. Daha sonra sakalınızı keseceğiz. Şu biranın da tadına bakıverin; evet, içmelisiniz. Sizi bekliyor öylece."

Minik, başını sessizce iki yana salladı. Vekil, cüzdanını çıkarıp masaya yirmi beş øre koydu.

"Genelde on øreye yaparsınız, ama size yirmi beşi çok görecek değilim. Gündeliğinizi artırıyorum. Buyurun!"

"Lütfen işkencenize bir son verin. Yapamam."

"Yapamaz mısınız? Karşı mı geliyorsunuz?"

"Yüce Tanrım, beni hiç rahat bırakmayacak mısınız? Bir palto için sizi daha fazla eğlendirmeyeceğim, sonuçta ben de insanım. Ne istiyorsunuz benden?"

"Şunu söylememe izin verin: Gördüğünüz gibi şu puro külünü bardağınıza silkeliyorum, değil mi? Ayrıca şu bildiğiniz kibrit ve öbür kibrit parçası da önünüzdeki bardağın içini boyluyor. İşte! Şimdi tüm bunlara karşın bardağınızı dibine kadar içeceğinize garanti veririm. Evet, içeceksiniz."

Minik sıçradı. Besbelli titriyordu; yeniden gözlerinin üzerine dökülen ak saçlarının arasından dosdoğru Vekil'e bakıyordu. Birkaç saniye sürdü bu.

"Yok, bu çok fazla, çok fazla!" diye bağırdı, köylü kadın. "Yapmayın! Hahaha! Tanrı beni sizden korusun!"

"Yapmayacak mısınız? Karşı geliyorsunuz demek?" diye sordu Vekil. Kendisi de ayağa kalktı, bekledi.

Minik konuşmaya yeltendi, ama ağzından bir söz çıkmadı. Herkes ona bakıyordu.

O sırada, pencerenin yanındaki yerinden birdenbire kalkan Nagel gazeteyi elinden bırakıp onlara doğru yürüdü. Ağırdan

almasına, sessizce yürümesine karşın herkesin dikkatini üzerine çekmişti. Minik'in yanında durup elini omzuna koydu; yüksek, anlaşılır bir sesle konuştu:

"Bardağınızı alıp şuradaki it eniğinin yüzüne çarparsanız sizi on kron nakitle ödüllendireceğim gibi olası sonuçlardan da koruyacağım." Dosdoğru Vekil'in yüzüne doğrultmuştu parmağını. "Bu it eniğini diyorum."

İçeri birdenbire ölüm sessizliği çöktü. Dehşete kapılan Minik bir ona bir öbürüne baktı: "Ama... Ah, ama...?" Daha fazlasına dili dönmedi, titreyen sesiyle soru sorar gibi bunları yineleyedurdu. Başka kimse de konuşmadı. Şaşkına dönen Vekil bir adım gerileyerek sandalyesini buldu; Kireç gibi beyazlayan yüzüyle onun da dili tutulmuş, şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı.

"Tekrar ediyorum," dedi Nagel, üzerine basa basa bağırarak, "*bardağınızı bu it eniğinin yüzüne fırlatırsanız size on kron vereceğim.* Para işte burada, elimde. Sonuçlarından çekinmeyin." Gerçekten de, Minik görebilsin diye, on kronluk banknotu havaya kaldırdı.

Ama Minik beklenmedik bir tepki verdi. Kısa, çarpık adımlarla koşarak kafenin bir köşesine çekildi, sessizce yere oturdu. Başını eğmişti; bakışlarıyla içeriyi tarıyor, dehşete kapılmış gibi dizlerini kaldırıp indiriyordu.

O sırada kapı açıldı, otel sahibi girdi içeri. Tezgâhın başında kendi işlerine girişmiş, çevresinde olan biteni anlamamıştı. Ancak Vekil iki kolunu havaya kaldırıp ayağa fırlayarak Nagel'in önünde öfkeden kısılmış sesiyle neredeyse duyulmayan bir çığlık atınca otel sahibi onlara döndü:

"Neler oluyor...?"

Kimseden yanıt gelmedi. Vekil gelişigüzel birkaç hamle yaptıysa da her seferinde Nagel'in yumruklarıyla karşılaştı. Boşa uğraşıyordu. Talihsiz adam, dünyayla savaşan bir budala gibi havayı dövüyordu; sonunda masalara doğru sendeledi, bir sandalyeye takılıp dizüstü yere düştü. Öfkeden tanınmayacak duruma gelmişti, burnundan soluyordu; dahası tüm darbelerini karşılayıp savuşturan çevik yumruklar yüzünden kolları uyuşmuştu.

Kafedeki kargaşa da bu sırada patlak verdi: Köylü kadınla hempaları çıkışa doğru koşarken öbürleri bir ağızdan bağrışıp araya girmeye çalıştı. Sonunda ayağa kalkan Vekil, Nagel'in karşısına geçip kollarını ona doğru uzatarak haykırmaya başladı – doğru sözcükleri bir türlü bulamadığından giderek saçmalaşan, umutsuz çığlıklardı bunlar:

"Seni kahrolası – lanet adam – gösteriş budalası!"

Nagel ona bakıp gülümsedi, masada duran şapkayı alıp eğilerek Vekil'e uzattı. Vekil onun elinden hışımla kaptığı şapkayı fırlatacak oldu, ama kendini tutup sertçe başına geçirdi. Ardından topukları üzerinde dönüp dışarı çıktı. Şapkasının iki yanında oluşan büyük çukurlar onu iyice gülünçleştirmişti.

Öte yandan olay yerine gelen otel sahibi bir açıklama bekliyordu. Nagel'in koluna yapıştı:

"Neler oluyor burada? Tüm bunların anlamı nedir?"

Nagel şöyle yanıtladı:

"Oh, kolumu bırakın lütfen, kaçacak değilim. Ayrıca bir şey yok. Az önce yanımızdan ayrılan beyefendiyi aşağıladım, o da kendisini savunmaya çalıştı. Bunda bir terslik var denemez, öyle değil mi? Her şey yolunda."

Ama otel sahibi öfkeyle ayağını yere vurdu:

"Burada hır çıkarmak yok!" diye bağırdı. "Kesinlikle yok! Kavga etmek istiyorsanız sokağa çıkın, burada göz yummam. Aklınızı mı yitirdiniz?"

"Sorun yok!" diye araya girdi, konuklardan birkaçı, "Biz her şeyi gördük!" İnsanlar kazananı desteklemeye eğimli olduklarından koşulsuz arka çıktılar Nagel'e. Olan biteni otel sahibine açıkladılar.

Nagel'se omuz silkip Minik'in yanına gitti. Ufak tefek ak saçlı budalaya sözü dolandırmadan sordu:

"Vekil'le nasıl bir ilişkiniz var ki size böyle davranabiliyor?"

"Ah, boş verin!" diye karşılık verdi, Minik. "Aramızda bir ilişki falan yok, yabancıyız. Bir kere pazar yerinde on øre karşılığı onun için dans etmiştim. O gün bu gündür hep benimle dalga geçer."

"Demek para karşılığı dans ediyorsunuz?"

"Evet, arada sırada. Ama çok sık değil, para gerektiğinde ve on øreyi başka türlü bulamadığımda."

"Peki parayı ne yapıyorsunuz?"

"Para neye gerekmiyor! Birincisi, ben aptal bir adamım; kafam çok iyi çalışmıyor ve benim için her şey çok zor. Denizciyken yaşamımı kazanıyordum, durumum her bakımdan daha iyiydi; sonra sakatlandım; halat donanımından sırtüstü düşüp sakatlandığımdan beri iki yakam bir araya gelmiyor. Amcam önüme yemek koyuyor, başka eksiklerimi görüyor; ayrıca onunla kalıyorum, rahatım; aslında her şeyimiz var, çünkü amcam kömürcülük yapıyor. Ama ben de küçük de olsa katkıda bulunuyorum, özellikle pek kömür satamadığımız şu yaz aylarında. Bu anlattıklarımda yalan yok. Bazı günler on øre işe yarıyor; her zaman eve bir şeyler alıyorum. Ama Vekil'in dansımı izlemek istemesinin tek nedeni topallamam, doğru düzgün dans edememem."

"Amcanız böyle bir para için pazar yerinde dans etmenize ses çıkarmıyor demek?"

"Yok, yok, hiç de değil, öyle düşünmemelisiniz. 'Bırak şu soytarı parasını!' diyor hep. Evet, ona on øre getirdiğimde sık sık soytarı parası diyor ve insanları kendime güldürdüğüm için bana kızıyor."

"Evet, bu birincisiydi. İkincisi ne peki?"

"Efendim?"

"İkincisi ne?"

"Anlayamıyorum."

"Birinci olarak kendinize aptal dediniz. İkinci sırada ne var?"

"Ah, öyle dediysem özür dilerim."

"Yalnızca aptalsınız öyle mi?"

"Gerçekten çok özür dilerim."

"Babanız bir papaz mıydı?"

"Evet, babazdı babam."

Sessizlik.

"Dinleyin," dedi Nagel, "yapacak başka işiniz yoksa bana gidelim, odama çıkalım ister misiniz? Tütün kullanır mısınız?

İyi! Buyurun, lütfen, üst katta kalıyorum. Ziyaretiniz beni çok sevindirir."

Minik'le Nagel, içeridekilerin şaşkın bakışları arasında, akşamın kalanını geçirecekleri ikinci kata çıktılar.

Minik sandalyeye oturup bir puro yaktı.

"İçki içmiyorsunuz, öyle değil mi?" diye sordu Nagel.

"Hayır, çok içemiyorum, kafamı karıştırıyor, hemen şaşı görmeye başlıyorum." diye yanıtladı konuğu.

"Daha önce şampanya içmiş miydiniz? Evet, kuşkusuz içmişsinizdir."

"İçtim, yıllar önce; annemle babamın yirmi beşinci yıl dönümlerinde içtim şampanyayı."

"Tadı güzel miydi?"

"Evet, tadının çok güzel olduğunu anımsıyorum."

Nagel şampanya getirtti.

Purolarını tüttürüp içkilerini yudumlarken Nagel birdenbire gözlerini Minik'e dikip şöyle dedi:

"Söylesenize... Öylesine soruyorum, belki saçma bulursunuz; acaba, belli bir para karşılığı, sizin olmayan bir çocuğun babalığını üstlenir miydiniz? Aklıma geliverdi öylesine."

Minik gözlerini kocaman açıp ona baktıysa da sessizliğini korudu.

"Önemli bir para değil, elli kron, yoksa birkaç yüz kron mu desek?" diye sordu Nagel. "Para gerçekten önemli değil."

Minik başını iki yana sallayıp uzunca bir süre daha sustu.

"Hayır." dedi sonra.

"Yapamaz mısınız? Parayı peşin ödeyeceğim."

"Önemi yok. Olmaz, yapamam, bu konuda size yardımcı olamayacağım."

"Neden peki?"

"Sormayın lütfen. Ben de bir insanım."

"Tamam, belki aşırı bir istekte bulundum. Böyle bir iyiliği niye yapasınız? Öte yandan bir soru daha sormak istiyorum: Acaba, beş kron karşılığında sırtınızda bir gazete ya da kese kağıdıyla kasabada dolaşabilir misiniz? Otelden başlayıp pazar yerine, oradan da iskeleye... Yapabilir misiniz? Beş kron karşılığı?"

Minik, utançla başını eğip mekanik bir tavırla yineledi:

"Beş kron." Tek yanıtı bu oldu.

"İyi, peki, dilerseniz on kron olsun, on kron diyelim. On krona yaparsınız, değil mi?"

Alnındaki saçları uzaklaştırdı Minik.

"Buraya gelenlerin hepsi de benim soytarı olduğumu nasıl anlıyor, şaşırıyorum."

"İşte, parayı size hemen verebilirim," diye sürdürdü Nagel, "size kalmış."

Gözleri banknota çivilenen Minik bir süre çaresizce bakıp yalandıktan sonra haykırdı:

"Evet, ben..."

"Özür dilerim!" dedi Nagel çabucak. "Sözünüzü kestiğim için kusura bakmayın," diye ekledi, onun konuşmasını engellemek için, "adınız nedir? Bilmiyorum, sanırım bana adınızı söylemediniz."

"Adım Grøgaard."

" Grøgaard. Anayasa Kongresi'ndeki Grøgaard'la akraba mısınız?"

"Ah, evet."

"Neler diyoruz biz de? Öyle değil mi, Grøgaard? Evet, o durumda on kronu bu şekilde kazanmak istemezsiniz, öyle değil mi?"

"Hayır." diye fısıldadı Minik, duraksayarak.

"Dinleyin beni," dedi Nagel, oldukça yavaş konuşarak, "Bu on kronu size seve seve sunacağım, çünkü isteğimi yerine getirmek *istemediniz*. Ayrıca kabul etme onurunu bağışlamanız durumunda bir on kron daha vereceğim. Çekinmeyin, bu küçük cömertlik beni rahatsız etmiyor; şu aralar çok param var, bana bir sıkıntı vermez." Parayı çıkardıktan sonra ekledi: "Size bu parayı vermek benim için bir zevk. Buyurun."

Minik, dilini yutmuş gibiydi, talihi karşısında duygulanınca gözyaşlarını bastırmaya çalıştı. Gözlerini kırpıştırıp yutkundu.

"Kırk yaşlarında olmalısınız, doğru mu?" diye sordu Nagel.

"Kırk üç. Kırk dörtten gün aldım."

"Paraları cebinize sokun. Rica ederim! Kafede konuştuğumuz şu Vekil'in adı neydi?"

"Bilmiyorum, ona Vekil diyoruz. Adliyede çalışıyor."

"Öyle mi, neyse, önemli değil. Baksanıza..."

"Affedersiniz!" İçinden geçeni söylemek için ölüp biten Minik kendisini daha fazla tutamadı, ama çocuk gibi kekeliyordu: "Özür diliyorum, lütfen beni bağışlayın!" dedikten sonra uzun süre başka söz edemedi.

"Ne söylemek istemiştiniz?"

"Size teşekkür ederim, içten bir adamın en içten..."

Sessizlik.

"O konuyu çoktan kapattık."

"Hayır, biraz durun!" diye bağırdı Minik. "Kusuruma bakmayın, ama konuyu kapatmadık. Yapmak *istemediğimi* sandınız; ben yalnızca inat ediyor, karşı koymanın tadını çıkarıyordum; ama Tanrı biliyor... Gözlerimi ödüle diktiğim, beş krona yapmak istemediğim izlenimine kapıldınız *belki*; bu durumda nasıl konunun kapandığını söyleyebiliriz? Bunu belirtmek istemiştim yalnızca."

"Çok iyi. Sizin gibi iyi aileden gelen biri, böyle budalaca şaklabanlıklar yapmaz. Düşünüyordum da bu kasabayı avucunuzun içi gibi biliyor olmalısınız, öyle değil mi? Bir süre burada kalmayı istiyorum, yazın birkaç ay açıkçası. Ne düşünüyorsunuz? Buralı mısınız?"

"Evet, burada doğdum. Babam buranın rahibiydi; sakat kaldığımdan beri, son on üç yıldır burada oturuyorum."

"Kömür mü taşıyorsunuz?"

"Evet, kasabalılara kömür götürüyorum. Beni rahatsız etmiyor, bu yüzden soruyorsanız. Alışkınım; merdivenlere özen gösterdiğim sürece bana bir zarar da vermiyor. Ama geçen yıl düştüm, çok kötüleştiğim için bir süre koltuk değneği kullanmam gerekti."

"Öyle mi? Nasıl oldu peki?"

"Kıyıdaki merdivenlerde; basamaklar biraz buz tutmuştu. Sırtımda çok ağır bir çuval vardı. Yolun yarısında Konsolos Andresen'in aşağı indiğini gördüm. Konsolos geçebilsin diye geri dönüp aşağı inerek ona yol vermek istedim. Bunu kendisi

istemedi benden; içimden geldi, ayrıca her durumda yapardım. Ama tam o sırada şansızlığım tuttu, basamakta kayıp düştüm. Sağ omzumun üzerine düştüm. 'Nasılsınız?' diye sordu, Konsolos. 'Çığlık atmadınız, yaralanmadınız öyle değil mi?' 'Yok,' dedim, 'sanırım şanslıydım.' Ama daha beş dakika geçmeden arka arkaya iki kez bayıldım; ayrıca eski sakatlığım yüzünden karnım şişti. Bu sırada, kendisi suçsuz olsa da Konsolos beni cömertçe ödüllendirmekten geri durmadı."

"Başka bir yeriniz zarar görmedi ya? Başınızı falan incitmediniz, değil mi?"

"Ah, evet, kafamı vurmuştum biraz. Bir süre kan tükürdüm."

"Hastalığınız sırasında Konsolos size yardım mı etti?"

"Evet, hem de ne yardım! Bana neler göndermedi; bir gün bile unuttuğu olmadı. Ama hepsinden daha iyisi şuydu: İyileşip yürüyecek duruma gelince gidip Konsolos'a teşekkür edeyim dedim. Kendisi o gün bayrağı göndere çektirmişti. Her ne kadar Bayan Fredrikke'nin yaş günü olsa da bayrağın yalnızca benim için göndere çekilmesini buyurduğunu söyledi."

"Bayan Fredrikke kim?"

"Onun kızı."

"Anlıyorum. Ne incelik... Bu arada, birkaç gün önce kasabanın neden bayraklarla donatıldığını biliyor musunuz?"

"Birkaç gün önce mi? Bir düşüneyim, üzerinden bir hafta geçti, değil mi? Öyleyse Bayan Kielland'ın, Dagny Kielland'ın nişanı olmalı. Birbiri ardına nişanlanıyor, evleniyor, sonra da buradan gidiyorlar. Ülkenin neredeyse her yerinde arkadaşlarım, tanıdıklarım var şimdiden; ama biriyle bile karşılaşmak istemem. Hepsinin oyun oynayışını, okula gidişini, kiliseye kabulünü, büyüyüşünü gördüm. Dagny daha yirmi üçünde, tüm kasabanın göz bebeği. Çok da güzel. Teğmen Hansen'le nişanlandı. Bana bu şapkayı da Teğmen vermişti. O da buralı."

"Bayan Kielland sarışın mı?"

"Evet, sarışın. Olağanüstü güzel, onu sevmeyen yok."

"Sanıyorum kendisini papaz evinin yakınlarında gördüm. Genelde kırmızı bir şemsiyeyle mi dolaşır?"

"Kesinlikle! Bildiğim kadarıyla burada başka kimsenin kırmızı şemsiyesi yok. Beline doğru sapsarı, kalın bir saç örgüsü uzanıyorsa ta kendisidir. Kimselere benzemez. Belki henüz konuşmamışsınızdır onunla."

"Yok, konuşmuş da olabilirim." diyen Nagel dalgın dalgın ekledi: "Bayan Kielland oydu demek."

"Evet ama gerçek bir konuşma mı? Uzun uzun konuşmamışsınızdır belki. Çok hoşlanırdınız bundan. Eğlendiği zaman kahkaha atar, genellikle hemen her şeye güler, çok neşelidir. Söylenenleri sonuna kadar can kulağıyla dinler, ardından karşılık verir. Karşılık verirken genellikle yanakları kızarır. İşte böyledir, yüzüne yansır; birileriyle konuşurken hep böyle olduğunu, aşırı güzelleştiğini gördüm pek çok kez. Ama bana farklı davranır, ne zaman karşılaşsak seslenir, yakınlık gösterir. Örneğin acelesi olsa bile durup bana elini uzatır. İnanmıyorsanız kendiniz görebilirsiniz."

"İnanırım. Demek Bayan Kielland yakın arkadaşınız."

"Öyle denebilir, bana karşı çok sabırlıdır. Ondan da bu beklenir. Arada sırada çağrıldığımda papaz evine giderim, ama çat kapı gittiğimde bile istenmediğim duygusuna kapılmadım. Hastalığın sırasında Bayan Dagny bana kitaplar bile verdi; hem de kendisi getirdi, onca yolu kolunun altında kitaplarla yürümüş."

"Nasıl kitaplarmış bunlar?"

"Ben okuyup anlayabildiğime göre nasıl kitaplar olabilir bunlar, diye mi soruyorsunuz?"

"Beni bu kez yanlış anladınız. Çok kurnazca bir soru sordunuz, ancak beni yanlış anladınız. Çok ilginç birisiniz. Bu genç hanım ne gibi kitaplar okuyor, demek istedim. Bunu bilmek beni sevindirirdi."

"Bir keresinde Garborg'un[1] *Köylü Öğrenciler*'ini ve iki başka kitap getirdiğini anımsıyorum; biri, sanırım Turgenyev'in *Rudin*'iydi. Bir keresinde de bana Garborg'un *Barışmazlar*'ından okumuştu."

"Bunlar onun kitapları mıydı?"

"Yok, babasınındı. Babasının adı yazıyordu."

1 Arne Garborg (1851-1924) Norveçli yazar, düşünür.

"Bu arada Konsolos Andresen'e teşekkür etmeye gittiğinizi söylüyordunuz..."

"Evet, yardımları için teşekkür edecektim."

"Doğru. Ama bayrak siz gelmeden önce göndere çekilmemiş miydi?"

"Evet, benim için çektirmişti. Kendisi söyledi."

"Öyle mi dersiniz? Kızının yaş günü onuruna çekilmiş olamaz mı?"

"Ah, evet, sanırım öyleydi. Olabilir, bunda bir sakınca yok. Bayan Fredrikke'nin yaş gününde göndere bayrak çekmemek olmazdı."

"Kesinlikle haklısınız... Konudan konuya geçiyoruz: Amcanız kaç yaşında?"

"Yetmiş, sanıyorum. Hayır, belki o kadar yoktur, ama altmışın üzerinde. Çok ihtiyar, ama yaşına göre dinç. Gerekirse gözlüksüz okuyabiliyor."

"Adı ne?"

"Onunki de Grøgaard. İkimizin de adı Grøgaard."

"Ev amcanızın mı, kira mı?"

"Oturduğumuz yer kira, ama kömür deposu onun. Kirayı ödemekte güçlük çekmiyoruz, bunu düşündüyseniz. Kömürle ödüyoruz; ben de arada sırada ayak işleri yapıp katkıda bulunuyorum."

"Amcanız kömür taşımıyordur herhâlde?"

"Yok, o iş bana düşüyor. Kendisi tartma ve başka işleri üstleniyor, taşımayı ben yapıyorum. Ayrıca ben güçlüyüm, getir götür yapmam daha kolay."

"Anlıyorum. Yemeğinizi yapacak bir kadın var mı?"

Sessizlik.

"Kusura bakmayın," diye karşılık verdi Minik, "yanlış anlamayın, ama dilerseniz seve seve giderim. Sıkıntılarımı dinlemek sizi hiç eğlendirmeyeceğine göre sırf iyilik yapmak için beni yanınızda tutuyorsunuz belki. Ya da benim anlamadığım bir nedenden ötürü benimle konuşuyorsunuzdur, öyleyse sorun yok. Şimdi gidecek olsam kimse bana ilişmez, bunu düşünmeyin.

Burada öyle kötü niyetli kimseler yoktur. Vekil intikam almak için bir köşeye saklanıp beni beklemez, korktuğunuz buysa. Beklese bile beni inciteceğini hiç sanmıyorum."

"Kalmanız beni çok sevindirir, ama tütün için size birkaç kron verdim diye kendinizi bana bir şeyler anlatmak zorunda hissetmeyin. İçinizden geleni yapın."

"Kalacağım, kalacağım!" diye haykırdı, Minik. "Tanrı sizi korusun!" diye bağırdı. "Biraz da olsa sizi eğlendirebilmek beni çok sevindirir; ama bu paçavralar içinde burada oturmaktan utanıyorum. Hazırlanacak biraz vaktim olsaydı kendime çekidüzen verirdim. Amcamın eski paltolarından biri bu üzerimdeki, gerçekten çok yıpranmış, dokunmaya gelmiyor. Ayrıca Vekil'in yırttığı şu yer var, umarım kusura bakmazsınız. Yemek yapacak kadın konusuna gelince... Yok, yemeği de temizliği de kendimiz yapıyoruz. Çok sorun olmuyor, biz de elimizden geldiğince az uğraşıyoruz. Örneğin sabah pişirdiğimiz kahveyi bir daha ısıtmadan akşam da içiyoruz; yemek de böyle, gerektiğinde bir kere yapıyoruz, tamam. Bizim durumumuzda insan başka ne isteyebilir? Ayrıca temizliği ben yapıyorum. Yapacak başka iş olmayınca bana bir tür eğlence oluyor."

"Bu sırada otelin zili çaldı, merdivenlerde, yemeğe inen konukların ayak sesleri duyuldu."

"Akşam yemeği zili." dedi Minik.

"Evet." diye karşılık verdi Nagel. Ama ayağa kalkmadığı gibi herhangi bir sabırsızlık belirtisi de göstermedi; tersine, sandalyesine yaslanıp sordu: "Belki Karlsen'i, ormanda ölü bulunan adamı da tanıyorsunuzdur? Ne acı bir olay, değil mi?"

"Evet, çok acı. Tanıdığımı söylemeliyim. Titiz bir insandı, soylu bir kişiliği vardı. Bir keresinde bana ne dedi biliyor musunuz? Bir yıl önce, geçen mayısta bir pazar sabahı, erkenden beni çağırttı. Bir mektup götürmemi istedi. 'Elbette,' dedim, 'götürürüm, ama bugün ayakkabılarım çok çok kötü, bu ayaklarla kimsenin karşısına çıkamam. İzin verirseniz eve gidip başka bir çift alayım.' 'Yok, gerekmez,' diye karşılık verdi, 'ayaklarınızı ıslatmadığınız sürece sorun olmaz.' O ayakkabılarla ayaklarımı

ıslatabileceğimi bile düşündü. Ardından elime bir kron sıkıştırıp mektubu verdi. Koridora çıktığım sırada kapıyı açıp arkamdan geldi; durup ona baktım: Yüzü alev alev, gözleri buğuluydu. Kollarını bana dolayıp sımsıkı sarıldı. 'Gidip şu mektubu götürün eski dostum, sizi unutmayacağım. Teoloji eğitimim bitip de elim ekmek tutunca gelip benim yanımda kalacaksınız. Gidin şimdi, iyi şanslar!' Eli ekmek tutacak kadar yaşayamadı, yaşasaydı sözünü yerine getireceğinden kuşkum yok."

"Mektubu götürdünüz mü?"

"Evet."

"Bayan Kielland mektuba sevindi mi?"

"Nereden biliyorsunuz Bayan Kielland olduğunu?"

"Nereden mi biliyorum? Siz söylediniz ya."

"Ben mi söyledim? Doğru değil bu."

"Hahaha, söylemediniz mi? Size yalan söylediğimi düşünmüyorsunuz herhâlde?"

"Üzgünüm, haklı olabilirsiniz; ancak söylememem gerekirdi. Yanlışlıkla oldu. Ah, gerçekten söyledim mi?"

"Niye çekiniyorsunuz? Karlsen kimseye söylemeyin mi dedi?"

"Yok, o değil."

"Kız mı?"

"Evet."

"Sorun değil, benden laf çıkmaz. Peki adamın ne diye o gün oraya gidip öldüğünü anlayabiliyor musunuz?"

"Yok, anlayamıyorum. Şansızlık işte."

"Ne zaman gömüleceğini biliyor musunuz?"

"Yarın öğleyin."

Bu konu öylece bırakıldı. Bir süre ikisi de tek söz etmedi. Sara, yemeğin masaya konduğunu söylemek için kapıdan başını uzattı. Bir süre sonra Nagel şöyle dedi: "Demek şimdi Bayan Kielland nişanlı. Nişanlısı nasıl biri?"

"Teğmen Hansen yakışıklı ve gerçekten çok iyi. Bayan Kielland onun yanında yokluk nedir bilmeyecek."

"Varlıklı mı?"

"Evet, babası çok zengin."

"İş adamı mı?"

"Yok, gemisi var. Birkaç bina ötede oturuyor. Evi çok büyük değil, ama büyük ev de gerekmiyor ona; oğlu seferdeyken kendisi yaşlı karısıyla birlikte oturuyor. Bir de kızları var, ama o evlenip İngiltere'ye gitti."

"Ne kadar parası vardır sizce ihtiyar Hansen'in?"

"Bir milyon olabilir. Kim bilir."

Sessizlik.

"Ah, evet," diye sürdürdü Nagel, "dünyada mallar kötü dağıtılmış. O paranın birazı sizde olsun istemez miydiniz, Grøgaard?"

"Tanrı sizi korusun, niye isteyeyim? Elimizdekiyle yetinmeliyiz."

"Öyle derler... Bu arada sormak istediğim bir şey geldi aklıma: Sağa sola onca kömür taşıdığınıza göre başka iş yapacak vaktiniz yoktur sanıyorum. Bu çok açık. Ama, otel sahibine bugün sizin için yapacak başka şey var mı diye sormamış mıydınız, yanlış mı duydum?"

"Sormadım." diye karşılık verdi Minik, başını iki yana sallayarak.

"Kafede. Kömürü mutfağa bıraktığınızı söylediniz, ardından 'Sanırım bugün başka bir şey yoktur?' dediniz."

"Onun nedeni başkaydı. Gözünüzden kaçmadı demek. Doğrusu kömürün parasını hemen almayı umuyordum, ama doğrudan sormaya cesaret edemedim. Nedeni bu. Şu aralar elimiz biraz dar, umudumuzu bu ödemeye bağlamıştık."

"Dardan çıkmak için ne kadar gerekiyor?" diye sordu Nagel.

"Tanrı korusun!" diye haykırdı Minik. "Bir daha sözünü etmeyin; şimdiden cömertliğinizi sergilediniz. Alt tarafı altı kronluk bir sorundu, şimdi ben karşınızda cebimde yirmi kronunuzla oturuyorum; Tanrı sizi ödüllendirsin! Gerçekten de patatesle başka öteberi için bakkala altı kron borcumuz vardı. Fatura gelince ne yapacağız diye düşündük. Ama şimdi gerek kalmadı; dünyada hiçbir şeye kafa yormadan uyuyabilir, yarını sevinçle karşılayabiliriz."

Sessizlik.

"Öyleyse içkilerimizi bitirelim de bu akşamlık vedalaşalım." dedi Nagel, ayağa kalkarak. "Şerefe! Umarım bu son görüşmemiz olmaz. Yine geleceğinize söz vermelisiniz gerçekten; gördüğünüz gibi yedi numaradayım. Teşekkür ederim, bu güzel akşam için sağ olun."

Bunları içtenlikle söyleyen Nagel onun elini sıktı. Konuğunu aşağı indirip ön kapıya dek geçirdi, eğilerek uğurladı; önceki gibi kadife şapkasını çıkarmıştı.

Minik gitti. Caddede geri geri yürürken pek çok kez yerlere dek eğildi. Konuşmaya çalışıp durduysa da tek söz edemedi.

Yemek salonuna giden Nagel, sofraya geciktiği için Sara'dan özür dilerken kibarlıkta aşırıya kaçmıştı.

IV

Johan Nagel, gazeteleri getiren Sara'nın kapıya vurmasıyla uyandı. Şöyle bir taradığı gazetelerden işi biteni yere attı. Üşüttüğü için iki gündür hasta yatan Gladstone'un[2] iyileşip ayaklanmasıyla ilgili haberi iki kere okuyup kahkahalara boğuldu. Ardından ellerini ensesinde birleştirip kendi kendisine konuşarak düşüncelere daldı:

Elde açık bir kalem çakısıyla ormanda yürümek tehlikelidir. Bir değil, iki bileği birden kesecek biçimde takılıp düşmek işten bile değildir. Karlsen'in başına işte bu geldi... Ayrıca yelek cebinde bir ilaç şişesiyle dolaşmak da tehlikelidir. Yolda düşülebilir, ilaç şişesi kırılır, camlar bedene batar, zehir kana karışır. Tehlikesiz yol yok. Ne olmuş? Ama kimsenin tökezlemediği bir yol var – Gladstone'nun yürüdüğü yol. O yolda ilerleyen Gladstone'nun yüzündeki uyanık anlatımı görebiliyorum: Yanlış adımlardan kaçınıyor, kendisini korumak için Tanrı'yla el ele vermiş. Üstelik şimdi soğuk algınlığı da geçmiş. Gladstone aşırı keyiften ölene dek uzun bir ömür sürecek.

Yüzünü niye su birikintisine gömdün Papaz Karlsen? Yüzündeki ölüm azabını gizlemek için mi, yoksa kasılmalar seni buna zorladığı için mi; bu sorular yanıtsız mı kalacak? Neyse ne, zamanını karanlıktan korkan bir çocuk gibi seçtin: Bulutsuz bir gün, öğle vakti, elinde bir veda mektubuyla yere yıkıldın. Zavallı Karlsen, zavallı Karlsen!

Bu dâhice küçük girişimini niye ormana taşıdın? Ormanı tanıyor muydun, senin için bir tarladan, yoldan ya da gölden daha mı anlamlıydı? Bir küçücük oğlancık bütün gün ormanda dolaşmış, la la la la. Örneğin Gjøvik'e çıkan yolda Vardal Ormanı'mız var. Orada yatıp uyuklayabilir, tüm dünyayı arkada bırakabilirsin, cehennemin cennete bakması gibi gökyüzüne bakar, hahaha, orada yapılan seninle ilgili fiskosları duyar gibi olursun: Şu aşağıda yatan buraya gelirse ben gidiyorum, der, rahmetli anneciğim, bunu kabineye oylatmaya hazırlanarak. Ben gülüp şöyle

2 William Gladstone (1809-1898) İngiltere Başbakanı.

derim: "Rahatsız etmek istemedim, kusura bakmayın!" Üstelik bunu birkaç meleğin, Jairus'un muhterem kızının ve Svava Bjørnson'un dikkatini azıcık çekmeye yetecek ölçüde yüksek sesle söylerim. Hehehe.

Ne halt yemeye burada yatmış kahkaha atıyorum? Üstünlük mü taslıyorum? Yalnızca çocukların kahkaha atmasına izin verilmeli, bir de çok genç kızların, başkasının değil. Kahkaha maymunlar zamanından kalmış; gırtlaktan gelen iğrenç ve utanç verici bir ses. Biri boynuma yapışınca bedenimin bir yerlerinden çıkan gürültü. Esaslı kahkahasını gücünü göstermekte kullanan kasap Hauge ne demişti bir keresinde? Demişti ki aklı başında hiç kimse...

Küçük kızı ne de güzeldi! Onu sokakta gördüğüm gün yağmur yağıyordu; elinde bir tencereyle ağlıyordu, lokantadan yemek almak için kendisine verilen parayı kaybetmişti. Sevgili rahmetli anneciğim, çocuğu neşelendirmek için verecek tek bir kuruşum olmadığını gördün mü gökyüzünden? Bir ørem olmadığı için yolun ortasında saçımı başımı yolduğumu? O sırada koro geçti yanımızdan. Güzel bir rahibe hemşire arkasını dönüp bana ışıltılı bir bakış fırlattı; ardından sessizce evine gitti, büyük olasılıkla ışıltılı bakıştan pişmanlık duyarak başını eğmişti. O sırada uzun sakallı, keçe şapkalı bir adam kolumu yakaladı, yoksa bir arabanın altında kalacaktım. Tanrı biliyor ezilecektim...

Şişşt! Bir... İki... Üç... Ne kadar da yavaş vuruyor saatin tokmağı! Dört... Beş... Altı... Yedi... Sekiz; saat sekiz mi olmuş? Dokuz... On. Saat on olmuş bile! Kalkmam gerek öyleyse! Nerede şu saat? Kafede değildir herhâlde? Neyse, bir önemi yok; önemsiz, önemsiz. Dün gece kafedeki olay çok tuhaf değil miydi? Minik, titriyordu. Tam zamanında yetiştim. Yoksa o birayı, puro külleri ve kibritlerle içerdi kesin. Ne çıkardı bundan peki? Sorabilir miyiz, seni pişkin serseri, bundan ne çıkardı? Ne diye başkalarının işine karışıyorum? Gerçekten ne diye geldim bu kasabaya? Bir tür evrensel felaketten ötürü mü; Gladstone'un soğuk algınlığı örneğin... Hehehe. Tanrı seni korusun, oğlum, doğruyu söyleyecek olursan eve gidiyordun aslında; ama buranın

– bu küçük, acınası kasabanın – görüntüsünden derinden etkilendin birdenbire; tüm o bayrakları görünce tuhaf, gizemli bir sevinçle neredeyse gözlerin yaşardı. Bu arada 12 Haziran'dı o gün, bayraklar Bayan Kielland'ın onuruna dalgalanıyordu. İki gün sonra kendisiyle tanıştım.

Çılgına dönmüş, ne yaptığımı bilmez bir durumda dolaşırken ne diye karşılaştım onunla? Olayı ne zaman gözlerimin önüne getirsem suçlu bir köpek gibi utanıyorum kendimden:

"İyi akşamlar, hanımefendi! Beni bağışlayın; buraların yabancısıyım, biraz dolaşmaya çıkmıştım ve şimdi nerede olduğumu bilmiyorum."

Minik doğruyu söylüyor; Miss Kielland hemen kızarıyor, üstelik karşılık verirken daha da kızarıyor.

"Nereye gitmek istiyorsunuz peki?" dedi, gözleriyle beni ölçüp biçerek.

Çıkardığım şapkam elimde, başım açık dururken bir yanıt bulabildim: "Acaba kasabaya ne kadar yol var, tam olarak uzaklığı söyleyebilir misiniz?"

"Bilmiyorum," dedi, "en azından buradan. Ama ilk karşınıza çıkan ev papaz evidir, oradan iki buçuk kilometre." Ardından sözü uzatmadan gitmek istedi.

"Çok teşekkürler," dedim, "ancak papaz evi korunun öbür tarafındaysa ve siz de oraya ya da daha uzağa gidiyorsanız izin verin sizinle yürüyeyim. Bulutlar güneşi örttüğüne göre şemsiyenizi taşıyabilirim. Sizi rahatsız etmem, dilerseniz konuşmam bile; yanınızda yürüyüp kuşların cıvıltısını dinleyeyim yeter. Hayır, hemen gitmeyin! Niçin kaçıyorsunuz?"

Beni dinlemeyip hızla uzaklaşmaya başlayınca gerekçemi duysun diye arkasından koştum: "Yüzünüzün ışıltısı bana neye uğradığımı şaşırtmadıysa cehennem ateşlerinde yanayım!"

Bunun üzerine çılgınlar gibi koşmaya başladı, birkaç dakika içinde görünmez oldu. Koşarken de o kalın saç örgüsünü eline alıvermişti. Daha önce hiç böyle bir şey görmemiştim.

Böyle oldu işte. Onu rahatsız etmeyecektim, kötü bir niyetim yoktu; ama teğmenini çok sevdiğine bahse girerim, kendimi ona

dayatmayı düşünmedim bile. Sorun değil, gerçekten sorun değil; belki teğmen bana meydan okur, hehehe, Vekil'le el ele verirler.

Bu arada Vekil, Minik'e yeni bir palto verecek mi bakalım. Bir gün bekleriz, olmadı iki gün bekleriz, ama iki gün içinde vermezse ona sözünü hatırlatırız. Nokta. Nagel.

Yoksul bir kadınla tanıştım burada, bir isteği varmış gibi süklüm püklüm bir bakışı var, ama henüz cesaretini toplayamadı. Saçları ağarmışsa da gözlerinden çok etkileniyorum; onunla karşılaşmaktan kaçınmak için dört kez yolumu değiştirdim. Yaşlı değil, saçları yıllardan beyazlamamış; henüz kapkara kirpiklerinin arasından gözleri kor gibi yanıyor. Hemen her zaman önlüğünün altında bir sepet taşıyor, belki onu öyle süklüm püklüm gösteren de bu. Bir gün yanımdan geçtiğinde dönüp baktım, pazar yerine gidiyor, sepetinden çıkardığı birkaç yumurtayı ilk gelene satıyor, ardından sepeti önlüğünün altında, geldiği yoldan eve dönüyor. Rıhtım yakınlarında minicik bir kulübede oturuyor, boyasız tek katlı bir yapı. Bir keresinde pencereden gördüm onu; perde yok, pervazda birkaç beyaz çiçek çarptı gözüme yalnızca, bir de kadın evin derinliklerinden benim geçişimi izliyordu. Tanrı bilir nasıl biridir; ama elleri çok küçük. Sana sadaka verebilirim, akça güzel, ama yardım etmeyi yeğlerim.

Bu arada gözlerinin beni niye öyle derinden etkilediğini çok iyi biliyorum; bunu görür görmez anlamıştım. Gençlikten kalma bir sevginin böyle yer etmesi, arada bir kendisini göstermesi tuhaf. Ama *onun* güzel yüzü sende yok, sen ondan çok daha yaşlısın. Üstelik o bir telgraf operatörüyle evlenip Kabelvag'a yerleşti! Neyse, herkesin beğenisi kendine; beni sevmesini beklemiyordum, sevmedi de. Elden ne gelir... Bak, saat on buçuğu vuruyor. Gerçekten elden ne gelir. Ama şu on, on iki yıldır seni nasıl özlemle andığımı, bir an bile unutmadığımı bilseydin... Hehe, sonuçta bu benim suçum, onun elinden ne gelir. Başkaları birilerini bir yıl hatırlayıp bırakır, ben on yıldır hatırlıyorum.

Gözlerinin hatırına yumurtacı kadına yardım edeceğim, evet, hem yardım edeceğim hem sadaka vereceğim. Harcayacak dünya kadar param var, bir gayrimenkulden altmış iki bin kron,

peşin üstelik. Hohoho... Bu büyük paranın telgrafla gelen kanıtını görmek için masaya şöyle bir göz atmam yeter... Ah ne şakaydı ama, ne numara! Ziraatçı bir yatırımcı öyle ilk teklife satar mı, sabah ola hayrola der, düşünür biraz. Bu iş böyle yapılır, düşünmek gerekir. Bu arada şaka olabildiğince sulu, numara alabildiğine sığ olsa da kimse şaşırmadı. İnsanlık, sen ne eşeksin! İsteyen seni istediği yere güder.

Örneğin şurada, yeleğimin cebinden görünen, küçük bir şişenin kapağı. İlaç. Siyanür; meraktan tutuyorum elimde, kullanmaya cesaretim yok. Peki niye aldım, ne diye yanımda sağa sola götürüyorum. Şarlatanlık işte, şarlatanlıktan başkası değil; düşkünlüğün çağdaş şarlatanlığı, ün arayışı, züppelik. Peh... Porselen gibi saf ve pürüzsüz kız, derdimin ilacı sensin.

Cankurtaran madalyam gibi masum bir konuyu ele alalım. Gerçekten hak edenlerden olduğum söylenebilir, ama her şeye burnunu sokan biri önünde sonunda yaşam da kurtarır. Peki bunun için övülmeyi hak ediyor muyum, bunu ancak Tanrı bilir. Kendiniz karar verin bayanlar baylar: Genç bir adam geminin parmaklıklarına dayanmış ağlıyordu; omuzları sarsılıyordu; onunla konuşmaya çalışınca bana kaygıyla bakıp salona kaçtı. Arkasından gittim, kamarasına çekilmişti. Yolcu listesini inceleyip adını, Hamburg'a gittiğini öğrendim. Bu ilk akşamdı. Ondan sonra gözümü üzerinden ayırmadım, beklenmedik yerlerde karşısına çıkıp dosdoğru yüzüne baktım. Ne diye yaptım bunları? Bayanlar bayar, siz karar verin! Ağladığını gördüm, korkunç bir sıkıntısı vardı ve yüzünde bir çılgınlık, bir boş vermişlikle mavi derinliklere bakıp duruyordu. Bu beni ilgilendiriyor mu? İlgilendirmiyor kuşkusuz; işte, çekinmeyin, verin kararınızı. Birkaç gün geçti; pruva rüzgârıyla deniz yükselmişti. Gece ikide adam pupaya geldi, ben gizlenmiş onu gözlüyordum; ay ışığında yüzü sapsarıydı. Sonra ne mi oldu? Sağa sola döndü, kollarını kaldırıp çivileme suya atladı. Ama çığlık atmadan edemedi. Yaptığına pişman mı olmuştu? Son anda kaygıya mı yenik düşmüştü? Yoksa ne diye çığlık atmıştı? Baylar bayanlar, benim yerimde olsanız siz ne yapardınız? Bütünüyle size bırakıyorum. Belki talihsiz

adamın son anda yitirilen bu dürüst cesaretine saygı gösterir, gizlendiğiniz yerde sessizliğinizi korurdunuz; öte yandan ben, köprüdeki kaptana bağırdım ve suya atladım, üstelik telaşımdan balıklama daldım. Çılgınlar gibi dört bir yana kulaç attım, bu sırada güverteden korkunç haykırışlar yükseliyordu. Birdenbire adamın uzanıp katılaşmış koluna çarptım, parmakları açıktı. Bacaklarını biraz çırpıyordu. Boynundan sıkıca yakaladım; ama ağırlaştıkça ağırlaştı, çırpıntısı kesildi, kımıldamaz oldu; sonunda benden kurtulmak için bir girişimde bile bulundu. Yüzümü ona döndüm, dalgalı deniz kafalarımızı çarpıştırdı, bir an gözüm kararadı. Ne yapacaktım? Dişlerimi sıkarak sövüp saydım, adamın yakasına yapıştım ve sonunda filika gelip bizi alana dek bırakmadım. Siz olsanız ne yapardınız? Acımasız, gözü dönmüş bir kabadayı gibi onu kurtardım; ne olmuş? Sonuçta bayanlar baylar, yargılamayı size bırakmadım mı? Taraf tutmamalısınız; ne önemi var benim için? Ama ya adam için Hamburg'a varmamak çok önemliyse? Kördüğüm burada işte. Belki görmek istemediği biriyle buluşacaktı. Madalya, buna karşın, övgüye değer bir davranışın madalyası ve ben onu cebimde taşıyor, asla küçümsemiyorum. Bunu da yargılayacak olan sizlersiniz; buyurun, yargılayın, beni ilgilendiriyorsa ne olayım. Umursamazlığımdan zavallı adamın adını bile unuttum; bugün bile yaşıyordur. Ne diye yaptı bunu? Belki umutsuz bir sevgi yüzünden, belki gerçekten bir kadın vardı işin içinde, bilmiyorum; neyse, umurumda değil. Yeter!

Ah şu kadınlar, şu kadınlar! Kamına örneğin, benim Danimarkalı küçük Kamma'm. Tanrı korusun. Bir kumru gibi narin, incelikten kırılacak, özveriyle dolup taşıyor; ama oyuncu küçük başını yana eğip "Simonsen, benim canım Simonsen!" diye fısıldayarak son kuruşuma dek almayı, adamı çulsuz bırakmayı iyi biliyor. Çok özveriliydin Kamına, çok; benden uzak, Tanrı'ya yakın ol, burada bırakalım.

Kalkıyorum.

Kişi böyle durumlarda kendisini kollamalı. "Oğlum, kadınların iyiliklerine dikkat et," diyor, büyük bir yazar, ya da büyük bir yazar artık her ne diyorsa... Karlsen güçsüz bir adamdı, büyük

duyguları yüzünden ölen bir idealistti; demek sinirleri yıpranmıştı, bu da iyi beslenmediği ve açık havada çalışmadığı anlamına geliyor... Hehehe, açık havada çalışmak. "Çeliğin en son karşı çıkışın gibi keskin olsun!" Bir şairden alıntı yaparak kendisini rezil etti. Karlsen'le daha önce karşılaşsaydım, son gününde ya da daha önce herhangi bir zamanda veya felaketten en az yarım saat önce karşılaşsaydım, gelip bana ölüm ânında bir alıntı yapacağını anlatsaydı ona şöyle bir öğüt verebilirdim: Bakın, kafası işleyen biri olarak bendeniz, tüm insanlık adına, son ânınızı şu ya da bu ünlü şairden alıntı yaparak lekelememenizi istiyorum sizden. Büyük bir şair nedir, biliyor musunuz? Ne olacak, asla yüzü kızarmayan utanmazın biridir. Sıradan alıklar kendi başlarına utanıp sıkılır; oysa büyük şairler asla. Bana bakın: Birinden alıntı yapmak istiyorsanız bir coğrafyacıdan yapın ve kendinizi ele vermeyin. Victor Hugo'yu ele alalım... Şaka sever misiniz? Baron Lesdain bir gün Victor Hugo'yla konuşuyormuş. Sohbetin ortasında kurnaz baron sormuş: "Sizce en büyük Fransız şairi kimdir?" Victor Hugo suratını buruşturup dudağını ısırmış ve sonunda şöyle demiş: "Alfred de Musset ikincidir!" Hehehe. Belki de şaka sevmiyorsunuz. Victor Hugo'nun 1870'te ne yaptığını biliyor musunuz? Dünya sakinlerine yönelik yayımladığı bir bildiride, Alman askerlerinin Paris'i kuşatıp bombalamasını çok katı bir dille yasakladı. "Burada torunlarım ve başka yakınlarım var, mermilere hedef olmalarını istemiyorum." dedi Victor Hugo.

Şu işe bakın, ayakkabılarım yok. Sara ne yaptı ayakkabılarımı? Saat neredeyse on bir olacak, hâlâ getirmedi.

Bir coğrafyacıdan alıntı yapıyorduk...

Bu arada Sara'nm bedeni harika. Yürürken kalçaları titriyor, çok güzel bir kısrağın sağrıları gibi. Gerçekten çok güzel. Evli midir acaba? Öyle ya da değil, kaburgalarını dürtünce pek bağırmıyor, her yola gelirmiş gibi görünüyor... Bir keresinde ne biçim bir düğüne tanık olmuştum; katılmıştım bile diyebilirim. Hım. Bayanlar baylar, İsveç'in Kungsback Tren İstasyonu'nda, bir pazar günüydü. Pazar günü akşamüzeri olduğunu unutma-

manızı rica ediyorum. Kızın büyük beyaz elleri, oğlanın yepyeni donanma üniforması vardı; daha sakalı çıkmamıştı, o kadar gençti. Birlikte Göteborg'tan geliyorlardı – kız da çok gençti; ikisi de çocuk sayılırdı. Gazetemin arkasından gözetliyordum; benim orada bulunmam onları çaresiz bırakıyordu. Gözlerini birbirlerinden hiç ayırmadılar; ışıl ışıl bakışlarıyla kız yerinde duramıyordu. Birdenbire treninin düdüğü Kungsbacka'ya geldiğimizi haber verince oğlan kızın elini yakaladı – birbirlerini anladılar: Tren durur durmaz indiler. Kız dosdoğru "Kadın" yazısına yöneldi, oğlan da onun ardından gitti – Tanrı aşkına, yanlışlıkla o da kadınlar tuvaletine girdi. Çabucak kapıyı kapadılar. O sırada kent merkezinde çanlar çalmaya başladı; çünkü pazar günü akşamüzeriydi; çanlar onların ziyaretine eşlik ediyordu. Üç dakika, dört dakika, beş dakika geçti; çifte ne oldu? Hâlâ içerideydiler ve çanlar çalmayı sürdürüyordu – Tanrı bilir, geç kalacaklardı! Sonunda oğlan kapıyı açıp dışarı çıktı. Başı açıktı; arkasında durmuş ona şapkasını giymesinde yardım eden kıza dönüp gülümsedi. Ardından merdivenleri koşarak indi; hâlâ elbisesini düzelten kız da onu izledi; trene varıp yerlerine oturduklarında hiç kimse onları fark etmemişti, benden başka hiç kimse. Bana bakıp gülümseyen kızın gözleri altın gibi parlıyor, küçük göğüsleri aşağı yukarı, aşağı yukarı inip çıkıyordu. Birkaç dakika sonra ikisi de uyudu; tatlı bir yorgunlukla dalıp gitmişlerdi.

Ne düşünüyorsunuz, bayanlar baylar? Öyküm sona erdi. Şu saygıdeğer hanımefendiyi es geçiyorum; kelebek gözlüklü, erkek gibi kalkık yakalı, şu mavi çoraplı işte; günlerini dişlerini sıkarak ve toplum yararına etkinliklere katılarak geçirmeyen birkaçınıza sesleniyorum. Birilerinin duygularını incittiysem kusura bakmayın; kelebek gözlüklü, mavi çoraplı hanımefendiden özellikle özür diliyorum. Bakın, kalkıyor, kalkıyor! Tanrım, ya çekip gidecek ya da birinden alıntı yapacak. Alıntı yapacaksa büyük olasılıkla benim savlarımı çürütecek. Çürütmek istiyorsa şöyle bir şey söyleyecek. "Hım," diyecek, "bu beyefendi şimdiye dek gördüğüm en erkeksi kabalıkta yaşam görüşüne sahip. Yaşam bu mu? Acaba beyefendi dünyanın en büyük düşünürlerinden

birinin bu konudaki şu sözlerini işitmemiş mi: 'Yaşam yürekle kafanın dehlizlerindeki devlerle savaşmaktır.'"

Yaşam devlerle savaşmaktır, evet. Yürekle kafanın dehlizlerinde. Başka nerede olacak. Baylar bayanlar, günlerden bir gün Norveçli Per Dörtteker büyük bir şairi bir yere götürüyormuş. Yolda giderlerken saf Per Dörtteker sormuş: "Sizce bir şair olmak ne anlama geliyor, kusura bakmazsanız?" Büyük şair ağzını büzmüş, tavuğu andıran göğsünü olabildiğince kabartıp şu karşılığı vermiş: "Şair olmak kendi kıyamet gününü kurgulamaktır." Bunun üzerinde Norveçli Per Dörtteker'in bedenindeki tüm kemikler sızlamış.

Saat on bir. Ayakkabılarım, hangi cehennemde kaldı ayakkabılarım? Neyse. Öfkeden deliye dönmekten söz etmişken...

Siyahlar giymiş, kıpkızıl gülümsemeli, uzun, sarışın bir hanım tüm iyi niyetiyle koluma yapıştı. "Niçin siz de şu şair gibi bir akım başlatmıyorsunuz?" diye sordu. "En azından tartışmaya katılma hakkınız olur."

"Hehehe!" diye karşılık verdim. "Benim bir şairle ne tanışmışlığım ne konuşmuşluğum vardır! Ben martı gübresi ve yulaf lapasıyla büyümüş bir tarımcıyım; bırakın ölümü, yaşamı, evrensel huzuru; şemsiyelerle ilgili bir şiir bile yazamam!"

"Öyleyse başka bir büyük adamı ele alalım." dedi. "Siz tüm büyük adamları aşağılayıp böbürleniyorsunuz. Ama onlar hâlâ dimdik duruyor ve siz yaşadığınız sürece de dimdik duracaklar, göreceksiniz."

"Hanımefendi!" dedim, saygıyla eğilerek. "Tanrı aşkına, hanımefendi, az önce söylediklerinizi nasıl eğitimsiz, nasıl bayağı ve berbat geliyor kulağıma. Böyle doğrudan konuştuğum için üzgünüm, ama kadın olmasaydınız bir liberal olduğunuzu söyleyip işin içinden çıkardım. Tüm büyük adamları aşağılamıyorum, ama birinin büyüklüğünü de başlattığı akımla ölçmüyorum. Kendi küçük beynimin yetisiyle, kendi değer yargımla ölçüyorum. Başka bir deyişle eylemlerinin ağzımda bıraktığı tatla yargılıyorum onu. Bence bu küstahlık değil, bedenimin öznel mantığının dışavurumu. Bir akım ortaya atmak, Lillesand'ın Høivåg kasabasında

Kingo'nun[3] ilahilerinin yerine Landstad'nkileri[4] geçirmek değildir önemli olan. Avukatlar, gazeteciler veya Taberiye balıkçıları arasında bir kargaşa çıkarmak ya da *petit* Napolyon'la ilgili bir yazı yazmak da önemli değil. Önemli olan *güçlüleri,* üstünleri, seçilmişleri, yaşamın efendilerini, büyükleri, Caiaphaları,[5] Pilatusları,[6] imparatorları etkileyip eğitebilmek. Her şeye karşın sonunda çarmıha gerileceksek ayaktakımını galeyana getirmek neye yarar? Ayaktakımı sayıca artırabilir, canla başla savaştırılıp biraz güçlendirilebilir; kesip doğramaları için ellerine satırlar tutuşturulabilir, kamçı zoruyla bir seçimde üstünlük sağlamaya yarayabilir; ama bir *zafer* kazanmaya, temel ruhsal gelişim başarısına, dünyayı bir adım ileri taşımaya gelince bir işe yaramaz; yok, ayaktakımı bunları yapamaz. Büyük adamlar iyi konuşma konusu olur, ama üstün adamlar, efendiler, at sırtında giden evrensel ruhlar, adı geçen büyük adamların kim olduğunu anımsamak için durup düşünmek zorundadır. Böylelikle büyük adamlar kalabalığa, değersiz çoğunluğa, hayranlarına – avukatlara, muallimelere, gazetecilere ve Brezilya İmparatoru'na – kalır."

"Öyleyse..." dedi, hanımefendi alaycılıkla – başkan masaya vurup sessizlik istedi, ancak hanımefendi bastırdı: "Tüm büyük adamlara saldırmadığınıza göre, sizin gözünüze giren birkaçından, en azından birinden söz edin. Bunu öğrenmek çok ilginç olurdu doğrusu."

Şöyle yanıtladım: "Seve seve. Ancak sözlerimi acımasızca değerlendireceksiniz. Bir, iki ya da on kişiden söz edecek olsam onlardan başkasını tanımadığımı varsayacaksınız. Ayrıca niye kalkışayım buna? Örneğin Leo Tolstoy, İsa ya da Immanuel Kant arasından seçim yapın desem siz bile doğru seçimi yapmak için duraksarsınız. Hepsinin kendisine göre büyük adam olduğunu söylersiniz, tüm liberal ve ilerici basın da size katılır..."

"Peki sizce bunların en büyüğü kim?" diye araya girdi.

---

3 1699 yılında Danimarka-Norveç Kralı'nın kiliselerde kullanılmak üzere onayladığı ilahi kitabı.

4 Magnus Brostrup Landstad (1802-1880) Norveçli rahip, ilahi ozanı.

5 İsa'mn öldürülmesi için girişimlerde bulunduğu öne sürülen Yüksek Haham.

6 Pontius Platus (? - M.S 36) Roma'nın Yahudiye eyaleti valisi.

"Bence, hanımefendi, en çok artı değer yaratan değildir en büyük, dünyada en çok kargaşayı kendisi çıkarsa bile. Hayır, yüreğimin sesine göre, temel değerlere en çok katkıda bulunan, insan varoluşuna en olumlu etkiyi yapandır en büyük olan. En büyük kişi en yüce teröristtir, gezegenleri ayakta tutan bilinmez kaldıraçtır."

"Ama sözünü ettiğiniz üç kişiden en yüce diye herhâlde İsa'yı..."

"İsa'yı görüyorum, kuşkusuz," dedim hemen, "çok haklısınız hanımefendi; en azından bunda anlaşabildiğimize seviniyorum... Öte yandan iş görme, vaaz verme becerisini, dilde her zaman bir sözü hazır bekletme gibi tümüyle biçimsel bir yeteneği oldukça küçümsüyorum. Bir vaiz, profesyonel bir vaiz nedir? Aracılık gibi olumsuz bir iş gören, mala komisyonculuk yapan kişi. Pazarlamayla ne kadar çok para kazanırsa dünyada ünü o kadar yayılır! Hehehe, böyle işte, ne kadar propaganda yaparsa işini o kadar büyütür. Öte yandan, Faust'un insan varoluşu görüşünü benim sevgili komşum Ola Kuzeyligil'e aktarmanın anlamı ne? Bu gelecek yüzyılın düşüncesini değiştirecek mi?"

"İyi de hiç kimse bunu yapmazsa ne olur Ola Kuzeyligil'e..."

"Bırakın cehennemin dibine gitsin!" diye araya girdim. "Ola Kuzeyligil ölümü bekleyerek dünyada dolaşmaktan başka bir işe yaramaz, ne kadar çabuk yoldan çekilirse o kadar iyi. Toprağı gübrelemek için vardır Ola Kuzeyligil; Napolyon'un atıyla ezip geçtiği, hor gördüğü askerdir o – anladınız mı! Ola Kuzeyligil kahrolası bir başlangıç bile değilken nasıl bir sonuç olabilsin; Büyük Kitap'ta bir virgül bile değildir, bir mürekkep lekesidir ancak. Ola Kuzeyligil..."

"Şişt! Tanrı aşkına!" dedi kadın dehşetle, beni dışarı atacak mı diye başkana bakarak.

"Peki!" diye karışlık verdim. "Hehehe, öyle olsun, daha fazla konuşmayacağım." Tam o sırada onun güzelim ağzını fark edince şöyle dedim: "Böyle saçmalıklarla zamanınızı boşa harcadığım için üzgünüm hanımefendi. Kibarlığınız için çok teşekkürler. Gülümseyince kutsal bir güzellik kazanıyor dudaklarınız. Hoşça kalın."

Bunun üzerine yüzü kıpkırmızı oldu ve beni eve davet etti. Kendi evine, yaşadığı yere. Hehehe. Falanca sokakta, filanca numarada oturuyordu. Bu konuda biraz daha konuşmak istiyordu; pek çok noktada bana katılmıyordu. Akşam gidersem yalnız olacaktı. Ertesi gün gelebilir miydim? "Teşekkürler. Öyleyse yeniden görüşmek üzere."

Bununla birlikte, beni çağırmasının tek nedeninin, Hallingdal dokuması, ulusal tasarım, yeni bir yumuşak halıyı göstermek olduğu çıktı ortaya.

Haha! Güneş vurdu ovaya!

Yataktan sıçrayarak kalktı, perdeleri çekip dışarı baktı. Hava açık, pazar yeri ışıl ışıldı. Hizmetçi çanını çaldı. Bu sabah, Sara'nın ayakkabılar konusundaki beceriksizliğini onunla biraz daha yakınlaşmak için kullanacaktı. Bakalım bakışlarından kadınlık akan bu Trondheim güzeli göründüğü kadar var mıydı? Büyük olasılıkla yalnızca gösteriş yapıyordu.

Doğrudan kollarını kızın beline doladı.

"Üf, bırakın beni!" dedi Sara, öfkeyle onu iterek.

Nagel soğuk bir sesle sordu: "Neden ayakkabılarım zamanında gelmedi?"

"Ayakkabılar için gerçekten üzgünüm," diye yanıtladı Sara, "çamaşır günümüz bugün, yapacak çok işimiz var."

Nagel odasında öğlen ettikten sonra Karlsen'in cenazesine gitti. Her zamanki gibi sarı takım elbisesini giymişti.

Nagel mezarlığa vardığında ortalıkta henüz hiç kimsecikler yoktu. Gidip açık mezara baktı; dipte iki beyaz çiçek duruyordu. Kim, ne diye atmıştı onları oraya? Bu beyaz çiçekleri daha önce de gördüm, diye düşündü. Tıraş olması gerektiğini fark etti birdenbire. Saatine baktı, bir an düşündükten sonra çevik adımlarla kasaba meydanına yöneldi. Pazar yerinin ortasında Vekil'in ona doğru geldiğini gördü; bakışlarını adamın üzerine çivileyip dosdoğru üzerine yürüdü; ama aralarında selamlaşma ya da konuşma geçmedi. Nagel berbere girdi. O sırada çalmaya başlayan kilise çanları cenazenin başladığını bildiriyordu.

Nagel acele etmedi; kimseyle konuşmadı, tek söz etmeden duvardan duvara yürüyüp tek tek resimleri inceledi. Sonunda sırası gelince koltuğa oturup arkasına yaslandı.

İşi bitip sokağa çıkınca yine Vekil'le karşılaştı; adam geri dönmüş, bir şey bekliyormuş gibi görünüyordu. Sol elinde bir baston vardı; Nagel'i görür görmez sağ eline geçirdiği bastonu sağa sola savurmaya başladı. Yavaşça birbirlerine yaklaştılar. Az önce karşılaştığımızda elinde baston yoktu, dedi Nagel, kendi kendisine. Yeni değil, satın almamış, ödünç alınma. Bambu bir baston.

Karşı karşıya gelir gelmez Vekil durdu; Nagel de yürümeyi bıraktı birdenbire; neredeyse eş zamanlı durmuşlardı. Nagel ensesini kaşımak ister gibi kadife şapkasına götürdüğü elini yeniden önüne çekti; öte yandan Vekil, parke taşlara sertçe vurduğu bastonuna dayandı. Sessizliğini koruyarak böyle birkaç saniye daha durdu. Ardından duruşunu dikleştirip Nagel'e arkasını dönerek uzaklaştı. Bir süre sonra berberin köşesinde gözden yitti.

Bu sessiz performans birçok kişinin gözü önünde gerçekleşti. Özellikle çarkıfeleğinin yanında dikilen piyangocu tüm olan biteni görmüştü. Biraz ileride alçı heykeller satan adam da bu tuhaf olayı görenlerdendi. Nagel alçıcıyı tanıdı; geçen gece kafedeki kavgaya tanık olanlardan, daha sonra da otel sahibine karşı onu destekleyenlerden biriydi bu adam.

Nagel ikinci kez mezarlığa gittiğinde papaz, anma konuşmasına başlamıştı. İnsanlar çevreyi karartmıştı. Nagel mezara gitmek yerine yeni görünen, üzerinde yalnızca "Vilhelmine Meek. Doğum: 20 Mayıs 1873, Ölüm: 16 Şubat 1891." yazan mermer bir lahdin üzerine oturdu. Lahit yepyeniydi ve toprağı henüz dökülmüş gibi görünüyordu.

Nagel küçük bir oğlana el etti. "Şuradaki adamı görüyor musun, kahverengi paltolu?" diye sordu.

"Kasketliyi mi, evet görüyorum. Minik."

"Ona buraya gelmesini söyle."

Oğlan gitti.

Minik gelince Nagel ayağa kalkıp ona elini uzatarak şöyle dedi: "Nasılsınız dostum? Paltoyu aldınız mı?"

"Palto mu? Yok, daha değil. Ama alacağım kuşkusuz." dedi Minik. "Dün gece için size teşekkür etmek istiyorum – her şey için sağ olun! Bugün Karlsen'i gömüyoruz işte! Hım, Tanrı'nın iradesine kendimizi bırakmaktan başka ne gelir elden?"

Yeni mermer lahde oturup konuştular. Nagel cebinden çıkardığı kurşun kalemle mermere birtakım yazılar karaladı.

"Kim yatıyor burada?" diye sordu.

"Vilhelmine Meek. Kısaca Mina Meek derdik ona. Çocuk sayılırdı, yirmisinde yoktu sanıyorum."

"Yazıya bakılırsa on sekizine bile girmemiş. İyi bir insan mıydı o da?"

"Çok tuhaf dile getirdiniz, ama..."

"Kim olursa olsun, kimse hakkında kötü konuşmamak gibi çok iyi bir özelliğiniz olduğunu fark ettim."

"Mina Meek'i tanısaydınız bana katılacağınızdan kuşkum yok. Olağanüstü iyi yürekliydi. Tanrı'nın meleği olunabiliyorsa o kesinlikle bir melekti."

"Nişanlı mıydı?"

"Nişanlı? Hayır, ilgisi bile yok. En azından bildiğim kadarıyla. Nişanlı olduğunu sanmıyorum; sokağın ortasında, herkesin duyabileceği bir sesle dualar okur, Tanrı'yla konuşurdu hep. Durup onu dinlerdik; Mina Meek'i herkes severdi."

Nagel kurşun kalemi cebine koydu. Yazdığı dörtlük beyaz mermerin üzerinde iyi durmamıştı.

"Çok ilgi çekiyorsunuz. Orada vaazı dinlerken gelenlerin en az yarısının sizi gözlediğini fark ettim."

"Beni mi?"

"Evet. Pek çok kişi fısıldaşıyor, sizin kim olduğunuzu soruşturuyordu. Şimdi de bu yana bakıyorlar."

"Şapkasında büyük siyah tüy olan hanımefendi kim?"

"Beyaz saplı şemsiyesi olan mı? Fredrikke Andresen, size sözünü ettiğim Bayan Fredrikke. Onun yanında, şimdi bize bakan, emniyet müdürünün kızı; Bayan Olsen, Gudrun Olsen. Herkesi tanıyorum. Dagny Kielland da burada; bugün siyahlar giymiş, neredeyse en çok bu elbise yakışıyor ona. Gördünüz mü? Elbette herkes siyah giymiş bugün, saçmalıyorum işte. Mavi pardösülü, gözlüklü beyefendiyi görüyor musunuz? Dr. Stenersen. Bizim bölgenin doktoru değil, yalnızca özel muayenehanesi var, geçen sene evlendi. Karısı daha geride duruyor; paltosunun kenarı ipek işlemeli, koyu renk saçlı hanımefendiyi görebiliyor musunuz? İşte o Bayan Stenersen. Çok zayıf bünyeli, sürekli kat kat giyinmesi gerekiyor. İşte, Vekil de geliyor..."

"Bayan Kielland'ın nişanlısını gösterebilir misiniz?" diye sordu Nagel.

"Teğmen Hansen mi? Hayır. Gelmedi, seferde. Yola çıkalı birkaç gün oldu. Nişanın hemen ardından gitti."

Kısa süren sessizliğin ardından şöyle dedi Nagel: "Mezarın dibinde iki çiçek vardı, iki beyaz çiçek – onların nereden geldiğini bilmiyorsunuzdur herhâlde?"

"Bilmez miyim," diye yanıtladı Minik, "öğrenmek istiyorsunuz, öyle değil mi? Bir soru mu bu? Söylemeye utanıyorum; belki isteseydim tabutun üzerine koymama izin verirlerdi, öylece mezara atmak zorunda kalmazdım. Ama iki çiçek neye yarar? Nereye koyarsam koyayım, iki çiçek alt tarafı. Bu yüzden sabah, geceleyin demek istiyorum, üçü biraz geçe kalkıp çiçekleri mezara koydum. Mezarın dibine inip onları güzelce yerleştirdim, iki kez yüksek sesle vedalaştım. Bu beni çok etkiledi, kederimden yüzümü ellerime gömüp ormana koştum. Birinden sonsuza

dek ayrılmak tuhaf; Jens Karlsen her açından benden kat kat üstün olsa da yakın arkadaşımdı."

"Demek çiçekler sizden?"

"Evet, benden. Ama Tanrı biliyor gösteriş olsun diye değil. Neyse, bu ıvır zıvırla canınızı sıkmaya değmez. Dün akşam eve gitmek üzere sizden ayrıldıktan sonra satın aldım çiçekleri. Verdiğiniz parayı götürünce amcam, bana yarım kron harçlık verdi; sevinçten neredeyse beni yere devirecekti. Gelip size teşekkür edecektir kesin, evet, kesinlikle gelecektir; biliyorum geleceğini. Yarım kron elime geçince cenaze için çiçek almadığım geldi aklıma, dosdoğru rıhtıma gidip..."

"Rıhtıma mı gittiniz?"

"Evet, orada oturan bir hanıma."

"Tek katlı bir evde mi?"

"Evet?"

"Beyaz saçlı bir hanımefendi mi?"

"Evet, saçları bembeyaz; onu gördünüz mü? Bir kaptanın kızıdır, ama çok yoksuldur. Önce benim yarım kronumu kabul etmek istemedi, pek çok kez olmaz deyip karşı çıktı; ama ben sandalyeye bırakıverdim. Çok utangaç; bu alçak gönüllülüğü ona hep sıkıntı oluyor bence."

"Adını biliyor musunuz?"

"Martha Gude."

"Martha Gude, demek."

Nagel defterini çıkarın kadının adını yazdı. "Evlenmiş mi? Dul mu kendisi?"

"Hayır. Babasının kaptanlık yılları boyunca onunla sefere çıkardı, ama ölümünden beri orada yalnız oturuyor."

"Yakınları yok mu?"

"Bilmiyorum. Yok, sanmam."

"Neyle geçiniyor?"

"Tanrı bilir neyle geçindiğini. Kimseler bilmiyor bunu. Düşündüm de, muhtemelen yoksul yardımı alıyordur."

"Dinleyin: Bu hanımefendinin, Martha Gude'nin evine girdiniz, öyle değil mi? İçerisi nasıldı?"

"Yoksul, eski bir kulübe nasıl olabilir? Bir yatak, bir masa ve iki sandalye var içeride; aslında üç sandalye var, bir tanesi yatağın yanında duruyor. Kırmızı minderli bir sandalye; ama çok eski, dik durması için duvara yaslamak gerekiyor. Hatırladığım kadarıyla başka bir eşya yok."

"Gerçekten başka eşya yok mu? Duvarda bir saat, eski bir resim ya da ona benzer bir şey?"

"Yok. Niçin soruyorsunuz?"

"Dik duramayan sandalye, kırmızı minderli olan, neye benziyor? Çok mu eski? Hem niye yatağın yanında? Üzerine oturulamaz, öyle değil mi? Yüksek arkalıklı bir sandalye mi?"

"Evet, yüksek arkalıklı. Tam hatırlayamıyorum."

Mezarın başında ilahi okumaya başladılar. Mezara toprak atılması bitmişti. İlahilerin ardından saygı duruşuna geçildi; sonra herkes dört bir yana dağıldı. Çoğunluk kilise avlusunu geçip ana kapıya yöneldi, birkaç kişi durup alçak sesle sohbete başladı. Kadınlı erkekli bir grup Minik'le Nagel'den yana geldi, hepsi de gençti; kadınlar parlak, şaşkın gözleriyle o ikisini inceliyordu. Yüzü kıpkırmızı kesilen Dagny Kielland gözlerini dosdoğru önünde tutuyor, sağa sola bakmıyordu. Kadınlardan biriyle alçak sesle bir şeyler konuşan Vekil de başını kaldırmamıştı.

Tam yanlarından geçerlerken Dr. Stenersen durup Minik'i yanına çağırdı. Oturduğu yerde yalnız kaldı Nagel.

Doktor'un, "Lütfen beyefendiye söyleyin..." dediğini işitebildi yalnızca. Ama bir an sonra adı oldukça yüksek sesle söylenince ayağa kalktı. Şapkasını çıkarıp saygıyla eğildi.

Doktor özür diledi: O sırada yanında olan hanımefendilerden biri, Bayan Meek, beyefendiyi uyarmasını istemek gibi tatsız bir işle görevlendirmişti onu. Mermere dikkat etmeli, üzerine oturmamalıydı. Mezar yeniydi, mermer yeni yerleştirilmişti; toprak taze, yumuşak olduğundan lahdin yerinden kayması işten bile değildi. Merhumun kız kardeşiydi bu uyarının yapılmasını isteyen.

Nagel art arda bağışlanmayı diledi. Büsbütün düşüncesizlik yapmış, özensiz davranmıştı; genç hanımın mermerle ilgili kaygılarını kesinlikle anlıyordu. Doktor'a da teşekkür etti.

Bu sırada birlikte yürümeye başladılar. Kapıya ulaştıklarında Minik veda edip ayrıldı, Doktor'la Nagel ancak baş başa kalınca kendilerini tanıttılar.

"Bir süre burada kalırsınız belki?" diye sordu, Doktor.

"Evet," dedi Nagel, "geleneğe uyulmalı, bilirsiniz, yazı taşrada geçirmeli, çalışmaya dönmeden önce kış için güç toplamalı... Küçük, eğlenceli bir kasabanız var."

"Nerelisiniz? Şivenizi çıkarmaya çalışıyordum."

"Aslen Finnarklıyım, atalarım Fin. Ama birçok yerde oturdum."

"Yurt dışından mı geliyorsunuz?"

"Helsinki'yi yurt dışı sayarsanız."

İlkin pek çok önemsiz konudan konuştularsa da çok geçmeden sohbet başka yerlere kaydı: Seçimler, Rusya'daki kuraklık, edebiyat, Karlsen'in ölümü...

"Ne düşünüyorsunuz? Bugün bir intiharcı mı gömüldü?" diye sordu Nagel.

Doktor yanıt veremedi, vermeye yanaşmadı. Onu ilgilendirmediğinden karışmak istemiyordu. Pek çok kişi birçok görüş atmıştı ortaya. Ayrıca niçin intihar olamazdı? Tüm teologlar kendilerini öldürmeliydi.

Ama niye?

Niye mi? Çünkü işlevleri kalmamıştı; yüzyılımız onları gereksizleştirmişti. İnsanlar kendileri düşünebiliyor, dinî duygular da giderek sönüyordu.

Liberal, diye düşündü Nagel. Yaşamı tüm simgelerden, şiirsellikten soyutlamanın insanlığa yararını anlayamıyordu. Ayrıca dinî duygular hiç de gerilemediğine göre bu yüzyılın, din adamlarını gereksizleştirmesi tartışılırdı...

Dinî duygular, alt toplumsal katmanlarda kesinlikle gerilemiyordu, ama aydınlanmış kişiler arasında sürgit güçsüzleşiyordu.

"Neyse, artık bundan söz etmeyelim," dedi, suratı asılan Doktor, "görüşlerimiz uyuşmuyor." Özgür düşünceler taşıyan Doktor bu karşı çıkışları, sayısını unutacak ölçüde çok duymuştu. Bundan etkilenmiş miydi? Yirmi yıldır değişmemişti. Bir

hekim olarak insanları ruhlarından kaşık kaşık arındırıyordu! Yok, boş inançları aşmıştı... "Seçim konusunda ne düşünüyorsunuz?"

"Seçim mi?" Nagel güldü. "En iyi biçimde sonuçlanmasını umuyorum."

"Ben de öyle." dedi Doktor. "Böylesine demokratik bir programla hükûmetin çoğunluğu kazanamaması çok yazık olur." Doktor radikal bir liberaldi, aklını kullanmayı öğrendiğinden beri öyleydi. Buskerud için çok kaygılanıyordu; köylülerden umudu kesmişti. "Gerçek şu ki:" dedi, "Liberal Parti'de paramız çok az. Sizler, durumu iyi olanlar destek çıkmalı. Sonuçta tüm ülkenin geleceği tehlikede."

"Benim durumum iyi mi?" diye sordu, Nagel. "Birkaç kuruşum var yalnızca."

"Evet, evet, milyoner değilsiniz belki. Ama söylenenlere göre tam bir kapitalistsiniz, altmış iki bin kronluk bir araziniz varmış."

"Hehehe, böyle saçmalık duymadım. Bugünlerde bütün varım yoğum annemden kalan birkaç binlik. Hepsi bu. Arazim falan yok, bana gizemli bir hava vermek istemişler sanıyorum."

Doktorun evine ulaştılar; verandalı, iki katlı, sarı bir evdi bu. Birçok yerin boyası dökülmüştü. Oluklar paramparçaydı. Üst katın panjurlarından biri eksikti; perdeler hiç de temiz sayılmazdı. Evin darmadağınık görüntüsünü itici bulan Nagel hemen ayrılmak istedi. Ama doktor "İçeri buyurmak istemez misiniz?" diye sordu. "Hayır mı? Daha sonra görüşeceğimizi umarım. Sizi ağırlamak eşimle beni sevindirir. Onunla tanışmak için içeri gelmek istemez miydiniz?"

"Eşiniz mezarlıktaydı, öyle değil mi? Henüz döndüğünü sanmıyorum."

"Çok haklısınız, ötekilerle yürüyordu. Neyse, daha sonra yolunuz düşerse uğrarsınız."

Nagel otele döndü; kapıdan geçerken aklına bir şey geldi. Parmaklarını şıklatıp güldükten sonra yüksek sesle şöyle dedi: "Dörtlük yerinde duruyor mu acaba!" Dosdoğru mezarlığa gidip Mina Meek'in mezarı önünde durdu. Ortalıkta hiç kimse yoktu; dörtlük silinmişti. Kim yapmıştı bunu? Mermerde harflerin izi bile kalmamıştı.

Ertesi gün Nagel keyfine diyecek yoktu. Yatakta yatarken bir sevince kapılıvermişti; sanki odasının tavanı birdenbire yükselmeye başlamış, sonunda gökyüzünde uzak, berrak bir tonoza dönüşmüştü. Yemyeşil bir çayırda yatıyormuş gibi tatlı, yumuşak bir esinti hissetti. Odada sineklerin vızıldadığı sıcak bir yaz sabahıydı.

Giysilerini bir çırpıda üzerine geçirdi, kahvaltı etmeden otelden ayrılıp kasaba meydanına yöneldi. Saat on birdi.

Evlerden piyano sesleri yükselmeye başlamıştı bile; sokak sokak açık pencerelerden duyulan çeşitli melodilere, caddenin sonundaki gergin bir köpek, uzun uzun uluyarak karşılık veriyordu. Mutlulukla dolup taşan Nagel usulca şarkı söylemeye başladı ister istemez; ona selam veren yaşlıca bir adamın yanından geçerken, eline bir bozuk para sıkıştırma olanağını tepmedi.

Büyük beyaz bir evin önüne geldi. İkinci katta bir pencere açıldı zarif beyaz bir el kancayı tutturdu. Dalgalanan perdenin arkasındaki el hâlâ kancanın üzerindeydi; Nagel perdenin gerisinden birinin onu izlediği duygusuna kapıldı. Durup yukarı baktı; bir dakikayı aşkın böyle beklediyse de kimseyi göremedi. Kapının üzerindeki tabelayı okudu: F. M. Andresen, Danimarka Konsolosu.

Nagel tam gitmek üzere arkasını dönerken Bayan Fredrikke uzun, soylu yüzünü pencereden çıkarıp ona şaşkın, meraklı bir bakış attı; bir kez daha duran Nagel'le göz göze gelince yüzü kızarmaya başladı; ama sonra, işi pişkinliğe vurur gibi kollarını sıvayıp dirseklerini pervaza dayadı. Uzun süre böylece durdu; değişiklik olmayınca Nagel yürüyüp giderek açmaza son vermek zorunda kaldı. O sırada ilginç bir soru takıldı aklına. Genç hanım pencerenin önüne diz mi çökmüştü? O durumda Konsolos'un evinin tavanı çok yüksek olamazdı, pencere iki metre yoktu ve saçaklarla arası oldukça dardı. Durduk yere gelen bu ilginç düşünceye güldü: Konsolos Andresen'in evinden ona neydi!

Gezinmeyi sürdürdü.

İş günü tüm hızıyla sürüyordu rıhtımda. Her biri kendi uğraşına gömülmüş ambarcılar, gümrükçüler, balıkçılar dört bir yana koşturuyordu; bocurgatların gıcırtıları arasında yandan çarklı iki tekne yola çıkmak üzere neredeyse aynı anda düdük öttürdü. Deniz çarşaf gibiydi; gemilerle kayıkların bellerine dek gömüldükleri su, pırıl pırıl güneşte tek parça bir altın varak gibi görünüyordu. Açığa demirlemiş kocaman bir üç direkliden, bir seyyar orgun dokunaklı sesi duyuldu; buhar düdükleriyle bocurgatlar bir an susunca bu acıklı melodi, kendisini bırakmanın kıyısına gelmiş bir kızın solgun, titrek sesine benzedi. Güvertedekiler de orgla neşelenip duygulu şarkılara polka dansıyla eşlik etti.

Nagel bir çocuk gördü; kucağındaki kediye sımsıkı sarılmış küçücük bir kız çocuğuydu bu; gövdesi dümdüz aşağı sarkan, arka ayakları neredeyse yere değen kedi, şaşırtıcı bir sabırla, kımıldamadan duruyordu. Kızın yanağını okşayan Nagel sordu:

"Senin kedin mi?"

"Evet. İki dört altı yedi."

"Sayı saymayı biliyorsun demek?"

"Evet. Yedi sekiz on bir iki dört altı yedi."

Yürümeyi sürdürdü. Papaz evi yönünde, güneşten başı dönen beyaz bir güvercin gökyüzünde yay çizip ağaç tepelerinin arasında gözden yitti; uzaklara düşen parlak bir gümüş ok gibi görünüyordu. Tok, neredeyse sessiz bir top atışı duyuldu, kısa bir süre sonra körfezin karşısındaki ormandan ince mavi dumanlar yükseldi.

Rıhtımdaki son iskeleye ulaşan Nagel ıssız dalgakıranda aşağı yukarı dolaştıktan sonra amaçsızca tepeye yönelip ormana gitti. Ormanın derinliklerine doğru en az yarım saat yürüdükten sonra küçük bir patikanın önünde durdu. Her yer sessizdi, gökyüzü bulutsuzdu; tek bir kuş bile yoktu görünürde. Patikada bir iki adım ilerledikten sonra kuru bir yer bulup sırtüstü uzandı. Kasaba sağında, papaz evi solunda kalıyordu ve üzerinde mavi gökyüzü engin bir deniz gibi yükseliyordu.

Oraya çıkabilseydi; yıldızların arasında dolaşıp kuyruklu yıldızların esintilerini alnında duyumsayabilseydi! Dünya ne kadar

küçük, insanlar ne kadar önemsizdi; iki milyon vatandaşı ve karın doyurmaya yardımcı bir ipotek bankasıyla Norveç! Bu boyutta düşününce insan olmanın anlamı ne? Sonunda ölüp gittikten sonra birkaç köhne yıl daha geçirmek için alın teri dökmeye değer mi? Nagel acı acı düşündü. Bu dünyadan göçüp her şeyi bitirmek, buna bir son vermek! Yapabilir miydi bunu bir gün? Evet. Tanrı biliyor, gözünü bile kırpmazdı! Elinin altında böylesi kolay bir kurtuluş yöntemi bulunması onu çok heyecanlandırdı; coşkuyla gözleri sulandı, neredeyse yüksek sesle soluyordu. Göklerin denizine açılmıştı bile; şarkılar söyleyerek gümüş oltasıyla balık tutuyordu. Teknesi ıtırlı ağaçlardan yapılmıştı, kürekleri beyaz kanatlar gibi ışıldıyordu; yarım ay biçiminde kesilmiş yelkeni açık mavi atlastandı...

Mutluluktan içi titriyordu; kendisini büsbütün düşüncelere kaptırmış, uzaklara dalıp giderek hırçın güneş ışınlarının arasına saklanmıştı. Sessizlik onu daha da çok sevindiriyordu, rahatsız edecek hiçbir şey yoktu; yukarılardan, yükseklerden yumuşak bir fısıltı geliyordu yalnızca, büyük değirmenin fısıltısı. Tanrı çarkları döndürüyordu. Ormanda ne bir yaprak kımıldıyor, ne bir çam iğnesi oynuyordu. Dizlerini karnına çeken Nagel yattığı yere mutlulukla yerleşti, her şey yolunda gittiği için sevinçle ürperdi. Birisi ona seslendi; Nagel "Efendim!" dedi; dirseği üzerinde doğrulup çevresine bakındı. Hiç kimsecikler yoktu ortalıkta. Bir kez daha "Efendim!" deyip kulak kabarttı, kimseyi göremedi. Ne tuhaf; birinin ona seslendiğini duymuştu kesinlikle. Ama daha fazla kafa yormadı, belki yalnızca bir yanılsamaydı; iki durumda da rahatsız olmaya değmezdi. İçinden taşan mutluluk onu anlaşılmaz bir duruma getirmişti; bedenindeki her bir sinir uyanıktı, müziği damarlarında duyuyor, doğanın tüm unsurlarıyla, güneş, dağlar ve geri kalan her şeyle arasında bir bağ hissediyordu; çalılar, çimenler ve ağaçlardan yansıyan benliği onu büsbütün kuşatmış gibiydi. Ruhu, bedeninde çalan bir org gibi genişleyip zenginleşiyordu, neşeyle kanını kaynatan bu yumuşak müziği hiçbir zaman unutmayacaktı.

Yalnızlığının tadını çıkararak bir süre orada yattı. Ardından patikada ayak sesleri duydu; başka sese benzemeyen, gerçek

ayak sesleriydi bunlar. Başını kaldırınca kasaba yönünden gelen bir adam gördü. Kolunun altında uzunca bir ekmek somunu taşıyan adam, ardında sürüklediği bir ineğin yularını çekmekteydi; ikide bir alnındaki terleri siliyordu; sıcak nedeniyle ceketini çıkarmıştı, ama boynunda iki kere dolanmış, kalın kırmızı bir eşarp vardı. Köylüyü inceleyen Nagel sessizce yatmayı sürdürdü. İşte karşımızda! Setersdallı, katıksız Norveçli, hehe, evet, evet, kolunun altında ekmeği, yedeğinde ineğiyle tam bir buralı. Ah, ne manzara ama, hehehe, Tanrı yardımcın olsun yüce Viking! Eşarbını gevşetip bitleri havalandırmaya ne dersin? Yok, bu sana yaramaz, temiz hava kapıp ölürsün. Yerel basın da senin beklenmedik ölümüne ağıtlar yakıp tantana yapar; ayrıca bir daha olmasın diye, liberal parlamenter Vetle Vetlesen, ulusal zararlımızın, sıkı korunma altına alınması için bir yasa tasarısı önerir.

Nagel birbirinden eğlenceli alayları kafasında dolaştırıp durdu. Sonunda kalkıp otelin yolunu tuttuğundaysa kederlenmiş, öfkelenmişti. Hayır, her zaman haklıydı; bitler, kokuşmuş peynirler ve Luther ilmihâli dışında bir şey yoktu burada. Üç katlı barakalarda oturan orta sınıf kasabalılar gerektiğince yiyip içiyor, bal likörü eşliğinde politika yapıyor, günbegün yumuşak sabun, pirinç tarak, balık alıp satıyordu. Ama geceleyin, şimşekler çakıp gök gürleyince, salt kaygıdan ötürü, Johann Arendt'in vaazlarını okuyorlardı. Hadi bir kural dışı gösterilsin, yapılabiliyor mu bakalım. Örneğin ustaca işlenmiş bir suç, önemli bir günah öne sürülsün! Küçük burjuvaların saçma sapan, çocuksu yaramazlıkları değil – yok, ender karşılaşılan, tüyleri diken diken eden bir terbiyesizlik, incelikle yapılmış bir ahlaksızlık, soylu bir günah, görkemli bir iğrençlik olsun. Dört bir yan tabansız dolu. Seçimlerle ilgili ne düşünüyorsunuz, beyefendi? Buskerud beni çok kaygılandırıyor...

Yeniden rıhtıma gelip de çevresinde canla başla çalışanları görünce Nagel'in sıkıntısı azalmaya başladı; mutluluğuna kavuşunca yine bir şarkı tutturdu. Somurtacak hava değildi bu; ışıl ışıl, güzelim bir haziran günüydü. Güneş ışınları altında parlayan küçük kasabanın görüntüsü büyüleyiciydi.

Otelin kapısından geçerken üzüntüsünü çoktan unutmuştu; yüreğinde tek bir sıkıntı yoktu, yarım ay biçiminde açık mavi atlastan yelkeni, ıtırlı ağaçlardan gövdesiyle teknenin düşüncesi onu bir kez daha göklere çıkarmıştı.

Neşesi gün boyu sürdü. Akşama doğru yine dışarı çıktı; deniz kıyısı boyunca aynı yoldan ilerlerken onu sevinçten havalara uçuran binlerce yeni küçük şey buldu. Güneş alçalıyordu; acımasız, yakıcı ışınlar yumuşamış, suya usulca yansır olmuştu; teknelerin gürültüsü bile kesilmişti. Nagel körfezde birçok yerde bayrakların göndere çekildiğini gördü, kasabadaki pek çok evin bahçesinde de bayraklar dalgalanıyordu; çok geçmeden tüm iskelelerde iş günü sonu buldu.

Buna kafa yormayan Nagel yine ormana yöneldi; biraz ileri geri yürüdükten sonra papaz evinin ambarlarına dek gidip bahçeye baktı. Oradan yeniden ormana dönüp bulabildiği en karanlık köşeye geldi, bir kayanın üzerine oturdu. Bir elini çenesine dayadı, öbürünü dizine vurup tempo tuttu. Uzunca süre, belki tam bir saat, böyle oturduktan sonra kalktığında güneş batmış, alaca karanlığın ilk gölgeleri kasabanın üzerine düşmüştü.

Onu büyük bir sürpriz bekliyordu. Ormandan çıkınca, çevredeki tepelerde birçok ateşin yakılmış olduğunu gördü, yirmi kadar ateş dört bir yanda minik güneşler gibi parlamaktaydı. Denizdeki sayısız teknenin güvertesinde yakılan maytaplar kızıllı yeşilli kıvılcımlar saçıyordu. Teknelerden birinde bir kuartet şarkılar söylerken havai fişekler bile atılıyordu. Her yerde birileri vardı; yandan çarklı iskelesi, dolaşan, sağda solda oturan kasabalılarla doluydu.

Nagel şaşkınlıkla içini çekti. Yanındaki bir adama dönüp ateşlerin, bayrakların anlamını sordu. Adam ona baktı, yere tükürdü, yeniden ona baktı ve 23 Haziran, yaz dönümü akşamı, karşılığını verdi. Yaz dönümü akşamıydı demek! Evet, öyleydi kuşkusuz, tarih de tutuyordu. Şu işe bak, bu akşam yaz dönümü akşamı, güzellikler arka arkaya geliyor, üstelik ne yaz dönümü akşamı ama! Zevkle ellerini ovuşturan Nagel herkes gibi buharlı tekne iskelesine ilerlerken çok şanslı olduğunu mırıldanıp duruyordu.

Uzakta, bir grup kadınla erkeğin arasında Dagny Kielland'ın kan kırmızısı şemsiyesini gördü; Dr. Stenersen'in de onların arasında olduğunu anlayınca duraksamadan yanlarına gitti. Şapkasını çıkarıp Doktor'la tokalaştıktan sonra uzun süre başı açık durdu. Doktor onu gruptakilerle tanıştırdı; Bayan Stenersen'le de tokalaşan Nagel onun yanına oturdu. Solgun, gri yüzlü kadın hasta görünüyordu, ama çok gençti, yirmisinde ya var ya yoktu. Sımsıkı giyinmişti.

Şapkasını başına geçiren Nagel ortaya doğru şöyle seslendi:

"Böyle davetsiz gelip eğlencenizi böldüğüm için özür dilerim..."

"Olur mu canım, bize şeref veriyorsunuz," diye araya girdi, Bayan Stenersen, şefkatle, "belki bir şarkıya başlamak istersiniz?"

"Yok, korkarım yapamam," diye yanıtladı Nagel, "müzik yeteneğinden daha fazla yoksun olamazdım."

"Üstelik ne iyi ettiniz de geldiniz, biz de tam sizden söz ediyorduk." dedi Doktor. "Keman çalıyorsunuz, öyle değil mi?"

"Hayır." dedi Nagel yine, başını iki yana sallayıp gülümsedi. "Çalmıyorum." Ardından durup dururken ayağa kalkıp ışıltılı gözlerle şöyle dedi: "Bugün çok mutluyum. Sabah uyandığımdan beri olağanüstü güzel bir gün geçirdim. On saattir güzelim bir düşte dolaşıp duruyorum. Düşünebiliyor musunuz: Yarım ay biçiminde yelkeni açık mavi atlastan, gövdesi ıtırlı ağaçlardan bir teknede buluyorum kendimi. Ne güzel, değil mi? Teknenin kokusunu anlatamam; doğru sözcükleri bulmakta usta olsam bile, canla başla uğraşsam da bunu yapamam. Düşünün bir, balığa çıkmışım duygusuna kapılıyorum, gümüş bir oltayla balık tutuyorum. Kusura bakmayın hanımlar, size bu biraz... Neyse, bilemiyorum."

Kadınlardan hiçbiri karşılık vermedi, ne yapacaklarını bilmez bir durumda utangaç utangaç birbirlerine bakışıp durdular. Ama sonunda birbiri ardına gülmeye başladılar; anlatılanlar karşısında acımasızca kahkahalara boğulmuşlardı.

Gözleri ışıldamayı sürdüren Nagel onlara baktı; mavi yelkenli tekneyi düşünmeyi sürdürdüğü çok açıktı. Öte yandan, yüzündeki sakinliğe karşın ellerini bir titreme almıştı.

Doktor onu kurtarmak için şöyle dedi: "Bir tür yanılsama demek..."

"Hayır, kusura bakmayın," dedi Nagel, "neyse, öyle buyuruyorsanız neden olmasın? Ne derseniz deyin. Yanılsama ya da değil, bütün gün harika bir büyünün etkisindeydim. Bu sabah henüz yataktayken başladı. Bir sineğin vızıldadığını duydum; uyandıktan sonra ilk bilinçli düşüncem buydu; ardından perdedeki bir delikten güneşin içeri geldiğini gördüm ve o anda içimi güzel bir hafiflik duygusu doldurdu. Ruhumu yaz havası sardı... Otların yumuşak hışırtısını düşünmeye çalışın ve bu hışırtının yüreğinizden geçtiğini. Yanılsama – belki öyledir, bilmiyorum; ama daha öncesinde belli bir duyarlılık düzeyinde olmam gerektiğini unutmayın; sineği tam doğru anda işittim, tam o sırada, tam o miktarda, o biçimde bir ışık gerekiyordu bana; perdedeki bir delikten gelen tek bir ışın, demek istiyorum. Kalkıp dışarı çıktıktan sonra karşıma, pencereden bakan güzel bir kadın çıktı ilkin..." Onunla göz göze gelen Bayan Andresen bakışlarını kaçırdı. "... ardından pek çok tekne, kucağında kedisiyle küçük bir kız ve böyle şeyler gördüm; hepsi de bende iz bıraktı. Ormana girdikten biraz sonra sırtüstü yatmış gökyüzünü seyrederken yarım ay biçiminde yelkeniyle tekneyi gördüm."

Kadınlar gülmeyi sürdürüyordu; onların neşesinden etkilenmiş görünen Doktor da gülümsemeden edemedi: "Gümüş bir oltayla balık yakalıyordunuz demek?"

"Evet, gümüş bir oltayla."

"Hahaha!"

O sırada birdenbire yüzü kızaran Dagny Kielland'ın sesi duyuldu: "Bu anlatılanları gözümde canlandırabilirim pekâlâ... Tekneyi, yelkeni, o yarım ayı açıkça görebiliyorum – ayrıca bembeyaz, gümüşten bir kanca suya dalıyor! Çok sevimli bence."

Sözlerini sürdüremedi, kekeledi, takılmıştı, yere baktı.

Nagel çabucak onun yardımına koştu.

"Öyle değil mi? Ben de kendi kendime hemen şöyle dedim: Dikkat et, bu bir beyaz düş, bir uyarı. Ayağını denk almalısın;

yemsiz kancayla balık yakalamak, yemsiz kancayla! Bana keman çalıyor muyum, diye sormuştunuz Doktor. Hayır, azıcık bile çalmıyorum. Yanımda bir keman kutusu taşıyıp duruyorum, ama içinde keman yok; kirli çamaşırlar var. Çok üzgünüm, valizlerimin arasında bir keman kutusu bulunmasının güzel olacağını düşündüğüm için aldım onu. Bu yüzden benimle ilgili kötü bir izlenim edinebilirsiniz, bilemem, çok üzgün olsam da elimden bir şey gelmez. Neyse, bütün suç gümüş oltada."

Şaşkına dönen kadınlar artık gülmüyordu; Doktor'un, Vekil'in – hâkim vekili Bay Reinert'in – ve ortaokul öğretmeninin bile ağzı açık kalmıştı. Herkesin gözü Nagel'in üzerindeydi; Doktor'un kararsızlığı yüzünden okunuyordu. Bu yabancının sorunu neydi? Nagel sessizce oturuyor, başka diyeceği yokmuş gibi görünüyordu. Utanç verici sessizlik bitmek tükenmek bilmiyordu. O sırada Bayan Stenersen yardıma yetişti. Yakınlık, sıcaklık gösterdi, kimse incinmesin diye anaç bir şekilde davrandı. Olduğundan yaşlı görünmek için alnını iyice kırıştırdı ki sözlerine ağırlık katabilsin:

"Yurt dışından geliyorsunuz, değil mi Bay Nagel?"

"Evet, hanımefendi."

"Helsinki demişti sanıyorum eşim."

"Evet, Helsinki. En son Helsinki diyelim. Bir ziraatçıyım. Kısa bir süre orada eğitim gördüm."

Sessizlik.

"Nasıl buldunuz?" diye sordu Bayan Stenersen.

"Helsinki'yi mi?"

"Yok, bizim burayı."

"Harika, büyüleyici bir yer. Artık buraya yerleşir, bir yere gitmem. Hehe, korkmayın canım, yine de belki günün birinde tası tarağı toplarım, belli olmaz. Duruma bağlı. Bu arada," konuşmasına ara vermeden ayağa kalktı, "geldiğimde sözünüzü kestiysem gerçekten özür dilerim. Oturmama, size eşlik etmeme izin verirseniz çok sevinirim doğrusu. Gerçekten de pek kimseyle birlikte olmuyorum, herkese yabancıyım, bu nedenle kendi kendime konuşma alışkanlığı edindim. Aranızda bulunmamı

büsbütün görmezden gelip ben gelmeden önceki sohbetinizi yokmuşum gibi sürdürebilirseniz çok sevinirim."

"Geldiğinizden beri oldukça tantanaya yol açtınız." dedi Reinert, ters ters.

Nagel şöyle karşılık verdi:

"Size, Vekil Bey, özel bir özür borçluyum, benden isteyeceğiniz her şeyi yerine getireceğim, ama şimdi değil. Şimdi olmaz, değil mi?"

"Hayır, yeri değil." dedi Reinert de.

"Ayrıca bugün mutluyum." dedi Nagel; yüzünce sıcacık bir gülümseme uçuşuyordu. Gülümseme yüzünü aydınlatınca bir an için çocuk gibi göründü. "Harika bir akşam, birazdan yıldızlar parlar. Tepelerde ateşler yanıyor, denizden şarkılar geliyor. Dinleyin! Hiç de fena sayılmaz. Uzman değilim, ama iyi değil mi sizce de? Akdeniz'de, Tunus kıyılarında geçirdiğim bir akşamı hatırlatıyor bana. Gemide, yüz kadar yolcunun arasında, Sardinya'dan bir yerlerden gelen bir koro vardı. Onların grubundan olmadığım ve şarkı söyleyemediğim için oturmuş, alt salonda söyledikleri şarkıları dinliyordum. Neredeyse sabaha dek sürdü; sımsıcak gecede kulağa ne kadar güzel geldiğini hiç unutmayacağım. Gizlice salonun bütün kapılarını kapatınca, bir bakıma şarkıları içeri kapatınca, sesler denizin dibinden gelir gibi olmuştu; sanki gemi çınlayan müzikle sonsuzluğa yelken açacaktı. Bir yeraltı korosunun söylediği şarkıların denizi doldurduşunu kafanızda canlandırmaya çalışın."

Nagel'in yanında oturan Bayan Andresen ister istemez şöyle dedi:

"Evet, Tanrım, çok güzel olmalı."

"Bundan daha güzelini yalnızca bir kere işittim, o da bir düşteydi. Çok uzun zaman önce, çocukluğumda gördüğüm bir düşte. Büyüyünce öyle güzel düşler görmez oluyor insan."

"Öyle mi?" diye sordu Bayan Andresen.

"Yok. Evet, bu biraz abartma oldu kuşkusuz, ama... Gördüğüm son düşü çok iyi hatırlıyorum: Dümdüz bir çayırdaydım... Kusura bakmayın, sürekli konuşuyor, sizi dinlemeye

zorluyorum. Uzayınca yorucu olabilir. Her zaman böyle çok konuşmam."

Dagny Kielland da söze katıldı:

"Aramızda konuşmayı sizi dinlemeye yeğleyecek biri olduğunu sanmıyorum." Ardından Bayan Stenersen'e eğilip fısıldadı: "Konuştursana. Rica ederim, canım. Ne güzel sesi var, duymuyor musun!"

Nagel gülümsedi.

"Seve seve gevezelik ederim öyleyse. Bu akşam kendimi iyice kaptırdım nasılsa. Tanrı bilir, bana böyle ne olduğunu... Doğrusu o küçük düşün sözünü etmeye değmezdi pek. Evet, dümdüz bir çayır görmüştüm; hiç ağaç yoktu, kıvrımları tuhaf sürüngenleri andıran bir yığın kök vardı yalnızca. Sonra, o eciş bücüş köklerin arasında yürüyen bir deli vardı. Onu şimdi bile gözlerimin önüne getirebiliyorum; soluk yüzlü, koyu renk sakallıydı, ama sakalı hem kısacık hem seyrekti, her yerden teni görünüyordu. Kocaman açtığı gözlerini çevrede dolaştırıyordu, bakışları acı doluydu. Bir kayanın ardına saklanıp ona seslendim. Hemen kayadan yana döndüyse de sesin nereden geldiğini merak edermiş gibi görünmüyordu; iyice saklanmama karşın yattığım yeri tam olarak biliyordu sanki. Gözlerini kayadan ayırmıyordu. Beni bulamaz, diye düşündüm, ayrıca bulur da işler sarpa sararsa kaçabilirdim. Bulunduğum yere bakması hoşuma gitmese de sırf sataşmak için bir kez daha seslendim. Bana doğru birkaç adım attı, açık ağzı ısırmaya hazır görünüyordu; ama çok ilerleyemedi, ağaç kökleri yolunu kesmişti – köklerin arasına sıkışmış, kımıldayamıyordu. Onu coşturmak için art arda birçok kez seslendim; köklerle boğuşmaya başladı, bana ulaşmak için canını dişine takıyor, yolduğu kucak kucak kökü kenara atıyordu. Ama boşuna uğraşıyordu. Sonunda inlemeye başladı; aramızdaki uzaklığa karşın onu duyabiliyor, acıyla odaklanmış bakışlarını görebiliyordum. Tümüyle güvende olduğumu anlayınca ayağa kalkıp kendimi gösterdim, şapkamı sallamaya başladım, sürekli seslenerek onu kızdırıyor, ayağımı yere vura vura bağırıyordum. Yaklaşarak sataşmalarımı daha da acımasızlaştırdım,

kulaklarının dibinde aşağılarcasına bağırışıp nanik yaptım; daha fazla afallatmak mümkün mü görmek istiyordum. Ardından ona ne kadar yaklaştığımı göstermek için geri döndüm. Henüz teslim olmamıştı; hâlâ köklerle boğuşuyor, kendisine yol açabilmek için uğraşıp didiniyordu; kan içinde kalan elleriyle yüzüne vurup parmaklarının ucuna kalkarak bana bağırdı. Evet, düşünebiliyor musunuz, parmaklarının ucuna kalkarak bana baktı, çığlık çığlığa haykırdı! Beni ele geçiremediği için korkunç bir acıya boğulan yüzünden terler akıyordu. Büsbütün çıldırtmak için iyice yaklaştım, burnunun dibinde parmaklarımı şıklatıp korkunç bir sesle hihihihihi diye alay ettim. Bir kök fırlattım, ağzını tutturmuştum, az kalsın devrilecekti; ama elini ağzına götürüp kanları tükürdükten sonra köklerle uğraşmayı sürdürdü. Bunun üzerine dokunmayı göze alabileceğimi düşünüp elimi uzattım; parmağımı alnına değdirip çekmek istiyordum. O sırada beni yakaladı. Yüce Tanrım, öylesine kıskıvrak yakalanınca nasıl da korkmuştum! Öfkeyle atılıp elimi kaptı. Ben çığlık atıyordum, ama o elimi bırakmadan benimle yürüdü. Elimi tutar tutmaz ağaç kökleri onu engellemeyi bırakmıştı; çayırdan çıkıp ilkin saklandığım kayaya yürüdük. Oraya varınca önümde kendisini yere atıp yürüdüğüm toprağı öptü; kanlar içinde önümde diz çökmüş, ona gösterdiğim kibarlıktan ötürü teşekkür ediyordu. Beni kutsadı, Tanrı'dan da kutsamasını diledi. İçtenlik dolu bakışlarından benim için Tanrı'ya ettiği dualar okunuyordu; elimi ya da ayakkabılarımı değil de bastığım yerleri öpmüştü. 'Niçin bastığım yerleri öpüyorsun?' diye sordum. 'Çünkü,' dedi, 'ağzım kanıyor, ayakkabılarınıza bulaştırmak istemiyorum.' Ayakkabılarıma bulaştırmak istemiyormuş! Sormadan edemedim: 'Sana böylesine zarar vermişken niçin bana teşekkür ediyorsun?' 'Çünkü bana *daha çok* acı vermediniz, işkencenizi uzatmayacak kadar şefkat gösterdiniz.' 'Öyleyse,' dedim, 'niçin bağırdın, ısırmak için ağzını açtın?' 'Isırmayacaktım,' diye karşılık verdi, 'yardım istemek için ağzımı açtım; ama ne ben konuşabildim ne siz anlayabildiniz. Çığlık atmamamın nedeni de canımın çok yanmasıydı.' 'O yüzden mi çığlık attın?' diye sordum. 'Evet, o yüzden!'

Deli adama baktım, bir yandan kan tükürürken bir yandan benim için dualar ediyordu. Onu daha önce gördüğümü, tanıdığımı anladım; ak saçlı, sefil sakallı, orta yaşta bir adamdı – Minik'ti bu."

Nagel sustu. Dinleyenler afallamıştı. Bay Reinert gözlerini indirip uzun süre yere baktı.

"Minik mi? Oydu demek?" diye sordu, Bayan Stenersen.

"Evet, ta kendisiydi." diye karşılık verdi, Nagel.

"Üff, korkudan tüylerimi diken diken ettiniz neredeyse."

"Anlamıştım!" dedi Dagny Kielland, birdenbire. "Siz diz çöküp yeri öptüğünü söyler söylemez onu tanıdım. Onu tanıdığıma emin olabilirsiniz. Konuştunuz mu kendisiyle?"

"Hayır, yalnızca birkaç kez karşılaştım.... Ama lütfen, neşenizi kaçırdım sanıyorum; Bayan Stenersen, renginiz soldu! Tanrı aşkına – bir düştü yalnızca!"

"Yok, bu olmadı işte!" dedi Doktor. "Minik'ten bize ne. Bırakalım, Norveç'te ne kadar ağaç kökü varsa öpsün. Ama Bayan Andresen'e bakın, basbayağı ağlıyor. Hahaha."

"Hiç de ağlamıyorum," diye karşı çıktı, "ilgisi bile yok. Ancak bu düşün beni etkilediğini kabul etmem gerek. Bence size de dokundu."

Doktor haykırdı:

"Bana mı? Kesinlikle hayır, azıcık bile dokunmadı! Hahaha, hepiniz çıldırmış olmalısınız. Kalkın biraz yürüyelim. Herkes kalksın! Hava biraz ısırmaya başladı. Üşüyor musun, Jetta?"

"Hayır, üşümüyorum, bırak oturalım." diye yanıt verdi, karısı.

Doktor yürümeyi kafaya takmıştı; üsteledi. Havanın serinlediğini, tek başına gitmek zorunda kalsa bile yürüyeceğini söyledi. Bunun üzerine Nagel kalkıp onunla gitti.

Kalabalığın arasında selamlaşıp sohbet ederek iskele boyunca ileri geri birkaç kez yürüdüler. Yarım saat kadar sonra Bayan Stenersen onlara seslendi:

"Geri döner misiniz hemen? Bilin bakalım siz yokken ne düşündük? Yarın akşam bizim evde büyük bir kutlama yapacağız. Ve siz, Bay Nagel, kesinlikle gelmelisiniz! Ama şunu da bilmelisiniz ki bizim evde büyük kutlamanın anlamı çok az yiyecekle içecek..."

"Çok fazla eğlencedir," diye araya girdi Doktor neşeyle, "bilmez miyim. Hiç de kötü bir fikir değil; çok daha kötülerini de duydum senden, Jetta." Birdenbire Doktor'un neşesi yerine gelmiş, kutlama düşüncesiyle yüzüne iyi huylu bir gülümseme yerleşmişti. "Geç kalmayın ama," dedi, "bir de dua edin beni çağırmasınlar."

"Bu giysilerle gelebilir miyim?" diye sordu Nagel. "Yanımda başka yok."

Herkesin gülmesi bitince Bayan Stenersen karşılık verdi:

"Elbette. Bu çok hoş."

Dönüş yolunda Nagel kendisini Dagny Kielland'ın yanında yürürken buldu. Bunu yapmak için çaba göstermemişti, bütünüyle şans eseriydi; genç kız da engel olmak için herhangi bir girişimde bulunmamıştı. Yarın akşamı iple çektiğini, Doktorlar'ın evinde hoşça zaman geçirildiğini, onların konuklara kendilerini iyi hissettiren olağanüstü kişiler olduğunu söyledi. Bu sırada Nagel kısık sesle şöyle dedi:

"Umarım geçenlerde ormanda sergilediğim korkunç çılgınlığı bağışlayabilirsiniz, Bayan Kielland."

Heyecanla, neredeyse fısıldayarak sorulan bu soruya yanıt vermek zorunluluğu duydu:

"Evet," dedi, "o akşamki davranışınızı şimdi çok daha iyi anlıyorum. Başkalarına pek benzemiyorsunuz."

"Teşekkürler!" diye fısıldadı Nagel. "Hiç kimseye teşekkür etmediğim kadar teşekkür ediyorum size. Ama niçin başkaları gibi olmayayım? Benimle ilgili edindiğinizi düşündüğüm ilk izlenimi yumuşatmak için bu akşam özellikle böyle çok çaba gösterdiğimi bilmenizi isterim. Ne söylediysem sizin içindi. Buna ne dersiniz? Unutmayın ki sizi çok rahatsız etmiştim ve bu konuda bir şeyler yapmalıydım. Bütün gün alışılmadık bir ruh durumunda olduğumu kabul ediyorum, ama gerçekte olduğumdan çok daha kötü gösterdim kendimi, doğrusu biraz kurnazca davrandım akşam boyunca. Biraz beklenmedik biri olduğumu, *genelde* tuhaf davrandığımı düşünmeniz benim için önemliydi; bu durumda beni daha kolay bağışlayacağınızı umdum. Düşlerimi

böyle yersiz, zamansız dile getirmemin nedeni buydu – keman kutusu konusunda kendimi onur kırıcı biçimde açığa vurmaktan geri durmadım, budala gibi görünmeye gönüllü oldum, aslında yapmayabilirdim..."

"Affedersiniz!" diye bağırdı birdenbire genç kız. "Ne diye bunları bana söylüyor, her şeyi bozuyorsunuz."

"Hiçbir şeyi bozmuyorum. O gün ormanda sizi kovalamamın nedeni kapıldığım kötü bir istekti gerçekten deseydim anlardınız. Kaçtığınız için sizi korkutmak geldi içimden birdenbire. O zaman sizi tanımıyordum elbette. Şimdi başkaları gibi olduğumu söylesem, bunu da anlarsınız. Bu akşam akla gelmeyecek tuhaflıklarla kendimi herkesin maskarası yapmamın nedeni, yanınıza gelip kendimi açıkladığımda en azından bana kulak verecek kadar sizi yatıştırmaktı. Bunu başardım, şimdi beni dinleyip her şeyi anladınız."

"Hayır, doğrusu sizi pek anlamadığımı itiraf etmeliyim. Ama varsın olsun, kesinlikle bunu kendime dert edinmeyeceğim..."

"Hayır, elbette; niye bu soruya yanıt arayasınız! Öte yandan, herkes beni yığınla tuhaflık yapabilecek biri diye gördüğü için yarınki kutlamanın düzenlendiğini siz de kabul edersiniz herhâlde? Belki sizi düş kırıklığına uğratırım, belki yalnızca mırın kırın ederim, belki hiç gelmem bile. Tanrı bilir."

"Gelmek zorundasınız kuşkusuz!"

"Zorunda mıyım?" dedi ona bakarak.

Kız başka bir şey söylemedi. Yan yana yürümeyi sürdürüyorlardı.

Papaz evinin önüne gelince Bayan Kielland durup bir kahkaha atarak başını iki yana salladı:

"Hiç böyle bir şey duymamıştım!"

Geride kalanları beklemeye koyuldu. Nagel onunla eve kadar yürümeyi önermek istedi; buna kalkışmak üzereydi; ama kız bir anda ona arkasını dönüp Öğretmen'e seslendi:

"Gelmiyor musunuz, gelmiyor musunuz!" Onu hızlandırmak için bir yandan da hevesle el sallıyordu.

Nagel, ertesi akşam saat altıda Doktor'un oturma odasına girdi. Erken geldiğini düşünüyordu, ama önceki gecenin grubu çoktan toplanmıştı. Başka birkaç konuk da gelmişti; bir avukatla genç, sarışın bir öğrenci gelenler arasındaydı. Erkekler iki masada konyakla soda içmeye koyulmuşlardı; üçüncü masada kadınlar, Bay Reinert ve Öğrenci konuşmaktaydı. Genelde sessiz bir adam olan, ya büsbütün susan ya da ender ses çıkaran Öğretmen, şimdiden oldukça sarhoştu, kızarmış yanaklarla bir konudan öbürüne atlayarak konuşmaya kaptırmıştı kendisini: Sırbistan'da nüfusun yüzde sekseni okuma yazma bilmiyordu; durumlarının daha iyi olduğunu sanan mı vardı? Sormak zorundaydı bunu. Hiç kimse ona karşı çıkmadıysa da yüzünde ciddi bir anlatımla bakışlarını çevresinde dolaştırıyordu.

Nagel'i yanına çağıran ev sahibesi, kadınların masasında ona yer açtı. Ne içmek isterdi? Kristiania'dan[7] söz ettiklerini söyledi. Nagel'in gelip küçük bir kasabaya yerleşmesi ne tuhaftı; seçmekte özgürdü oysa, Kristiania'ya bile gidebilirdi.

Öte yandan Nagel kendi seçimini tuhaf bulmuyordu; sonuçta taşraya tatile gelmişti. Ayrıca Kristiania'ya gitmek istemezdi; seçeceği en son yerlerden biriydi orası.

Gerçekten mi? Ama başkentten söz ediyorlardı. Ülkede sanat, tiyatro ve başka önemli kesimlerden büyük ve ünlü kim varsa orada buluşuyordu.

"Evet, ayrıca başkentte toplaşan yabancılara ne demeli!" dedi Bayan Andresen. "Yabancı oyuncular, şarkıcılar, müzisyenler, her türden sanatçılar."

Dagny Kielland hiçbir şey söylemeden dinlemekle yetiniyordu.

Nagel söylenenlerin doğruluğunu kabullendi; ama açıklayamadığı bir nedenden ötürü, ne zaman Kristiania'nın sözü edilse gözlerinin önüne Grænsen Sokağı, burnuna yeni yıkanmış çamaşır kokusu geliyordu. Bu doğruydu, uydurmuyordu. Birkaç

7 Oslo'nun o zamanki adı.

kilisesi, birkaç gazetesi, bir oteli ve bir su pompasıyla kendini beğenmiş küçük bir kentti. İnsanların Kristiania'daki gibi kurumlandığını başka bir yerde görmemiş; orada yaşarken kim bilir kaç kez başka bir yerde olmayı dilemişti.

Vekil Reinert, böyle bir soğukluk nasıl duyulabilir, anlam veremiyordu – yalnızca bir kişiye karşı değil, tüm kente, ülkenin başkentine karşı üstelik. Ve Kristiania artık o kadar küçük değildi, önde gelen kentler arasında sayılır olmuştu. Ayrıca Grand Cafe hiç de küçümsenemezdi.

Nagel ilkin Grand Cafe'ye karşı çıkmadı. Ancak bir an sonra kaşlarını çatıp herkesin duyabileceği bir sesle şöyle dedi:

"Grand Cafe çok *eşsiz* bir yer."

"Buna pek inanıyor görünmüyorsunuz."

"Tersine." Grand Cafe, başkentte bütün büyüklerin toplandığı ünlü yerdi. Dünyanın en büyük ressamları, dünyanın geleceği en parlak gençleri, dünyanın beğenisi en yerinde kadınları, dünyanın en becerikli editörleri ve dünyanın en büyük şairleri orada otururdu. "Hehehe!" Orada oturup birbirlerini pohpohlarlardı; herkes başkalarınca beğenilmekten mutluluk duyardı. "Orada oturan herkesin, bütün ötekiler kendisini izlediği için nasıl sevindiğini gördüm."

Bu karşılık, genel bir kızgınlık yarattı. Vekil Reinert, Bayan Kielland'ın sandalyesine doğru eğilip oldukça yüksek sesle şöyle dedi: "Böylesi bir kendini beğenmişlik gördünüz mü hiç?"

Düşüncelerinden sıyrılan kızla kısaca göz göze gelen Nagel, Vekil Reinert'ın sözlerini duymuşsa da alınmış gibi görünmüyordu. Tersine, öğrenciyle birlikte içki içiyordu ve umursamaz bir havayla başka bir konuda konuşmaya başlamıştı. Bayan Kielland da onun tepeden bakan tavırlarından rahatsız olmuştu; yüzlerine karşı böylesine küstah bir konuşma yapabildiğine göre Tanrı bilir onlarla ilgili neler düşünüyordu! Ne kabalık, ne kendini beğenmişlik! Bay Reinert, "Ne düşünüyorsunuz?" diye sorunca, Kielland gereksiz yükseklikte bir sesle "Ne mi düşünüyorum? Bence Kristiania çok iyi." karşılığını verdi.

Nagel bozuntuya vermedi. Yarı yarıya kendisine yöneltilen yüksek sesi duyunca, onu incitecek ne yaptığını anımsamaya

çalışır gibi dalgın bir havayla dönüp ona baktı. Bir dakikadan uzun bir süre bakışlarını ondan ayırmadı; yüzünde üzgün bir anlatımla gözlerini kırpıştırıyor, düşünüp taşınıyordu.

Bu sırada konuşulanları işiten Öğretmen, Kristiania'nın, söz gelimi, Belgrad'dan daha küçük olduğu görüşüne karşı çıktı. Kristiania ortalama büyüklükteki öbür başkentlerden küçük değildi.

Bunun üzerine herkes gülmeye başladı; alev alev yanakları, sarsılmaz inancıyla Öğretmen aşırı gülünç görünüyordu. Altın çerçeveli gözlüklü, tıknaz, kel bir adam olan Avukat kahkahalarına engel olamıyor, dizlerine vura vura gülüyordu.

"Ortalama büyüklük, ortalama büyüklük!" diye bağırdı. "Kristiania aynı boydaki, tam aynı boydaki bir başkentten daha küçük değil. Çok fazla küçük sayılmaz. Of, Tanrım! Şerefe!"

Nagel, öğrenci Øien'le konuşmasını sürdürüyordu. Gençliğinde kendisi de müziği çok severdi, özellikle Wagner'i. Ama yıllar içinde tutkusu sönmüştü. Notaları ezberlemenin, birkaç akort çalmanın ötesine geçememişti.

"Piyano mu?" diye sordu Öğrenci. Piyano onun alanıydı.

"Yok, hayır! Keman. Dediğim gibi, bir yere varamayınca bıraktım."

Şans eseri gözüne takılan Bayan Andresen, sobanın yakınında bir köşede neredeyse çeyrek saattir Bay Reinert'le konuşuyordu. Bakışları bir an için Nagel'inkilerle buluştu, kısa süre için de olsa bu onu ister istemez irkiltti, sandalyesinde huzursuzca kıpırdandı ve konuşmasının ortasında susturdu.

Dagny katlanmış bir gazeteyle tempo tutuyordu. Uzun, beyaz parmakları yüzüksüzdü. Nagel gizlice onu süzdü. Tanrı aşkına, bu akşam nasıl da sevimliydi! Koyu renkli duvara karşı bu ışıkta kalın, sarışın örgüsü daha da sarı görünüyordu. Otururken bedenini saran belli belirsiz coşkunluk, ayağa kalktığında kayboluyordu. Sık sık paten kayarmış gibi hafif, savruk bir yürüyüşü vardı.

Nagel kalkıp onun yanına gitti.

Kızın koyu mavi gözlerini bir an üzerinde bulan Nagel düşünmeden "Tanrım, ne kadar güzelsiniz!" diye haykırdı.

Dagny bu teklifsizlik karşısında büsbütün afalladı; kocaman açık ağzıyla ne yapacağını şaşırdı.

"Biraz makul olun!" diye fısıldadı.

Kısa bir an sonra kalkıp piyanoya gitti; kıpkırmızı yanaklarla nota kâğıtlarını karıştırmaya girişti.

Politika konuşmak için yanıp tutuşan Doktor birdenbire salondakilere seslendi:

"Bugünkü gazeteleri okudunuz mu? *Morgenbladet* neler yazıyor bir bilseniz! Eğitimli kişilere göre değil artık; baştan aşağı kabalık, bayağılık."

Ancak kimse ona karşı çıkmazsa daha ileri gidemezdi. Bunu çok iyi bilen Avukat Hansen kurnazca ve şefkatle konuştu:

"İki tarafta da yanlışlar var diyemez miyiz?"

"Ne var biliyor musunuz?" diye bağıran Doktor sıçradı. "Böyle söylemekle..."

Masa hazırdı. Doktor konuşmayı sürdürürken konuklar yemek odasına geçti. Tartışma masada da sürdü. Emniyet müdürünün genç kızı Bayan Olsen'le ev sahibesinin arasına oturan Nagel söze karışmadı. Masadan kalkıldığında Avrupa politikasının derinlerine dalınmıştı bile. Çar, Constans, Parnel konuşulduktan sonra konu Balkan Sorunu'na gelince sarhoş Öğretmen, Sırbistan'dan bir kez daha söz etme olanağını kaçırmadı. *Statistische Monatschrift*'te okuduğuna göre durum çok korkutucuydu, okullar iyice savsaklanmıştı...

"Beni sevince boğan bir şey var," dedi Doktor, oldukça ıslak gözlerle, "Gladstone'nun hâlâ yaşaması. Kadehlerinizi doldurunuz efendiler, Gladstone'nun şerefine içeceğiz, evet katıksız demokrat, günümüzün ve geleceğimizin adamı Gladstone'nun."

"Bekleyin, biz de katılalım!" diye bağırdı karısı. Coşarak döke saça şarap doldurdu kadınların kadehlerine, sonra titreyen ellerle tepsiyi dolaştırdı.

Ardından hep birlikte içkilerini yudumladılar.

"Gerçekten tam bir adam değil mi!" diye sürdürdü Doktor, dilini şapırdatarak. "Zavallı, bir süredir üşütmüş yatıyordu, ama geçeceğini umuyoruz. Politikacılardan birini yitireceksek onun

Gladstone olmasını hiç istemem. Tanrım, ne zaman aklıma gelse bir deniz feneri gibi önümde belirip tüm dünyaya ışık saçıyor! Siz daldınız Bay Nagel, katılmıyor musunuz?"

"Efendim? Elbette, tümüyle katılıyorum size."

"Elbette. Bismarck'ın da beni etkileyen yönü çok, ama Gladstone başka!"

Karşı çıkan olmayınca herkes Doktor'un yüce konuşmasını dinlemek zorunda kaldı. Sonunda söylevinin coşkusu sönen Doktor zaman geçirmek için iskambil oynamayı önerdi. Kim katılmak isterdi? Bu sırada odanın öbür yanından Bayan Stenersen seslendi, "Bakın şu işe! Bay Øien ne diyor, biliyor musunuz? Bay Nagel, siz Gladstone'u bu akşamki gibi tutmuyormuşsunuz her zaman, doğru mu? Bay Øien sizi Kristiania'da dinlemiş – İşçi Sendikası'nda mıydı? Gladstone'u yerden yere vurmuşsunuz. Çok iyisiniz doğrusu! Doğru mu bunlar? Kandırmaya kalkışmayın sakın, sakın kalkışmayın."

Gülümseyen, şaka yollu işaret parmağını sallayan Bayan Stenersen iyi niyetle soruyordu. Doğru mu değil mi bilmek istediğini yineledi.

Beklemediği bir sırada yakalanan Nagel karşılık verdi:

"Bir yanlışlık olmalı."

"Yerden yere vurdunuz diyemem;" dedi Øien, "tutkuyla karşı çıktınız. Örneğin, Gladstone'a tutucu dediğinizi anımsıyorum."

"Tutucu! Gladstone tutucu ha!" diye bağırdı Doktor. "Sarhoş muydunuz, bayım?"

Nagel kahkaha attı.

"Sanmıyorum. Belki sarhoştum, belki değildim, bilemeyeceğim; öyleymişim gibi görünüyor."

"Kesinlikle öyle görünüyor!" dedi yatışan Doktor.

Tavrını açıklamaya yanaşmayan Nagel konuyu değiştirmek istediyse de Dagny Kielland, Bayan Stenersen'den bastırmasını istedi. "Ne demek istemiş sorsana. Çok eğlenceli."

"Evet, gerçekten ne demek istediniz?" diye sordu, ev sahibesi. "Karşı çıktığınıza göre bir düşünceniz olmalı. Söyleyin de bilelim! Ayrıca böylelikle bize büyük iyilik yapmış olacaksınız, erkekler iskambil oyununa oturursa sıkıntıdan ölürüz."

"Konu sizi eğlendirmekse işler değişir." dedi Nagel.

Bu çıkışının gerekçesi kendisiyle, oynadığı rolle dalga geçmek miydi? Dudakları hafifçe kıvrıktı.

Bay Øien'in sözünü ettiği konuşmayı anımsamadığını söyleyerek başladı...

"Aranızdan Gladstone'u görüp dinleyen var mı? Konuşmasının en etkileyici yanı içtenliği, büyük eşitlik duygusu. Sanki onun vicdanın temizliği dışında ne varsa önemsiz. Böyle biri Tanrı'ya karşı günahkârlıkla, kötülük yapmakla suçlanabilir mi! Temiz vicdan düşüncesine kendisini çok kaptırdığından dinleyicileri için de bunu düşünüyor, onları da temiz vicdanlı varsayıyor..."

"Ama bu iyi bir özellik değil mi? Doğruculuğunu, insancıllığını gösteriyor!" diye araya girdi Doktor. "Böyle saçmalık işitmedim doğrusu!"

"Ben de öyle düşünüyorum; karakterinin bir bölümünü, kişiliğinin iyi bir yanını göstermek için söyledim, hehehe. Aklıma gelen bir olayı aktarmama izin verin. Belki de bütün olayı anlatmama gerek yoktur yalnızca Carey'in adını söylemem yeter. Bilmem herkes hatırlar mı, Gladstone başbakanlığı sırasında hain Carey'den istihbarat almıştı. Buna karşılık Fenianlar'ın[8] gazabından kurtulsun diye onun Afrika'ya kaçmasına yardım etti. Neyse, bu büsbütün başka bir konu; ayrıca bir başbakanın arada sırada yapmak zorunda kaldığı ufak tefek işlere çok önem vermem. Konuşmamıza geri dönelim, Gladstone'nun sütten çıkmış en ak kaşık olduğu gerçeğine... Onu konuşurken görmüşseniz yüz ifadelerine dikkatinizi çekmem yeter. Vicdanının temizliğinden kuşku duymamaması gözlerine, sesine, duruşuna ve tavırlarına yansıyor. Konuşması yalın, anlaşılır, ağır ve bitmek bilmiyor; bitmiyor bir türlü, heybesi hep dolu! Sözlerini dağıtışını görmelisiniz, buradaki demirciye birkaç dokundurma, şuradaki kürkçüye birkaç gönderme; neden söz ettiğini çok iyi biliyor, sanki her sözü bir altın değerinde. Görülmeye değer doğrusu, çok eğlenceli! Gladstone tartışmasız doğrunun şövalyesi açıkçası; bu uğurda savaşıyor. Yanlışa düşmek onun aklının köşesinden bile geçmez.

8 İrlanda'nın bağımsızlığını savunanlar.

Demek istediğim şu: Yanında yer aldığını çok iyi bildiği doğruyu acımasızca kullanmaktan, göstermekten, göklere çıkarmaktan, karşıtlarını utandırmak için dinleyicilerinin burunları önünde sallamaktan geri durmuyor. Ahlak görüşü çok sağlıklı, dayanıklı; Hristiyanlık, insanlık ve uygarlık için çalışıyor. Birisi ona suçsuz bir kadını darağacından kurtarmak için bilmem kaç bin sterlin önerse kadını kurtarıp parayı küçümseyerek geri çevireceği gibi iyiliği bilinsin de istemez. Yaptığı iyilikler bilinsin istemez kesinlikle, işte böyle biridir o. Yorulmak bilmez bir savaşçıdır, gezegenimize hizmet etmek için durmaksızın dolaşır; doğruluk, gerçek ve Tanrı adına ayaklarına kara sular iner. Ne savaşlar kazanır! İki kere iki dörttür, güneş balçıkla sıvanmaz, Tanrı gerçeği görür! Gladstone'u anlatmak için iki kere iki dörttür demek de yetmez; bir bütçe görüşmesi sırasında on yedi çarpı yirmi üçün, üç yüz doksan bir ettiğini kanıtlayarak tartışmasız, ezici bir zafer kazandığını gördüm. Bir kez daha haklıydı; gözlerinde parlayan, sesinde titreyen haklılık onu yüceliğe taşıyordu. Ama durup ona şöyle bir bakmam gerekti. Vicdanının temiz olduğunu anlasam da durmam gerekti. Bulduğu sayıyı, üç yüz doksan biri düşündüm; sağlamasını yapsam da kendi kendime dur bakalım, dedim. On yedi çarpı yirmi üç, üç yüz doksan *yedi* yapar! Doksan bir yapar, biliyorum, ama doğrusunu bilsem de bu profesyonel doğrucunun karşısında yer almak için tersini söyleyeceğim. Bu yeknesak doğruluğa karşı ayaklan diyor, içimden bir ses. Doğrunun yanında böylesine tartışmasız duran bu adamın, haklılık bilincimi önemsizleştirmesini, lekelemesini engellemek için, içimdeki yangını söndürmek için karşı durup doksan yedi diyeceğim..."

"Yemin ederim, ömrümde böyle saçmalık duymadım!" diye bağırdı Doktor. "Gladstone'nun hep haklı olması zorunuza mı gidiyor?"

Nagel gülümsedi – uysallığından mı, yoksa alaycılığından mı belli değildi.

"Zoruma gitmiyor," diye sürdürdü, "daha çok canımı sıkıyor. Anlaşılmayı bekliyor değilim doğrusu, önemi yok. Gladstone doğrulukla gerçeğin gezgin şövalyesi; doğrulanmış sonuçlar

beynini katılaştırmış. İki kere ikinin dört etmesi, onun gözünde dünyanın en büyük gerçeği. İki kere ikinin dört ettiğine karşı mı çıkacağız? Çıkmayacağız kuşkusuz; Gladstone'nun kesinlikle haklı olduğunu göstermek için söylüyorum bunu. Soru şu: Buna katlanmaya değecek ölçüde ölüp bitiyor musunuz gerçek için, böylesi bir doğruluk kamçısıyla afallatılması gerekecek ölçüde köreldi mi akıllarınız? Neyse, Gladstone öyle haklı, öyle temiz vicdanlı ki gezegenimize iyilik yapmayı bırakmak aklının köşesinden bile geçmeyecek. Sürekli dolaşması gerekiyor, her yerde aranan adam. Birmingham'da, Glasgow'da dünyanın kulaklarını bilgelikle dolduruyor, tornacıyla avukatı aynı politik görüşte birleştiriyor, davası uğruna bıkmadan çaba gösteriyor, dinleyenler değerli sözlerinden birini bile kaçırmasın diye yaşlı, sadık ciğerlerini sonuna dek zorluyor. Ardından akşam olup da gösteri bitince, izleyenlerin alkışları karşısında selamını veren Gladstone evine, yatağına gidiyor; ellerini kavuşturup dua ederek uykuya dalıyor; Birmingham'la Glasgow'da yaptıklarından ötürü ne en küçük bir kuşku ne de bir utanç var yüreğinde. Niye olsun? Yurttaşlarına ve kendisine karşı görevini yaptığını düşündüğünden adaletin uykusunu uyuyor. Kendisine şöyle diyecek bir günahkârlık yapmazdı: Bugün iyi davranmadın, ön sıradaki pamuk eğiriciler sıkılmıştı, aralarından birini esnettin – kendisine böyle söylemez, çünkü bu kuşkuya yer bırakmayacak ölçüde doğru değil. Yalan söylemeye de yanaşmıyor, çünkü bu günah ve Gladstone günah işlemez. Yok, şöyle der: Adamın esnediği izlenimine kapıldım; ne tuhaftır ki esniyor görünüyordu. Ama yanılıyor olmalıyım, büyük olasılıkla esnemiyordu. Hehehe... Kristiania'da bu türlü mü konuşmuşum, bilmiyorum, ama önemi yok. Neyse ne, Gladstone'nun sözde büyük dehasının bende ezici bir etki uyandırmaktan çok uzak olduğunu itiraf ediyorum."

"Zavallı Gladstone!" dedi Vekil Reinert.

Buna bir karşılık vermedi Nagel.

"Hayır, Kristiania'da bundan söz etmiyordunuz;" dedi Øien, "İrlandalılar ve Parnell'e[9] karşı tavırlarından dolayı ona verip

9 Charles Parnell (1846-1891) İrlanda bağımsızlığını savunmasıyla ünlü politikacı.

veriştirmiştiniz; öbür eleştirileriniz dışında bir de onun deha olmadığını söylediniz. Sözlerinizi hatırlıyorum: Gladstone etkili bir güç, oldukça etkili bir güç olsa da aşırı sıradan, dediniz; Onun Beaconsfield'in tombul serçe parmağı olduğunu öne sürdünüz."

"Hatırladım; bana kürsüyü vermemişlerdi, hehehe. İyi, bunun da arkasında duruyorum, neden durmayayım. Daha kötüye gidemez. Ancak beni anlayışla yargılayın!"

Bunun üzerine Dr. Stenersen şöyle dedi:

"Söylesenize, siz sağcı mısınız?"

Nagel şaşkınlıkla gözlerini açtı, ardından kahkahalar arasında yanıtladı:

"Sizce öyle miyim?"

O sırada muayenehanenin zili çaldı. Bayan Stenersen ayağa sıçradı; ne yazık ki Doktor'un gitmesi gerekiyordu. Ama henüz kimse gitmemeliydi, yok, on ikiden önce gidemezlerdi. Bayan Stenersen yeniden oturdu; Anna sıcak su getirirdi, bol bol sıcak su. Saat daha ondu.

"Siz hiçbir şey içmiyorsunuz Vekil Bey."

Oysa içiyordu; kendisini dizginlememişti.

"Neyse, gitmenize izin vermeyeceğim. Hepiniz kalıyorsunuz. Dagny, hiç sesin çıkmıyor."

Oysa Dagny her zamankinden daha sessiz değildi.

Doktor muayenehaneden geri döndü. Kusuruna bakmamalarını isteyip gitmesi gerektiğini söyledi; ciddi bir durum, bir iç kanama söz konusuydu. Çok uzak değildi, iki üç saate dönmeyi, onları yeniden görmeyi umuyordu. "Hoşça kalın; hoşça kal, Jetta."

Doktor aceleyle çıktı. Bir dakika sonra yanında biriyle iskeleye doğru koşturduğunu gördüler.

Ev sahibesi şöyle dedi:

"Hadi bir şey bulalım... Üf, kim bilir kaç kez kocam hastalarına gittiğinde evde sıkıntıdan patlamışımdır. Döneceğinden bile sık sık kuşkuya düştüğüm kış geceleri en kötüsü."

"Evde çocuk görmedim, yanılıyor muyum?" diye sordu Nagel.

"Hayır. Çocuğumuz yok. Artık uzun gecelere alıştığımı söyleyebilirim, ancak başlangıçta çok kötüydü. Çok korkuyordum, çok kaygılıydım ve karanlıktan ödüm patladığı için – evet, ne yazık ki karanlıktan da korkuyorum – yataktan çıkar, uyumak için hizmetçinin odasına giderdim... Ama artık sen de bir şeyler söylemelisin Dagny! Neler düşünüyorsun? Sevgilini, elbette."

Yüzü kızaran Dagny utangaç bir tavırla gülüp karşılık verdi:

"Kesinlikle onu düşünüyorum. Bu çok doğal. Neden Vekil Reinert'e ne düşündüğünü sormuyorsun? Akşam boyunca ağzını bıçak açmadı."

Vekil, karşı çıktı; Bayan Olsen ve Bayan Andresen'le sohbet ediyor, sessiz de olsa girişken davranıyordu; kısacası, sürekli ilgi göstermiş, politik tartışmaları izlemişti...

"Anlıyorsunuz ya, Bayan Kielland'ın nişanlısı yeniden denize açıldı." dedi ev sahibesi, Nagel'e. "Donanma subayı; Malta'ya gitti; Malta mıydı?"

"Evet, Malta." diye yanıtladı, Dagny.

"Böyleleri için nişanlanmak kolay! Birkaç haftalığına anne babasını ziyarete geliyor ve bir akşam... Ah şu teğmenler!"

Sağlam adamlar, diye düşüncesini belirtti Nagel. Genellikle yakışıklı, gün görmüş, neşeli ve temiz yüzlüydüler. Güzel üniformalarını zarafetle taşıyorlardı. Doğrusu donanma subayları onu her zaman büyülemişti.

Bayan Kielland birdenbire Øien'de dönüp gülümseyerek şöyle sordu:

"Bay Nagel şimdi böyle diyor. Peki Kristiania'da ne diyordu?" Herkes güldü; Avukat Hansen sarhoş çığlığı attı:

"Evet, Kristiania'da ne diyordu, Kristiania'da? Ne diyordu Bay Nagel orada? Hahaha, Tanrım! Şerefinize!"

Onunla kadeh tokuşturan Nagel içkisini bitirdi. Donanma subayları onu gerçekten hep etkilemişti. Şunu bile düşünmüştü: Bir kız olsaydı ya bir donanma subayıyla evlenir ya da evde kalırdı.

Bunun üzerine yine kahkahalar koptu; Avukat coştu, içkisini bir yudumda bitirmeden önce masadaki herkesle kadeh tokuşturdu. Dagny kimsenin beklemediği bir sırada konuştu:

"Teğmenlerin pek zeki olmadıkları söylenir. Siz buna inanmıyor musunuz?"

Saçmalık. Ama öyle olsa bile Nagel kız olsaydı yakışıklı bir adamı akıllı birine yeğlerdi. Kesinlikle! Özellikle *genç* bir kız olsaydı. Bedensiz bir beyin neye yarardı? Elbette beyinsiz bir bedenin neye yarayacağı da sorulabilir. Ama arada çok büyük bir ayrım var. Shakespeare'in anne babası okuma yazma bilmiyordu. Bir olasılık Shakespeare de pek iyi okuyup yazamıyordu; ama tarihte kendisine bir yer edindi. Ne olursa olsun bir kız, yakışıklı bir budaladan değil, çirkin bir akıllıdan daha çabuk sıkılırdı. Nagel genç bir kız olsaydı ilk seçimini yakışıklı bir erkekten yana yapardı. Adamın Norveç politikaları, Nietzsche felsefesi ve Kutsal Üçlü konusundaki düşünceleri önemsizdi.

"Gelin size Bayan Kielland'ın teğmenini göstereyim," dedi ev sahibesi, elinde bir fotoğraf albümüyle.

Dagny sıçradı. "Oh, hayır!" kaçtı ağzından, ama çok geçmeden oturdu. "Fotoğraf çok kötü," dedi, "gerçekte çok daha yakışıklı."

Nagel yakışıklı, sakallı bir genç adam gördü. Dimdik, rahat bir tavırla masada oturmuş, elini subay kılıcına koymuştu. Seyrekçe saçları ortadan ayrılmıştı. İngilizvari bir havası vardı.

"Evet, gerçekte çok daha yakışıklı," diye kabullendi Bayan Stenersen, "genç kızlık günlerimde ben de ona âşıktım. Şu yanındaki adama bir bakın? Geçenlerde vefat eden genç teolog Karlsen – adı Karlsen'di. Birkaç hafta önce öldü. Çok üzücüydü. Efendim? Evet, doğru, geçenlerde gömdüğümüz oydu."

İnce, yumulu dudakları yüzüne çizilmiş bir çizgi gibi görünen, çökük yanaklı, hastalıklı bir yaratıktı. Geniş gözleri karanlık, alnı alışılmadık ölçüde yüksek ve açıktı; ama göğsü sönük, omuzları kadınsıydı.

Buydu Karlsen. Böyle görünüyordu. Bu yüz, üşüyen parmakları ve teolojiyi yansıtıyordu. Nagel, Karlsen'in gizemli biri olduğunu söyleceği sırada Vekil Reinert'in sandalyesini Dagny'ye yanaştırıp konuşmaya başladığını gördü. Onları rahatsız etmemek için albümün sayfalarını ileri geri karıştırıp sessiz kaldı.

"Bu akşam sessizliğimden yakındığınıza göre," dedi Vekil, "belki Kaiser'in ziyaretinden bir deneyimimi, gerçek bir olayı anlatmama izin verirsiniz. Şimdi aklıma geldi de..."

Onun sözünü kesen Dagny usulca şöyle dedi:

"Akşam boyunca köşede süren eğlencenizi anlatmanızı yeğlerim. Sessizsiniz derken yalnızca sizi uyarmak istemiştim. Besbelli yine yaramazlık yapıyordunuz. Her şeyle dalga geçmeniz, herkesin taklidini yapmanız gerçekten çok kötü. Doğru, serçe parmağındaki demir yüzüğü gözümüze sokması, kaldırıp inceledikten sonra parlatması çok korkunç. Ama belki bilmeden yapıyordur. Neyse, sizin gösterdiğiniz kadar kötü değildi. Ama bunu hak edecek kadar inatçı ve küstah. Yine de Gudrun, öyle gülerek çok ileri gittin. Ona güldüğünü fark etmiş olmalı."

Onlara katılan Gudrun kendisini savundu; hepsinin Vekil'in suçu olduğunu, karşı konulamaz gülünçlükler yaptığını söyledi. Tam da onun dediği gibi "Gladstone'nun büyüklüğü hiç etkilemedi *beni – beni*!"

"Şişşt, yine çok bağırıyorsun, Gudrun. Duydu seni, evet, dönüyor. Ama fark ettiniz mi, sözü kesilince hiç öfkelenmedi. Üzgün gözlerle bize baktı. Burada durmuş dedikodusunu yaptığımız için kendimi kötü hissetmeye başlıyorum. Kaiser'in ziyaretiyle ilgili öykünüzü dinleyelim isterseniz, Vekil Bey?"

Vekil öyküsünü anlattı. Gizli saklı bir olay değildi; bir kadınla bir demek çiçek hakkında zararsız, sakin öyküsünü aktarırken herkese kendisini dinletene dek sesini yükseltmişti. Ayrıntılı anlatı birkaç dakika boyunca sürdü. Bitince Bayan Andresen şöyle dedi:

"Bay Nagel, dün gece Akdeniz'deki koroyla ilgili anlattığınız öyküyü anımsıyor musunuz?"

Çabucak albümü kapatan Nagel neredeyse korkuyla dolu sayılabilecek bakışlarını odada dolaştırdı. İçten miydi, yoksa dalga mı geçiyordu? Yumuşak bir sesle birkaç ayrıntıyı atlamış olabileceğini, ama bilerek yapmadığını, olayın gerçekten başından geçtiğini söyledi.

"Yok, canım, uydurdunuz demek istemedim," dedi gülerek, "ama çok güzel olduğunu söylediğimde verdiğiniz karşılığı ha-

tırlıyor musunuz? Ondan daha güzelini bir düşte işittiğinizi söylemiştiniz."

Evet, hatırlıyordu; başını salladı.

"O düşü de anlatmak istemez misiniz? Lütfen! Çok güzel anlatıyorsunuz. Yalvarıyoruz size."

Ama bu kez karşı çıktı. Birçok gerekçe ileri sürdü; başı sonu olmayan bir düş, önemsiz bir olay, uykuda gelen düşünce kırıntısı dedi. Söze dökülemezdi bile; bir an gelip giden o silik, uçucu duyguyu herkes bilirdi. Ne kadar aptalca olduğunu anlamaları için yalnızca düşün bembeyaz, gümüşten bir ormanda geçtiğini söylemesi yeterdi...

"Gümüşten orman demek. Sonra?"

"Hayır." Başını iki yana salladı.

Onun için dünyada yapamayacağı yoktu, evet, bu sözlerini sınamakta özgürdü. Ama o düşü anlatamayacağına inanması gerekirdi.

"Peki öyleyse başka bir şey anlatın. Hepimiz yalvarıyoruz."

İçinden gelmiyordu bu akşam. Üzgündü.

Bunun üzerine edilen birkaç ilgisiz sözün, çocuksu sorunun, katıksız saçmalığın ardından Dagny şöyle dedi:

"Bayan Andresen için dünyada yapamayacağınız yok, öyle mi? Tam olarak ne yapardınız?"

Bu şakaya Dagny'yle birlikte herkes güldü. Bir an duraksadıktan sonra Nagel şöyle dedi:

"Sizin için Bayan Kielland gerçekten çok kötü bir şey yapardım."

"Benim için kötü bir şey, demek. Söyleyin. Bir cinayet, örneğin?"

"Evet. Bir Eskimo'yu öldürüp size mektup çantası yapmak için derisini yüzebilirim."

"Bakın şu işe! Peki ya Bayan Andresen, onun için ne yapardınız? Ürkütücü iyilikte bir şey?"

"Belki; bilmiyorum. Bu arada Eskimo'yla ilgili sözü başka bir yerden aldım. Benim olduğu düşüncesine kapılmayın."

Sessizlik.

"Hepiniz çok kibar, harika kişilersiniz," diye sürdürdü, "her zaman benim öne çıkmamı, herkesten önce söz almamı istiyorsunuz. Sırf yabancıyım diye."

Öğretmen saatine bir göz attı.

"Unutmayın," dedi ev sahibesi, "kocam gelene dek gitmenize izin yok. Kesinlikle yasak. Dilediğinizi yapın, ama gidemezsiniz."

Kahve gelince grup hemen canlandı. Ondan önce bir konuda Öğrenci'yle tartışan Avukat olanca iriliğine karşın bir tüy gibi yerinden sıçrayıp sevinçle ellerini çırptı; Öğrenci de parmaklarını ovuşturup piyanoya giderek birkaç akort çaldı.

"Doğru ya," diye bağırdı, ev sahibesi, "piyano çaldığınızı nasıl da unuttuk. Devam edin, lütfen. Evet, devam etmelisiniz."

Elbette Öğrenci seve seve çalacaktı. Çok sayıda yapıt bilmiyordu, ama biraz Chopin ya da bir Lanner valsi dinlemeye karşı çıkmazlarsa...

Coşkuyla müziği alkışlayan Nagel, Dagny'ye döndü:

"Böyle müzikleri dinlerken biraz uzakta, bitişikte bir odada olup sevgilinizle sessizce el ele tutuşmayı istemez misiniz? Bilmiyorum, ama bana çok güzel olurmuş gibi geliyor."

Kız onu inceledi. Bu saçmalığa gerçekten inanıyor muydu? Yüzünde alaycılıktan bir iz görmeyince adamın basmakalıp konuşmasına katıldı:

"Evet. Ama çok fazla ışık istemezsiniz, öyle değil mi? Koltuklar alçak ve yumuşak olmalı. Dışarısı da yağmurlu ve karanlık."

Bu akşam çok çekiciydi. Beyaz tenli yüzünde koyu renkli gözleri güçlü bir etki uyandırıyordu. Dişleri bembeyaz değilse de sık sık – en önemsiz şakaya bile – gülüyordu; dolgun al dudakları hemen göze çarpıyordu. Ama belki de en çarpıcı özelliği konuşurken yanaklarında belirip kaybolan o kırmızılıktı.

"Öğretmen yine kayboldu!" diye bağırdı, ev sahibesi. "Elbette, elbette! Kendisinden de bu beklenirdi, gözlerinizi ayırmaya gelmiyor. Umarım en azından siz gitmeden önce vedalaşırsınız Vekil Bey."

Sarhoşluktan yorulan, uykusuzluktan sararıp solan Öğretmen alıştığı üzere arka kapıdan sıvışmıştı. Bunu öğrenen Nagel'in yüzü değişti. Dagny'yi ormandan geçirmek için Öğretmen'in yerine kendisini önerme yürekliliği gösterebileceği düşüncesine kapılmıştı. Dahası gecikmeden de sordu; başını eğip gözleriyle onu kuşatmış, sözlerini "Uslu duracağım!" diye bitirmişti.

Gülen kız şöyle karşılık verdi:

"Evet, neden olmasın, uslu duracağınıza göre."

Nagel gidebilmek için Doktor'un dönüşünü bekliyordu artık. Ormandaki yürüyüşün beklentisiyle canlandı, aşırı yakınlık gösterdiği konuklarla havadan sudan konuşup onları güldürdü. Kapıldığı mutluluktan ötürü, yarı uzman bilgileriyle, Bayan Stenersen'in bahçesinde hastalıklı böğürtlen çalılarının durduğu köşenin toprak kalitesini inceleyeceğine bile söz verdi. Şeytan çıkarması, ayin yapması gerekse bile yaprak bitlerinin üstesinden gelecekti.

Büyüden de mi anlıyordu?

Her türden işle uğraşmıştı. Örneğin, görebildikleri üzere, bir yüzüğü vardı, sıradan bir demir yüzük; ancak olağanüstü güçleri vardı bunun. Görünüşünden hiç akla gelir miydi bu? Öte yandan bu yüzüğü söz gelimi bir akşam saat onda yitirecek olsa, gece yarısından önce bulması gerekirdi, yoksa başı belaya girerdi. Yunanistan'ın Pire kentinde ak saçlı bir ihtiyar satıcı vermişti yüzüğü ona. Nagel de iyiliğine karşılık ona bir tabaka tütün almıştı.

Peki gerçekten inanıyor muydu?

Biraz, neden olmasın. Gerçekten! Bir keresinde onu iyileştirmişti.

Kıyıdan bir köpek havlaması duyuldu. Ev sahibesi saate baktı – köpeği tanımıştı, gelen Doktor'du. Ne güzel! Saat on ikiydi ve kocası geri dönüyordu. Kahve getirilmesi için zili çaldı.

"Bu yüzük çok özel, öyle mi? Siz de buna düpedüz inanıyorsunuz demek, Bay Nagel?"

"Evet, oldukça." Doğrusunu söylemek gerekirse hepten kuşkuyla bakmamak için geçerli nedenleri vardı. Ayrıca aynı kapıya çıktıktan sonra inançların ne önemi vardı? Yüzük onu gerginlikten kurtarmış, sağlam ve güçlü biri yapmıştı.

Bayan Stenersen uzun uzun gülmeyi bitirince ateşli bir şekilde karşı çıkmaya başladı. Bu sıkıcı konuşmaya katlanamıyordu – sıkıcı dediği için üzgün olduğu gibi Bay Nagel'in gerçekten böyle söylemek istemediğinden de kuşkusu yoktu. Eğitimliler böyle konuşursa sıradan kişilerden ne beklenebilirdi? Sonumuz ne olurdu? Doktorlar bile işsiz kalırdı.

Nagel kendisini savundu. İki yaklaşım da aynıydı. Her şey hastanın iradesine, inancına, tavrına bağlıydı. Doktorların kepenk kapatmasına gerek yoktu, sonuçta sadık cemaatleri vardı; eğitimli kişiler onlara bağlıydı ve eğitimliler ilaçlarla iyileşirken sıradan kişiler demir yüzükler, yanık insan kemikleri ve mezarlık toprağıyla iyileşirdi. Çok iyi bir ilaç olduğuna inandırıldığı için basbayağı su içerek iyileşen hastalar yok muydu? Morfin bağımlılarından ne gibi sonuçlar elde edilmişti? Kuramcı olmayan biri, böyle bir durumla karşılaştığında vay canına deyip tıp bilimine inanmayı bıraktığım ileri sürebilir. Ancak bu işleri anladığı izlenimini uyandırmak istememişti, ne gerekli bilgisi ne de deneyimi vardı. Ayrıca her şey bir yana öyle mutluydu ki başkasını mutsuz etmek istemezdi. Bay Stenersen başta olmak üzere herkesten özür diliyordu.

Ceketini çoktan düğmelemiş, saatine bakıp duruyordu.

Konuşmanın ortasında Doktor geldi. Gergin, neşesiz görünüyordu, bekledikleri için konuklara zorlama bir neşeyle teşekkür etti. Canı sağ olsun, Öğretmen kaçmıştı, ama onun dışında grupta bir eksik yoktu. İşte böyle, dünya çalışıp çabalama yeriydi.

Ardından yapageldiği üzere hasta ziyaretini anlatmaya koyuldu. Sıkıntılı görünüşünün nedeni hastalarının onu düş kırıklığına uğratmasıydı; budalalar, sersemler gibi davranmışlardı; hepsinin tutuklanmasını dilerdi. Böylesi bir evden geliyordu! Kadın hastaydı, kadının babası hastaydı, kadının oğlu hastaydı – bütün evde kötü bir koku vardı. Ancak ailenin geri kalanı sağlıklı, al yanaklıydı; ufaklıklar sapasağlamdı. Anlaşılır gibi değildi, olağanüstüydü; aklı almıyordu: "Yaşlı adam, kadının babası, şu boyda bir kesikle yatıyordu! Kocakarı ilaçları kullanan bir kadını getirtmişler; kanamayı durdurmuş, tamam; ama neyle

durdurmuş? İğrenç sahtekar; anlatılacak gibi değil, çok kötü kokuyordu, soluğunuz kesilirdi! Ayrıca çok geçmeden kangren olacaktı! Bu akşam ben görmeseydim Tanrı bilir ne olurdu! Bu şarlatanlara karşı yasalar ağırlaştırılmalı, kesinlikle ağırlaştırılmalı; onların eline düşmeye görün... Neyse, kanama durduruldu. Ardından oğlan geliyordu; yüzü alerji olmuş, uzun boylu, yetişkin bir eşek sıpasıydı. Ona daha önce merhemler vermiş ve açıkça söylemiştim: Sarı olan bir saat süreye kalacak; ardından beyaz olanı, çinko merhemini süreceksin, bütün gün kalacak. Peki o ne yapıyor? Beyazı bir saat sürüyor, sonra sarıyı bütün gün kullanıyor, dolayısıyla yüzü feci şekilde yanıp kaşınıyor. İki hafta sürdürüyor bunu. Ama – en ilginç yanı da bu – aptallığına karşın iyileşiyor adam; alerjisi geçiyor. Canı ne isterse kullanan öküz iyileşiyor! Bu akşam karşıma tertemiz yanaklarla çıkmasın mı! Şans işte, katıksız şans! Yüzünde kalıcı hasar kalabilirdi, ama bu onun umurunda mı? Annesine, evin hanımefendisine ne buyurulur. Hasta, hâlsiz, cılız, başı dönüyor, gergin, iştahı yok, kulakları çınlıyor. 'Yıkanın!' diyorum. 'Yıkanın, temizlenin, bedeninize su değsin! Biftek pişirin, kemiklerinize et gelsin; şu pencereleri açın da temiz hava alın, terli terli oturmayın, atın şu Johann Arendt vaaz kitabını, yakın!' diyorum. 'Ama en önemlisi tekrar tekrar yıkanmanız gerek, yoksa ilaçlar bir işe yaramaz.' Biftek alacak parası yokmuş, bu doğru olabilir; ama yıkanıyor, yıkanıp kirlerinin bir kısmından kurtuluyor, ama sonra dayanamıyor; üşüyor, temizlikten dişleri tıngırdıyor ve suya veda ediyor! Artık temiz olmaya dayanamıyor! Sonra ne yapıyor? Bir zincir geçiriyor eline, romatizmaya iyi gelen bir zincir, Volta haçı mıdır nedir adı, alıp boynuna asıyor. Görebilir miyim, diye soruyorum. Çinko bir levha, bir paçavra, birkaç kanca, birkaç küçük kanca daha, hepsi bu. 'Bu ne halta yarıyor?' diyorum. Oh, işe yaramış; gerçekten biraz işe yaramış. Baş ağrılarını geçirmiş, onu biraz ısıtmış. Evet, o çinko levhayla kancalar onu iyileştirmiş! Böylelerine ne demeli! Bir sopaya tükürüp eline versem o kadar işe yarar. Ama gel de bunu ona anlat. 'Bırakın şunu elinizden,' diyorum, 'yoksa sizin için parmağımı bile oynatmam.' Bunun

üzerine ne yapsa beğenirsiniz? Çinko levhasına sarılıp beni gönderiyor. Hehehe. Beni kapı dışarı ediyor! Tanrım! Doktor değil şifacı olmak vardı..."

Aşırı kızgın Doktor kahvesinin başına oturdu. Nagel'le bakışan karısı kahkaha atarak şöyle dedi:

"Bay Nagel de tıpkı o kadın gibi yapardı. Sen gelmeden önce bunu konuşuyorduk. Bay Nagel senin bilim alanına inanmıyor."

"Bay Nagel inanmıyor demek?" dedi Doktor, tersçe. "Bay Nagel bu konuda canının istediğini yapabilir."

Gücenen, rahatsız olan, buyruklarına kulak asmayan hastalara öfkesi geçmeyen Doktor sessizce kahvesini içti. Herkesin onun gözünün içine bakmasına da içerlemişti. "Uğraşacak başka bir şey bulun, kımıldayın biraz." dedi. Ama kahveyle biraz neşesi yerine gelince bir süre Dagny'yle sohbet etti ve kayıkçının, onu hastalarına götüren adamın taklidini yaptı. Ardından yeniden doktorluk sorunlarına dönünce öfkesi yeniden alevlendi. Merhemlerin karıştırılmasını unutamıyordu; kabalık, boş inançlar ve budalalıktan başka bir şey değildi hepsi. Başka her şey bir yana, alt tabakadan kişilerin en korkunç yanı bilgisizlikleriydi.

"Ama adam sonuçta iyileşmemiş mi?"

Doktor, bunu söyleyen Dagny'yi ısırabilirdi. Oturuşu dikleşti. Adam iyileşmişse ne olmuştu? Alt tabakayı kasıp kavuran utanç verici budalalığı çürütmüyordu bu. Adam iyileşmişti, evet; ama ya çenesini yaksaydı? Adamın budalalığını savunmanın bir anlamı var mıydı?

Onun buyruğunun tersine davranmasına karşın iyileşen köylü hödükle yaşadığı alçaltıcı deneyim Doktor'u başka her şeyden çok çileden çıkarmış, genelde uysal gözlerinin gözlük camlarının ardında alev alev yanmasına yol açmıştı. Kurnaz herifin maskarası olmuş, çinko bir levha ona yeğlenmişti; ancak kahvenin üzerine bir kadeh içkiyle, sert bir likörle bunları unutabildi. Birdenbire şöyle dedi:

"Jetta, dinle, beni götürüp getiren adama beş kron verdim, haberin olsun. Hahaha, ömrümde öyle biri görmedim; pantolonunun ağı büsbütün sökülmüştü, ama gücü yerinde, gözü pek

biriydi. Ne adam ama! Kürek çekerken şarkı söylemeyi hiç bırakmadı. Etje Dağı'nın tepesinde dursa oltasıyla gökyüzüne dokunabileceğinden kuşkusu yoktu. 'Ama parmaklarının ucuna kalkman gerekir.' dedim. Bunu anlamadı; daha doğrusu yanlış anladı ve başka herkes kadar parmak ucuna kalkabileceğine yemin etti. Hahaha, inanabiliyor musunuz! Çok eğlenceliydi gerçekten."

Sonunda Bayan Andresen gitmek için ayağa kalkınca herkes de onunla birlikte kalktı. Nagel iyi geceler dilerken ev sahiplerine öyle içten, öyle candan teşekkür etti ki on beş dakikadır ona kızıp duran Doktor yumuşayıverdi. "Yine bekleriz! Puronuz var mı? Bir puro yakın." Doktor taze bir puro vermek için onu oyaladı.

Bu sırada Dagny üzerini giyinmiş, basamaklarda bekliyordu.

VIII

Beyaz geceler...

Güzel bir geceydi.

Sokaklarda dolaşmayı sürdüren bir avuç kişi mutluluk saçıyordu; mezarlıkta el arabasını iterek çalışmayı sürdüren bir adam usulca şarkı söylemekteydi. Ortalıkta çıt çıkmıyordu, bu şarkıdan başka tek ses gelmiyordu kulağa. Doktor'un evinden aşağı inerken kasaba tuhaf, pütürlü dev bir böceği andırıyordu; yüzükoyun yatmış, kollarını, boynuzlarını, duyargalarını dört bir yana uzatmış olağanüstü bir yaratığa benziyordu; bu böcek ancak birkaç yerde bir eklemini kımıldatıyor, bir kancasını oynatıyordu – örneğin küçük bir buharlı tekne körfezde sessizce ilerlerken karanlık denizde belli belirsiz bir iz bırakıyordu.

Purosunun dumanından mavi burgaçlar yükselen Nagel, çimenlerle ağaçların kokusunu alır almaz derin bir mutluluğa kapılmıştı; bu özel, yoğun neşe gözlerini yaşartıyor, neredeyse soluğunu kesiyordu. Yanında yürüyen Dagny henüz konuşmamıştı. Mezarlığı geçince Nagel, Stenersenler'le ilgili birkaç övgü mırıldandı, ama karşılık alamadı. Bu sırada gecenin sakinliğiyle güzelliğiyle düpedüz sarhoş olmuş, kapıldığı heyecandan soluğu hızlanmış, bakışları buğulanmıştı. Evet, bu beyaz geceler ne güzeldir! Bu kez biraz daha yüksek sesle konuştu:

"Şu tepelere bir bakın, nasıl da apaydınlık! Çok mutluyum, Bayan Kielland, lütfen kusuruma bakmayın; bu akşam sırf mutluluktan bir budalalık yapabilirim. Çam ağaçlarını, çalıları, kayaları, ardıçları görüyor musunuz? Bu gece ışığında orada oturan insanlar gibi görünüyorlar. Gece güzel ve temiz; gizemli kötü sezgilerle bizi sıkboğaz etmiyor, sağda solda kaynaşan tehlikeler yok. Var mı? Rahatsız olmayın benden, ne olur! Ruhuma şarkı söyleyen melekler dokunuyormuş gibi geliyor bana. Korkutuyor muyum sizi?"

Dagny durmuştu; Nagel'in onu korkuttuğunu sanması bundandı. Mavi gözleriyle ona bakıp gülümseyen kız yeniden ciddileşerek şöyle dedi:

"Ne tür biri olduğunuzu düşünüyordum."

Gözlerini ondan ayırmadan, yerinden kımıldamadan söylemişti bunları. Aynı anda hem sevinmiş, hem ürkmüş gibi berrak, titrek bir sesle konuşacaktı yürüyüş boyunca.

Aralarında geçen konuşma, ne kadar yavaş yürürlerse yürüsünler, ancak orman boyunca sürebilecekti; bu sırada ikisinin de içi içine sığmadığından bir ruh durumundan öbürüne, konudan konuya atlayacaklardı.

"Beni mi düşünüyordunuz? Gerçekten mi? Ama büyük olasılıkla ben sizi çok ama çok daha fazla düşünmüşümdür. Geldiğimde sizi tanıyordum, yandan çarklıdayken adınızı duydum; bir konuşmaya kulak kabartırken şans eseri öğrendim. On iki Haziran'da geldim kasabaya. Haziran'ın on ikisinde..."

"On iki Haziran demek!"

"Evet. Dört bir yan bayraklarla donatılmıştı; ne güzel bir kasabacık diye düşündüğümden karaya çıktım. Ardından sizinle ilgili daha da çoğunu öğrendim."

Gülümseyip sordu:

"Sanırım Minik'ten edindiniz bu bilgileri."

"Hayır. Herkesin, tüm kasabanın sizi sevdiğini öğrendim, herkesin size hayran olduğunu." Nagel birdenbire Dagny uğruna canına kıyan teolog Karlsen'i anımsadı.

"Söylesenize," dedi kız, "donanma subaylarıyla ilgili söyledikleriniz doğru muydu?"

"Evet. Neden olmasın?"

"Anlaşıyoruz öyleyse."

"Neden anlaşmayalım? Her zaman onları beğenmişimdir; özgür yaşamlarına, üniformalarına, tazeliklerine ve gözü peklikle-rine hayranım. Pek çoğu oldukça iyi kişiler."

"Ama şimdi sizden söz edelim. Vekil Reinert'le ne alıp veremediğiniz var?"

"Ne olacak... Vekil Reinert mi dediniz?"

"Dün gece ondan sizi bir şey için bağışlamasını istediniz ve bu gece neredeyse hiç konuşmadınız. Karşınıza çıkanları önce gücendirip daha sonra onlardan sizi bağışlamalarını mı istersiniz hep?"

Nagel kahkaha atıp bakışlarını yola çevirdi.

"Doğrusu," dedi, "Vekil'i gücendirmekle yanlış yaptım. Ama onunla yeniden konuşma şansı bulunca aramızda sorun kalmayacağından neredeyse kuşkum yok. Biraz sabırsız, biraz sivri dilliyim; bütün mesele kapıdan geçerken bana çarpmasından kaynaklandı. Üzerinde durmaya değemeyecek bir özensizlikti yaptığı; bense tam bir budala gibi diklenip ona kötü sözler ettim, kadehimi burnunun dibinde sallayıp şapkasını yamulttum. Bunun üzerine gitti; bir beyefendi olarak oradan uzaklaşması gerekiyordu. Daha sonra yaptığımdan pişman olunca onun gönlünü almaya karar verdim. Birtakım gerekçelerim olabilirdi pekâlâ; o gün birçok düş kırıklığı nedeniyle sinirlerim bozuktu. Ama bunu kimse bilmiyor, böyle şeyleri söyleyemezsiniz, en iyisi bütün suçu üstlenmem."

İki tarafa da adil davranmaya çalışır gibi duraksamadan, kesin bir içtenlikle konuşuyordu. Yüzünden bir kurnazlık okunmuyordu. Ama Dagny birden durdu, dosdoğru yüzüne çevirdiği bakışları şaşkınlık doluydu:

"Hayır, ama hiç de böyle olmadı! Ben çok başka bir hikâye duydum."

"Minik yalan söylüyor!" diye bağıran Nagel'in yanakları kızarıyordu.

"Minik mi? Minik'ten duymadım. Niçin kendinizi karalıyorsunuz? Pazar yerinde bir adamdan, alçı heykel satıcısından işittim, bana her şeyi anlattı. Başından sonuna hepsini görmüş."

Sessizlik.

"Niye kendinizi karalıyorsunuz? Anlamıyorum bunu," diye sürdürdü bakışlarını ondan ayırmadan. "Olayı bugün duydum ve beni çok sevindirdi; fazlasıyla güzel, üstün bir tavır sergilediğinizi düşündüm. Size çok yakışıyor. Sabahleyin bunları duymasaydım sizinle böyle yürümeye kalkışabilir miydim, bilmiyorum. Bütün içtenliğimle söylüyorum."

Sessizlik.

Ardından Nagel şöyle dedi:

"Bu yüzden bana hayranlık mı duyuyorsunuz?"

"Bilmiyorum."

"Evet, bana hayranlık duyuyorsunuz artık. Dinleyin. Bu gülünüp geçilecek bir olay. Siz dürüst birisiniz, sizi kandırmayı midem kaldırmıyor; işin gerçeğini anlatacağım."

Ardından bütün olayı nasıl yüzsüzce kurguladığını gözünü bile kırpmadan anlattı.

"Vekil'le çatışmamızı kendimce anlatırken konuyu hafifçe çarpıtmamın, üstelik kendimi biraz lekelememin nedeni temelde – özünde – katıksız spekülasyon. Bu işten olası en çok faydayı sağlamaya çalışıyorum. Gördüğünüz gibi sizden sözümü sakınmıyorum. Birilerinin size gerçeği söyleyeceğini bildiğimden sonunda büyük bir ödüle kavuşmak için en başından kendimi olabildiğince kötü gösterdim. Kazandığım yüceliğin, üstünlüğün bir eşi az bulunur, sizce de öyle değil mi? Öte yandan inanın böylesi ancak dolandırıcılıkla elde edilir; üstelik öyle bayağı, aşağılık dolandırıcılıkla ki duysanız şaşırırsınız. Dürüstlüğü hak ettiğinizden dolayı bu açık itirafı yapma gereği duyuyorum. Bunun benim açımdan tek sonucu da ne yazık ki sizi kendimden binlerce kilometre uzaklaştırmak."

Gözlerini ayırmadığı adamın söylediklerini düşünen Dagny onunla ilgili bir düşünce oluşturmaya çalışıyordu. Neye inanacaktı? Bu açık sözlülükle ne elde etmek istiyordu? Yine birden durdu, ellerini çırpıp gürültüyle çınlayan bir kahkaha patlattı.

"Sizin kadar arsızını görmedim! Sırf kendinize zarar vermek için tüm bunları anlatıyor, birbirinden kötü sözler ediyorsunuz! Ama bununla bir yere varamayacaksınız! Böyle çılgınlık duyulmuş mu! Olayın gerçeğini öğreneceğimi nereden biliyordunuz? Söyleyin bakalım! Yok, durun, konuşmayın; daha çok yalan söyleyeceksiniz yalnızca. Püf, ne kadar acımasızsınız, hahaha. Dinleyin: İşlerin şu ya da bu biçimde ilerleyeceğini hesapladıktan, olacakları ayarlayıp istediğinizi elde ettikten sonra, sizin deyişinizle, dolandırıcılığınızı itiraf edip niye her şeyi bozuyorsunuz? Kendi numaranızı açığa vurmak zorunda kalacağınızı hesaplayamazken geri kalanları nasıl hesaplayabilirsiniz?"

Teslim olmayı istemeyen Nagel biraz düşünüp karşılık verdi:

"Ama hesapladım, evet, göreceğiniz gibi onu da hesapladım. Şu itirafımla gerçekte hiçbir şeyi – en azından çok fazla şeyi – tehlikeye atmıyorum. Birincisi: İtiraf ettiğim kişinin bana inanacağından emin olamam. Siz, örneğin, şu anda bana inanmıyorsunuz. Peki sonuç ne? Sonuçta ben iki kez kazançlı çıkıyorum; çok kazançlı çıkıyorum; ödülüm bir çığ gibi büyüyor, yüceliğim dağ gibi yükseliyor. Evet. İkincisi: Bana inansaydınız da spekülasyonumdan kazançlı çıkardım. İnanmıyor musunuz? Lütfen inanın; bu varsayımı yeterince çok denedim, hep kazançlı çıktım. İtirafımın doğru olduğuna inansaydınız en azından dürüstlüğüm sizi oldukça etkileyecekti. Şöyle diyecektiniz: 'Beni kandırdı, ama ardından, gerek yokken, doğruyu söyledi; gizemli bir arsızlık, hiçbir şeyden çekinmiyor, itiraflarıyla yolumu kesiyor!' Kısacası, sizi bana bakmaya zorluyorum, merakınızı kendi üzerime çekip sizi yönlendiriyorum. Daha az önce 'Sizi anlayamıyorum!' diyen siz değil miydiniz? Beni çözmek için böyle dediniz; bu da gururumu okşuyor, hoşuma gidiyor doğrusu. Sonuçta, inansanız da inanmasanız da ben kazançlı çıkıyorum."

Sessizlik.

"Bütün bu numarayı önceden hazırladığınıza inanmamı mı bekliyorsunuz? Tüm olasılıkları hesapladığınıza, tüm önlemleri aldığınıza? Hahaha! Söylediğiniz hiçbir şey beni şaşırtamaz artık, bundan böyle her şeye hazırlıklı olacağım. Neyse, bunu bırakalım, çok daha kötü yalanlar söyleyebilirdiniz. Gerçekten çok akıllısınız."

Nagel kendi düşüncesinde diretti, kızın bu kararından sonra onu bir dağ kadar yüce görmesi gerektiğini ileri sürdü. Ona teşekkür etmek istiyordu, hehehe; istediği ne varsa elde etmişti. Ne kadar iyi, ne kadar düşünceli...

"Tamam," deyip onun sözünü kesti Dagny, "yeter."

Bunun üzerine duran Nagel oldu. "Sizi kandırdığımı bir kez daha söylüyorum!" dedi, gözlerini ona dikerek.

Bir an bakıştılar; kızın yüreği hızla çarpmaya başladı, yüzü soldu. Niye kendisini kötü göstermek onun için böyle önemli, diye düşündü. Başka alanlarda seve seve boyun eğerken bu konuda hiç geri adım atmıyordu. Ne saplantı, ne budalalık!

Kızgınlıkla bağırdı:

"Niçin önümde kendinizi böyle yerden yere vuruyorsunuz, anlayamıyorum bir türlü. Oysa uslu duracağınıza söz vermiştiniz."

Kızgınlığı gerçekten içtendi. Karşısındakinin kendinden eminliği, sarsılmaz inadı ona ne yapacağını şaşırtıyordu. Böyle bocalamak zorunda kalmak onu gücendiriyordu. Kızgın kızgın yürürken eliyle şemsiyesine vurmaya başladı.

Nagel acınası durumdaydı; birçok umutsuz, gülünç girişimde bulundu. Dagny sonunda yeniden gülmek, onu ciddiye almadığını göstermek zorunda kaldı. Nagel anlaşılmazdı; hep anlaşılmaz kalacak, anlaşılmaz olmayı isteyecekti. Eğlenceli olduğu sürece karşı koymazdı. Ama şu saplantı konusunda tek bir söz duymak istemiyordu, tek bir söz bile...

Sessizlik.

"Sizi ilk burada görmüştüm," dedi Nagel, "hatırlıyor musunuz? Koşarken bir periyi andırmanız hiç aklımdan çıkmayacak. Bir orman cini, bir serap gibiydiniz... Başımdan geçen bir olayı anlatabilir miyim?"

Doğrusu sıkıcı bir olaydı, anlatması uzun sürmezdi. Küçük bir kentte – Norveç dışında, neresi olduğu önemsiz bir yerde – odasında oturuyordu; ılık bir sonbahar akşamıydı. Sekiz yıl önceydi, demek 1883. Sırtını kapıya vermiş, kitap okuyordu.

"Lamba ışığında mı?"

"Evet, dışarısı kapkaranlıktı. Oturmuş okuyordum. O sırada dışarıda birinin yürüdüğünü işittim, basamaklardaki ayak seslerini açıkça duyabiliyordum; kapının çalındığını da duyabiliyordum. 'Girin!' dedim. Kimse gelmedi. Kapıyı açtım; kimse yok. Dışarıda hiç kimse yok. Hizmetçiyi çağırdım. Merdivenlerden kimse çıktı mı? Yok, merdivenlerden kimse çıkmamıştı. İyi geceler dileyip kızı gönderdim.

"Okumayı sürdürdüm. Ardından bir esinti, bir soluk hissettim ve 'Gel!' diyen bir fısıltı duydum. Çevreme bakındım, kimse yok. Okumaya dönecektim, ancak huzurum kaçmıştı, 'Kahretsin!' dedim. O sırada yanımda kırmızı sakallı, fırça gibi kupkuru

saçlı, solgun, minik bir adam gördüm; solumda duruyordu. Bana göz kırpınca ben de göz kırparak karşılık verdim; daha önce görmediğim bu adam bir kez daha göz kırptı. Sağ elimle kitabı kapadım; adam kapıya doğru gidip gözden yitti; gözlerimin önünde ortadan yok oldu. Ayağa kalkıp kapıya yürüdüm, yine 'Gel!' fısıltısını işittim. Peki, deyip paltomu, çizmelerimi giydim. Bir puro içeyim en iyisi, diye düşündüm, odaya dönüp puro yaktım. Cebime de birkaç tane koydum. Tanrı bilir niye, ama yaptım işte; sonra çıktım.

"Kapkaranlıktı, hiçbir şey göremiyordum, ancak minik adamın yanımda olduğunu hissedebiliyordum. İşi inada bindirdim, adam daha açık bir tavır sergilemedikçe kımıldamamaya karar verdim. Ama ortalarda yoktu. Karanlıkta sağa sola göz bile kırptım; boşunaydı. 'Neyse!' dedim, 'Sen kendi yoluna, ben kendi yoluma; biraz yürüyeceğim, yalnızca dolaşacağımın altını çizmek isterim.' Beni işitebilsin diye yüksek, açık bir sesle konuşmuştum. Saatlerce yürüdüm; kentin dışına çıkalı çok olmuştu, bir ormana varmıştım; çiğle ıslanan dallarla yapraklar yüzüme çarpıyordu. 'İyi,' dedim sonunda, saatime uzanıp bakacakmış gibi yaparak, 'iyi, artık dönüyorum!' Ama dönmedim, dönememiştim; bir şey beni ilerlemeye zorluyordu. Neyse, diye düşündüm, hava çok güzel, birkaç gece sürdürebilirsin bunu, zamanın çok! Yorgunluktan tükenmeme, çiğden sırılsıklam olmama karşın böyle düşünüyordum. Puromu yaktım; minik adam yanımdan ayrılmamıştı, soluğunu üzerimde hissediyordum. Kent dışında bütün yönlere yürüdükçe yürüdüm ama asla kent yönüne dönmedim. Ayaklarım ağrımaya başladı, dizlerime dek ıslanmıştım, suya doymuş dallara çarpıp duran yüzüm yanıyordu. 'Bu saatte yürümem tuhaf görünebilir,' dedim kendi kendime, 'ancak çocukluğumdan beri geceleri bulabildiğim en büyük ormanlarda yürümeyi alışkanlık edindim.' Dişlerimi sıkıp ilerledim. O sırada kentteki saat kulesi on ikiyi vurdu – bir, iki, üç, dört, işte on iki. Vuruşları saydım. Onca yürüyüşe karşın kentten daha çok uzaklaşamamak canımı sıksa da tanıdık ses bana oldukça güç vermişti. Evet, saat kulesi on ikiyi vurur vurmaz minik adam önümde

capcanlı beliriverdi yine; bana bakıp gülüyordu. Öyle canlıydı ki yaşadığım sürece bunu unutmayacağım; önden iki dişi eksikti, kollarını belinde kavuşturmuştu..."

"Karanlıkta onu nasıl görebiliyordunuz?"

"Işık saçıyordu. Arkasından, sırtından yayılıyormuş gibi görünen tuhaf bir ışık onu saydamlaştırıyordu; giysileri gün gibi ortaya çıkmıştı; oldukça kısa pantolonu eskiydi. Tüm bunları bir saniye içinde gördüm. Gördüklerim karşısında şaşkına döndüm, içgüdüsel olarak gözlerimi yumdum, yarım adım geriledim. Yeniden gözlerimi açtığımda adam gitmişti..."

"Oh!"

"Dahası var. Bir kuleye ulaştım. Önümde bir kule yükseliyordu, çarpmıştım ona; giderek belirginleşti: Siyah, sekizgen bir kuleydi; resimlerini gördüyseniz Atina'daki Rüzgârlar Kulesi gibiydi. O ormanda böyle bir kule bulunduğunu işitmemiştim, ancak gerçek ortadaydı: Kulenin önünde duruyordum, yine 'Gel!' dendiğini duyunca içeri girdim. Kapının ardımda açık kalması içimi rahatlatmıştı.

"İçeride, kemerin altında yeniden minik adamla karşılaştım. Duvarlardan birinde bir yağ lambası yanıyordu, adamı apaçık görebiliyordum; başından beri orada bekliyormuş gibi bana yaklaştı, önümde durup bana bakarken içten içe gülüyordu. Gözlerinin içine bakınca o gözlerin ömründe gördüğü birçok korkunç şeyle dolu olduğunu hissettim. Yeniden bana göz kırptı; bense bu kez göz kırpmadığım gibi adam bana yaklaşınca geriledim. Birdenbire arkamda hafif ayak sesleri duydum, başımı çevirince içeri giren genç bir kız gördüm.

"Ona bakmaktan hoşlanmıştım. Kızıl saçlı, kara gözlüydü; giyimi iyi değildi, yalın ayak basıyordu taşlara. Çıplak kolları pürüzsüzdü.

"Bir süre ikimize de baktıktan sonra eğilerek beni selamlayıp minik adama doğru gitti. Tek söz etmeden adamın düğmelerini açmaya, bedenini elleriyle yoklamaya girişti, bir şey arıyor gibiydi; ardından adamın pelerinin astarından bir şey çıkarıp parmaklarının ucuyla kaldırdı; keskin ışıklar saçan küçük bir

kandildi bu. Öyle parlaktı ki duvardaki lambayı büsbütün gölgede bırakıyordu. Adam üzeri aranırken önceki gibi kıs kıs gülmeyi sürdürse de kımıldamamıştı. 'İyi geceler!' dedi kız, kapıyı göstererek; bunun üzerine küçük adam, hayvanımsı o korkunç yaratık gitti. Kızla baş başa kaldık.

"Yanıma gelip yine eğildikten sonra sesini yükseltmeden, gülümsemeden sordu:

"'Nereden geliyorsun?'

"'Kentten, güzel kız,' diye karşılık verdim, 'ta kentten geldim.'

"'Babamı bağışla, yabancı!' dedi birdenbire. 'Onun yüzünden bize zarar verme; hasta, çıldırdı; gözlerini gördün, öyle değil mi?'

"'Evet, gördüm gözlerini,' diye karşılık verdim, 'güçlerini hissedip izledim onları.'

"'Nerede karşılaştın onunla?'

"'Otelde, odamda,' diye yanıtladım, 'geldiğinde kitap okuyordum.'

"Bakışlarını indirip başını iki yana salladı.

"'Bu yüzden üzülme, güzel kız,' dedim, 'yürümek bana iyi geldi, yaptıklarımdan pişman değilim, seninle tanıştığımıza hiç pişman değilim. Bak, nasıl da mutluyum, sen de gülsene.

"Ama gülümsemedi.

"'Ayakkabılarını çıkar. Bu gece gidemezsin, ver de giysilerini kurutayım.'

"Giysilerime baktım – sırılsıklamdı, ayakkabılarımdan su sızıyordu. Söyleneni yapıp ayakkabılarımı çıkararak ona verdim. Bunun üzerine kız lambayı üfleyip 'Gel!' dedi.

"'Bekle,' dedim, onu durdurup, 'burada yatmayacaksam ne diye ayakkabılarımı aldın?'

"'Söylemeyeceğim.' diye karşılık verdi.

"Söylemedi de.

"Beni bir kapıdan geçirip karanlık bir odaya soktu; sanki biri bizi kokluyormuş gibi bir ses duydum. Dudaklarımda yumuşak bir el hissettim; kız yüksek sesle şöyle dedi:

"'Benim, baba. Yabancı gitti – gitti.'

"Ama özürlü adamın bizi kokladığını bir kez daha işittim.

"Kız elimi tutuyordu; bir merdivenden çıktık, ikimiz de konuşmuyorduk. Geldiğimiz oda daha da karanlıktı, tek bir ışık damlası yoktu, her yer simsiyahtı.

"'Sessiz ol!' diye fısıldadı, 'İşte yatağım.'

"El yordamıyla yatağı buldum.

"'Giysilerini de çıkar.' diye fısıldadı.

"Giysilerimi çıkarıp ona verdim.

"'İyi geceler!' dedi.

"Kalması için yalvararak onu tutmaya çalıştım:

"'Bekle, gitme. Neden ayakkabılarımı aşağıda çıkarttırdığını anlıyorum şimdi. Hiç ses çıkarmam, baban bizi duymaz... Gel!

"Ama gelmedi.

"'İyi geceler!' deyip gitti."

Sessizlik. Dagny'nin yanakları yanıyor, göğsü inip çıkıyor, burun delikleri titriyordu.

"Gitti mi?" diye sordu, çabucak.

Sessizlik.

"Ondan sonra gece serüvenim bir peri masalına, toz pembe bir anıya dönüştü. Beyaz mı beyaz bir gece düşünün... Yalnızdım; beni çevreleyen karanlık kalındı, ağırdı; kadife gibiydi. Yorgundum; dizlerim titriyor, başım dönüyordu. Ne üç kâğıtçıydı şu deli adam; yalnızca bakışlarıyla ve 'Gel, gel!' fısıltılarıyla ıslak çimenlerde saatlerce şapsal bir hayvan gibi döne döne dolaştırmıştı beni. Gelecek sefere kandilini kapıp yüzüne vuracaktım. Çok öfkeliydim, bir puro yakıp yatağa gittim. Bir süre puromun ateşini izleyerek yattım, ardından aşağıda bir kapı çarpıldı ve her şey sessizliğe gömüldü.

"On dakika geçti. Unutmayın: Yatakta uyanık yatıyorum, elimde puro var. Birdenbire odaya bir tıslama sesi doldu; sanki tavanın dört bir yanında pervaneler çalışmaya başlamıştı. Puromu söndürmek için dirseğimin üzerine doğruldum; karanlıkta görmeyen gözlerle baktım. Yeniden yatıp kulak kabarttım; çok uzaklardan sesler duyuyor gibiydim; dışımda bir yerden, belki de

gökyüzünün kat kat yükseklerinden gelen bin sesli güzelim bir müzik. Müzik sürdükçe yaklaşıyordu; sonunda dalga dalga üzerime, kulenin çatısına geldi. Yeniden dirseğime dayanıp doğruldum. Ardından, bugün bile ne zaman düşünsem beni sarhoş eden gizemli, doğaüstü bir olay gerçekleşti: Minicik, göz kamaştırıcı yaratıklardan bir sel aktı üzerime birden, kusursuz beyazlıkta meleklerdi bunlar, sayısız minik melek eğimli bir ışık duvarı gibi yükseklerden akıyordu; odada yerden tavana dalga dalga uçuşan, şarkılar söyleyen belki de milyonlarca melek çırılçıplak, bembeyazdı. Meleklerin arasında şarkılarını dinlerken yüreğim durdu; göz kapaklarıma değip geçiyor, saçlarıma konuyorlardı; açılıp kapanan minik ağızlarından çıkan güzel koku bütün odayı sarmıştı.

"Dirseğime dayanmış yatarken uzattığım elime kondu bazıları; avucumda titreşen yedi köşeli yıldızları andırıyorlardı. Ama eğilip bakınca gözlerinin kör olduğunu gördüm. Yedi kör meleği bırakıp yedi tane başka yakaladım; onlar da kördü. Yazık ki kördü hepsi de – bütün kule şarkılar söyleyen kör meleklerle doluydu.

"Bedenim tutulup kaldı, bunu anlamak neredeyse soluğumu kesmişti; kör meleklere yakılmış bir ağıt ruhumu eritip geçti.

"Bir dakika boyunca yatıp dinledikten sonra uzaklardan gelen ağır, tok bir ses duydum; sesin nasıl böyle belirgin olabildiğini anlayamıyordum, onu tek bir gümbürtü izledi: kentin saat kulesiydi bu. Saat biri vuruyordu.

"Meleklerin şarkısı hemen kesildi. Dizi dizi toplanıp uçtuklarını, tavanı geçip yükseldiklerini gördüm. Saf ışıktan bir bayır gibi görünüyorlardı; giderken tek tek bana baktılar. Sonuncusu gözden yitmeden önce dönüp kör gözleriyle bir kez daha baktı bana.

"En son bunu hatırlıyorum; körlüğüne karşın dönüp bana bakan meleği. Ardından gece yine karardı. Yatağa düşüp uyudum...

"Uyandığımda gün çoktan doğmuştu. Odada yine yalnızdım. Giysilerim önümde duruyordu. Ele biraz ıslak gelmelerine aldırmadan silkeleyip giydim. O sırada kapı açıldı, dün geceki kız içeri girdi.

"Dosdoğru yanıma gelince ona sordum:

"'Nereden geliyorsun? Dün gece neredeydin?'

"'Buradaydım.' dedi, kulenin çatısını göstererek.

"'Uyumadın mı?'

"'Yok, uyumadım. Nöbet tuttum.'

"'Dün geceki müziği duymadın mı?' diye sordum. 'Ben anlatılamayacak güzellikle bir müzik duydum.'

"'Evet, ben çalıp söylüyordum.' diye yanıtladı.

"'Sen miydin? Söylesene güzel kız, sen miydin o?'

"'Evet.'

"Elimi tutup şöyle dedi: 'Gel, seni geçireyim.'

"Böylece el ele kuleden çıkıp ormana gittik. Güneş altın kızılı saçlarına vuruyordu, kara gözleri büyüleyiciydi. Onu kucakladığım gibi iki kez alnından öptüm, önünde diz çöktüm. Titreyen ellerle saçındaki siyah kurdeleyi çözüp bileğime bağladı; bunu yaparken duygulanıp gözyaşlarına boğuldu. 'Niye ağlıyorsun?' diye sordum. 'Seni incittiysem beni bağışla!'

"Yalnızca şöyle karşılık verdi:

"'Kenti görebiliyor musun?'

"'Yok,' dedim, 'göremiyorum. Sen?'

"'Kalk, biraz daha gidelim.' dedi. Beni bir kez daha elimden çekti. Yine durup onu göğsüme bastırdım. 'Nasıl da sevdirdin kendini bana, nasıl da mutlulukla dolduruyorsun içimi!'

"Kollarımda ürperdiğini hissedebiliyordum; ama 'Dönmem gerek artık. Kenti görebiliyorsun, öyle değil mi?' dedi.

"'Evet,' diye karşılık verdim. 'Sen de görebiliyorsun sanırım.'

"'Hayır.' dedi.

"'Niçin?'

"Benden uzaklaşıp iri gözlerini üzerime dikti, gitmeden önce yerlere dek eğilerek vedalaştı. Birkaç adım uzaklaşınca dönüp bir kez daha baktı bana.

"İşte o zaman anladım ki onun da gözleri kördü...

"Ardından bilinçsiz geçirdiğim on iki saatlik bir dönem geliyor, tek bir ayrıntı anımsamıyorum. O sürede ne yaptığımı bilmiyorum. Çok düşündüm. 'On iki saat bu, bir yerlerde

olmalılar, saklanıyorlar yalnızca, onları bulmalıyım.' dedim; ama bulamadım...

"Yeniden akşam; karanlık, ılık bir sonbahar akşamı. Odamda elimde bir kitapla oturuyordum. Bacaklarım hâlâ biraz ıslaktı, bileğimde siyah bir kurdele vardı. Gerçekti hepsi de.

"Hizmetçiyi çağırıp yakınlarda, ormanda sekiz köşeli siyah bir kule var mı diye sordum. Hizmetçi başını sallayıp şöyle dedi: 'Evet, var.' 'Peki kimse oturuyor mu kulede?' 'Evet, bir adam, ama hasta, cin çarpmış; ona Kandil Adam diyorlar. Kandil Adam kulede kızıyla yaşıyor; başka kimsesi yok.' 'Peki, iyi geceler!'

"Öylece yatağa gittim.

"Ertesi sabah erkenden ormanın yolunu tuttum. Aynı yolu, aynı ağaçları izleyip kuleyi buldum. Kapıya yaklaşınca soluğumu kesen bir görüntüyle karşılaştım: Kör kız düşüp ölmüş, parçalanmış bir şekilde yerde yatıyordu. Açık ağzıyla, kızıl saçlarında parlayan güneşle yatıyordu orada. Kızın giysisinden bir parça çatının kenarına takılıp kalmış, rüzgârda dalgalanıyordu; çakıl taşlı yolda, gözleri cesede kilitlenmiş adamı, kızın babasını gördüm. Acı acı ulumalar eşliğinde göğsü kasıla kasıla titriyordu; cesedin çevresinde dönüp bakmaktan ve ulumaktan başka bir şey yapamıyordu. Beni görünce tekinsiz gözleri karşısında titredim, korku içinde kaçıp kente döndüm. Onu bir daha hiç görmedim.

"Peri masalı serüvenim işte böyle."

Uzun bir sessizlik oldu. Dagny son derece yavaş yürüyor, yola bakıyordu. Sonunda şöyle dedi:

"Tanrım, ne tuhaf bir macera!"

Ardından yine çöken sessizliği, Nagel ormanın derin huzuruyla ilgili birkaç yorumda bulunarak bozmaya çalıştı.

"Ormanın kokuları geliyor mu burnunuza? Lütfen, oturalım biraz!"

Sessizliği, dalgınlığı süren Dagny oturdu, Nagel de karşısına geçti.

Gevezelikleriyle onu neşelendirmeyi boynunun borcu diye görüyordu. Gerçekte üzücü bir peri masalı değildi, mutluydu.

Üf. Oysa Hindistan'da – orada peri masalları büsbütün değişikti; dinleyenlerin soluğunu kesiyor, içini ürpertiyordu. İki tür Hint peri masalı vardı: Elmastan mağaraları, dağ prenslerini, denizin baştan çıkaran güzellerini, toprakla hava cinlerini, inci sarayları, ayın batısındaki şatoları, uçan atları, altınla gümüşten ormanları anlatan doğaüstü peri masalları vardı bir. Bir de büyük, özel ve olağanüstü olayları, gizemleri anlatanlar. Sonuçta Doğuluların asi beyinlerinin ateşli ürünleriyle, devasa şaşkınlıklar yaratma yetenekleriyle hiç kimse boy ölçüşemezdi. Yaşamları en başından peri masalını andırıyordu; dağların ardındaki yabani peri saraylarından, gökyüzündeki budala devden, uzayda dolanıp dururken yıldızları atıştıran büyük güçten söz etmek onlar için işten bile değildi. Bunun nedeni Doğuluların başka bir güneşin altına yaşaması ve biftek yerine meyve yemesiydi.

Dagny sordu:

"Ama bizim de harikulade peri masallarımız yok mu?"

"Olmaz mı! Biraz değişik yalnızca. Biz aşırı parlayıp yakan güneş bilmiyoruz. Orman perileriyle ilgili efsanelerimiz ayakları yere basan, doğrusu, yerin altında kalan türden; deri pantolonlu düş gücünün ürünleri, çatıları ot kaplı kütük kulübelerde karanlık kış gecelerinde uydurulmuşlar. *Binbir Gece Masalları*'nı okudunuz mu? Gudbrandsdal'ın peri masalları köylü duyarlığı dolu şiirsellikleri, yavan imgeleriyle bizimdir, bizim ruhumuzu yansıtır. Peri masallarımız bizi ürpertmez; neşelidir, ilginçtir, güldürür. Kahramanımız şatafatlı bir prens değil, kurnaz bir zangoçtur. Affedersiniz? Nordland peri masalları mı? Onlar da aynı değil mi? Okyanusun gizemli, acımasız güzelliğini alıp ne yaptık? Yalnızca küçük bir Nordland takası bile Doğulu'nun gözünde efsanevi bir tekneye, bir hayalet gemiye dönüşür. O takalardan gördünüz mü hiç? Hayır mı? Sanki hamile bir deniz yaratığı gibidir, karnında yavrusu çıkıntı yapar, kıçı oturak gibi dümdüzdür. Burnu dört rüzgâra da dayanabilsin diye boynuz gibi yukarı uzanır. Yok, biz fazlasıyla kuzeyde yaşıyoruz. Neyse, benimki bir ziraatçının bu coğrafi fenomenle ilgili alçakgönüllü görüşüdür yalnızca."

Dagny tüm bu gevezeliklerden yorulmuş olmalıydı; mavi gözlerinde alaycı, küçük bir ışık parlıyordu.

"Saat kaç oldu?"

"Saat mi?" dedi Nagel, dalgınca. "Biri birkaç dakika geçiyor. Gece yeni başlıyor, saatin önemi yok."

Sessizlik.

"Tolstoy'la ilgili ne düşünüyorsunuz?" diye sordu kız.

"Onu pek beğenmem." diye yanıtladı Nagel, düşünmeden. "Ama *Anna Karenina* ile *Savaş ve Barış*'ı beğenirim, bir de..."

Kız gülümseyerek şöyle sordu: "Peki evrensel barış konusunda ne düşünüyorsunuz?"

Bu sağlam bir darbeydi. Yüzüne yeni, şaşkın bir anlatım yerleşti.

"Ne demek istiyorsunuz? Sizi sıkıntıdan patlatıyorum öyle mi?"

"İnanın bana, öylesine aklıma geldi," dedi çabucak, kızararak, "kötüye yormayın. Doğrusu şu: Bir panayır kuracağız, Ulusal Güçler yararına bir akşam eğlencesi. O sırada bunu düşünüyordum yalnızca."

Sessizlik. Nagel birdenbire başını kaldırdı, gözleri ışıl ışıldı.

"Bu akşam çok mutlu olduğumu söylemeliyim, belki bu yüzden çok gevezelik ettim. Her şeye seviniyorum, özellikle sizinle burada yürümeme, ayrıca şimdiye dek yaşadığım en güzel geceye. Açıklayabilecek durumda değilim. Sanki bu ormanın, bu düzlüğün bir parçasıyız; çam ağacında bir dal, ya da bir kaya, evet, neden olmasın, bir kayayız; ama çevremizdeki bütün bu ıtırlara ve huzura doymuş bir kaya. Şuraya bakın, ortalık aydınlanıyor, gökyüzünde gümüş bir şerit belirdi."

İkisi birden beyaz şeride baktılar.

"Ben de bu gece mutluyum." dedi kız.

Zorunluluk duygusuyla değil, özgür iradesiyle, hoşuna gittiği için söylemişti bunu. Nagel onun yüzünü yakından ilgileyince yeniden konuşacak güç buldu. Gergin bir tavırla, çekine çekine, yaz dönümü gecesinden, ormanın dalga dalga salınışından, gün doğumunun onu etkilemesinden, yüreğine yeni güçleri egemen

kılmasından söz etti. Grundtvig'in[10] "Işığın çocukları olarak gecenin bittiğini hissediyoruz!" sözünü aktardı. Belki böyle çok konuşmak yerine ona bir otla bir dal kullanarak bir numara gösterebilirdi, ot daldan daha sağlam çıkacaktı. Onun için her şeyi yapardı... "İzin verin beni etkileyen en küçük şeyleri göstereyim size, şuradaki böğürtlen çalısı örneğin. Bize doğru eğiliyor, *şefkatli* görünüyor. Örümceğin bir çamdan öbürüne ördüğü ağlar ilginç Çin işlemelerini andırıyor, suda kırılan güneş ışınları gibi. Üşümüyorsunuz değil mi? Çevremizde peri kızlarının gülüşüp oynaştığından kuşkum yok; üşüyorsanız ateş yakabilirim. Aklıma gelmişken, Karlsen buralarda bir yerde bulunmamış mıydı?"

Dagny, onu eleştirmesinin bedelini mi ödüyordu? Nagel'den her şey beklenirdi.

Hoşnutsuz bir bakışla şöyle karşılık verdi: "Lütfen onu boş verelim. Bunun sırası mı şimdi?"

"Üzgünüm," dedi çabucak geri adım atarak, "herkes onun size tutkun olduğunu söylüyordu, bu yüzden onu suçlayamam..."

"Bana tutkun mu? Benim yüzümden kendisini öldürdüğünü, üstelik bunu benim kalem bıçağımla yaptığını da söylemiyorlar mı? Of, gidelim hadi."

Ayağa kalktı. Tavırlarında utanç ya da yapmacıklık yoktu, daha çok üzgün bir sesle konuşuyordu. Nagel büsbütün şaşkına dönmüştü. Hayranlarından birini ölüme sürüklediğini bilen kız, bunu ne şakaya vuruyor ne de kendi yararına kullanmaya kalkıyordu; yalnızca acıklı bir olay diye görüyor, öyle de bırakmak istiyordu. Boynundaki uzun, sarışın bukleleri elbisesinin yakasına dökülmüştü; ışıltısı yenilenen sıcak yanaklarında ince bir gece çiği tabakası belirmişti. Yürürken yüksek kalçalarını hafifçe savuruyordu.

Ormandan çıkıp aydınlık bir alana geldiler. Bir köpek havlayınca Nagel şöyle dedi:

"İşte papaz evine geldik bile. Bahçeli beyaz yapıları, köpek kulübesi, sık korunun ortasındaki bayrak direğiyle ne de güzel görünüyor. Bir gün ayrılınca, evlendiğinizde demek istiyorum,

10 N.F.S. Grundtvig (1783 – 1872) Danimarkalı rahip, şair, filozof, politikacı.

burayı özlemeyecek misiniz Bayan Kielland? Elbette nereye gittiğinize bağlı."

"Daha bunu düşünmedim" diye karşılık verdi. Ardından ekledi: "Günü gelince düşünürüm."

"Ne mutlu gün o da."

Sessizlik. Nagel'in sözlerini düşünüyormuş gibi görünüyordu.

"Dinleyin," dedi, "gecenin bu geç saatinde yürüyüşe çıkmama şaşırmamalısınız; şaşırmayacağınıza güveniyorum. Hep yaparız bunu. Gördüğünüz gibi hepimiz köylüyüz, toprağın çocuklarıyız. Öğretmen'le ben sık sık bu yolda gün doğana dek dolaşıp konuşuruz."

"Öğretmen mi? Kendisi bana çok konuşkan biri gibi gelmedi."

"Evet, konuşmanın çoğunu benim üstlendiğimi kabullenmeliyim; ben sordukça yanıt verir o da. Otele dönünce ne yapacaksınız?"

"Ne mi yapacağım?" diye karşılık verdi Nagel. "Dönünce? Yatağa girip uyuyacağım – öğlene dek, kütük gibi, ölü gibi, düş görmeden uyanana dek. Siz ne yapacaksınız?"

"Değişik şeyler düşünerek bir süre uyanık yatmaz mısınız? Gerçekten başınızı koyar koymaz uyur musunuz?"

"Ânında. Ya siz?"

"Bakın bir kuş ötmeye başladı bile. Sizin söylediğinizden daha geç olmalı, saatinize bakabilir miyim? Yüce Tanrım, üçü geçiyor, neredeyse dört! Daha az önce bir dememiş miydiniz?"

"Bağışlayın beni!"

Ona bakarken yüzünde hoşnutsuzluk belirtisi yoktu.

"Beni kandırmanız gerekmiyordu. Sizinle bu saate kadar zaten kalırdım, doğruyu söylüyorum. Umarım gereğinden fazlasını anlamazsınız bu sözümden. Fazla eğlencem yok, bulduğum az sayıda fırsatı tepmiyorum. Buraya geldiğimizden bu yana hep böyle yaşamaya alıştım, bunun kimseyi rahatsız ettiğini sanmıyorum. Elbette bunu ben bilemem, ama önemli değil. En azından babam hiçbir şey söylemedi, ben onun sözünü dinlerim. Gelin, biraz daha yürüyelim."

Papaz evini geçip ormanın öbür yakasına geldiler. Kuşlar cıvıldaşıyor, doğu ufkundaki beyaz çizgi sürgit genişliyordu. Konuşma önemsiz konulara kayıp sönmeye başladı.

Bunun üzerine yeniden papaz evinin kapısına yöneldiler.

"İşte geldim, köpekçik!" dedi Dagny, tasmasına asılan hayvana. "Beni getirdiğiniz için teşekkür ederim, Bay Nagel; çok eğlenceli bir geceydi. Nişanlıma yazacağım mektupta anlatacaklarım var artık. Sizin her şeye ve herkese karşı çıkan biri olduğunuzu söyleyince ne biçim şaşıracak. Anlamaz gözlerle mektubu evirip çevirişi gözlerimin önüne geliyor. Çok kibar biri, Tanrı biliyor ya, çok iyi! Kimseye ters düşmez. Buradayken onunla tanışamamanız ne kötü. İyi geceler."

"İyi geceler, iyi geceler!" dedi Nagel, evin içinde gözden yitene dek gözünü ondan ayırmadı.

Ormanda yürürken şapkasını çıkarıp elinde taşıdı. Çok düşünceliydi; yol boyunca birçok kez durup dosdoğru önüne baktı, ardından kısa, ağır adımlarla yürüdü. Ne güzel bir sesi vardı, ne güzel! Şarkılarla çınlayan bir ses, duyulmuş mu böylesi!

Ertesi gün, öğle saatleri.

Nagel yeni kalkmış, kahvaltı yapmadan dışarı çıkmıştı. Güzelim havanın, rıhtımdaki canlılığın büyüsüne kapılıp kasabanın ortasına varmıştı bile. Birdenbire bir adamı durdurup adliyenin yerini sordu. Öğrenir öğrenmez oraya yöneldi.

Kapıyı çalıp içeri girdi, yazı masalarının başındaki birkaç beyefendiyi geçip Vekil Reinert'e gitti, onunla baş başa konuşmak istediğini söyledi – çok sürmeyecekti. İsteksizce kalkan Vekil onu yandaki bir odaya götürdü.

Burada Nagel şöyle dedi:

"Bu konuyu bir kez daha açtığım beni bağışlayın, bildiğiniz gibi, Minik konusundan söz ediyorum. Buraya en içten özürlerimi sunmaya geldim."

"Yaz dönümü akşamında herkesin önünde özür dilediğinizde bu konunun kapandığını varsaymıştım."

"Evet, çok güzel;" dedi Nagel, "ama bu sonucun beni pek mutlu etmediğini belirtmem gerek efendim. Kendi adıma seviniyorum, ancak Minik adına üzgünüm. Onun da teselli edilmesi gerektiğini, bu işin de size düştüğünü anlamanızı gönülden istiyorum."

"Birkaç şaka yüzünden o budaladan özür dilemem gerektiğini mi söylüyorsunuz? Kendi işinize baksanız daha iyi etmez misiniz..."

"Evet, evet, bunu daha önce de duyduk! Konudan şaşmayalım: Minik'in paltosunu yırttınız ve yenisini almaya söz verdiniz, unuttunuz mu?"

"Şimdi beni iyi dinleyin. Resmî bir dairede durmuş gevezelik ediyorsunuz, üstelik sizi hiç de ilgilendirmeyen özel bir konuda. Burası benim çöplüğüm. Ofisten geçmeniz gerekmiyor, bu kapıdan da dışarı çıkabilirsiniz."

Vekil küçük bir kapıyı araladı.

"Teşekkürler. Ama ciddi konuşmak gerekirse söz verdiğiniz paltoyu daha fazla geciktirmeden Minik'e göndermelisiniz

gerçekten. Bildiğiniz gibi bu ona gerekiyor, üstelik sizin sözünüze de inandı."

Vekil Reinert kapıyı ardına kadar açıp bağırdı:

"Buyurun!"

"Minik sizi sözünün eri biliyor," diye sürdürdü Nagel, "onu kandırmamalısınız."

O sırada Vekil adliye kapısı aralayıp oradaki iki beyefendiyi çağırdı. Bunun üzerine Nagel şapkasını kaldırıp hemen uzaklaştı. Başka bir söz etmedi.

Bu iş iyice çığırından çıkmıştı! Hiç karışmasa çok daha iyi olurdu. Otele dönüp kahvaltısını etti, gazeteleri okudu, köpek yavrusu Jakobsen'le oynadı.

Öğleden sonra odasının penceresinden dışarı baktığında Minik'in zorlu çakıl yolda, sırtında bir çuvalla rıhtım yönünden geldiğini gördü. Bir kömür torbasıydı taşıdığı. İyice beli bükülmüş, önünü göremez duruma gelmişti; yükü onu neredeyse yere yapıştırmıştı. Bacaklarının tuhaf biçimiyle çarpık yürüyüşü yüzünden paçalarının iç bölümleri paramparçaydı. Onu karşılamaya çıkan Nagel, postanede yakaladı; Minik biraz dinlenmek için çuvalını yere indirmişti.

Birbirlerini eğilerek selamladılar. Minik doğrulunca sol omzunun oldukça aşağı sarktığı belli oldu. Onu bu omzundan sımsıkı kavrayan Nagel öfkeyle sordu: "Size verdiğim paranın dedikodusunu mu yapıyorsunuz, söylediniz mi birilerine?"

Şaşkına dönen Minik karşılık verdi:

"Yok, söylemedim, kesinlikle."

"Şunu iyi bilin:" diye sürdürdü Nagel, heyecandan solmuş bir yüzle. "O birkaç kuruşun lafını ederseniz sizi öldürürüm! Tanrı biliyor ya yaparım! Anlıyor musunuz? Amcanız da dilini tutsun."

Şaşırıp kalan Minik kesik kesik konuştu. Bir şey söylemeyeceğini, tek söz etmeyeceğini, söz verdiğini, anlaştıklarını dile getirmeye çalıştı.

Nagel öfkesi için özür dilemek ister gibi hemen ekledi:

"Bu kasaba tam bir çöplük, arı kovanı gibi, cehennem yeri. Nereye gitsem tüm gözler üzerimde, tek bir adım atamıyorum.

Bıktım bu casusluktan, hepsinin canı cehenneme! Sizi uyarıyorum. Dinleyin: Papaz evinden Bayan Kielland'ın sizi kandırıp konuşturmakta çok usta olduğunu düşünüyorum. Ama burnunu sokmasın, hiç ilgilenmesin. Bu arada dün gece onunlaydım. Kırıtkanın biri. Neyse konu bu değil. Sizden aramızdaki önemsiz konuyla ilgili ağzınızı sıkı tutmanızı bir kere daha isteyeceğim. Bu arada karşılaştığımız iyi oldu," diye sürdürdü, "konuşmak istediğim bir konu daha var. Dünden önceki gün mezarlıkta bir taşın üzerinde oturuyorduk."

"Evet."

"Mezar taşının üzerine bir dörtlük yazmıştım, kötü ve uygunsuz bir şiir, kabul ediyorum, ama bunun önemi yok – sonuçta yazmıştım işte o dörtlüğü. Giderken yerinde duruyordu, ama birkaç dakika sonra döndüğümde silinmişti. Siz mi yaptınız?"

Minik yanıt vermeden önce gözlerini yere indirdi:

"Evet."

Sessizlik. Kendi başına işlediği bu saygısızlıkta yakayı ele verdiği için kaygılanan Minik kekeleyerek açıklamaya çalıştı:

"Tatsızlığı önlemek istedim. Mina Meek'i tanımıyordunuz, sorun burada; yoksa yapmazdınız, yazmazdınız. Doğrusu kendi kendime hemen şöyle dedim: Onun suçu değil, o bir yabancı, buralı biri olarak benim düzeltmem kolay, niye yapmayayım öyleyse? Dörtlüğü sildim. Kimse okumadı."

"Kimsenin okumadığını nereden biliyorsunuz?"

"Tek bir Tanrı kulu bile okumadı. Dr. Stenersen ve sizinle kapıya dek yürüdükten sonra hemen geri dönüp sildim. Birkaç dakikadan fazla uzaklaşmış olamam."

Nagel ona baktı, elini uzatıp tek söz etmeden tokalaştı. Göz göze geldiler; Nagel'in dudakları usulca titriyordu:

"Hoşça kalın!" dedi. "Unutacaktım az kalsın, paltoyu aldınız mı?"

"Yok. Ama eminim gerektiğinde alırım. Üç hafta içinde..."

Bu sırada beyaz saçlı yumurtacı kadın Martha Gude, önlüğünün altında sepetiyle, kara gözlerini yere çevirmiş yanlarından geçti. Minik ona selam verdi, Nagel de, ama kadın karşılık bile

vermeden çabucak pazar yerine gitti, az sayıda yumurtasını verip karşılığında aldığı birkaç kuruşla geri döndü. İnce yeşil bir elbise giymişti. Nagel gözlerini elbiseden ayırmadı.

"Üç hafta içinde palto gerekecek size, öyle mi? Niye üç hafta?"

"Duymadınız mı? Bir panayır kurulacak, büyük bir akşam eğlencesi. Ben de sahneye çıkacağım. Bayan Kielland beni seçti bile."

"Öyle mi?" dedi Nagel, düşünceler içinde. "Evet, yakında paltonuza kavuşursunuz, üstelik bu eskinin yerine, yeni bir tane. Vekil bugün söyledi bana. Çok kötü biri değil... Ama dinleyin, ona teşekkür etmemeniz gerektiğini sakın unutmayın! Paltodan ona hiç söz etmemelisiniz, teşekkür falan da istemiyor. Anlıyor musunuz? Söylediğine göre bu onun canını sıkarmış. Kafayı çekip otelden ezik bir şapkayla çıktığı günü ona anımsatmanın biraz kabalık olacağını siz de anlarsınız elbette."

"Evet."

"Paltonun geldiği yeri amcanıza da söylememelisiniz; Vekil özellikle altını çizdi, tek bir kişi bile bilmemeli. Karşısına çıkan herkese sataştığı, ardından kendisini bağışlatmak için palto aldığı haberi kasabaya yayılırsa bu onun için çok utandırıcı olur, siz de anlarsınız kuşkusuz."

"Evet, anlıyorum gerçekten."

"Bu arada aklıma gelmişken, neden kömür taşımak için bir el arabası kullanmıyorsunuz?"

"Sakatlığım yüzünden kullanamıyorum; çekmekte iyi değilim. Özenli yüklenirsem epey yük taşıyabilirim, ama araba itip çekemem, kendimi böyle zorlarsam belim göçer, acı içinde yeri öperim. Ayrıca bir çuval o kadar da sorun değil."

"İyi. Bana yine uğrayın. Unutmayın, yedi numara; dosdoğru yukarı çıkın."

Minik'in eline bir banknot sıkıştırıp çabucak rıhtım yoluna yöneldi. Önündeki yeşil elbiseden gözlerini bir an bile ayırmamıştı; şimdi de onu izliyordu.

Martha Gude'nin küçük evine varınca bir süre durup çevresine bakındı. Onu kimse görmemişti. Kapıyı çaldı; ama açan

yoktu. İki kez daha çaldı kapıyı; yanıt yok; kadının pazardan dosdoğru eve döndüğünü görmüştü, eve ayak basmadan geri dönmeyecekti. Kapıyı itip içeri girdi.

Martha Gude salonun ortasında durmuş ona bakıyordu. Yüzü solgundu, huzursuz görünüyordu; öylesine ürkmüştü ki bir an için ne yapacağını şaşırıp ellerini havaya kaldırdı.

"Lütfen böyle içeri girmemi bağışlayın, hanımefendi," dedi Nagel, alışılmadık ölçüde saygıyla eğilerek, "biraz konuşmama izin verirseniz çok sevineceğim. Korkmayın, işim uzun sürmez. Daha önce de size birkaç kez baktım, ama yalnızca bugün evde bulma şansını yakaladım. Adım Nagel, burada bir yabancıyım, şimdilik Central'de kalıyorum."

Sessizliğini koruyan kadın ona bir sandalye çekip mutfak kapısına doğru sokuldu. Aşırı çekingendi; ona bakarken önlüğüyle oynayıp duruyordu.

İçerisi tam Nagel'in beklediği gibiydi: bir masa, birkaç sandalyeyle bir yataktan başka eşya yoktu. Pervazlarda beyaz çiçekli bitkiler vardı, ama camlar perdesizdi; yer de kirliydi. Nagel yatağın köşesindeki yüksek arkalıklı eski püskü sandalyeyi de gördü. Yalnızca iki ayaklı, hurdası çıkmış mobilya sefil bir şekilde duvara dayanmış duruyordu. Oturma yerinin kaplaması kırmızı pelüştendi.

"Sizi rahatlatabilmeyi çok isterdim, hanımefendi!" dedi Nagel. "Ziyaret ettiğim herkes böyle korkmaz, hehehe; anlayacağınız gibi ilk kez birinin evine girmiyorum burada. Bir tek size baskın vermedim. Ev ev dolaşır, şansımı denerim. Belki duymuşsunuzdur? Duymadınız mı? Doğru bu. Mesleğim gereği, ben bir koleksiyoncuyum; her türden eski eşya toplarım, antikaları değerinde satın alırım. Korkmayın hanımefendi, giderken bir şey çalmam, hehehe, kesinlikle böyle bir alışkanlığım yoktur. Bana güvenebilirsiniz. İyilikle bir şey satın alamazsam yapacak bir şey kalmamış demektir."

Sonunda "Benim eski eşyam yok hiç." diyen kadın oldukça çaresiz görünüyordu.

"Hep öyle derler," diye karşılık verdi, "evet, bilmez miyim! Çok sevilen, ayrılmak istenmeyen, tüm yaşam boyunca kişiyi

çevreleyen tanıdık eşyalar vardır; anne babadan ya da büyükanneyle büyükbabadan kalanlar, örneğin. Öte yandan bu eşyalar bir işe yaramadan öylece dururlar, niye yer işgal edip boşa harcansınlar? Anlayacağınız gibi bu işe yaramaz yadigârlar kuruşların üzerine yatar, sonunda da parçalanıp tavan arasını boylar. Zaman varken niye satılmasınlar? Kimileri beni görünce kızar, eski eşyalara saplanıp kalmadıklarını ileri sürer – herkesin kararı kendine deyip eğilerek selam verir, yoluma giderim. Elden ne gelir... Kimileri de utanır, örneğin dipsiz bir tavayı bana göstermek onları rahatsız eder. Bu tavırları bilgisizliklerini gösterir. Koleksiyonculuk çılgınlığının ne kadar geliştiğini bilmeyen saflar için geçerlidir bu özellikle. Çılgınlık sözünü bilerek kullanıyorum, bana güç veren düpedüz bu çılgınlıktır, işte bu yüzden doğru adı kullanmayı seçiyorum. Ancak bu yalnızca beni ilgilendirir, benim kendi işim. Şunu söylemek istiyorum: Böyle kimselerin antikaların gösterme konusunda çekimserlikleri saçmalık, budalalıktır. Çağlar öncesi höyüklerden çıkan onca silah, yüzük nasıl görünüyor peki? Değer taşımadıkları anlamına mı geliyor bu? Tam tersi, değil mi hanımefendi? İnek çanları koleksiyonumu görmelisiniz! Elimdeki çanlardan biri – yalın bir demir levha yalnızca – bir kızılderili kabilesinin putuydu. Düşünsenize, yıllar boyunca yerlilerin köyünde bir çadır direğine asılı durup duaları, kurbanları kabul etmiş. Buna ne diyeceksiniz? Konudan sapıyor gibiyim. Çanlarımdan söz etmeye başlayınca ipin ucunu kaçırıveriyorum."

"Ama benim öyle eski eşyalarım yok." dedi Martha, yine.

"Acaba," dedi Nagel, bilmiş tavırlar takınarak, "acaba şuradaki sandalyeye bir bakabilir miyim? Yalnızca soruyorum elbette, izin vermediğiniz sürece elimi sürmem. İçeri girdiğimden beri gözüm onda diyebilirim."

Şaşkına dönen Martha şöyle yanıtladı:

"O mu... Buyurun, çekinmeyin... Bacakları kırıktır..."

"Bacaklar kırık, çok doğru! Ne olmuş! Ne önemi var! Belki sırf bu yüzden, sırf bu yüzden değerlidir! Nereden aldığınızı sorarsam kızar mısın?"

Bu arada Nagel elinde evirip çevirdiği sandalyenin her köşesini inceliyordu. Kaplaması yoktu; arkasındaki tek süs, maundan yontulmuş bir çelenkti. Ayrıca burada bir bıçak yarası vardı. Oturma yerinin kenarları, birçok yerinde birden, tütün doğramak için kullanılmıştı; izler belirgindi.

"Yurt dışından aldık, nereden bilmiyorum. Dedem bunun gibi birkaç sandalyeyle eve geldi bir gün, ama şimdi yalnızca bu kaldı geri. Bir denizciydi dedem."

"Öyle mi? Babanız da mı bir denizciydi?"

"Evet."

"Onunla denize açılır mıydınız? Merakımı bağışlayın."

"Evet, onunla yıllarca denize açıldım."

"Gerçekten mi? Ne güzel! Nasıl derler, tuzlu dalgalar aşıp sayısız yerler gördünüz demek? Bakın şu işe. Sonra yeniden buraya mı yerleştiniz? Evet, memleket gibisi yoktur, memleket... Dedenizin bu sandalyeyi nereden aldığını hiç mi bilmiyorsunuz? Anlayacağınız gibi benim açımdan bir eşyanın geçmişini bilmek, başka bir deyişle yaşam öyküsünü tanımak çok önemlidir."

"Hayır, nereden aldığını bilmiyorum; çok geçti üzerinden. Hollanda belki? Yok, bilemeyeceğim."

Nagel kadının giderek canlanmasına seviniyordu. Artık salonun önüne, neredeyse onun yanına gelmişti. Sandalyeye bakmaya doyamamış gibi görünen Nagel konuştukça konuşuyordu. İşçilikten, bulduğu kusurlardan söz etti; arkalığın içine bir tabaka yerleştirilmişti, onun içinde de başka bir tabaka vardı – yalındı, zevksiz bir çocuk oyuncağı gibiydi, onu bile doğru yapamamışlardı. Elinde kalacakmış gibi görünen sandalyeyi özenle tutuyordu.

"Evet," dedi kadın, "gerçekten istiyorsanız... Sizi mutlu edecekse seve seve verebilirim size bu sandalyeyi. Dilerseniz otele kendim getiririm. Benim hiçbir işime yaramıyor." Ardından, adamın bu kırık dökük mobilyaya sahip olmak için gösterdiği heves karşısında kahkahalara boğuldu. "Yalnızca bir ayağı sağlam!" dedi.

Nagel ona baktı. Saçları beyazdı; ancak gülümsemesi gençti, canlıydı; dişleri de düzgündü. Güldüğünde gözleri ıslanıp parlıyordu. Kara gözlü koca kız! Nagel kılını bile kıpırdatmadı.

"Sandalyeyi bana vermenize," dedi, duygusuz bir sesle, "çok sevindim. Şimdi ücrette anlaşalım. Durun, özür dilerim, bekleyin, bitirmeme izin verin: Sizden bir yanıt istemiyorum; ücreti hep ben belirlerim. Parçaya değer biçer, şu kadar eder derim, orada biter! Aşırı yüksek bir ücret isteyebilirsiniz. Beni kazıklamak isteyebilirsiniz, neden olmasın? O kadar açgözlü olmadığınızı söyleyip karşı çıkacaksınız belki... Peki, bunu kabullenebilirim; ama yine de, karşıma her türden kişi çıktığından, ücreti kendim belirlemek isterim; hesabımı bilirim. Bunu ilke edindim. Fırsatını bulsanız bu sandalye için üç yüz kron istemekten geri durur musunuz? Şu an bildiğiniz gibi, doğrusu çok ender ve değerli bir mobilyadan söz ettiğimizi düşünürseniz bunu yapabilirsiniz. Ama böylesi olağanüstü bir ücret ödeyemem kesinlikle; bu konuda bir yanılsamaya kapılmayın diye dosdoğru söyleyeceğim. Sonuçta iflas etmeye niyetim yok, bu sandalyeye üç yüz kron ödemek için delirmiş olmam gerek. Kısacası size iki yüz kron vereceğim, bir kuruş fazlası değil. Parçaya biçtiğim değeri öderim, daha çoğunu değil."

Gözlerini kocaman açan Martha tek söz etmeden ona baktı. Sonunda, adam şaka yapıyordur diye yeniden güldü – daha çok şaşkın bir gülümsemeydi bu.

Nagel sakince cüzdanından çıkardığı kırmızı banknotları birkaç kez onun önünde salladı. Bu sırada gözlerini sandalyeden ayırmıyordu. Şöyle dedi:

"Başka birinden daha fazla para alabileceğiniz gerçeğini saklamayacağım. Dürüstçe kabul ediyorum bunu; *biraz* daha çok alabilirsiniz. Ama doğrusu bu parça için yuvarlak bir sayı olarak iki yüz dedim, bundan daha yukarı çıkabileceğimi de sanmıyorum. Dilediğinizi yapabilirsiniz elbette, ama önce düşünün. İki yüz kron da iyi para."

"Hayır," dedi kadın, evcil gülümsemesiyle, "paranız sizde kalsın."

"Param ben de mi kalsın? Bu da ne demek? Bu paranın nesi varmış, sorabilir miyim? Sahte mi sanıyorsunuz? Çaldığımı düşünmüyorsunuzdur, hehehe, öyle değil mi?"

Martha artık gülmüyordu. Adamın dürüst görünüşü onu düşünmeye itmişti. Bu çılgın onun gözüne mi girmeye çalışıyordu? Gözlerine bakılırsa ondan her şey beklenirdi. Tanrı bilir ya tuzak kuruyor ya da bir iş çeviriyordu. Niye paralarıyla ona gelmişti? Sonunda karar vermiş gibi bir tavırla şöyle dedi:

"Sandalyenin karşılığını vermekte diretiyorsanız sizden birkaç kron almak beni mutlu eder. Daha fazlasını istemiyorum."

Aşırı şaşırmış görünen adam bir adım yaklaşıp ona baktı. Ardından kahkahalara boğuldu. "Ama... Düşündünüz mü... Bunca yıllık koleksiyoncuyum, böylesi gelmedi başıma! Peki, şaka kaldırabilirim..."

"Şaka yapmıyorum. Böyle saçmalık duymadım. Benim isteğim bu, aslında hiçbir şey istemiyordum. Dilerseniz alın sandalyeyi!"

Nagel olanca sesiyle güldü.

"Yeniden söylüyorum, şaka kaldırabilirim; doğrusu severim de, yalanım varsa ne olayım! İyi bir şaka karşısında katıla katıla gülerim. Ama gelin bir anlaşmaya varalım, ne dersiniz? Neşemiz kaçmadan alışverişi tatlıya bağlamayı istemez misiniz? Bir dakika sonra sandalyeyi köşeye koyup beş yüz kron isteyebilirsiniz."

"Alın sandalyeyi. Ben... Neler geçiyor aklınızdan?"

Göz göze geldiler.

"Uygun bir ücrete sandalyeyi almak dışında bir düşüncem var sanıyorsanız yanılıyorsunuz." dedi Nagel.

Kadın bağırdı:

"Tanrı aşkına, alın şunu... Alın!"

"Kuşkusuz bu yüce eli açıklığınız karşısında sevinmeliyim. Ancak biz koleksiyoncuların bile, az da olsa, çoğunlukla kırıntı gibiyse de, bir onuru vardır; işte bu onur beni engeller, değerli bir parçayı dolandırıcılıkla elde etmeye kalkarsam bana dişlerini gösterir, diyebiliriz. Böyle kuşkulu bir parça eklersem tüm koleksiyonum gözümden düşer; hepsi etkilenir, küçük de olsa lekelenir. Hehehe, gülmeden edemiyorum; kabul edersiniz ki kendi çıkarımı düşünmek yerine burada durup sizi savunmam saçma. Öte yandan başka seçenek bırakmadınız bana."

Martha geri adım atmıyordu, yok, adam ona istediğini yaptıramazdı. Sözünde diretti: Ya sandalyeyi önemsiz bir paraya, birkaç krona alırdı ya da unuturdu. Böylesi bir inat karşısında eli kolu bağlanan Nagel durumu kurtarmak için şöyle dedi:

"Peki, bugünlük bir kenara bırakalım. Ama bana bildirmeden sandalyeyi kimseye satmayacağınıza söz verin, olur mu? Daha fazla ödemem gerekse de teslim olmayacağımı bilmelisiniz. Ne olursa olsun herkesin teklifinin üzerine çıkmaya hazırım, ayrıca önce ben geldim."

Nagel dışarı çıkınca uzun, huzursuz adımlarla yürüdü. Ne inatçı kadındı; ayrıca nasıl yoksul, nasıl kuşkucuydu! Yatağı gördün mü, dedi kendi kendisine, ne altında bir hasır ne üzerinde bir çarşaf vardı; yalnızca iki gecelik, hava soğuyunca büyük olasılıkla ikisini de giymesi gerekiyordu. Buna karşın, sırf bilmediği bir iş yapmamak için, böyle iyi bir öneriyi bile geri çevirdi. Hepsinin canı cehenneme, beni ne ilgilendirir? Doğrusu hiç ilgilendirmiyor. Ama sağlam kadındı, öyle değil mi? Acaba Nagel sandalyeye teklif verip ücreti tırmandırması için bir adam gönderse kadın bundan da kuşkulanır mıydı? Budala işte, katıksız bir budala. Böyle bir duvara çarpmak için mi gitmişti oraya?

Sıkıntılara dalıp gidince otele vardığını anlamadı bile. Birdenbire durdu, aynı hızla arkasını dönüp J. Hansen'in terzi dükkânına gitti. Terziye kapıyı kapattırdı, kesin bir gizlilik içinde, şu şu biçimde bir palto ısmarladı; terziden siparişi kimseye söylememesini istedi. Dikimi biten palto geciktirilmeden Minik'e, kömür taşıyan Grøgaard'a gönderilecekti...

"Palto Minik için mi?"

"Evet, ne olmuş? Soru istemiyorum. Bu meraklılık da nereden çıkıyor?"

"Ama ölçüler için soruyorum."

"Peki öyleyse! Evet, palto Minik için. Evet, Minik gelip ölçülerini verebilir, neden olmasın. Ama gereksiz bir söz, bir göz kırpma bile yok – anlıyor musunuz? Ne zamana biter? Birkaç güne mi? İyi."

Nagel saydığı paraları verip vedalaşarak çıktı. Huzursuzluğu geçmişti; ellerini ovuşturup şarkı söyledi. Evet, yapacaktı, kesin yapacak! Bekleye görsünler! Otele dönünce odasına çıkıp zili çaldı; sabırsızlıktan eli titriyordu, kapı açılır açılmaz seslendi:

"Sara, telgraf kâğıdı!"

Nagel keman kutusunu açarken girmişti Sara içeri; hep özen gösterdiği kutuda keman değil de yalnızca kirli çamaşırlarla yazı gereçleri olduğunu görünce çok şaşırdı. Bir süre bakışlarını alamadan kalakaldı.

"Telgraf kâğıdı!" diye yineledi Nagel, yüksek sesle, "telgraf kâğıdı istiyorum."

Sonunda kâğıtlara kavuşunca Kristiania'daki bir tanıdığına şöyle yazdı:

"Burada oturan Bayan Martha Gude'ye ad belirtmeden, gizlice iki yüz kron gönderin, ayrıca tek söz etmeyin. Tam bir gizlilik bekliyorum. Johan Nagel."

Ancak bu yürümezdi. Bir kez daha düşününce bu tasarısını bir kenara bırakması gerektiğini anladı. Parayı birkaç ayrıntı yazıp gönderse daha iyi etmez miydi? Telgrafı yırtıp yakarak hemen mektup yazmaya girişti. Evet, bu daha iyiydi, kısa da olsa mektup daha etkiliydi, gerçekten işe yarardı. Kadının görmesini, anlamasını sağlayacaktı...

Ama parayı da koyup zarfı kapayınca oturup düşünmeye başladı. Bir bit yeniği sezebilir, dedi kendi kendisine; iki yüz kron çok yuvarlak bir sayı, ayrıca az önce bu parayı onun burnunun ucunda sallamamış mıydı! Yok, bu da işe yaramazdı. Cebinden bir onluk çıkarıp parayı iki yüz on kron yaptı. Ardından mektubu kapatıp yolladı.

Tam bir saat sonra bile düşündüğünde bu ona çok üstün bir iş gibi geliyordu. Mektup, bilinmeyen ellerin yukarıdan, yükseklerden bıraktığı bir mucize gibi düşecekti Martha'nın kucağına. Tüm o paraya kavuşunca kim bilir ne diyecekti? Ama kadının ne diyeceğini, nasıl tepki vereceğini düşününce hevesi kırıldı; tasarısı tehlikeliydi, aşırı girişkendi; yeterince düşünülmemiş, aptalca bir işti. Kadın mantıklı bir söz etmeyecek, budala gibi

davranacaktı. Mektup eline geçince anlamayıp başkalarına danışacaktı. Parayı postane tezgâhına koyup tüm kasabanın gözleri önüne serecekti; hemen orada konuyu postacının insafına bırakacak, belki keçilik edip "Paranız sizde kalsın!" diyecekti. Bunun üzerine kafasını kaşıyan postacı onun arkasından seslenecekti: "Durun, bekleyin biraz, aklıma ne geldi!" Ardından defterlerini açacak, birkaç gün önce buradan aynı paranın, üstelik aynı banknotlarla iki yüz on kronun Kristiania'daki şu şu adrese gönderildiğini bulacaktı. Gönderen de Central'de kalan Bay Johan Nagel'di. Elbette postane çalışanlarının burunları böyle kokuları alabilecek uzunluktaydı...

Nagel bir kez daha zili çalıp otelin ulağına mektubu hemen geri getirtti.

Sonunda gün boyu yakasını bırakmayan gerginlik onu bezdirdi. Doğrusu hiçbir şey umurunda değildi! Yüce Tanrı'nın Amerika'nın derinlerinde, Erie Demir Yolu'nda ölümlü bir kaza kurgulamasından ona neydi? Hiç, elbette! Bu kasabanın saygıdeğer hanımefendisi Martha Gude de onu bu kadar ilgilendiriyordu işte.

İki gün boyunca otelden dışarı adımını atmadı.

Cumartesi gecesi Nagel'in odasına geldi Minik. Üzerinde yeni paltosuyla çok mutlu görünüyordu.

"Vekil'le karşılaştım," dedi, "kılı bile kıpırdamadı; paltoyu kimin verdiğini bile sordu. Beni böyle sınava çekmesi ne kurnazca."

"Ne karşılık verdin?"

"Güldüm, 'Kimseye söyleyemem, kusura bakmayın, hoşça kalın!' dedim... Aldı karşılığını işte. Yeni bir palto giymeyeli on üç yıl geçti; saydım. En son verdiğiniz para için de teşekkür etmek istiyorum. Bu arada bir sakat için fazlasıyla çok, ne yapacağım onca parayla? Cömertliğinizle öyle kafamı karıştırıyorsunuz ki korkuyorum; sanki içimde ne varsa gevşemiş de yerinde duramıyor. Hahaha! Tanrı yardımcım olsun, çocuk gibi davranıyorum. Bir gün paltoya kavuşacağımı biliyordum, söylememiş miydim size? Biraz zaman alır, ama kimse beni yüzüstü bırakmaz. Teğmen Hansen artık giymediği yün gömlekleri bana göndermeye söz vermişti. İki yıl geçti, ama eminim sözünü tutacaktır. Hep öyle olur, er ya da geç hatırlar, zamanı gelince gerekeni yaparlar. Bu düzgün giysiler içinde başka biri gibi görünmüyor muyum sizce de?"

"Epeydir uğramadınız."

"Doğrusu paltoyu bekliyordum; eski paltoyla bir daha karşınıza çıkmamaya karar vermiştim. Benim de aykırılıklarım var; eski püskü bir paltoyla insan içine çıkmak beni rahatsız ediyor, Tanrı bilir niye, ama kendi gözümde değerim azalıyor gibi geliyor bana. Sizin karşınızda bir değerim varmış gibi konuştuğum için kusura bakmayın. Yok, hiç yok emin olun; ama arada sırada bu duyguya kapılıyorum işte."

"Biraz şarap ister misiniz? Hayır mı? Ama bir puro içersiniz, öyle değil mi?"

Nagel zili çalıp şarapla puro istetti. Siparişleri gelince büyük bir hızla şarap içmeye başladı; Minik purosunu tüttürerek onu izliyor, durmaksızın konuşuyordu.

"Dinleyin," dedi Nagel, birdenbire, "pek gömleğiniz yok, değil mi? Sorduğum için kızmayın."

Minik hemen yanıt verdi:

"O iki gömleğin lafını bu yüzden etmedim. Gerçekten nedeni bu değildi."

"Elbette değildi. Ne diye bağırıyorsunuz? Kusura bakmazsanız paltonun altındaki giysilerinizi gösterebilir misiniz?"

"Seve seve, evet, seve seve! Bakın, burası bir yanı. İşte burası da pek daha kötü..."

"Durun bir! Korkarım, orası öbüründen çok daha kötü gerçekten."

"Ama daha ne bekleyebilirim?" diye haykırdı Minik. "Şimdi bir gömlek gerekmiyor bana, gerçekten gerekmiyor. Böyle bir gömleğin bile benim için fazlasıyla iyi olduğunu söylemeliyim. Kim verdi, tahmin eder misiniz? Dr. Stenersen, evet, Dr. Stenersen'in ta kendisi. Bence karısının haberi bile yoktur, gerçi o da çok cömert. Noel'de almıştım bunu."

"Noel'de mi?"

"Sizce bu çok uzun süre mi? Böyle bir gömleği eskitmek için bir hayvan gibi davranıp delikler açmaya kalkmam; geceleri çıkarıp çıplak yatıyorum, uyurken ne diye eskiteyim? Böylece daha uzun süre dayanıyor, ben de düzgün bir gömleğim yok diye utanmak yerine insan içine çıkabiliyorum. Panayırda boy gösterebileceğim bir gömleğim olması çok iyi. Bayan Dagny gelmem konusunda ısrarcı. Dün kilisede gördüm kendisini. Sizden de söz etti..."

"Ben de size pantolon alacağım. Sizi sahnede görmek için değer. Vekil palto aldığına göre benim de pantolon vermem gerekir, ucuz bir şey olacak elbet. Ama her zamanki koşulla – bu konuda ağzınızı sıkı tutacaksınız."

"Peki, peki."

"Bence biraz şarap içmelisiniz. Neyse, siz bilirsiniz. Ben bu gece içeceğim, gergin ve üzgünüm. Kişisel bir soru sormama izin verir misiniz? Size bir ad taktıklarının farkında mısınız? Size Minik diyorlar, biliyor musunuz?"

"Evet, elbette biliyorum. Başlangıçta çok zorlandım, beni kurtarması için Tanrı'ya yakardım. Bir pazar günü boyunca ormanda dolaştım, toprağın kuru olduğu üç yerde diz çöktüm – bahardı, karlar eriyordu. Bu çok ama çok önceydi, yıllar önce, şimdi beni yalnızca Minik diye çağırıyorlar; daha kötüsü de olabilirdi. Bunu biliyor muyum diye niye soruyorsunuz? Bilmem neyi değiştirir?"

"Böyle saçma bir adı nasıl yakıştırdıklarını da biliyor musunuz?"

"Evet, biliyorum. Sakatlanmamdan çok önceydi, ama oldukça iyi hatırlıyorum. Bir akşam, daha doğrusu bir gece, bekârlığa veda kutlaması vardı birinin. Belki Gümrük'ün yanındaki sarı evi görmüşsünüzdür, aşağı inerken sağda kalıyor. O zaman beyazdı, Hâkim orada oturuyordu. Sørensen adında bir bekârdı, çok iyi bir adamdı. Bir bahar gecesiydi, rıhtımdan dönüyordum, geceleri oraya gidip gemileri izleyerek dolaşırdım. Sarı eve gelince içeride konuklar olduğunu anladım, büyük bir şamata vardı, birçok kişi kahkaha atıyordu. Pencerenin yanından geçerken beni görüp cama vurdular. İçeri girince başka pek çok kişinin yanı sıra Dr. Kolbye, Yüzbaşı William Prante ve Gümrük Memuru Folkedahl'la karşılaştım, evet, şimdi çoğu ya öldü ya da kasabadan ayrıldı; ama toplam yedi sekiz kişilerdi ve hepsi küp gibi sarhoştu. Eğlenmek için sandalyeleri kırmışlardı, Hâkim istemişti bunu; bardakları da kırdıklarından şişeden içmek zorundaydık. Ben de onlara katılıp kafayı bulunca şamata iyice arttı. Adamlar soyunup salonda anadan doğma koşturmaya başladı, oysa perdeleri bile çekmemiştik; ben bunu yanaşmayınca yakalayıp zorla üzerimdekileri çıkardılar. Karşı koyup elimden geleni yaptım, ama kurtuluş yoktu, bu yüzden onlardan özür diledim, ellerini sıkıp özür diledim..."

"Niçin özür dilediniz?"

"Bana kızmalarına yol açacak bir şey söylemişsem diye. Ellerini sıkıp özür diledim ki bana çok zarar vermesinler. Ama işe yaramadı; beni de tamamen soydular. Doktor cebimde bulduğu mektubu herkese okumaya başladı. O sırada biraz ayıldım;

çünkü denize açıldığım zamanlarda bana yazan annemdendi bu mektup. Açıkça söyleyeyim, Doktor'a ayyaş dedim. Herkes onun çok içtiğini biliyordu. 'Siz bir ayyaşsınız!' dedim. Çok öfkelendi, beni ensemden yakalamaya çalıştı; ama öbürleri onu durdurdu. 'Bırak, onu da sarhoş edelim!' dedi Hâkim, sanki yeterince sarhoş değilmişim gibi. Birkaç şişeden ağzıma içkiler boşalttılar. Daha sonra ikisi, hangi ikisi bilmiyorum artık, su dolu bir tekne getirdi içeri. Tekneyi salonun ortasına koyup beni vaftiz edeceklerini söylediler. Doğrusu hepsi de vaftiz olmamı istiyordu, bu düşünceyi büyük bir coşkuyla karşıladılar. Ardından akıllarına suyu kirletmek geldi, ellerine geçeni tekneye atmaya başladılar; tükürdüler, içki döktüler; dökülecek en kötü şeyi bulmak için yatak odasına bile gittiler, onu da döktüler. Bu da yetmezmiş gibi, iyice bulamaç olsun diye sobadan iki kürek dolusu kül getirdiler. Vaftiz töreni için her şey hazırdı. 'Başka birini niye vaftiz edemiyorsunuz?' diye sordum Hâkim'e, dizlerine sarılarak. 'Biz vaftiz olduk,' diye yanıtladı, 'aynı böyle vaftiz edildik.' dedi. Ona inandım, çünkü yakınlık gösterdiği herkesin vaftiz olmasını isterdi her zaman. Ardından bana şöyle dedi: 'Şimdi huzuruma çıkmana izin veriyorum!' Ben gönüllü gitmeyecektim; kapı koluna asılıp direndim. 'Gel çabuk seni minik adam!' dedi. Kuzeyden geldiği için tuhaf konuşurdu, küçük değil minik diyordu. Ben kımıldamaya yanaşmıyordum. Bu sırada Yüzbaşı Prante bağırdı, 'Minik, Minik, evet, işte bu! Onu Minik adıyla vaftiz edeceğiz, evet Minik adıyla!' Herkes de Minik adıyla vaftiz edilmemi onayladı, çünkü çok küçüktüm. İki adam beni sürükleyip Hâkim'in huzuruna götürdü, çelimsiz olduğum için Hâkim beni tek başına teknenin dibine daldırdı. Kafamı suyun dibine dek sokup burnumu küllerle, cam kırıklarıyla kaplı dibe sürttü; ardından beni çıkarıp kutsadı. Daha sonra vaftiz ebeveynlerim görevlerini yerine getirdi; bu da her birinin beni kaldırıp yere bırakması anlamına geliyordu; bundan sıkılınca iki takıma ayrılıp bir top gibi aralarında atıp tuttular; kurutmak için yapıyorlardı bunu, bıkana dek de sürdürdüler. Ardından Hâkim 'Durun!' diye bağırdı. Beni bırakıp Minik diye çağırdılar. Vaftizimi sonlandırmak için hepsi de tek

tek elimi sıkıp bana Minik dedi. Bunun üzerine Dr. Kolbye beni bir kez daha su teknesine attı, ona ayyaş dememi unutamadığı için öyle sert fırlatmıştı ki sırtımı incittim. Takma adım o günden beri üzerime yapıştı. Ertesi gün bütün kasaba, Hâkim'in evinde vaftiz edildiğimi öğrenmişti."

"Sırtınız incindi demek. Başınızda bir sakatlık yoktu, değil mi, beyninizde demek istiyorum."

Sessizlik.

"Kafamda bir sakatlık var mı diye ikinci soruşunuz bu; belki bir şey söylemeye çalışıyorsunuz. Yok, o sırada başımı incitmedim, bir sarsıntı geçirmedim, ondan korkuyorsanız. Ancak su teknesine çok sert çarptığım için bir kaburgamı kırmıştım. Şimdi büsbütün iyileşti, üstelik Dr. Kolbye kırığı ücretsiz tedavi etti; eskisinden daha kötü durumda değilim."

Minik'in konuşması sırasında Nagel aralıksız içmişti; daha çok şarap getirtip içmeyi sürdürdü. Birdenbire şöyle dedi:

"Aklıma takılan bir soru var: Sizce ben iyi bir insan sarrafı mıyım? Şaşırmış görünmeyin, arkadaşça bir sorudan başkası değil bu. Karşımdaki kişinin içini görebiliyor muyum sizce?"

Ne yanıt vereceğini bilemeyen Minik ona kaygıyla baktı. Bunun üzerine Nagel konuşmayı sürdü:

"Bu arada size özür borçluyum. Geçenlerde sizi burada ağırladığımda oldukça aptalca sorularla canınızı sıktım. Örneğin şu kadar paraya bir çocuğun babalığını üstlenir misiniz, diye sorduğumu anımsarsınız, hehehe. Bu yanlışımın nedeni o sırada sizi tanımamamdı; oysa şimdi, çok iyi tanımama, çok saygıdeğer bulmama karşın yine böyle şaşırtıyorum. Ancak bugünkü yanlışlarımın nedeni çok gergin ve korkunç sarhoş olmam. Tüm açıklamam bu. Körkütük sarhoş olduğumu siz de görüyorsunuz kuşkusuz. Elbette görüyorsunuz, niye birbirimizi kandıralım? Ne diyordum ben? Ah, evet, sizce insan ruhunu ne kadar görebiliyorum, gerçekten bilmek isterdim. Hehe! Örneğin konuştuğum kişinin sesindeki gizli tınıları duyabildiğimi düşünüyorum, olağanüstü iyi bir kulağım vardır. Biriyle konuşurken ne dediğini anlamak için yüzüne bakmam gerekmez; beni kandırıyor mu,

alaya mı alıyor, çabucak anlarım. Ses tehlikeli bir araçtır. Beni yanlış anlamayın: Sesin yüksekliği, alçaklığı, zenginliği, koyuluğu demek istemiyorum; fiziksel ses, tınısal varlık değil; hayır, ben onun gerisindeki gizemden, geldiği dünyadan söz ediyorum... Gerisindeki dünyanın canı cehenneme! Hep de bir dünya vardır geride! Bundan bana ne?"

Nagel konuşmayı sürdürmeden önce biraz daha içti.

"Sustunuz. İyi bir insan sarrafı olmakla övünmem sizi böyle kaygılandırmasın, korkudan kımıldayamaz duruma getirmesin. Hehehe, bu gülünç olurdu, değil mi? Şimdi ne diyeceğimi unuttum. Neyse, diyeceğim başkaydı, beni yakından ilgilendirmeyen bir şey; ama unuttuğumu hatırlayana dek bundan söz edeceğim. Tanrım, nasıl da çenem düştü! Bayan Kielland'la ilgili ne düşünüyorsunuz? Sizin düşüncenizi duymak istiyorum. Bence Bayan Kielland öyle kırıtkan ki başkaları da, ben de içinde olmak üzere ne kadar çok kişi o kadar iyi, onun uğruna canına kıysa mutluluktan havalara uçar. Bu benim görüşüm. Çok güzel, gerçekten öyle; onun ayakları altında ezilmek tatlı bir acı olmalı kuşkusuz; bir gün belki beni böyle ezmesini isterim, yapmayacağıma söz veremem. Neyse, şimdi değil, zamanım çok nasılsa... Tanrım, bu geceki konuşmamla sizin ödünüzü patlatıyorum sanırım! Sizi kırdım mı, doğrudan sizi demek istiyorum?"

"Bayan Kielland'ın sizinle ilgili güzel sözlerini bir duysaydınız! Onunla dün karşılaştık, uzun süre konuştuk..."

"Söylesenize – sözünüzü kestiğim için özür dilerim; Bayan Kielland'ın sesinin gerisindeki titreşimleri almak gibi alçak gönüllü bir yetenek sizde de yok mu? Artık büsbütün saçmalamaya başladım, bunu siz de anladınız, öyle değil mi? Peki! Öte yandan siz de insanları tanısaydınız buna çok sevinirdim, sizi kutlayıp şöyle derdim: Artık iki kişiyiz, bu konuyu bilen en çok iki kişi var; gelin bir ortaklık kuralım, küçük bir birlik oluşturalım ve bildiklerimizi asla birbirimize karşı – *birbirimize karşı* kullanmayalım; anlıyor musunuz? Örneğin bu durumda ben, *sizi avucumun içi gibi tanısam da,* bildiklerimi asla size karşı kullanmazdım. Bakın yine huzursuzlanıyor, kaygılanıyorsunuz!

Övünmelerimin sizi kandırmasına izin vermeyin, sarhoşum... Benim için çok da önemli olmayan Bayan Kielland'dan söz ederken az önce ne diyeceğimi hatırlayıverdim şimdi. Ayrıca siz sormamışken ne diye onunla ilgili düşüncelerimi açık edeyim? Neşenizi tümüyle kaçırdım sanki; bir saat önce geldiğinizde nasıl da mutluydunuz, unuttunuz mu? Tüm bu zırvalar şarap yüzünden... Bu arada söyleyeceklerimi ikinci kez unutmayayım. Hâkim'in evinde sizi vaftiz ettikleri kutlamadan söz ederken aklıma geldi, işin tuhafı ben de erkeklerle bir kutlama yapmak istiyorum; evet, neye patlarsa patlasın, umurumda değil, birkaç seçkin konuk için bir parti düzenleyeceğim; siz de gelmelisiniz, geleceğinizden kuşkum yok. Yeni baştan vaftiz edilmeyeceğiniz konusunda kuşkunuz olmasın; size karşı saygıda kusur edilmemesini sağlayacağım. Masalar, sandalyeler de kırılıp dökülmeyecek. Tek istediğim bir akşam birkaç arkadaşı buraya toplamak, ne kadar çabuk o kadar iyi, hafta sonu gibi diyelim mi? Ne dersiniz?"

Nagel iki büyük kadeh daha içti. Minik sessizliğini koruyordu. Başlangıçtaki çocuksu mutluluğunun izi bile kalmamıştı, Nagel'in konuşmasını yalnızca kibarlıktan dinlermiş görünüyordu. İçkiye el sürmemekte de diretiyordu.

"Şaşırtıcı ölçüde sessizleştiniz birdenbire," dedi Nagel, "çok saçma, ama biliyor musunuz, sanki etkilenmiş görünüyorsunuz; bir lafa, üstü kapalı bir söze alınmış gibisiniz. Evet, inanabiliyor musunuz, bir şey canınızı sıkmış! İrkildiniz mi bunu duyunca? Hayır mı? Neyse, bana öyle geldi sanırım. Gizli bir dolandırıcı günün birinde, elini onun omzuna koyup tek söz etmeden gözlerine bakan bir polisle karşılaşsa kendisini nasıl hisseder düşündünüz mü hiç? Sizinle ne yapacağım ben, giderek susuyor, içinize kapanıyorsunuz. Bugün çok gerginim, sizi çok kaygılandırıyorum, ama konuşmalıyım, sarhoşken çoğunlukla konuşurum. Ancak beni bırakıp gitmemelisiniz, yoksa bir saat boyunca hizmetçi Sara'yla konuşmam gerekir; sıkıcılığı bir yana pek de uygun olmaz bu. Küçük bir olayı anlatmama izin verir misiniz? Anlatacaklarım önemli değil, belki sizi eğlendirir, aynı zamanda

insanları anlama yeteneğimi de gösterir, hehehe. Doğrusu insanları *anlamayan* biri varsa onun da ben olduğumu göreceksiniz. Bunu bilmek sizi yeniden neşelendirebilir. Sözün kısası, bir gün Londra'ya gittim – bu arada çok değil, üç yıl önceydi – ve orada çok güzel bir genç hanım tanıdım; birlikte ufak bir iş yaptığımız bir adamın kızıydı. Hanımefendiyi yakından tanıdım; üç hafta boyunca her gün birlikteydik, sıkı bir arkadaşlık kurduk. Bir gün bana Londra'yı göstermek istedi; yollara düşüp müzeler, sergiler gezdik; görkemli binalar, parklar gördük; eve dönmek üzere yola çıktığımızda akşamdı. Bu sırada doğanın çağrısı yakama yapışmıştı, doğrusunu söylemek gerekirse bir ikilemde kalmıştım; bütün gün dolaşmanın sonucuydu bu. Ne yapacaktım? Sıvışamazdım, gitmek için izin almak da istemiyordum. Kısacası oracıkta bırakıverdim, çekincelerimi boş verip kendimi bıraktım; doğal olarak ayakkabılarıma varana dek sırılsıklam oldum. Ama söyler misiniz başka ne halt edecektim? Neyse ki devasa bir palto giymiştim, onunla durumumu gizleyebileceğimi umuyordum. Bu sırada, talihsizliğe bakın, oldukça iyi aydınlatılmış bir sokakta bir pastahanenin önünden geçiyorduk; işte tam orada, bu pastahanenin önünde hanımefendi durdu, Tanrı bizi bağışlasın, yiyecek bir şeyler almamı istedi benden. Bu makul bir istekti, sonuçta yarım gündür dolaşıyorduk, yorgunluktan ölmüştük. Ama beni bağışlamasını istemek zorundaydım. Gözlerini bana dikti; onu geri çevirmemi acımasızlık diye görüyordu büyük olasılıkla; nedenini sordu. Bunun üzerine param yok dedim, üzerimde tek bir kuruş bile yok! Bu geçerli bir nedendi, karşı çıkamazdı; şu işe bakın ki onun da üzerinde tek kuruş yoktu. Orada durmuş birbirimize bakıyor, açmazımıza gülüyorduk. Ama o sırada hanımefendi bir çıkış yolu buldu. Binalara şöyle bir baktıktan sonra 'Durun biraz! Burada bekleyin, şu evin ikinci katında bir arkadaşım oturuyor, bize para verebilir.' deyip gitti. Gideli çok olmuştu, ben tüm o süre boyunca en kötü işkenceleri çekiyordum. Elinde parayla geri döndüğünde ne yapacaktım? Tüm o parlak ışıkların arasında, insanların gözü önünde pastahaneye giremezdim; hemen kovulur, kendimi çok daha kötü bir durumda bulurdum.

Dişimi sıkmak zorundaydım; onu bekleyeceğimi söyleyip bana bir iyilik yapmasını, kendi başına gitmesini isteyecektim. Birkaç dakika daha geçtikten sonra hanımefendi geri döndü. Arkadaşını evde bulamadığını, her şeye karşın bunun sorun olmadığını, birkaç dakika daha dayanabileceğini, en çok çeyrek saat sonra kendi evinde akşam yemeğine oturabileceğini söylerken çok mutlu, büsbütün rahatlamış görünüyordu. Beni beklettiği için de özür diledi. Benim de mutluluğuma diyecek yoktu; oysa sırılsıklam yürürken bin türlü güçlük çeken bendim. Şimdi öykünün en iyi bölümü geliyor, belki çoktan anladınız bile? Evet, sonunu tahmin ettiğinizden kuşkum yok, yine de anlatayım. Ben ancak bu yıl, 1891'de anladım nasıl bir budala eşek olduğumu. Bütün olayı yeniden gözden geçirince en küçük ayrıntıların büyük önem taşıdığını buldum: Hanımefendi merdiven tırmanmamış, ikinci kata falan çıkmamıştı. Düşününce, bir arka bahçenin kapısını açıp içeri süzüldüğünü anımsıyorum; sanırım aynı kapıdan sessizce geri dönmüştü. Bu neyi kanıtlar? Hiçbir şeyi, kuşkusuz. Ama ikinci kata çıkmak yerine arka bahçeye girmesi tuhaf değil mi? Hehehe, gördüğüm üzere çok iyi anlıyorsunuz; ama ben ancak üç yıl sonra, 1891'de anladım. Bütün olayı baştan tasarladığımı, hanımefendiyi dayanamayacak duruma gelene dek sıkıştırmak için yürüyüşü olabildiğince uzattığımı düşünmüyorsunuz herhâlde? *Özellikle müzedeki* doldurulmuş bir çakaldan gözlerimi alamadığım için üç kez incelemeye gittiğimi, bu sırada bir arka bahçeye girivermesin diye gözümü onun üzerinden ayırmadığımı mı sanıyorsunuz? Elbette böyle kuşkularınız yoktur, değil mi? Erkeklerin, genç bir hanımı sıkıntı içinde görmenin gizemli doyumunu tadabilmek için sıkıntı çekmeyi, üstelik belden aşağı ıslanmayı göze alabilecek ölçüde sapık olabileceğini kabul ediyorum. Ancak dediğim gibi, ancak bu yıl, olaydan üç yıl sonra anladım. Hehehe, ne diyorsunuz bu işe?"

Sessizlik. Nagel içkisini içip konuşmayı sürdürdü:

"Bu öykünün sizinle, benimle, kutlamayla ne ilgisi var diye sorabilirsiniz. Kesinlikle bir ilgisi yok, benim güzel arkadaşım. İnsan ruhu konusundaki aptallığımı göstermek için anlatayım

dedim. Ah şu insan ruhu! Örneğin şuna ne buyurursunuz: Geçen sabah kendimi, beni, Johan Nilsen Nagel'i, Konsolos Andresen'in tepedeki evinin önünde yürüyüp salonunun tavanı yüksek midir alçak mıdır diye düşünürken yakaladım. Ne diyorsunuz buna? İşte yine, söylememde sakınca yoksa, insan ruhu bu. En küçük ayrıntı bile önemli, her şey anlamlı... Örneğin bir gece geç saatte bir toplantıdan ya da yasal işlerinizi ilgilendiren bir yolculuktan dönerken, sokağın köşesinde duran, sizi gözden kaçırmamak için dönüp bakan, bu sırada da tek söz etmeyen biriyle karşılaşsanız ne düşünürsünüz? Varsayalım adam siyahlar giymiş, yalnızca yüzüyle gözlerini görebiliyorsunuz? Ne dersiniz? Ah, insan ruhunda olup bitenleri kim anlayabilir! Bir akşam eğlenceye katılıyorsunuz, diyelim on iki kişi; on üçüncü bir telgrafçı, yoksul bir hukuk öğrencisi, bir kâtip ya da yandan çarklı kaptanı, sözün kısası önemsiz mi önemsiz biri, köşede oturmuş ne konuşmaya katılıyor ne başka herhangi bir ses çıkarıyor; bu on üçüncü kişinin yine de bir değeri var, yalnızca kendinde değil, grupta bir etken olarak da. Şunu ya da bunu giydiğinden, sessizce oturduğundan, yüzünde boş ve alık bir anlatımla diğer konuklara baktığından, gruptaki rolü çok önemsiz olduğundan, işte sırf bu yüzden, grubun karakterini belirlemeye katkıda bulunuyor. Bir şey söylemediğinden olumsuz bir etki yapıyor ve ortamda hafiften bir karamsarlık havası estiriyor, bu da öbürlerinin daha yüksek değil de belli bir ses düzeyinde konuşmasına yol açıyor. Haksız mıyım? Bu bakımdan o kişi grubun en güçlü üyesi olabilir. Dediğim gibi, ben iyi bir insan sarrafı değilim, yine de önemsiz ayrıntıların arada sırada taşıyabildikleri büyük önemi görmeyi sıklıkla eğlenceli bulurum. İşte böyle bir keresinde hiç tanımadığım birinin, zavallı bir mühendisin ağzını açmadan oturduğunu gördüm... Ancak bu başka bir öykü; aklımdan geçip iz bırakması dışında ötekiyle bir ilişkisi yok. Ama benzerlik konusuna dönecek olursak, sizin bu akşamki sessizliğiniz benim sözlerime özel bir tını verdi mi kim bilebilir; aşırı sarhoşluğumun kusuruna bakmazsanız, yüzünüzde beliren şu anlatım, gözlerinizdeki yarı tetikte, yarı masum bakış değil mi beni böyle

konuşturan! Çok doğal bu. Sözlerimi – sarhoş adamın ağzından çıkanları – dinliyor, arada sırada şu ya da bu şekilde *etkileniyorsunuz*, az önce kullandığım bir sözcükle dile getirecek olursam; Ddha da ileri gitmek, yüzünüze karşı bir düzine başka söz söylemek istiyorum. Buna kısaca ayrıntıların önemi diyorum. Tanrı aşkına onları görmezden gelmeyin, sevgili arkadaşım... Girin!"

Sara'ydı gelen, akşam yemeğinin hazır olduğunu bildirmeye gelmişti. Minik hemen kalktı. Nagel artık gözle görülür ölçüde sarhoştu, sözleri güçlükle anlaşılıyordu; ayrıca bir dediği öbürünü tutmuyor, sürgit saçmalıyordu. Yüzündeki dalgınlık, şakaklarında şişen damarlar, kafasında pek çok düşüncenin uçuştuğunu gösteriyordu.

"Peki," dedi, "bu akşam katlandığınız tüm gevezeliklerin ardından bunu kalkma fırsatı diye görmenize şaşırmadım. Yine de görüşünüzü almak istediğim pek çok başka konu var; örneğin, Bayan Kiealland'la ilgili en içten düşüncelerinizi söylemediniz. Bence bulunmaz türden, ulaşılmaz bir varlık, sevgi dolu, yeni düşmüş kar gibi beyaz ve duru – gerçekten derin, ipek gibi yumuşacık bir kar düşünün. Onu öyle görüyorum ben. Daha önceki sözlerimle başka bir izlenim uyandırdıysam yanlış yapmışım demektir... İzin verin son kadehimi huzurunuzda içeyim. Şerefinize... Ama bakın ne geldi aklıma! Birkaç dakika daha dinleme sabrı gösterirseniz beni gerçekten çok sevindirirsiniz. Doğrusu şu – biraz yaklaşın, bu binanın duvarları çok ince – neyse, doğrusu şu ki Bayan Kielland'a sırılsıklam âşık oldum. Buyurun, söyledim işte! Bu acınası, soğuk sözcüklerin pek anlamı yok; ancak göklerdeki Tanrı biliyor onu ne çok sevdiğimi, onun yüzünden ne acılar çektiğimi. Neyse, bu başka bir konu – seviyorum, acı çekiyorum, peki, konunun dışında. Evet. Umarım bu güvenimin gerektirdiği tüm duyarlılığı gösterirsiniz; söz veriyor musunuz buna? Sağ olun, sevgili arkadaşım! Ama ona az önce kırıtkan dediğime göre ne kadar âşık olabilirim, diye soracaksınız. Öncelikle şunu söyleyeyim, kırıtkanları da kolaylıkla sevebilirim, neden sevmeyeyim? Ama bunun üzerinde durmayacağım. Öte yandan başka bir konu var. Nasıl – şimdi iyi bir insan sarrafı

olduğunuzu kabul ediyor musunuz? Ediyorsanız, söyleyeceklerimin altında yatan gerçeği de görürsünüz. Bayan Kielland'ın bir kırıtkan olduğunu kesinlikle düşünemem. Bu sözüm ciddi değil. Tam tersine, çok duyarlı, doğal biri – örneğin dişlerinin bembeyaz olmamasına aldırmadan kahkaha atmaktan çekinmemesine ne buyurursunuz! Ama Bayan Kiealland'ın kırıtkan olduğu algısını yaymak için elimden geleni yapmam beni utandırmıyor. Onu incitmek, intikam almak için değil, kendimi korumak için yapıyorum bunu; kendimi sevdiğim için; çünkü o benim için ulaşılmaz biri, kendimi sevdirmek için gösterdiğim tüm çabalarla alay ediyor; nişanlı, başı bağlı – yitirilmiş, yitip gitmiş biri. İzin verirseniz, işte bir insan sapkınlığı daha. Görünüşte lekelemek, incitmek için sokakta onun karşına çıkıp pek çok kişinin gözü önünde bütün içtenliğimle 'Nasılsınız hanımefendi! Temiz iç çamaşırları giydiğiniz için sizi kutlamama izin verin!' diyebilirim. İnanabiliyor musunuz! Evet, söyleyebilirim bunu. Sonra ne yaparım – bilmiyorum odama dönüp mendilime gözyaşı mı dökerim, yoksa yelek cebimde taşıdığım şişeden birkaç damla mı içerim – onu boş verelim. Aynı şekilde, bir pazar günü kiliseye gidip babası Papaz Kiealland, Tanrı'nın sözünü aktarıyorken Bayan Kielland'ın önünde durarak 'Şuranızı elleyebilir miyim?' diyebilirim. Ne düşünüyorsunuz? 'Şuranızı' derken aklımda özel bir yer yok, yalnızca onu utandırmak için. Lütfen şuranıza dokunabilir miyim, derim. Ardından onun ayaklarına kapanır, üzerime tükürüp beni derinden mutlu etmesi için yalvarırım... Artık gerçekten korkuyorsunuz; sapıkça konuştuğumu kabul ediyorum, özellikle bir papazın oğluna bir papazın kızından söz ettiğim düşünülürse. Bağışlayın beni, dostum, kötülükten değil, sırf kötülükten değil, küp gibi sarhoş olduğumdan... Dinleyin, genç bir adam tanırdım, çaldığı bir gaz lambasını eskiciye satıp parasını çarçur etmişti. Tanrı biliyor doğru bu! Doğrusu yakınımdı, merhum Rahip Hærem'in akrabasıydı. Peki bunun Bayan Kielland'la ne ilgisi var? Yine haklısınız! Konuşmuyorsunuz, ancak söylemek için dilinizin kaşındığını görebiliyorum; çok doğru bir söz sizinki. Bayan Kielland'a gelecek olursak, onu

tümden yitirdim; onun adına değil, kendi adıma üzülüyorum. Günün birinde, Bayan Kielland'ın dizime oturduğu, ormanda belli bir yerde üç gece üst üste benimle buluştuğu, benden armağanlar aldığı dedikodularını başlatırsam kasabada siz, karşımda ayık duran insan sarrafı, bunun nedenini anlarsınız. Anlamaz mısınız? Elbette anlarsınız, çünkü gerçekten tam bir insan sarrafısınız, sevgili arkadaşım, gerçekten öylesiniz; sözümü sakınmama gerek yok... Kendi düşüncelerinize dalmış sokakta yürürken herkesin sizi incelediği, ölçüp biçtiği oldu mu hiç? Çok utanç verici bir durum. Kızarıp bozararak önünüzü arkanızı silkeler, düğmeniz açık mı diye aşağıya kaçamak bir bakış atarsınız; kendinizden öyle kuşkuya kapılırsınız ki etiketi üzerinde unutmuş musunuz diye eski olduğunu düşünmeden şapkanızı bile çıkarırsınız. Ama bunların hepsi boşuna; sizde bir terslik yoktur; her terzi çırağının, her teğmenin dilediğince size bakmasına sabretmeniz gerekir... Bu korkunç bir işkenceyse, dostum, bir sorguya çağrılmaya ne dersiniz? Yine irkildiniz. Öyle değil mi? Vay canına, kesinlikle irkildiniz gibi geldi bana... Peki öyleyse, mahkemeye çağrılmak, kurnaz bir savcının izleyenlerin gözü önünde sizi çapraz sorguya çekmesi, bir düzine dolambaçlı yoldan geçirip aynı yere getirmesi – olayla hiçbir ilgisi olmayan birinin orada oturup bunu dinlemesi nasıl da zevklidir! Bunu kabul ediyorsunuz, öyle değil mi? Acaba bir kadeh daha şarap kaldı mı, belki şişeyi sıkarsam..."

Kalan şarabı da yudumlayıp konuşmayı sürdürdü.

"Sürekli konuyu değiştirdiğim için özür dilerim. Sanırım düşüncelerimdeki bütün bu beklenmedik sıçramaların bir bölümü küfelik olmamdan kaynaklanıyor, ama bir bölümü de benim genel kusurum. Doğrusu ben yalnızca bir ziraatçıyım, inek gübresi akademisi öğrencisiyim; düşünmeyi asla öğrenmemiş bir düşünürüm. Neyse, bu özel konulara girmeyelim; sizi ilgilendirmiyorlar, geçmişimi bildiğimden bana da çok itici geliyorlar. Biliyor musunuz, burada yalnız başına oturup çeşitli konulara kafa yorarken, kendimi derinlemesine incelerken, bir bakmışsınız yüksek sesle kendime Rochefort diyorum, keçileri kaçırıp

kendimi Rochefort sanıyorum! Bir keresinde kirpili mühür sipariş ettiğimi söylersem ne derdiniz? Bu da bana eskiden düzgün, sıradan, saygıdeğer diye bildiğim birini anımsattı; bir Alman üniversitesinde filoloji öğrencisiydi. Yozlaşıp gitti – iki yıl içinde hem bir ayyaş hem de bir roman yazarı oldu. Yabancılarla karşılaştığında kim olduğu sorulursa yalnızca bir gerçek olduğunu söylüyordu. Küstahça dudaklarını büzüp 'Ben bir gerçeğim!' diyordu. Evet, bu da sizi ilgilendirmez. Birinden, düşünmeyi bir türlü öğrenemeyen bir düşünürden söz etmiştiniz. Yoksa ben mi demiştim bunu? Kusura bakmayın; çok sarhoşum. Sorun değil, kaygılanmayın. Bununla birlikte, düşünemeyen düşünür konusunu açıklamayı çok istiyorum. Sizi doğru anladıysam bu adama saldırmak istiyorsunuz. Evet, sesinizde çok kızgın bir hava vardı, kesinlikle böyle bir izlenime kapıldım; ama sözünü ettiğiniz kişi az çok kendi bakış açısından değerlendirilmeyi hak ediyor. Öncelikle o tam bir budala. Yok, yok, sözümü geri almayacağım, tam bir budala. Her zaman uzun, kırmızı bir kravat takıp katıksız gösteriş budalalığıyla sırıtıyor. Doğrusu öyle gösterişçidir ki biri onu görmeye geldiğinde tek sözcük okumasa da bir kitaba gömüldüğü olur. Yakasına takabilecek bir gül almak için çorap giymekten vazgeçer. İşte böyledir. Dahası, bir yığın resmi vardır, alçak gönüllü ama güzel esnaf kızlarının resimleri; bizimki bunların üzerine kulağa yüce, seçkin gelen adlar yazar ki soylu tanıdıkları olduğu sanılsın. Bu resimlerden birinin üzerine, kızın başbakanın yakını olduğu izlenimini vermek için açıkça 'Bayan Stang' yazmıştır, oysa kızın adı olsa olsa ya Lie'dir ya da Haug. Hehehe. Böyle bir dolandırıcılığa ne denir? Adam herkesin onu düşündüğünü, karalamak istediğini sanır. 'Beni karalıyorlar!' der. Hehehe, sizce biri çıkıp onu karalamakla uğraşır mı? Sonra bir gün bir kuyumcuya girer, iki puroyla! İki puro! Biri elinde, öbürü ağzında, ikisi de yanıyor. Belki iki puroyu birden yaktığını anlamamıştır, düşünmeyi öğrenemeyen bir düşünür olduğundan, soruları soramamış..."

"Gerçekten gitmem gerekiyor." dedi Minik sonunda, yumuşak bir sesle.

Nagel hemen ayağa kalktı.

"Gitmek zorunda mısınız?" dedi. "Gerçekten beni bırakacak mısınız? Neyse, adamı kendi bakış açısından değerlendirmeye kalkarsak öykü çok uzayacak. Başka zamana bırakalım. Gerçekten gitmek istiyorsunuz, öyle mi? Bu güzel akşam için çok teşekkür ederim. Duyuyor musunuz? Bu kadar sarhoş olduğuma inanamıyorum; nasıl görünüyorum? Merceğin altındaki başparmak gibi mi? Ne demek istediğinizi çok iyi anlıyorum, aşırı zeki birisiniz, Bay Grøgaard; gözlerinize bakmak bir ayrıcalık, çok masumlar. Gitmeden bir puro daha alın. Beni görmeye bir daha ne zaman gelirsiniz? Tanrı aşkına, şimdi hatırladım, partime mutlaka katılmalısınız, işittiniz mi? Saçınızın teline bile zarar gelmeyecek... Yok, şunu söyleyebilirim ki huzurlu bir küçük akşam kutlaması olacak; purolar, içkiler, sohbet ve Dr. Stenersen için çok yaşa memleket; değil mi ya? Göreceksiniz, çok güzel olacak. Konuştuğumuz o pantolonu da alacağım size. Yemin ederim alacağım. Ancak her zamanki koşulla elbette. Bu akşamki sabrınız için sağ olun. İzin verin, elinizi sıkayım! Bir puro daha yakın, lütfen. Dinleyin, bir sözüm daha var: Bana sormak istediğiniz bir şey yok mu? Varsa, o zaman... Neyse, nasıl isterseniz. İyi geceler, iyi geceler."

29 Haziran geliverdi. Pazartesiydi.

Birkaç sıra dışı olay yaşandı o gün; kasabaya bir yabancı bile geldi, otele uğrayıp iki saat kaldıktan sonra giden, yüzü örtülü bir kadındı bu.

O sabah erkenden Johan Nagel odasında mutlulukla ıslık çalıp şarkı mırıldanıyordu. Giyinirken aşırı sevinçliymiş gibi ıslıkla neşeli tınılar çalmayı sürdürdü. Cumartesi gecesi Minik'le büyük cümbüşünün ardından, önceki günü büsbütün sessiz, durgun geçirmişti. Odasında uzun adımlarla volta atıp olabildiğince çok su içmişti. Pazartesi günü otelden ayrılırken şarkı mırıldanmayı sürdürüyor, oldukça mutlu görünüyordu; merdivende oturan bir kadına birkaç kuruş verip destek oldu bu neşenin taşkınlığıyla.

"Nereden bir keman ödünç alabilirim?" diye sordu. "Kasabada keman çalan biri tanıyor musunuz?"

"Yok, tanımıyorum." dedi şaşıran kadın.

Bilmiyordu; ancak bu, içi mutlulukla dolup taşan Nagel'in hızla oradan uzaklaşmadan önce, ona birkaç kuruş vermesini engellememişti. Kırmızı şemsiyesiyle Dagny Kielland'ın bir dükkândan çıktığını görünce dosdoğru yanına gitti. Genç kız yalnızdı. Nagel eğilerek selam verdikten sonra konuşmaya başladı. Dagny yine kızarıverince yüzünü gizlemeye çalışarak şemsiyesini eğdi.

İlkin ormandaki yürüyüşlerinden söz ettiler. Dagny tüm çabalarına karşın özensiz davranmış, havanın sıcaklığına karşın üşütmüştü; şimdi de pek iyileşmiş sayılmazdı. Eski bir tanıdığına içini dökermişçesine yalın, içten konuşuyordu.

"Bundan pişmanlık duymamalısınız, öyle değil mi?" dedi Nagel, dosdoğru konuya girerek.

"Yok," diye yanıtladı; şaşkın görünüyordu, "yok, pişman değilim. Niçin böyle düşündünüz? Çok zevkli bir gece geçirdiğime inanıyorum. Ancak Kandil Adam'ı anlattığınızda ödüm patlamıştı. Onunla ilgili bir düş bile gördüm. Korkunç bir düş!"

Bir süre Kandil Adam'dan konuştular. Nagel o gün konuşmayı seviyordu; kendisinin de şunun bunun budalaca korkularından saçma nöbetler geçirdiğini söyledi. Örneğin arkasından gelen var mı diye her basamakta durup bakmadan merdiven çıkamadığı oluyordu sık sık. Neydi bu? Evet, neyse oydu! Zavallı "her şeyi bilen" bilimimizin anlayamayacak kadar yobaz, kaba olduğu gizemli, tuhaf bir şeydi; bilinmeyen bir gücün soluğu, yaşamın kör güçlerinin bir etkisiydi.

"Biliyor musunuz," dedi, "şu anda bu sokaktan sapıp başka birine girmek istedi canım; çünkü şu gördüğünüz evler, sol yandaki şu taş çitler ve Hâkim'in bahçesindeki şu üç armut ağacı bir iticilik duygusu uyandırıyor, içimi keskin bir acıyla dolduruyor. Yalnızken bu sokaktan hiç geçmem, yolumu uzatsa da çevresinden dolanırım. Buna ne diyorsunuz?"

Dagny güldü. "Bilmiyorum. Dr. Stenersen gerginlik ve boş inanç derdi, sanırım."

"Çok doğru, böyle derdi! Ah, ne kendini beğenmişlik, ne budalalık! Bir akşam yabancı bir kente geldiniz, bu kasabaya diyelim, neden olmasın? Ertesi gün çevreyi görmek için sokaklarda dolaşıyorsunuz. Gezintiniz sırasında anlaşılmaz ama kesin bir isteksizlikle belli sokaklardan, belli binalardan kaçınıyorsunuz; oysa başka sokaklar sizi çekiyor, mutlu ve neşeli yapıyor. Gerginlik mi? Varsayalım çelik gibi sağlam sinirleriniz var, gerginlik nedir bilmiyorsunuz. Bakalım! Sokaklarda yürümeyi sürdürüyor, karşılaştığınız yüzlerce kişinin yanından aldırışsızca geçip gidiyorsunuz. Sonra birdenbire – rıhtımdan gelirken yoksul bir kulübenin önünde durmuş, perdesiz camlardaki beyaz çiçeklere bakarken – size doğru gelen bir adam üzerinizde beklenmedik bir etki uyandırıyor. Hafifçe topallaması, kötü giyimli olması dışında adamda alışılmadık bir yan yok; yaşamınızda karşınıza çıkan bu adamın adının Johannes olduğu gibi tuhaf bir sezgiye kapılıyorsunuz. Johannes, evet. Niçin adamın adının Johannes olduğunu hissediyorsunuz acaba? Bunu kendinize açıklayamıyorsunuz, ama onun gözlerinde, tavırlarında görebiliyor, ayak seslerinde duyabiliyorsunuz; üstelik ona benzeyen ve adı

Johannes olan birini tanıdığınız için değil, hayır, bu yüzden değil. Çünkü bu adam size tanıdığınız hiç kimseyi çağrıştırmıyor. Ama işte şaşkınlığınızla, gizemli duygularınızla oradasınız ve bunu açıklayamıyorsunuz."

"Burada böyle biriyle mi karşılaştınız?"

"Yok, yok," diye yanıtladı, çabucak, "kasabayı, yoksul kulübeyi, adamı varsaydım, hepsini varsaydım. Ama yine de tuhaf, öyle değil mi?... Ayrıca başka gizemli olaylar da var: Tuhaf bir kasabaya gelip tuhaf bir binaya giriyorsunuz; varsayalım daha önce hiç kalmadığınız bir otele. Birdenbire bu binada bir zamanlar, yıllar önce belki, bir eczane olduğu duygusuna kapılıyorsunuz. Nereden çıktı bu? Bunu düşündürtecek bir şey yok, hiç kimse söylemedi, ilaç da kokmuyor, hiç mi hiç kokmuyor, duvarlarda raf izleri, yerde tezgâhtan kalma çizikler yok. Yine de yüreğinizde biliyorsunuz, yıllar önce bu binada bir eczane vardı! Yanılmıyorsunuz, o anda size gizemleri açıklayan bir bilgelikle dolusunuz. Sizin de başınıza geldi mi böylesi?"

"Daha önce düşünmemiştim. Ama siz söyleyince benim de başıma geldiğini düşünüyorum. Bu arada sık sık karanlıktan korkarım, nedensiz yere ödüm patlar. Ama belki bu başka bir şeydir."

"Neyin ne olduğunu ancak Tanrı bilir! Yerle gök arasında pek çok şey var; gizemler, eşsiz güzellikler, açıklanamayan sezgiler, gergin titremeler yaratan budalaca korkular... Karanlık bir gecede duvar diplerinde birinin sinsice dolaştığını duydunuz diyelim. Uyanıksınız, masanın başında oturmuş pipo içiyorsunuz, ama duyularınız körelmiş. Kafanız tasarılarla dolup taşıyor; bu tasarılarla ilgili ne varsa üstesinden gelebilmek için yanıp tutuşuyorsunuz. Ardından birdenbire, oldukça açık bir şekilde, birinin duvarların dışında gezindiğini işitiyorsunuz; kaplamaların dibinde, belki de odanızda, sobanın üzerinde bir gölge görüyorsunuz. İçeriyi aydınlatmak için lambanın siperini açıp sobanın yanına gidiyorsunuz. Gölgenin önüne gelince tanımadığınız biri çıkıyor karşınıza; boynunda siyah beyaz yün atkısıyla orta boylu, masmavi dudaklı bir adam. Norveç iskambil destelerindeki ispati

valesine benziyor. Korkmaktan çok meraka kapıldığınız varsayıyorum; bir bakışta korkutmak için adamın üzerine gidiyorsunuz; ama yerinden kımıldamıyor, oysa onun yakınındasınız, gözlerini kırptığını görüyor, en az sizin kadar canlı olduğunu anlıyorsunuz. Bunun üzerine sevimli bir yaklaşım deniyor, onu daha önce görmemişseniz de şöyle diyorsunuz: 'Adınız Homan olmasın, Bernt Homan?' Yanıt vermeyince ona Homan demeye karar verip 'Niye Bernt Homan olmayasınız ki!' diye ona çıkışıyorsunuz. Yine de yerinden kımıldamıyor; siz ne yapacağınızı şaşırıyorsunuz. Ardından bir adım gerileyip piponuzun sapıyla onu dürterek 'Bee!' diye bağırıyorsunuz; ama gülümsemiyor. Evet, işte buraya kadar! Kızıp onu adamakıllı dürtüyorsunuz. Adam gerçekten yakınınızda bir yerdeymiş gibi görünse de dürtmenizden biraz bile etkilenmişe benzemiyor. Düşmediği yetmezmiş gibi ellerini ceplerine, ceplerinin derinlerine koyup omuz silkiyor, 'Ne olmuş?' der gibi bir havası var. İtişiniz işte böyle etkisiz. Karın boşluğunu bir kere daha dürterek 'Ne olmuş!' diye karşılık veriyorsunuz, öfkeyle. Bunun üzerine şöyle oluyor: Son dürtmeden sonra adam buharlaşmaya başlıyor; kendi gözlerinizle bunu izliyorsunuz, adam katman katman seyreliyor, sürgit belirsizleşiyor, sonunda karnından başka yeri görünmüyor, en son o da gözden yitiyor. Ama tüm bu süre boyunca elleri cebinde, yüzünde o aynı gözü pek anlatımla 'Ne olmuş!' dercesine size bakıyor."

Dagny bir kez daha güldü. "Oh, ne serüvenler geçiyor başınızdan! Ne oluyor peki? Sonra ne oluyor, nasıl bitiyor?"

"Nasıl bitecek, tasarılarınıza dönmek için yeniden masaya oturduğunuzda duvara yumruk attığınızı anlıyorsunuz... Söylemek istediğim şu: Başınızdan geçenleri ertesi gün yakınlarınıza anlatırsanız ne diyeceklerini biliyorum. 'Uyuyordun.' diyecekler. Hehehe, elbette, uyuyordunuz derler, ama Tanrı ve melekler biliyor ki uyumuyordunuz. Sobanın başında durmuş, bir yandan adamla konuşup bir yandan pipo içerken uyanıktınız; buna uyku demek kabalık, gösteriş budalalığı. Bir de bizim Doktor var. Çok iyi bir hekim, büzülü dudakları ve kibriyle bilimi simgeliyor. 'Bu,' diyor, 'gerginlikten başkası değil.' Tanrım, ne

gülünçlük! Daha neler. 'Bu, gördüğünüz gibi açıkça gerginlikten kaynaklanıyor.' Çünkü doktor beyni için şu şu boyutlarda, falan yükseklikte, filan genişlikte, avucunuza alabileceğiniz bir şey bu – aşırı gerginlikten kaynaklanıyor. Ardından bir kâğıda demirle kinin yazıp sizi oracıkta tedavi ediveriyor. Bu işler böyle yapılır! Ama en keskin, en büyük akılların bile bir açıklama getiremediği alanlara boyutlarıyla, kininiyle girmeye kalkışması ne biçim bir alıklık, nasıl bir köylü mantığıdır."

"Düğmeniz kopacak." dedi kız.

"Düğmem mi kopacak?"

Dagny'nin gülümseyerek gösterdiği ceket düğmesi, tek bir ipliğin ucunda sallanıyordu.

"Niçin kendiniz koparmıyorsunuz. Yoksa yakında yitirirsiniz."

Onun sözünü dinleyip cebinden bıçağını çıkararak düğmeyi tutan ipi kesti. Bıçağını çıkarırken biraz bozuk paranın yanı sıra kurdelesi eskiyip acınası duruma gelmiş bir madalya düştü cebinden. Nagel çabucak eğilip düşenleri toplarken kız onu izliyordu. Şöyle dedi:

"Bir madalya mı o? Nasıl böyle taşıyabiliyorsunuz onu, şu kurdeleye bir bakın! Ne madalyası?"

"Cankurtaran madalyası... Bir hizmetimden ötürü gelip cebime girdiğini düşünmeyin sakın. Yalnızca bir aldatmaca."

Kız ona baktı. Nagel'in yüzü sakin, gözleri içtendi; sanki yalan söylemek ömründe aklından geçmemişti. Madalyayı elinde tutuyordu.

"Yine başlıyorsunuz demek? Hak etmediyseniz niye saklıyorsunuz, eskitiyorsunuz böyle?"

"Satın aldım!" diye bağırdı, gülerek. "Benim malım, bana ait; tıpkı kalem bıçağımın, ceket düğmemin benim olması gibi. Niçin çöpe atayım?"

"Ama bir madalyayı nasıl satın alabilirsiniz?"

"Bir aldatmaca işte, reddetmiyorum; kişi neler yapmıyor! Bir keresinde bütün bir gün göğsümde taşıyıp hava attım; onuruma kadeh bile kaldırdılar, hehehe. Madalyanın her türlüsü aldatmaca sonuçta, sizce de öyle değil mi?"

"Adın üzeri kazınmış." dedi.

Elini madalyaya uzatan Nagel'in yüzündeki anlatım birdenbire değişmişti.

"Ad kazınmış mı? Olamaz, bakayım bir. Cebimde duruyordu hep. Bozuk paraların falan yanında."

Dagny kuşkuyla baktı ona. Nagel parmaklarını şıklatıp haykırdı:

"Ne akılsızım! Elbette adın üzeri kazınmış, doğru söylüyorsunuz, nasıl unutabilirim! Hehehe, kendim kazıdım, gerçekten. Benim adım değil, sahibinin, kurtarıcının adı yazıyordu. Elime geçer geçmez sildim. En başından açıklamadığım için özür dilerim, yalan söylemek istememiştim. Başka bir konuyu düşünüyordum: Kopmak üzere olan ceket düğmesi neden sizi böyle birdenbire kaygılandırdı? Kopsa ne çıkar? Gerginlik ve bilimle ilgili sözlerime verdiğiniz karşılık bu mu oluyor?"

Sessizlik.

"Her zaman bana karşı çok dürüst olduğunuzu söylemeliyim," dedi kız, soruya yanıt vermeden, "bunun neye yarayacağını bilmiyorum. Görüşleriniz oldukça sıra dışı; biraz önce gerçekte her şeyin bir aldatmaca olduğuna, hiçbir şeyin soylu, saf ve büyük olmadığına inandırmaya çalışıyordunuz beni. Böyle mi düşünüyorsunuz? Birinin belli bir paraya madalya almasıyla bir hizmet karşılığında kazanması arasında bir ayrım yok mu sizin gözünüzde?"

Nagel karşılık vermedi. Kız ciddi bir tavırla, yavaş yavaş konuşmayı sürdürdü:

"Sizi çözemiyorum. Bazen konuşmanızı dinlerken aklı başında mı diye soruyorum kendime. Bunu söylediğim için kusuruma bakmayın! Her karşılaşmamızda beni biraz daha şaşırtıyor, sarsıyorsunuz; her şeyle ilgi kafamı karıştırıyor, hangi konudan konuşursanız konuşun bildiklerimi altüst ediyorsunuz. Bu nasıl olabilir? İçimdeki her şeye böylesi ters düşen biri görmedim ömrümde. Sözlerinizin ne kadarı gerçekten içten söyler misiniz? Yüreğinizden ne geçiyor?"

"Bir Tanrım olsaydı," dedi bunun üzerine, "büyük ve kutsal saydığım bir Tanrı, ona yemin ederdim ki size söylediğim her

şey içten, kesinlikle hepsi, üstelik sizin kafanızı karıştırdığımda bile kötü niyetli değilim. Son görüşmemizde herkesin görüşlerine ters düştüğümü söylemiştiniz. Bu doğru; yaşayan bir karşıtlık olduğunu kabul ediyorum, bunun nedenini ben de anlamış değilim. Başkaları niye benim görüşlerimi paylaşmıyor, bunu çözemiyorum bir türlü. Tüm sorunlar bana işte böyle açık, saydam görünüyor; artlarında yatan gerçek de işte böyle ışıl ışıl. Yüreğimden geçenler bunlar, Bayan Kielland, sözlerime bundan böyle inanabilmenizi çok isterdim."

"Bundan böyle – yok, buna söz veremem."

"Benim için aşırı önemli bu." dedi Nagel.

Bu sırada ormana girmişlerdi. Öyle yakın yürüyorlardı ki giysilerinin kolları sık sık sürtünüyordu; sakin havada alçak sesle konuştuklarında bile birbirlerini duyabiliyorlardı. Arada sırada bir kuş ötüyordu.

Nagel birdenbire durup kızı da durdurdu.

"Bugünlerde sizi ne kadar da özledim!" dedi. "Hayır, hayır, korkmayın. Sözlerim çok önemsiz, ayrıca bana bir yararı yok; kendimi birtakım düşlere kaptırmış değilim. Ayrıca bu tuhaf başlangıçla, dilimin sürçmesiyle, istemediğim sözler etmemle belki de beni anlamazsınız bile..."

O susunca Dagny konuştu:

"Bugün çok tuhafsınız!"

Ardından yürümek istedi.

Ama Nagel onu bir kez daha durdurdu. "Sevgili Bayan Kielland, durun biraz! Bugün bana biraz katlanmalısınız! Konuşmaktan çekiniyorum; korkarım sözümü kesip 'Defolun!' diyeceksiniz. Ama uyanık geçirdiğim saatler boyunca bunu düşündüm."

Dagny yüzünde giderek büyüyen bir şaşkınlıkla ona bakarak sordu:

"Neye getireceksiniz sözü?"

"Sözü neye mi getireceğim? Yalın sözcüklerle açıklamama için verir misiniz? Sizi sevdiğimden söz ediyorum, Bayan Kielland. Böyle şaşırmanızı gerçekten anlamıyorum, ben de insanım, sizi gördüm, büyülendim. Bunda bir tuhaflık yok, öyle değil mi?

Ama size itiraf etmesem daha iyi olurdu belki, bu da ayrı bir konu."

"Evet, söylememeliydiniz."

"İnsan neler de yapıyor. Size olan sevgimden iftira bile ettim. Kırıtkan deyip sizi karalamaya çalıştım; elde edilemez olduğunuzu bildiğimden sırf kendimi avutmak için yaptım bunu. Bu beşinci görüşmemiz; sonuçta kendimi açığa vurmadan önce beşinciyi bekledim, oysa ilkinde de yapabilirdim. Ayrıca bugün benim doğum günüm, yirmi dokuz yaşımdayım, bu sabah gözlerimi açtığımdan beri mutluluktan şarkılar söylüyorum. Düşündüm ki – böyle budalaca düşler çok saçma elbette; ama düşündüm ki bugün sizi görüp içimi dökersem sorun olmaz, sonuçta bugün doğum günüm. Belki şimdi söylersem bugünün hatırına beni bağışlamaya daha istekli olursunuz diye düşündüm. Gülümsüyor musunuz? Elbette saçmalık, biliyorum, ama elden ne gelir. Ben de bütün ötekiler gibi size sevgimi sunuyorum."

"Bunun bugün başınıza gelmesi çok yazık." dedi Dagny. "Bu yıl doğum gününüzde çok şanssızsınız. Tüm söyleyebileceğim bu."

"Evet, elbette... Tanrım, nasıl bir gücünüz var! Bir adamın sizin uğrunuza her şeyi göze alabilmesini çok iyi anlıyorum. Bu son sözleri derken bile, hiç de sevindirici olmayan o sözleri söylerken bile, sesiniz şarkı söyler gibiydi. Göğsümde çiçekler açmaya başladığını hissettim. Ne tuhaf! Biliyor musunuz, geceleri belki pencereden sizi görebilirim diye evinizin önünde dolaşıyorum; pek inanmasam da ormanda diz çöküp sizin için Tanrı'ya dua ettim. Şu titrek kavağı görüyor musunuz? Burada durmayı özellikle seçtim, çünkü geceler boyu çaresizlik, budalalık ve yoksunluk içinde o kavağın dibinde diz çöktüm; sırf sizi aklımdan çıkaramadığım için. Her akşam size buradan iyi geceler dedim, rüzgâra ve yıldızlara selamımı size iletmelerini söyledim ve uykunuzda bunu hissettiğinize inandım."

"Niçin bütün bunları söylüyorsunuz? Bilmiyor musunuz ben..."

"Evet, evet!" diye araya girdi, aşırı heyecanlıydı. "Ne söyleyeceğinizi biliyorum: Uzun süreden beri başkasına aitsiniz, iş

işten geçmişken böyle üstelemek onursuz bir davranış – bunu hiç bilmez miyim? Peki niye söylüyorum tüm bunları? Sizde bir etki uyandırmak, sizi etkileyip düşündürmek için. Tanrı biliyor, gerçeği söylüyorum, elimden başkası gelmez. Nişanlı olduğunuzu, o genç adamı sevdiğinizi, sizinle bir geleceğim olmadığını biliyorum. Yine de, umudu kesmeyi istemediğimden, sizi biraz etkilemeyi düşündüm. Umudu kesmenin anlamını düşünebilirseniz belki beni daha iyi anlarsınız. Hiçbir beklentim olmadığını söylerken yalan söylemiştim aslında. Bunu söylememin nedeni sizi rahatlatmak, zaman kazanmak ve daha fazla kaygılanmanızı engellemekti. Canım, yanlış mı söylediklerim? Bana umut verdiniz, birilerini devre dışı bırakmayı gerçekten düşündüm, demek istemiyorum. Böyle bir şey aklımdan bile geçmedi. Ama arada sırada, bütün umutların tükendiğine inandığımda şöyle düşündüm: Evet, nişanlı ve yakında gidecek, elveda; ama henüz onu tümüyle yitirmiş değilim, henüz gitmedi, evlenmiş ya da ölmüş değil, ne olacağını kim bilir? Elimden geleni yaparsam belki zamanım vardır! Böylece sürekli düşüncem, takıntım oldunuz; her şeyde sizi görmeye başladım, tüm ırmaklara Dagny der oldum. Şu birkaç haftadır sizi düşünmeden tek bir gün geçirmedim. Otelden saat kaçta çıkarsam çıkayım, kapıyı açıp kendimi basamaklarda bulur bulmaz yüreğim umutla doluyor: Belki bu kez onu görürsün, diyorum kendime. Her yerde sizi arıyorum. Elimden gelmiyor, ne yapayım. Şimdi teslim olmuşsam savaşmadan teslim olduğumu düşünmeyin. Çabaların ne yazık ki boşa gideceğini yürekten bilirken çaba göstermeden yapamamak mutlu bir düşünce değil, işte bu yüzden sonuna dek direndim. Ama ya bu da işe yaramazsa? Odanızda, pencerenin kenarında uykusuz bir gece geçirdikten, her türden düşler kurduktan sonra! Elinizde bir kitap var, ama okuyamıyorsunuz; dişlerinizi sıkıp tekrar tekrar üç satır okumaya çalışıyorsunuz; yapamayınca başınızı iki yana sallayıp kitabı kapatıyorsunuz. Yüreğiniz deliler gibi çarpıyor, kendinize güzel, gizli sözler fısıldıyorsunuz, bir ad söyleyip düşüncelerinizde onu öpüyorsunuz. Saat ikiyi, dördü, altıyı vuruyor; ardından buna bir son vermeye karar veriyor ve

ilk fırsatta gözünüzü karartıp her şeyi itiraf ediyorsunuz... Şimdi sizden tek bir isteğim var, o da susmanız. Sizi seviyorum, ama konuşmayın, konuşmaym. Üç dakika bekleyin."

Kız tam bir huzursuzlukla onu dinlerken tek bir söz etmemişti. Hâlâ yerlerinden kımıldamıyorlardı.

"Çıldırmış olmalısınız!" dedi, başını iki yana sallayarak. Sıkılmış, solgun bir yüzle, mavi gözlerinde buz gibi bir soğuklukla ekledi: "Nişanlı olduğumu biliyorsunuz, bunu biliyor, söze buradan başlıyor ve yine de..."

"Elbette biliyorum. O yüzü, o üniformayı unutabilir miyim? Sonuçta yakışıklı bir adam, onda bir yanlışlık var demiyorum, yine de ölüp gitmesini istiyorum. Bir yere varamayacaksın, diye kendi kendime yüz kere söylemek neye yarar. Bu olanaksızlığı düşünmemeye çalışıp bir yere varacağımı düşünüyorum, pek çok şey olabilir, hâlâ umut vardır... Umut var, öyle değil mi?"

"Yok, yok! Beni çaresiz bırakmayın!" diye bağırdı. "Ne yapmamı istiyorsunuz? Ne düşünüyorsunuz? Sizce ben kalkıp... Tanrı aşkına, artık bundan söz etmeyelim ne olur. Artık gidin! Birkaç aptal sözle her şeyi berbat ettiniz, sohbetlerimizin tadını kaçırdınız; artık buluşamayacağız. Niçin yaptınız bunu? Ah, en küçük bir sezgiyle kapılmış olsaydım! Unutmalısınız, yalvarırım, hem kendiniz hem benim için. Sizin olamayacağımı çok iyi biliyorsunuz; bu düşünceye nasıl kapılırsınız, anlayamıyorum. Uzatmayalım artık. Odanıza dönüp kendinizi toplamaya çalışmalısınız. Tanrım, sizin için çok üzülüyorum, ama elimden gelen hiçbir şey yok."

"Elveda anlamına mı geliyor bu? Sizi son kez mi görüyorum? Hayır, hayır, olamaz! Sakin olacağıma, bu konuda ağzımı açmayacağıma, dilediğiniz başka ne varsa ondan konuşacağıma söz veriyorum; yeniden buluşacak mıyız? Sakinleştiğimde demek istiyorum. Belki bir gün, başka herkesten bıktığınızda; yeter ki bugün son görüşmemiz olmasın. Yine başınızı sağa sola sallıyorsunuz – güzelim başınızı sallıyorsunuz. Her şey olabilir! Sizi görmeme izin vermek istemiyorsanız bile yalnızca mutlu etmek için yalan söyleyip evet deyiverseniz ne çıkar? Çok ama

çok üzücü bir gün oldu bu, biliyorsunuz, daha bu sabah şarkılar söylüyordum. Yalnızca bir kez daha görüşelim!"

"Bunu benden istememelisiniz. Söz veremem. Ayırca ne yararı var? Lütfen gidin artık! Belki yeniden buluşuruz, bilmiyorum, neden olmasın. Hayır, artık gidin ne olur!" diye bağırdı, sabırsızca. "Gitmekle bana bir iyilik yapacaksınız." diye ekledi.

Sessizlik. Nagel soluk soluğa durup ona baktı. Ardından kendisini toplayıp eğilerek veda etti. Şapkası yere düşerken Dagny'nin ona uzatmadığı elini iki eliyle yakalayıp sertçe sıktı. Bunun üzerine küçük bir çığlık atan kızı hemen bıraktı, canını yaktığı için gerçekten üzüldüğü belliydi. Dagny uzaklaşırken, gözleriyle onu izleyerek bekledi. Birkaç adım sonra gözden yitecekti! Yanakları alev alevdi, ısırdığı dudakları kanıyordu; öfkeyle ona arkasını dönüp gitmek istiyordu. Her şey bir yana o hâlâ bir erkekti, sorun yoktu, her şey yolundaydı; bir elvedaydı bu yalnızca...

Dagny birdenbire arkasını dönüp seslendi:

"Geceleri papaz evinin çevresinde dolaşmamalısınız. Yalvarırım yapmayın bunu! Birkaç gecedir köpeği havlatıp duran sizdiniz demek. Bir gece babam az kalsın yataktan kalkacaktı. Bunu yapamazsınız, duyuyor musunuz! Umarım ikimizin de başını belaya sokmazsınız."

Yalnızca bu sözler, arkası gelmedi. Yine de onun sesini duyar duymaz kızgınlığı geçmişti; başını iki yana salladı.

"Üstelik bugün benim doğum günüm!" dedi. Bir koluyla yüzünü örtüp arkasını döndü.

Nagel'in gidişini izleyen kız bir süre duraksadıktan sonra ona doğru koştu. Kolunu yakaladı.

"Üzgünüm, ama durum böyle, sizin olamam. Ama belki yine görüşürüz, ne dersiniz? Şimdi gitmem gerek."

Topukları üzerinde dönüp çabucak uzaklaştı.

Yandan çarklıdan inen peçeli bir hanımefendi rıhtım yönünden yukarı doğru yürüyordu. Dosdoğru Central Oteli'ne gitmekteydi.

Bu arada Nagel de odasında, cam kenarında dikilmiş dışarıyı izliyordu; tüm öğleden sonra volta atmış, yalnızca arada sırada bir bardak su içmek için durmuştu. Ateşi çıkmış gibi yanan yanakları kıpkırmızıydı, gözlerinden alevler saçıyordu. Saatlerdir tek bir düşüncesi vardı: Dagny Kielland'la son görüşmeleri.

Bir an için buradan ayrılıp tüm olan biteni unutabileceğine kendisini inandırmaya çalıştı. Bavulunu açtı, birtakım kâğıtlar, pirinçten birkaç araç, bir flüt, nota kâğıtları, giysiler, tıpkı üzerindeki gibi sarı bir takım elbise çıkardı ve başka öteberilerle birlikte hepsini yere serdi. Evet, gidecekti, bu kasaba artık yaşamaya uygun değildi; bayraklar dalgalanmıyor, sokaklar yaşamla dolup taşmıyordu; niçin gitmeyecekti? Ne diye burnunu buraya sokmaya karar vermişti zaten? Her şeye kulak kabartan önemsiz insanlarıyla bu ücra kasaba tam bir karga yuvasıydı.

Öte yandan gitmeyeceğini, moralini düzeltmek için kendisini kandırdığını çok iyi biliyordu. Umutsuzca yeniden eşyalarını toplayıp valizlerini yerine yerleştirdi. Ardından kızgınlıktan küplere bindi, kapıyla pencere arasında çabuk çabuk gidip gelmeye başladı; bu arada aşağıdaki saat birbiri ardına vurmaktaydı. Sonunda altıyı vurdu...

Cam kenarındayken peçeli kadının otel basamaklarını tırmandığını gören Nagel'in yüzündeki anlatım tümüyle değişti, eli birkaç kez başına gitti. Neden olmasın! Kadının da onun kadar buraya gelmeye hakkı vardı. Neyse, bu onu ilgilendirmezdi, başka kaygıları vardı; ayrıca onlar çoktan ödeşmişlerdi.

Kendisini yatıştırmaya çalışarak sandalyeye oturdu, yerden aldığı gazeteyi okur gibi karıştırmaya başladı. Birkaç dakika geçmeden Sara kapıyı açıp ona, üzerinde kurşun kalemle Kamına, yalnızca Kamına yazan bir kart uzattı. Nagel kalkıp aşağı indi.

Hanımefendi lobide oturuyordu, peçesini indirmemişti. Nagel tek söz etmeden eğilerek selam verdi.

"Merhaba Simonsen!" dedi kadın duygulu, yüksek bir sesle. Simonsen, demişti.

İrkilen Nagel çabucak kendisini toparladıktan sonra Sara'ya seslendi. "Bir süre baş başa kalabileceğimiz bir yer var mı?"

Yemek salonunun yakınında bir odaya götürdüler onları; kapı kapanır kapanmaz bir sandalyeye yığılan kadın çok heyecanlı görünüyordu.

Kesik kesik, üzeri örtülü konuşmalarında yalnızca ikisinin anladığı yarım yamalak sözler, geçmişe birçok gönderme vardı. Daha önceden birbirlerini tanıyorlardı besbelli. Bu görüşme bir saatten az sürdü. Kadın Norveççe değil, daha çok Danimarkaca konuşuyordu.

"Sana Simonsen dediğim için özür dilerim." dedi. "Şu eski, eğlenceli takma ad! Ne kadar eski ve eğlenceli! Ne zaman söylesem capcanlı gözlerimin önünde beliriyorsun."

"Ne zaman geldiniz?" diye sordu Nagel.

"Şimdi, şu anda, az önce; yandan çarklıyla geldim. Hemen gidiyorum."

"Hemen mi?"

"Dinleyin," dedi, "hemen gitmeme seviniyorsunuz, bunu görmediğimi mi sanıyorsunuz? Söylesenize, ne olacak bu göğsümün durumu? Dokunun şuraya bir, hayır, daha yukarı! Ne düşünüyorsunuz? Giderek kötüleşti bence; birbirimizi gördüğümüzden beri kötüye gidiyor, öyle değil mi? Neyse, önemi yok... Çok mu dağınık görünüyorum? Öyleyse söyleyin. Saçlarım nasıl? Belki kirliyimdir, pisimdir düpedüz; yirmi dört saattir yoldayım. Hiç değişmemişsiniz, tıpkı eskisi gibi soğuk, buz gibisiniz... Yanınızda tarağınız yoktur herhâlde?"

"Yok... Buralara gelmeye nasıl kalkışırsınız? Nedir sizi buna..."

"Bunu size de sorabiliriz, size de. Böyle bir yere sıvışmayı nasıl düşünebilirsiniz? Ama sizi yine de buldum! ... Burada tarım uzmanlığı mı yapıyorsun? Hahaha, rıhtımda tanıştığım kimseler

bir ziraatçı olduğunu, Bayan Stenersen'in bahçesine yardım ettiğini söyledi. İki gün arka arkaya ceketini çıkarıp böğürtlen çalılarıyla uğraşmışsın. Ne düşünce ama! ... Ellerim buz gibi soğuk; heyecanlanınca hep öyle olur, şimdi de çok heyecanlıyım. Eski günlerdeki gibi neşeyle, mutlulukla sana Simonsen diyorum, ama bana hiç acımıyorsun, değil mi? Bu sabah, ranzamda yatarken, beni nasıl karşılayacak diye düşündüm; en azından senli benli olup çenemi okşamayacak mı? Bunu yapacağınızdan kuşkum yoktu neredeyse; ancak yanılmışım. Şimdi yapmanızı bekliyor değilim, anladınız mı? Lütfen, bunu iyi anlayın. Çok geç, istemiyorum artık... Neden sürekli göz kırpıyorsunuz? Sizinle konuşurken başka birini mi düşünüyorsunuz?"

Yalnızca şöyle karşılık verdi:

"Bugün gerçekten çok kötüyüm, Kamma. Niçin beni görmeye geldiğinizi söyleyemez misiniz? Bana çok büyük bir iyilik yapmış olursunuz."

"Niye mi sizi görmeye geldim?" diye bağırdı. "Tanrım, nasıl da korkunç incitebiliyorsunuz! Para isteyeceğimden, sırf sizi silkelemeye geldiğimden mi çekiniyorsunuz? Yüreğinizden böyle kara düşünceler geçiyorsa söyleyin de kurtulun... Niye geldim sizi görmeye peki? Tahmin edin! Bugünün tarihini bilmiyor musunuz? Kendi yaş gününüzü unuttunuz mu?"

Hıçkırarak önünde diz çöktü, iki elini yakalayıp önce yüzüne, sonra göğsüne bastırdı.

Nagel artık beklemediği bu yoğun duygusallıktan etkilendi, onu kaldırıp kucağına oturttu.

"Ben senin yaş gününü unutmadım," dedi Kamına, "her zaman hatırlıyorum. Bilmezsin ne çok gece seni düşünmekten gözüme uyku girmiyor, ağlıyorum... Delikanlım benim, hâlâ kırmızı dudakların! Gemide pek çok düşünceye kapıldım; dudakları hâlâ kırmızı mı diye merak ettim. Nasıl da gözlerini deviriyor. Sabırsızlanıyor musun yoksa? Gözlerini devirmen dışında hiç değişmemişsin; benden en çabuk nasıl kurtulacağını bulmaya çalışıyor gibisin. Yanındaki sandalyeye oturayım, bu daha çok hoşuna gider, öyle değil mi? Sana anlatacak öyle çok, öyle çok

şeyim var ki... Ama elimi çabuk tutmalıyım, çünkü yandan çarklı kalkmak üzere ve şimdi bu umursamaz tavırlarınla kafamı karıştırıyorsun. Beni dinlemeni nasıl sağlayabilirim? Yaş gününü hatırladığım, kalkıp buralara geldiğim için biraz bile sevinmedin mi?... Çok çiçek gönderen oldu mu? Kuşkusuz olmuştur. Bayan Stenersen seni unutmadı, değil mi? Söylesene, tarım uzmanlığı yaptığın şu Bayan Stenersen nasıl biri? Hahaha, ne adamsın! Param olsaydı ben de sana çiçek getirirdim, şu aralar yoksulum... Tanrı aşkına, şu birkaç dakikacıkta niçin dinlemiyorsun beni, ne çıkar dinlesen? Nasıl da değişmiş her şey! Hatırlıyor musun bir keresinde – besbelli hatırlamıyorsun ve sana hatırlatmak yararsız – çok uzaklardan, sırf şapkamdaki tüyden beni tanımıştın, görür görmez koşarak yanıma gelmiştin. Bunun doğru olduğunu çok iyi biliyorsun, değil mi? Ramparts'da bir gündü. Şimdi ne diye tüyün sözünü ettim unuttum. Oh, bunu sana karşı nasıl kullanacağım çıkıverdi aklımdan, oysa çok iyi akıl yürütmüştüm... Ne oldu? Ne ayağa fırladın?"

Nagel kalkıp parmaklarının ucunda yürüyerek kapıyı açtı.

"Sara yemek salonunda senin için zili çalıp duruyorlar!" diye bağırdı, koridora.

Geri dönüp koltuğuna yerleşince Kamma'ya başını sallayıp fısıldadı:

"Anahtar deliğinden baktığını fark ettim."

Kamma sabırsızlanıyordu.

"Ne çıkar bakmasından?" diye sordu. "Ne diye binlerce başka işe kafa yoruyorsunuz? Çeyrek saattir burada oturuyorum, peçemi açmamı bile istemediniz. Şimdi bunun üzerine istemeye kalkmayın sakın! Bu sıcakta yüzü kışlık peçeyle örtmek ne korkunç, düşünmüyorsunuz. Neyse, hak ettim bunları; kalkıp buralara ne diye geldim! Hizmetçiye kısa bir süre baş başa kalabileceğimiz bir oda var mı diye sorduğunuz gözümden kaçmadı. Kısa bir süre, dediniz. Birkaç dakikada benimle işinizi bitirmeyi düşündünüz herhâlde. Sizi suçlamıyorum, yalnızca anlatılamaz ölçüde üzüyor beni. Tanrı yardımcım olsun! ... Neden unutamıyorum seni? Deli olduğunu biliyorum, gözlerinde deli bakışları

var; düşünsene, böyle dediler senin için, ben de inandım. Ama yine de seni bırakamıyorum. Dr. Nissen deli olduğunu söyledi, Tanrı biliyor böyle bir yere yerleşip kendine ziraatçı dediğine göre cidden çıldırmış olmalısın. Böyle saçmalık duymadım! Hâlâ şu demir yüzük parmağında, senden başka kimsenin giymeyeceği cart sarı elbiseyi de hiç üzerinden çıkarmıyorsun..."

"Dr. Nissen benim için deli mi dedi?" diye sordu.

"Evet düpedüz böyle dedi! Kime söylediğini de öğrenmek ister misin?"

Sessizlik. Nagel düşüncelere dalıp gitti. Ardından bakışlarını kaldırıp sordu:

"Doğru söyleyin, Kamına, size para yardımım dokunamaz mı? Bunu yapabileceğimi biliyorsunuz."

"Asla!" diye bağırdı. "Asla, duyuyor musunuz! Yüzüme karşı beni böyle aşağılayıp durabileceğinizi nasıl düşünebilirsiniz!"

Sessizlik.

"Anlamıyorum," dedi Nagel, "niçin burada oturmuş birbirimizin canını sıkıyoruz..."

Bu sırada gözyaşlarıyla onun sözünü kesen kadın artık ne dediğini pek bilmiyordu:

"Kim can sıkıcı? Ben mi? Birkaç ayda nasıl da büsbütün değişmişsin! Buraya yalnızca tek bir şey için geldim... Duygularıma karşılık vermeni beklemiyorum artık, yalvaran biri olmadığımı da biliyorsun; ama bana biraz anlayışlı davranacağını ummuştum... Tanrım, nasıl da kusursuz bir felaket ömrüm! Seni yüreğimden koparıp atmam gerek, ama yapamıyorum; bunun yerine arkadan gelip ayaklarına kapanıyorum. Drammensveien'de beni korkuttuğu için bir köpeğin burnuna vurmuştun, hatırlıyor musun? Hepsi benim suçumdu, ısıracağını düşündüğüm için bağırmıştım; ama ısırmayacaktı, tek istediği oynamaktı, sen vurunca kaçmak yerine sürünüp önümüze yattı. O zaman gözyaşlarına boğulmuştun, bir yandan köpeği okşayıp bir yandan sessizce ağlamıştın; görmedim sanma; ama şimdi yaş görmüyorum, oysa... Elbette bu bir karşılaştırma değil; kendimi köpekle bir tutacağımı düşünmüyorsun, değil mi? Bu küstahlığınla Tanrı bilir neler

düşünürsün! Bu suratı takınmanın anlamını biliyorum. Gülümsüyorsun bakıyorum, evet, gülümsedin işte! Gözlerimin önünde beni aşağılıyorsun! Sana dosdoğru söylüyorum ki... Hayır, hayır, hayır, bağışla beni! Çok çaresizim yine. Yıkık bir kadın duruyor önünde, tümden yıkıldım, elini uzat bana! Oh, o kusurcuğumu hiç unutmayacaksın. Düşünürsen yalnızca küçük bir yanlıştı. O akşam senin yanına gelmemekle acımasızlık yaptım; birbiri ardına işaretler gönderdin, ama ben gelmedim. Çok pişmanım buna, Tanrı biliyor pişmanlığımı. Ama senin sandığın gibi onunla birlikte değildim; oraya gelmişti, ama o sırada değildi, gitmişti. Gördüğün gibi itiraf ediyor, bağışlanma diliyorum. Ama onu kapı dışarı etmeliydim, evet, göndermeliydim, kabul ediyorum, her şeyi kabul edebilirim; öyle yapmamalıydım... Oh, anlayamıyorum... Artık hiçbir şey anlamıyorum..."

Sessizlik. Sessizlik yalnızca Kamma'nın hıçkırıklarıyla ve yemek salonundan gelen çatal bıçak sesleriyle bölünüyordu. Peçesinin altından mendiliyle yüzünü silip ağlıyordu.

"Biliyorsun, o da çok çaresiz," diye sürdürdü, "sertliğe sertlikle karşılık vermeyi bilmiyor. Bazen masaya vurup bana defol git diyor, azarlıyor, yaşamını altüst ettiğimi söyleyip kaba davranıyor. Ama bir an sonra üzülüyor, beni bırakamıyor. Ne yapayım böyle güçsüz biri karşısında? Mutsuz olsam da onu terk etmeyi öteleyip duruyorum... Bana üzülmeyin; sakın acımaya kalkışmayın! Ayrıca çoğundan daha iyi biri; başka herkesten çok, sizden daha çok o mutlu etti beni. Onu sevdiğimi bilmenizi istiyorum. Buraya onu karalamaya gelmedim. Eve döndüğümde onu görünce diz çöküp burada onunla ilgili söylediklerim için bağışlanmayı dileyeceğim. Kesinlikle yapacağım bunu."

Nagel şöyle dedi:

"Sevgili Kamma, biraz makul olun! Size yardım etmeme izin verin, duyuyor musunuz? Bence buna gerek duyuyorsunuz. Duymuyor musunuz? Şimdiki gibi kolayca elimden geliyorken, yürekten yardım etmek istiyorken beni geri çevirmeniz çok acımasızca."

Ardından cüzdanına davrandı.

Kadın öfkeyle bağırdı:

"Hayır demedim mi! Duymuyor musun beni be adam!"

"Ne istiyorsunuz peki?" diye sordu, çekinerek.

Koltuğuna geri dönen Kamına ağlamayı bıraktı. Kızdığına pişman olmuş gibi görünüyordu.

"Dinleyin, Simonsen... Size bir kez daha Simonsen dememe izin verin, kızmayacağınıza söz verirseniz size bir şey sormak istiyorum. Böyle bir yere yerleşmek de nereden çıktı, hangi akla hizmet yaptınız bunu? Size deli demeleri çok mu tuhaf? Durup düşünmeden adını bile hatırlayamıyorum bu kasabanın, o kadar küçük; ama işte gelmiş buradasınız, tuhaf düşünceleriniz, oyunlarınızla insanları şaşırtıyorsunuz! Elinizden daha iyisinin gelmesi beklenmez miydi sizden? ... Neyse, beni ilgilendirmez, sormamın nedeni yalnızca eski... Hayır, göğsüm konusunda ne yapmalıyım sizce? Patlayacak sanki? Yeniden doktora gitmeli miyim? Ama ücretini ödeyecek tek bir kuruşum yokken nasıl giderim doktora?"

"Ama size seve seve borç verebileceğimi söyledim! Daha sonra ödersiniz!"

"Doktora gitmem neyi değiştirir?" dedi, inatçı bir çocuk gibi. "Ölsem kim üzülür?" ... Birdenbire karar değiştirdi, düşünüp taşınmış gibi ekledi: "Öte yandan niye paranızı almayacakmışım? Daha önce yapmadım mı? Zengin değilim, neden almamazlık yapayım? ... Ama tekrar tekrar kızdığım anlarda önermeye özen gösterdiniz, geri çevireceğimi bildiğinizden. Evet, böyle yaptınız. Paranızı korumanın yolunu buldunuz; oysa şimdi para içinde yüzüyorsunuz; fark etmedim mi sandınız? Şimdi bir kez daha teklif ederken bile, bir kez daha, beni aşağılamak, sonunda kabul etmek zorunda kaldığım gerçeğini yüzüme çarpmak istiyorsunuz. Ama elden ne gelir, minnetle kabul ediyorum. Tanrı beni sizin elinize düşürmeseydi! Ama buraya bunun için gelmediğimi bilmenizi isterim, ister inanın ister inanmayın, para için gelmedim. Bunu düşünecek kadar bayağı... Ne kadar verebilirsiniz, Simonsen? Tanrım, yanlış anlamayın, ne olur, şimdi beni büsbütün..."

"Ne kadar gerekiyor size?"

"Evet, ne kadar gerekiyor bana! ... Tanrım, gemiyi kaçırmayacağım, değil mi? ... Çok gerekiyor belki, ama... Birkaç yüz kron, ama..."

"Dinleyin, bu parayı aldığınız için kendinizi hiç aşağılanmış hissetmemelisiniz; anlayışlı olursanız hak edebilirsiniz bile. Bana büyük bir iyilik yapmış olursunuz, eğer..."

"Eğer ne?" diye bağırdı, bu kurtuluş yolunu sevinçle karşılayarak. "O da söz mü! Ne hizmetim olur, Simonsen? Ne olsa yaparım, benim güzel delikanlım!"

"Yandan çarklının kalkmasına kırk beş dakika var hâlâ..."

"Evet. Ne yapacağım?"

"Bir hanımefendiye gidip bir iş göreceksiniz."

"Bir hanımefendi mi?"

"Rıhtımda, küçük bir kulübede oturuyor. Pencerelerde perde yok, ama pervazlarda birkaç beyaz çiçek olur genellikle. Hanımefendinin adı Martha Gude, Bayan Gude."

"Ama o mu şu kadın? Bayan Stenersen'e değil miydi?"

"Dinleyin, yanlış iz üzerindesiniz, Bayan Gude kırkına merdiven dayamış. Bir sandalyesi var, almayı düşündüğüm eski bir sandalye, bunun için yardımınıza gerek duyuyorum... Paranızı kaldırın, hepsini açıklayacağım."

Hava kararmaya başlamıştı; otelin konukları korkunç bir gürültüyle yemek salonundan çıkarken Nagel eski sandalyeyle ilgili bütün ayrıntıları özenle açıklamakla uğraşıyordu. Dikkatli olmalı, aşırıya kaçmamalıydı. Bu tuhaf görevle kendinden geçen Kamma giderek hevesleniyordu; kılık değiştirsin mi, en azından gözlük taksın mı diye sorarken kahkaha atıyordu. Nagel'in kırmızı bir şapkası yok muydu? Onu kulanabilirdi kuşkusuz...

"Hayır, hayır, numara yapmak yok. Yalnızca sandalyeye bir teklifte bulunup ücreti yükselteceksiniz; iki yüz krona, iki yüz yirmi krona dek çıkabilirsiniz. Kaygılanmayın, başınıza kalmayacak, siz almayacaksınız."

"Tanrım, ne çok para! Niçin bana kalmasın iki yüz yirmi krona?"

"Çünkü önce ben istedim."

"Ya benim teklifime razı olursa?"

"Razı olmayacak. Gidin hadi."

Çıkmadan önce bir kez daha tarak istedi, giysisinin kırışmasıyla ilgili kaygılarını dile getirdi.

"Sık sık Bayan Stenersen'e gitmeniz düşüncesine katlanamıyorum gerçekten," dedi, yapmacık bir tavırla, "gerçekten dayanamıyor, çok üzülüyorum." Parası güvende mi diye bir kez daha baktı. "Bütün bu paraları vermen ne kadar sevimli!" diye bağırdı. Ardından peçesini hızla kaldırıp onu ağzından, dudaklarının ortasından öptü. Öte yandan tuhaf Martha Gude işi aklına takıldığından sordu:

"Her şeyin yolunda gittiği haberini nasıl vereceğim sana? Kaptana düdük çaldırabilirim, istersen, dört beş kez çalsa olur mu? Görüyorsun ya, o kadar alık değilim. Güven bana! Tüm iyiliklerine karşılık en azından bunu yapabiliyorum... Dinle, bugün buraya gelmemin nedeni para değildi, inan bana. Evet, izin ver yine teşekkür edeyim sana! Hoşça kal, görüşmek üzere!"

Bir kez daha paralarını yokladı.

Yarım saat sonra Nagel gerçekten de buhar düdüğünün beş kez kısa kısa öttüğünü işitti.

Birkaç gün geçti.

Nagel otelde kaldı; karamsar tavırlarla ortalarda dolanıyor, mutsuz ve sıkıntılı görünüyordu; iki gün içinde bakışları epeyce donuklaşmıştı. Kimseyle, oteldekilerle bile konuşmuyordu. Bir eli sargılıydı; her zaman sabaha dek süren gece dolaşmalarından birinden eli mendiline sarılı dönmüştü. Elindeki iki yaranın, rıhtıma gelişigüzel bırakılmış bir tırmıktan kaynaklandığını söyledi.

Perşembe sabahı yağmur yağdı; kasvetli havayla daha da sıkıldı canı. Ancak yatakta gazeteleri okuyunca, Fransız Temsilciler Meclisi'yle ilgili canlı bir olay neşesini yerine getirdi, parmaklarını şıklatıp yataktan fırladı. Bunalımın canı cehenneme! Dünya büyüktü, zengindi, neşeliydi; güzeldi dünya, öyle değil mi!

Üzerini değiştirmeden önce Sara'yı çağırıp akşama altı yedi konuğu olacağını; Dr. Stenersen, Bay Hansen, Avukat, Öğretmen falan biraz eğlenip kurtlarını dökeceklerini bildirdi.

Gecikmeden davetiyeleri yolladı. Minik, geleceğini söyledi; Vekil Reinert de çağrılmıştı, ancak gelmedi. Saat beşte herkes Nagel'in odasında toplanmıştı. Dinmeyen yağmur nedeniyle gökyüzü karanlık olduğundan lambalar yakılmış, perdeler çekilmişti.

Böylece Baküs Şenliği başladı; bu görkemli cümbüş ilerleyen birkaç gün boyunca küçük kasabada çok konuşulacaktı...

Minik odaya girer girmez Nagel onu karşıladı, son görüşmelerinde fazlasıyla saçma konuştuğu için özür diledi. Minik'in elini tutup yürekten sıktı; onu tanımayan tek konuk olan öğrenci Øien'le tanıştırdı. Minik yeni pantolonu için fısıldayarak teşekkür etti; artık tepeden tırnağa yenilenmişti.

"Hâlâ bir yeleğiniz yok, değil mi?"

"Yok, ama gerekmiyor. Ben bir kont değilim, yeleğe ihtiyacım yok gerçekten."

Dr. Stenersen'in kırılan gözlüğünün yerine taktığı burundan sıkma, sapsız gözlük ikide bir kayıp düşüyordu.

"Ne derseniz deyin," diye söze başladı, "kesinlikle bir özgürleşme çağında yaşıyoruz. Seçime bir bakın. Ardından onu önceki seçimle karşılaştırın."

Herkes durmaksızın içiyordu; Öğretmen şimdiden kısa kısa konuşuyordu; sarhoş olduğunun kesin belirtisiydi bu. Gelmeden önce de birkaç kadeh devirdiği su götürmeyen Avukat Hansen alışılageldiği üzere Doktor'a karşı çıkmaya, saçmalamaya başlamıştı.

Hansen kendisini daha ilerici görüyordu, sosyalistti. Seçimden pek de memnun kalmamıştı. Nasıl bir özgürlük anlamına geliyordu, biri açıklayabilir miydi acaba? Of, canı cehenneme! Nasıl bir özgürlük bu! Gladstone gibi bir adam etik düzlemde Parnell'e karşı acınası bir savaş vermiyor muydu? Canı cehenneme!

"Nasıl böyle düpedüz saçmalayabiliyorsunuz?" diye bağırdı Doktor, hemen. "Etik gereksiz mi?" Etik olmadığını düşünseydi bu kadar insan zokayı yutmaya kalkışır mıydı? Halkı ileriye taşımak için bir yandan aldatıp kandırmak, bir yandan da sürekli etiği onurlandırmak gerekirdi. Doktor, Parnell'i çok destekliyordu, ama Gladstone onun zorluk çıkardığına inanıyorsa bir bildiği vardır diye düşünmek gerekirdi. Elbette, Gladstone'un temiz vicdanını bile sindiremeyen saygıdeğer ev sahipleri Bay Nagel'i konu dışında tutuyordu. "Hahaha, Tanrım... Bu arada Bay Nagel, Tolstoy'u da pek sevmiyorsunuz, öyle değil mi? Tolstoy'u onaylama konusunda da çekinceleriniz olduğunu duydum Bayan Kielland'dan."

Øien'le konuşan Nagel hızla ona dönüp karşılık verdi:

"Bayan Kielland'la Tolstoy tartıştığımızı anımsamıyorum. Onu büyük bir yazar ve felsefi bir budala olarak görüyorum..." Bir süre sonra ekledi: "Kendimizi bu akşam istediğimiz gibi, çekinmeden dile getirebilmeliyiz, sizce de öyle değil mi? Sonuçta erkek erkeğeyiz ve bir bekâr odasındayız. Kabul mü? Şimdi dişlerimi gösterip hırlamak istiyor canım."

"Buyurun!" diye karşılık verdi, alınan Doktor. "Tolstoy bir budala ha!"

"Evet, evet, fikirlerimizi dile getirelim!" diye bağırdı Öğretmen, birdenbire. Sarhoşluğun kritik noktasını geçmişti, artık

hiçbir kimse onu tutamazdı. "Lafı dolandırma Doktor, yoksa külahları değişiriz. Herkesin görüşü kendisine; örneğin Stöcker tam bir hain. Kanıtlayacağım size... Kanıtlayacağım!"

Odadakiler kahkahalara boğuldu, konu yeniden Tolstoy'a gelene dek uzun bir süre geçti. Onun büyük bir yazar ve düşünür olduğu söylendi.

Nagel birdenbire kıpkırmızı oldu. "Büyük bir düşünür değil kesinlikle. Onun düşünceleri hem tür hem nitelik bakımından alabildiğine sıradan; ayrıca öğretileri Selamet Ordusu'nun yanılsamalarından kıl payıyla bile daha derin değil. Soylu kanı, köklü aristokrat adı, Tolstoy gibi milyonlarca nakit rublesi olmayan bir Rus, köylülere bir çift çizme yamamayı öğreterek o kadar ünlü olamazdı... Ama boş verin, biraz eğlenelim. Şerefinize, Bay Grøgaard!"

Nagel kısa aralıklarla Minik'le kadeh tokuşturuyor, geldiğinden beri ona yakın ilgi gösteriyordu. Son görüşmelerindeki saçma konuşmalarına bir kez daha değinip Minik'ten onları unutmasını istedi.

"Sizden duyduğum hiçbir şeye şaşırmam." dedi Doktor. Duruşunu dikleştirdi.

"Arada sırada canım karşı gelmek istiyor," diye sürdürdü sözlerini Nagel, "özellikle bu akşam çok. Bunun bir nedeni dünden önceki gün başıma gelen birkaç tatsız iş, bir nedeni de dayanılmaz bulduğum şu kasvetli hava. Siz, Dr. Stenersen, kuşkusuz bunu anlar, kusuruma bakmazsınız... Tolstoy'a gelince: Onu, söz gelimi, General Booth'tan daha büyük bir deha diye görmüyorum. İkisi de vaiz; düşünür değil, vaiz. Var olan ürünleri satıyor, hazır düşünceleri yaygınlaştırıp ucuza pazarlayarak kitlelere ulaştırıyor, dünyada kargaşa yaratıyorlar. Ama satış yapıyorsanız gelir de elde etmelisiniz. Tolstoy korkunç zararına satıyor. İki arkadaş şöyle bir bahse tutuşmuşlar: Birisi öbürünün avucundaki fındığı, yirmi adımdan elini yaralamadan vuracağına bir kuruş bahse girmiş. Tabancasını ateşlemiş, oldukça ıskalamış, arkadaşının elini paramparça etmiş. Öbürü acıyla inleyip kalan son gücüyle bağırmış: 'Bahsi kaybettin, ver paramı!' Parayı almış.

Hehehe, ver paramı, demiş! ... Tanrı yardımcım olsun, insanların yaşam kaynaklarını kurutmak için nasıl da çaba gösteriyor Tolstoy; yabani ve neşeli yaşamı kurutup dünyayı Tanrı ve insan sevgisine boğuyor. Yüreğimi utançla dolduruyor bu. Bir kontun bir ziraatçıyı utandırdığını söylemek küstahlık olabilir, ama öyle... Tolstoy, erdem ve lekesiz yaşam vaazı verebilmek için güdülerine direnen, çaba gösteren bir genç olsaydı bunları söylemezdim. Ama adam yaşlı sonuçta, yaşam kaynakları kurumuş, insan düşkünlüğünün izi bile kalmamış. Öğretileriyle bunun ne ilgisi var, diyebilirsiniz. Ama bal gibi var işte! Ancak yaşlanan, katılaşan, zevke doyup kuruyan biri gençlere gidip 'Vazgeçin!' diyebilir. Bunu düşünen genç, yazılanların doğruluğunu onaylar. Öte yandan hiçbir şeyden vazgeçmez, kırk yıl aslanlar gibi günah işler. Doğa böyle. Ama kırk yıl dolunca genç adam yaşlanır, kemikli elinde dalgalandırdığı haçlı bayrakla bembeyaz kısrağına biner, gençleri erdeme çağırır bıkıp usanmadan; tüm dünya da can kulağıyla onu dinler. Hehehehe; gülünç bir kısır döngü! Tolstoy'u eğlenceli buluyorum, yaşlı adamın hâlâ bu kadar iyilik yapabilmesi hoşuma gidiyor; sonunda Tanrı'sının gözüne girecek! Sorun şu ki kendisinden önceki yaşlı adamların yaptığı, sonrakilerin de yapacağını yinelemekten başkası değil bu. Evet, sorun burada."

"İzin verirseniz yalnızca hatırlatmak isterim, Tolstoy yoksulların ve düşkünlerin dostu olduğunu kanıtlamıştır; bunun azıcık da olsa önemi yok mu? Toplumun alçak gönüllü üyeleriyle onun gibi ilgilenen bir soylu gösterin bana bu ülkede. Tolstoy'un öğretilerini, sırf izlenmiyor diye, budalaca görmek bence küstahlık."

"Bravo, Doktor!" diye kükredi Öğretmen, kıpkırmızı bir yüzle. "Bravo! Ama daha acıklı, daha dokunaklı söyle. Herkesin görüşü kendine. Çok küstahça bir düşünce, çok küstahça doğrusu! Kanıtlayacağım..."

"Şerefe!" dedi Nagel. "Toplanma nedenimizi unutmayalım. Yığılı milyonları olan birinin on rublelik banknot vermesi sizce gerçekten hayranlık uyandırıcı mı Doktor? Sizin ve başka herkesin buna bakışını anlayamıyorum; benim mayam değişik olmalı.

Bırakın zengin birini, herhangi biri, yalnızca sadaka verdiği için hayran olunmayı nasıl hak eder, aklım almıyor."

"Çok iyi!" dedi Avukat, sataşırcasına. "Bir sosyalist olarak ben de böyle düşünüyorum."

Bundan rahatsız olan Doktor, Nagel'e dönüp haykırdı:

"Tolstoy'un şimdiye dek kaç kere ve ne kadar sadaka verdiğini gerçekten biliyor musunuz, sorabilir miyim acaba? Erkek erkeğe eğlenirken bile sözlerin bir sınırı olmalı."

"Tolstoy içinse," diye yanıtladı Nagel, "durum şöyleydi: 'Vermenin bir sınırı olmalı!' İşbu nedenle daha fazla vermemenin suçunu da karısına yıktı! Hehehe, neyse, bunu geçelim... Bakın: Kişi gerçekten iyi olduğu için mi yoksa iyi ve etiğe uygun bir iş yapmak istediği için mi bir kron veriyor? Bu bakış açısı bana çok naif geliyor! Kimileri vermeden edemezler. Niçin? Çünkü bu onlara gerçek bir psikolojik zevk sağlar. Mantık hesaplarıyla uğraşmazlar, sessizce yaparlar; iyiliklerinin ortaya çıkmasını sevmezler, çünkü bu doyumlarını azaltır. Ürkek, aceleden titreyen elleriyle gizlice verirler; kendilerinin de anlamadıkları bir ruhsal zindelikle dolup taşar içleri. Verme güdüsüne kapılırlar birdenbire; göğüslerinde bir karıncalanmayla kendisini gösteren bu gizemli, gelip geçici duygu, içlerini kabartıp gözlerini yaşartır. İyiliklerinden değil, kendi dürtüleri, kişisel sağlıkları nedeniyle verirler; kimileri böyledir! Eli açıklardan övgüyle söz edilir; dediğim gibi, benim mayam sizinkinden farklı olmalı: Ben eli açıklara hayran olmam. Hayır, hiç olmam. Almaktansa vermeyi kim istemez! Dünyada yoksullara yardım etmeyi yoksul olmaya yeğlemeyecek bir tek kişi var mıdır, sorabilir miyim? Sizi örnek gösterecek olursam, Doktor: Daha geçenlerde kürekçinize beş kron verdiniz. Kulak misafiri olmuştum. Söyler misiniz, niye verdiniz o beş kronu? Elbette Tanrı'yı hoşnut etmek için değil; büyük olasılıkla o sırada aklınızdan bile geçmedi bu; belki de bu para adama çok da gerekmiyordu, ama yine de verdiniz. Bence o sırada bir şey verip karşınızdakini mutlu etmenin o tatlı dürtüsüne yenik düştünüz... Bağışlarla böbürlenmek olağanüstü bir seviyesizlik bana kalırsa. Bir gün sokakta yürüyorsunuz, hava şöyle böyle, falancayı

görüyorsunuz, tüm bunlar belli bir ruh durumu oluşturuyor. Birdenbire bir yüz takılıyor gözünüze, bir çocuğun yüzü, bir dilencinin yüzü – bir dilenci yüzü, diyelim – içinizi titretiyor. Ruhunuzda tuhaf bir dalgalanmayla oracıkta kalakalıyorsunuz. Bu yüz, bam telinize basıyor, bir kenara çektiğiniz dilencinin eline bir on kronluk sıkıştırıyorsunuz. 'Birine söylersen, tek söz edersen seni öldürürüm!' diye fısıldıyor, bunu söylerken bir yandan neredeyse dişlerinizi gıcırdatıyor, bir yandan öfke gözyaşları döküyorsunuz. Gizli kalmak sizin için o derece önemli. Bu günbegün, arka arkaya başınızdan geçebilir, öyle ki sonunda kendiniz beş kuruşsuz bir pejmürdeye dönersiniz... Bunlar benim kişilik özelliklerim değil, elbette; ama birinin, başka birinin – doğrusu bu yapıda iki kişi tanıyorum... Evet, verirsininiz, çünkü vermek zorundasınızdır; hepsi bu! Öte yandan eli sıkıları ayrı tutuyorum. Eli sıkılar ve körü körüne pintiler, bir şey verdiklerinde bu gerçek bir ödündür, su götürür yeri yok. Bence bir øreyi gözden çıkarmayı başaran böyleleri, zevk için bir kron veren sizin bizim gibilerden çok daha saygıdeğer. Tolstoy'a söyleyin, o mide bulandırıcı şefkat gösterilerinin gözümde bir değeri yok – tüm varlığını vermedikçe; o zaman bile... Bu arada gücendirdiğim olduysa özür dilerim. Bir puro daha yakın, Bay Grøgaard. Şerefe, Doktor!"

Sessizlik.

"Sizce ömrünüzde kaç kişiyi yola getirirsiniz?" diye sordu, Doktor.

"Bravo!" diye haykırdı Öğretmen.

"Ben mi?" dedi Nagel. "Hiç, hiç kimseyi. Mesleğim insanları yola getirmek olsaydı açlıktan ölürdüm. Başkalarının neden benim gibi düşünmediğini anlayamıyorum. Çoğunlukla ben yanılıyorumdur sanırım. Ama her zaman değil; büsbütün yanılıyor olamam."

"Şimdiye dek bir görüşü ya da birini onayladığınızı duymadım," dedi Doktor, "anlaşabildiğiniz biri varsa bunu bilmek benim için eğlenceli olurdu."

"Kendimi biraz açıklamama izin verin, yalnızca birkaç söz yeter. Sanırım şöyle demek istiyorsunuz: 'Bakın, kimseye hayran

değil, küstahlığı yüzünden kimseyle anlaşamaz!' Bu doğru değil. Beynimin erimi çok geniş sayılmaz, ancak dünyaya ün salmış, sıradan, bildik kişilerden yüzlercesini gösterebilirim. Kulaklarım adlarıyla dolup taşıyor. Ama bu en büyük entelektüel kahramanlardan, yarı tanrılardan, değer yaratan devlerden ikisinin, dördünün, bilemediniz altısının sözünü etmeyi yeğlerim; geri kalanlara gelince, adları anılmayan, kısa yaşayan, gençliklerinde tanınmadan ölenleri saymak isterim. Doğrusu onlardan oldukça çoğunu katmayı düşünebilirim. Ama şundan kuşkum yok: Tolstoy aklıma bile gelmez."

"Dinleyin," dedi Doktor, konuyu kapatmak için sertçe – üstelik basbayağı omuz silkerek, "Yüksek bir akıl düzeyine sahip olmadan Tolstoy'un dünyadaki ününe erişilebilir mi sizce? Sizi dinlemek gerçekten çok eğlenceli, ama sözleriniz büsbütün zırva. Mide bulandıracak ölçüde saçmalamıyorsanız ne olayım!"

Öğretmen Holtan kükredi:

"Bravo Doktor! Ev sahibi tadımızı kaçırmasın, tadımızı..."

"İyi bir ev sahibi olmadığımı anımsatıyor Öğretmen bana," dedi Nagel, gülerek, "daha çok çaba göstereceğim. Bay Øien, neden bardağınız boş? Niçin içmiyorsunuz bakalım?"

Doğrusu Øien başından beri taş gibi sessiz oturmuş, konuşulanları dinliyordu; tek bir sözü bile kaçırmamıştı. Dinlerken meraklı gözlerini kısmış, kulaklarını gerçekten de dikmişti. Genç adam aşırı bir ilgi gösteriyordu. Söylenenlere göre tatilde – tıpkı başka öğrenciler gibi – bir roman üzerinde çalışıyordu.

Sara gelip akşam yemeğinin hazır olduğunu bildirdi. Sandalyesine yığılan Avukat birdenbire gözlerini açarak kızın gidişini izledi, sonra arkasından koşup koridorda yakalayarak hayranlıkla şöyle dedi:

"Sara, gerçekten çok güzelsin. Söylemek zorundayım."

Ardından geri dönüp eskisi gibi ciddi bir tavırla yerine oturdu. İyice kafayı bulmuştu. Dr. Stenersen sonunda sosyalizm konusunda ona saldırdığında Avukat kendisini savunacak durumda değildi.

Çok iyi bir sosyalistti cidden! Bir sülükten başkası değildi; güçle güçsüz arasında acınası bir aracıydı, başkalarının

dalaşmalarından geçiniyordu; davacılar haklarına, yasaların onlara verdiği haklara kavuşabilsin diye para isteyen, çatışmalardan geçinen bir hukukçuydu! Böyleleri bir de sosyalist geçinmiyor muydu!

"Prensip meselesi, prensip!" diye karşı çıktı, avukat.

Prensip! Doktor, Bay Hansen'in prensiplerini yerden yere vuruyordu. Yemek salonuna inerlerken Bay Hansen'in avukatlığından girdi, sosyalist sistemin bütününden çıktı. Sosyal demokrattı Doktor, sözde sosyalist değil. Sosyalist prensip de neyin nesiydi? Cam cehenneme! İyice coştu: Sosyalist düşüncenin özü alt sınıfların intikamıydı. Şu sosyalist harekete ne demeli! Bir liderin ardından koştururken dilleri ağızlarından sarkan kör ve sağır yabaniler. Burunların ucunun ötesinde bir düşünce üretebiliyorlar mı? Yok, böyleleri düşünemez. Düşünebilselerdi Liberal Parti'ye geçer, ömür boyu bir düş için salya akıtmak yerine bir işe yararlardı. Pöf! Sosyalist liderlere bir bakalım, nasıl kimseler onlar? Bir tavan arasında, ahşap sandalyelerine oturmuş, dünyanın gelişmesi için tezler yazan kılıksız cılızlar! Düzgün kimseler de olabilirler kuşkusuz, Karl Marx için bunun tersi düşünülebilir mi? Ama o da aynı, Marx denen şu adam, oturmuş yoksulluğu ortadan kaldırıyor – teoride. Beyni yoksulluğun her türünü, sefaletin her aşamasını çözmüş; insanlığın tüm sıkıntılarını kavrıyor kafası. Coşkuyla kalemini kaptığı gibi sayfalar boyu yazıyor, zenginden alıp yoksula vererek büyük kâğıtları hesaplarla dolduruyor, gelirleri paylaştırıyor, dünyanın bütün ekonomisini altüst ediyor, şaşkın yoksulların avucuna milyarlar döküyor – hepsi de bilimsel, hepsi de teorik! Son incelemede ne mi görülüyor; temelde dar görüşten kaynaklanan yanlış bir prensipten yola çıkıldığı: İnsanların eşitliği! Püf! Evet, kökten yanlış prensip! Liberal partinin reform yapma, gerçek demokrasiyi yayma çabasını destekleyip işe yaramak varken bu...

Giderek kendisini kaptıran Doktor birçok sav üretip basmakalıp söz etti. Yemekte daha da azıttı. Oldukça çok şampanya tüketildi, herkes canlandı: Nagel'in yanında şimdiye dek sessizliğini koruyan Minik bile birkaç sözle konuşmaya katıldı. Sopa

gibi kaskatı oturan Öğretmen üzerine yumurta döktüğü için kımıldayamadığını haykırıp duruyordu. Umutsuz durumdaydı. Sara temizlemek için gelince, fırsatı değerlendiren Avukat kızı yakaladı, kucağına oturtup onunla oynaşmaya başladı. Bütün masa karışmıştı.

Bu sırada Nagel odaya bir kasa şampanya sipariş etti. Ardından masadan kalktılar. Öğretmen'le Avukat kol kola şarkılar söyleyerek yürüyordu; Doktor yine büyük bir hevesle sosyalist prensiplere saydırmaya başladı. Ancak belki onuncu kez düşürdüğü kelebek gözlüğü bu kez paramparça oldu. İki mercek de kırılmıştı. Çerçeveyi cebine koyup gecenin geri kalanını yarı kör geçirdi. Bu rahatsızlık onu daha da çekilmez yaptı; Nagel'in yanına oturup alaycı bir sesle şöyle dedi:

"Doğru anladıysam dindar birisiniz, öyle mi?"

Ciddi ciddi bir yanıt bekliyordu. Kısa bir sessizlikten sonra ilk konuşmalarının ardından – tam söylemek gerekirse Karlsen'in cenazesinde – Nagel'in dindar biri olduğu izlenimine kapıldığını söyledi.

"Ben kişinin inançlı yaşam özgürlüğünü savunuyordum," diye karşılık verdi Nagel, "Hristiyanlık'ı değil, genel inançlı yaşamı. Siz tüm teologların asılması gerektiğini düşünüyordunuz. 'Niye?' diye sordum. 'İşlevleri kalmadı.' diye yanıtladınız. Ben buna katılmıyorum. Dindar yaşam bir gerçektir. Bir Türk 'Allah en büyüktür!' diye bağırıp bu düşünceyle ölür; Norveçliler bugün bile sunakta diz çöküp İsa'nın kanını içer. Herkes inanacağı bir inek çanına gerek duyar, bu inancıyla huzur içinde ölür. Önemli olan, anlayacağınız gibi, neye inandığınız değil, nasıl inandığınız..."

"Böyle konuşmalar beni çok şaşırtıyor," dedi Doktor, kızarak, "doğrusu siz kılık değiştirmiş bir sağcı mısınız, kendime sormadan edemiyorum. Teologlar, vaazlar yazıp duran yazarların teoloji kitapları için bilimsel eleştiriler birbirini izliyor, teoloji tezi aldığı darbelerle yıkılıyor, oysa siz İsa'nın kanı gibi bir gülünçlüğün bile günümüzde anlamsızlaştığını görmeye yanaşmıyorsunuz. Düşünce biçiminizi anlamıyorum."

Nagel bir süre düşünüp karşılık verdi:

"Düşünce biçimim kısaca şöyle: Yaşamı tüm şiirden, düşlerden, güzelim gizemlerden, yalanlardan arındırmanın temelde bize ne yararı olur, daha önce sorduysam özür dilerim, ama ne yararı olur bunun bize? Gerçek nedir, söyleyebilir misiniz? Yalnızca simgelerle ilerleyebiliyoruz, ilerledikçe de bu simgeleri değiştiriyoruz. Bu arada içkilerimizi unutmayalım."

Doktor kalkıp odada dolaştı. Kapının önünde, yerde buruşuk duran kilim onu rahatsız ettiğinden diz çöküp düzeltti.

"Hansen, gözlüğünü bana ödünç versene, oturmuş uyukluyorsun sonuçta." dedi, oldukça kızgın bir sesle.

Hansen gözlüğünden ayrılmak istemeyince Doktor oflaya puflaya dönüp yeniden Nagel'in yanına oturdu.

"Demek sizce yalnızca saçmalık, ıvır zıvırdan başkası değil." dedi. "Belki genel olarak haklısınız. Hansen'e bakın örneğin, hahaha, sana güldüğüm için kusura bakma Hansen, avukat ve sosyalist Hansen. İki saygıdeğer yurttaş anlaşamayıp birbirini dava edince içten içe sevinmezsin, öyle değil mi? Yok, elbette hayır, mahkeme dışında anlaştırıp tek kuruş almamayı yeğlersin! Ardından pazar günü yine İşçi Sendikası'na gidip iki esnafla bir kasap çırağına sosyalist devlet söylevi çekersin. Herkes üretebildiğinin karşılığını alacak, dersin, her şey kusursuz ayarlandı, kimseye haksızlık yapılmayacak. Ama kasap çırağı, bu arada Tanrı biliyor ya hepinizin yanınızda tam bir deha sayılır, kalkıp şöyle der: 'Üretim bakımından yeteneksiz, zavallı bir kasap çırağı olsam da bir tüccar kadar tüketebiliyorum.' Öte yandan sen bunun karşısında sararıp solmazsın bile, seni beceriksiz! Evet, horlamayı sürdür, elinden gelen en akıllıca iş horlamak!" İyice kafayı bulan Doktor'un gözleri dalmaya, dili dolaşmaya başladı. Biraz duraksamanın ardından asık suratla yeniden Nagel'e döndü: "Bu arada ben yalnızca teologlar kendini öldürsün demiyorum. Lanet olsun, hepimiz bunu yapmalıyız, dünyayı temizleyip çarkları dönmeye bırakmalıyız."

Nagel Minik'le kadeh tokuşturdu. Sözlerine karşılık bulamayan Doktor çileden çıkıp haykırdı: "Duymadınız mı beni? Hepimiz kendimizi öldürmeliyiz, dedim, doğal olarak siz de."

Kudurmuş gibi görünüyordu.

"Evet," diye karşılık verdi Nagel, "ben de böyle düşünüyorum. Ama cesaret gerek." Sessizlik. "Bunu yapacak cesaretim yok demek istiyorum. Ancak bir gün cesaretimi toplarsam diye silahım hazır bekliyor. Her şeye hazırlıklı olmak için yanımda taşıyorum."

Yelek cebinden üzerinde "zehir" yazan bir şişe çıkardı. Yarısı doluydu şişenin.

"En katıksızından siyanür!" dedi. "Ama hiçbir zaman cesaretim olmayacak; çok zor bir iş... Siz biliyorsunuzdur Doktor, bu yeterli mi? Yarısını bir hayvanın üzerinde denedim, işe yarıyor. Birkaç kasılma, yüzde gülünç anlatımlar, iki üç iç çekme, hepsi o kadar; üç hamlede şah-mat."

Şişeyi alıp inceleyen, birkaç kez sallayan Doktor şöyle dedi:

"Yeterli, yeter de artar bile... Bu şişeyi sizden almam gerekir doğrusu, ama cesaretiniz olmadığına göre..."

"Yok, korkuyorum."

Sessizlik. Nagel şişeyi yelek cebine yerleştirdi yeniden. Doktor giderek daha fazla çöküyordu; kadehinden bir yudum aldı, ölgün gözlerle çevresine bakındı, yere tükürdü. Birdenbire Öğretmen'e seslendi:

"Ne kadar kafayı buldun, Holtan? 'Düşünce çağrışımları' demeye dilin dönüyor mu hâlâ? Benimki dönmüyor artık. İyi geceler!"

Gözlerini açan Öğretmen gerinerek ayağa kalktı, pencereye gidip dışarıyı seyretmeye koyuldu. Konuşma yeniden canlanınca sıvışma olanağını kaçırmadı; duvar kıyısından çaktırmadan ilerleyip kapıyı açtı, kimse anlamadan dışarı çıktı. Öğretmen Holtan kutlamalardan hep böyle ayrılırdı zaten.

Minik de kalkıp gitmek istedi, ama biraz daha kalması istenince yeniden yerine oturdu. Avukat Hansen uyuyordu. Ayık kalmayı sürdüren üçlü, Øien, Minik ve Nagel edebiyattan konuşmaya başladılar. Gözleri yarı aralık duran Doktor tek söz etmeden dinliyordu. Çok geçmeden o da uykuya daldı.

Öğrenci çok okumuştu; Maupassant'ı beğeniyordu. Maupassant'ın rakipsiz bir sevgi şairi olduğu, kadın ruhunun derinliklerine

eriştiği yadsınamazdı. Ne cesur tanımlar, ne olağanüstü bir insan yüreği bilgisi! Nagel bu sözlere saçmalamaya varacak bir kızgınlıkla karşılık verdi, masaya yumruğunu indirip övünmeye, rastgele yazarlara saydırmaya başladı, ölüp gitmiş birkaç yazarı da esirgemese neredeyse topunun kökünü kazıyacaktı. Taşkınlığı sırasında gerçekten göğsü kabarıp iniyor, ağzı köpürüyordu.

Yazarlar mı? Hehehe, insan yüreğinin derinliklerine eriştikleri yadsınamaz elbette! Nedir yazarlar, çağdaş yaşamda böylesi bir güç elde etmeyi başaran bu kendini beğenmişler nedir? Toplum bedeninde bir döküntü, bir uyuzdur; özen gösterilmesi gereken şişkin, kaşınan sivilceler; dikkat etmez, saygı göstermezsen başını belaya sokarlar, sert davranmaya gelemezler! Evet, evet, yazarları abartmak gerekir, özellikle aptal olanları, insanlıkları en az gelişmişleri, göz boyayıcıları; yoksa yurt dışına sıvışırlar! Hehehe, yurt dışına elbette! Tanrım, ne gülünçlük! Gerçek bir yazar, yüreği şarkı dolu bir ozan ortaya çıkarsa, onun, Maupassant gibi yontulmamış, verimli bir profesyonelin çok ama çok gerisinde kalacağından hiç kuşkunuz olmasın. Adam sonuçta sevgiyle ilgili çok dirsek çürütmüş, kitap yazabildiğini kanıtlamış; yiğidi öldür hakkını yeme! Öte yandan, küçük parlak bir yıldız, alabildiğine gerçek bir ozan olan Alfred de Musset'nin yazılarında sevgi bir kızışma rutini değil, karakterlerinden yansıyan kırılgan ve güzel bir bahar şarkısı, birbiri ardında sözcükleri alev alev; oysa kaba ve ruhsuz bacak arası şiirselliğiyle saçmalayan Maupassant'ın yarısı kadar takipçisi yok bu yazarın...

Nagel bütün sınırları geçiyordu. Dünyaca ünlü yazarlara bir temiz döşenirken Victor Hugo bile elinden kurtulamadı. Böylesine tanınmış bir yazarın içi boş şiirsel zırvalarından bir örnek sunmasına izin verirlerse şunu dinlemeliydiler: "Çeliğin de en son karşı çıkışın gibi keskin olsun!" Ne düşünüyorlardı, güzel bir tınısı vardı değil mi? Bay Grøgaard'ın görüşü ne yöndeydi?

Nagel bunu söylerken delici bakışlarını Minik'e yöneltmişti. Gözlerini onun üzerinden ayırmadan bu budalaca dizeyi yineleyip durdu. Minik yanıt vermedi, mavi gözleri kaygıdan kocaman açılmıştı; şaşkınlığa kapılıp bardağından büyük bir yudum aldı.

"Ibsen'den söz ettiniz," diye sürdürdü Nagel, hâlâ kızgındı, üstelik Ibsen'in adı da geçmemişti. Ona kalırsa Norveç'in bir şairi vardı, o da Ibsen değildi. Hayır, değildi. Ibsen'e düşünür diyorlardı, ama yaygın inanışlarla gerçek düşünceyi ayırsalar iyi etmezler miydi? Ibsen'in ününden söz edip cesaretini yere göğe sığdıramıyorlardı; acımasız, özverili devrimci güdülerle yerel başkaldırının gözü pekliğini, pratik cesaretle teoriği birbirinden ayırsalar iyi etmezler miydi? Birincisi yaşamda ışıldarken ötekisi sahnede büyüler. Kendisini pohpohlamayan, pireyi deve yapmayan bir Norveçli yazar, Norveçli yazar değildir kuşkusuz; ayrıca omuz atacak bir de kapı direği bulunmalıydı, yoksa yeterince yürekli görülmezlerdi. Uzaktan çok eğlenceli görünüyordu tüm bunlar. Napolyonvari bir savaşın çatışma gümbürtüleri ve azim gösterileri vardı, oysa tehlikeler ve riskler bir Fransız düellosundaki kadardı. Hehehe... Hayır, başkaldırmak isteyen bir adam yalnızca meraklı kâtiplikle, Almanlar için bir edebî kavram olmakla yetinemez, yaşamın sıkıntıları arasında etkin, canlı bir kişi olmalıdır. Ibsen'in devrimci cesareti onu asla tehlikeye atmaz; Nuh'un gemisini torpidolamakla[11] ilgili bölüm, kanlı canlı işlerle karşılaştırıldığında acınası bir bürokratik teoriden öteye geçemez. Ondan söz etmişken belki daha da kötüsü vardır, insanlar için kitap yazmanın gerektirdiği kadınsı çabaya saygı göstermiyorsak elbette. Ayrıca tüm içi boşluğuna karşın Leo Tolstoy'un densiz felsefi saçmalıklarından daha değersiz sayılmaz. Hepsinin canı cehenneme!

Hepsi mi? Herkes mi?

Evet. Bizim bir şairimiz vardı, o da iyi zamanlarında Bjørnson. Her şeye karşın, her şeye karşın bir tek ona sahiptik...

Ama Nagel'in Tolstoy'da karşı çıktığı yerler Bjørnson için geçerli değil miydi? O da söylevci, erdem vaizi, sıkıcı moruk, profesyonel kâtip falan değil miydi?

"Hayır!" diye haykırdı Nagel. Elini kollunu sallayıp öfkeyle konuşarak Bjørnson'u savundu. Bjørnson'la Tolstoy karşılaştırılamazdı; bu herkesin yalın köylü yaklaşımına ters düştüğü gibi

11 Ibsen'in İmparator ve Galiçyalı (Kejser og Galilæer - 1896) adlı oyunundan bir replik.

kişinin temel insanlığına da uymazdı. Öncelikle Bjørnson, tıpkı Tolstoy gibi bir dehaydı. Nagel oldukça sıradan, ortalama büyüklükteki dehaları pek sevmediğini söylemek zorundaydı, Tanrı biliyordu sevmezdi onları; Tolstoy işte bu düzeye ulaşabilmişti, oysa Bjørnson hepsinin üzerindeydi. Elbette bu, Tolstoy'un Bjørnson'dan çok daha iyi kitaplar yazmasını engellemedi; buna bir kanıt denemez. Danimarkalı kaptanlar, Norveçli ressamlar ve İngiliz ev hanımları da iyi kitaplar yazabilir. Ayrıca Bjørnson bir insandı; yalnızca bir kavram değil, gelişmiş bir karakterdi. "Gezegenimizin görkemli bir varlığıdır, hiçbir kapıdan sığmaz. Tolstoy'un bozkırda, Ibsen'in kafede yaptığı gibi bir sfenks ululuğuyla insanların karşısına çıkıp gizemli davranmaz. Bjørnson'un aklı fırtınalı bir orman gibidir, bir savaşçıdır o, Grand Cafe müşterilerinin gözünde kendisine muhteşem zararlar vererek sürekli ilerler. Her şeyi büyüktür; birkaç kumandandan biri, usta bir ruhtur. Kürsüye çıkıp yalnızca elini kaldırarak yuhalamaları başladığı gibi bitirebilir. Beyni sonsuz verimle kaynar; büyük zaferler kazanıp korkunç yanlışlar yapmıştır; ama ikisinde de kişiliğini, ruhunu konuşturmuştur. Bjørnson ilahî kıvılcımla kutsanmış, esinlenmiş biricik şairimizdir. Onun sözleri yaz gününde mısır tanesi gibi hışırdayarak başlar ve yalnızca bu sesle biter; ruhu bu başlangıçla yaşayıp gider – bir deha gibi. Bjørnson'un şiirleriyle karşılaştırıldığında Ibsen'inkiler mekanik bir rutinden başkası değildir. Ibsen genellikle bir uyağın ötekine güm diye çarpmasından oluşur; oyunlarının çoğu dramatize edilmiş talaştır. Ne düşünüyor bu insanlar? ... Neyse, bu kadar yeter; hadi hepsinin şerefine içelim..."

Saat ikiydi. Minik esniyordu. Ağır bir iş gününün ardından uykusu gelmiş, Nagel'in bitmek bilmez gevezeliklerinden bıkmıştı; gitmek için bir kez daha kalktı. Vedalaşıp kapıya gelince, daha sonra büyük önem taşıyacak olan küçük bir olay onu durdurdu: Birdenbire heyecanla kollarını sallayarak uyanan Doktor, gözleri de iyi görmediğinden pek çok kadehi devirdi. Onun yanında oturan Nagel şampanyaya bulanmıştı. Kahkaha atıp sıçradı, göğsünü silkeleyerek umursamaz bir nara attı.

Hemen hizmetçi işlevini üstlenen Minik, kurulamak için mendiller ve havlularla Nagel'e koştu. İçkinin çoğu yeleğe dökülmüştü, çıkarıverirse hemen üstesinden gelinirdi! Ama Nagel çıkarmaya yanaşmadı. Gürültüye uyanan Avukat olan biteni anlamadan sarhoş haykırışlarına katıldı. Minik yeleği bir kez daha istediyse de Nagel başını iki yana salladı. Ardından birdenbire Minik'e baktı, aklına gelen bir düşünceyle kalkıp yeleğini çıkararak büyük bir heyecanla ona uzattı.

"Alın!" dedi. "Kurulayın, sizde kalsın; evet, sizde kalacak, yeleğiniz yok sonuçta. Şişşt, sözünü bile etmeyin! Güle güle kullanın, sevgili arkadaşım." Minik karşı çıkmayı sürdürürken Nagel yeleği onun kolunun altına sıkıştırıp kapıyı açtı, dostça bir dürtmeyle onu uğurladı.

Minik gitmişti.

Bu öyle çabuk oldu ki yalnızca kapıya yakın oturan Øien gördü.

Gözü dönmüş neşesiyle Avukat kadehlerin kalanını da kırmayı önerdi. Nagel karşı çıkmayınca dört yetişkin adam kadehleri art arda duvara çarparak eğlenmeye başladı. Ardından denizci gibi şarkı söyleyip dans ederek şişeleri kafaya diktiler. Şamata bittiğinde saat dördü vurmuştu. O sırada Doktor körkütük sarhoştu. Koridorda Nagel'e dönen Øien şöyle dedi:

"Tolstoy'la ilgili sözleriniz Bjørnson için de söylenebilir. Düşünceleriniz tutarlı değil..."

"Hahaha!" diye kahkahayı bastı Doktor, çılgınlar gibi. "Tutarlılık bekliyor ... sabahın bu saatinde! ... 'Ansiklopedici' diyebilir misiniz dostum? 'Düşünce çağrışımları?' Hadi, sizi eve götüreyim... Hahaha, sabahın bu saatinde!"

Yağmur dinmişti. Güneş doğmamıştı henüz; ama ortalık sakindi, hava yumuşak geçecek gibi görünüyordu.

Minik, ertesi gün erkenden otele geldi. Sessizce Nagel'in odasına girip saatini, birkaç parça kâğıdı, kurşun kalemini ve zehir şişesini masaya koyduktan sonra çıkmaya yeltendi. Ama o sırada Nagel uyanınca gelme gerekçesini açıklamak zorunda kaldı.

"Yeleğinizin cebinde eşyalarınızı buldum." dedi

"Yeleğimin cebinde mi? Evet, doğru ya, haklısınız! Saat kaç?"

"Sekiz. Ama saatiniz durdu, ben de kurmak istemedim."

"Siyanürü içmediniz, öyle değil mi?"

Minik gülümseyip başını iki yana salladı.

"Hayır." diye yanıtladı.

"Tadına bile bakmadınız mı? Şişe yarıya kadar dolu olmalı. Bakayım."

Minik ona şişenin hâlâ yarıya kadar dolu olduğunu gösterdi.

"Güzel! Demek sekiz? Kalkma zamanı... Aklımdayken, Grøgaard, benim için bir keman ödünç alabilir misiniz? Bakayım öğrenebilecek miyim... Saçmalık! Doğrusunu söylemek gerekirse bir arkadaşıma vermek için keman satın almak istiyorum; kendime değil. Ne yapıp edip bir keman bulmalısınız bana."

Minik elinden geleni yapacağını belirtti.

"Çok sağ olun. Umarım yine uğramak istersiniz. Yolu biliyorsunuz. İyi sabahlar!"

Bir saat sonra Nagel papaz evinin korusuna gelmişti bile. Toprak önceki gecenin yağmuruyla ıslaktı hâlâ; güneş de henüz ısıtmıyordu. Bir taşa oturup gözlerini yola dikti. Islak patikada tanıdık ayak izleri görmüştü; bunların kasabaya giden Dagny'nin izleri olduğundan neredeyse kuşkusu yoktu. Boş yere uzun süre bekledikten sonra gidip onu karşılamaya karar vererek taştan kalktı.

Yanılmıyordu, ormanın kıyısında onunla karşılaştı. Bir kitap taşıyordu kız, Skram'ın *Gertrude Colbjørnsen*'i.

İlkin kitapla ilgili konuştular, ardından Dagny şöyle dedi:

"Düşünebiliyor musunuz... Köpeğimiz öldü."

"Öldü mü?"

"Birkaç gün önce. Taş gibi kaskatı bulduk. Nasıl olur anlayamıyorum."

"Doğrusu hep çok kötü bir köpek olduğunu düşünmüşümdür; özür dilerim ama... Küt burunlu, küstah insan suratlı bir köpekti. Yüzünüze bakınca dünyanın bütün üzüntülerini çekiyormuş gibi ağzının kenarları sarkardı. Öldüğüne düpedüz seviniyorum."

"Ah, utanmalısınız..."

Nagel çekinerek de olsa sözünü kesti; bir nedenden ötürü köpek konusunu çabucak kapatmak istediğinden şakaya vurdu. Tanıdığı bir adamdan söz etmeye başladı, onun gibi gülünç biri görmemişti kesinlikle. "Adam hafiften ke-kekeliyor, bunu da gizlemiyordu; tersine, kusurunu iyice sergilemek için kekekelemeyi daha da abartıyordu. Kadınlarla ilgili düşünceleri çok ilginçti. Bu arada Meksika'da başından geçen bir öyküyü anlatmıştı, ama onun anlatışı bir başka eğlenceliydi: Termometrelerin patladığı, gün boyu kimselerin evden çıkmadığı aşırı soğuk bir kışmış. Bir gün bizimkinin komşu kasabaya gitmesi gerekmiş; şurada burada birkaç kulübenin göze çarptığı çıplak arazide yürürken keskin, karlı, ısırıcı bir rüzgâr, korkunç ölçüde yüzünü yakıyormuş. Aşırı soğuğa karşı ilerlemeye çalışırken kulübelerden birinden yarı çıplak bir kadın fırlamış ve çığlıklar atarak onu kovalamaya başlamış: 'Burnunuz yara olmuş! Dikkat edin, burnunuz yara olmuş!' Kolları sıvalı kadının elinde bir de kürek varmış. Yüzünde bir soğuk yanığıyla yürüyen yabancıyı görünce işini gücünü bırakıp onu uyarmaya koşmuş. Hehehe, inanabiliyor musunuz? Isırıcı soğukta, sıvalı kollarıyla, durmuş, giderek rengi atan sağ yanağı kocaman bir yaraya dönüşmeye başlamış! Hehehe, inanılmaz! ... Bu olaya ve kadınların özverileriyle ilgili başka birçok anısına karşın Kekeme, görüşlerinde diretirdi. 'Kadınlar tuhaf, doyumsuz varlıklar.' dedi, neden onları tuhaf, doyumsuz bulduğunu açıklamadan. 'Öyle isteklerle çıkageliyorlar ki inanamazsınız.' deyip anlatmaya başladı: 'Genç bir hanıma âşık olan bir arkadaşım var; bu arada kızın adı

Klara. Arkadaşım bu hanımefendinin sevgisini kazanmak için çok uğraştı, ama boşuna; yakışıklı ve iyi bilinen bir genç adam olsa da Klara onu istemiyordu. Öte yandan Klara'nın bir kız kardeşi vardı; düpedüz çirkin, alışılmadık ölçüde çarpık ve kambur bir kızdı bu. Bir gün, Tanrı bilir niye, arkadaşım bu kıza evlilik teklif etti; belki gizli amaçları vardı, belki gerçekten çirkinliğine karşın ona âşık olmuştu. Klara ne yapsa beğenirsiniz? Burada kadın pençelerini gösteriyor işte: Çığlığı basıp kıyametleri kopardı: 'Beni istiyordu! Beni istiyordu!' diye haykırıp durdu. 'Ama beni elde edemeyecek, istemem, dünyada olmaz!' dedi. 'Peki arkadaşım sırılsıklam âşık olduğu kız kardeşle evlenebildi mi desiniz? Hayır, sorun da burada... Klara kız kardeşinin de onunla ilgilenmesine izin vermedi. Hehehe. İşte böyle. Gerçekte onu istediği için, kimsenin beğenmeyeceği kambur kız kardeşini de alamazdı. Arkadaşım iki hanımefendiyle de evlenemedi.' .... Kekeme'nin anlattığı birçok öyküden biri bu. Sırf kekelediği için çok eğlenceli bir öykücüydü. Bununla birlikte epeyce gizemli biriydi... Sizi sıkıyor muyum?"

"Yok." diye yanıtladı Dagny.

"Evet, çok gizemliydi. Pintinin biriydi ve tam bir hırsızdı; daha sonra işe yarar diye tramvay camlarının deri şeritlerini alıp eve getirirdi. Engel tanımıyordu. Bir hırsızlığı sırasında yakayı ele verdiğini de anlatmıştı. Öte yandan neşesi yerindeyken parayı umursamazdı. Bir gün büyük bir konvoy oluşturmayı kafaya takmış. Bir tek arkadaşı bile olmadığı için yalnız başına kiraladığı yirmi dört at arabasını birer birer yola çıkarmış. Yirmi üçü boşmuş, yirmi dördüncüye kendisi oturmuş; gelip geçenleri izlerken geçit töreniyle bir Tanrı gibi gurur duyuyormuş..."

Konudan konuya atlasa da bir yere varamıyordu; Dagny'nin onu dinlediği yoktu. Bir süre düşüncelere dalıp sustu Nagel. Ne diye sürekli böyle aptalca konuşup kendisini rezil ediyordu! Soğuk yanıkları ve yirmi dört at arabası gibi saçmalıklarla bir genç hanıma, yüreğinin kraliçesine ne diye saldırıyordu? Birdenbire aklına daha önce de kendisini kaybettiği geldi; Eskimolar ve mektup çantalarıyla ilgili bayat bir şaka yapmıştı. Bunu anımsayınca

yanakları kızardı, irkilip neredeyse durdu. Niçin aklını başına toplamıyordu? Kendinden utanmalıydı! Aptalca konuşmaya başlayınca çok gülünç görünüyordu; kendisini küçük düşürdüğü gibi günlerce, haftalarca geri atıyordu. Dagny kim bilir ne düşünüyordu onunla ilgili!

"Panayır ne zaman kurulacak?" diye sordu.

Gülümseyerek karşılık verdi kız:

"Niçin sürekli konuşarak bir şeyleri geçiştirmeye uğraşıyorsunuz? Neden böyle gerginsiniz?"

Öyle beklenmedik bir soruydu ki bu Nagel bir süre şaşkın gözlerle ona baktı. Yüreğinde bir çarpıntıyla, yumuşak bir sesle yanıtladı:

"Bayan Kielland, son görüşmemizde, sizi bir kez daha görmeme izin verirseniz, her şeyden konuşacağıma, ama yasak konuyu açmayacağıma söz vermiştim. Sözümü tutmaya çalışıyorum. Şimdiye dek tuttum da."

"Evet," dedi, "verilen söz tutulmalı, sözün gerektirdikleri yapılmalı." Bunu Nagel'e söylemekten çok kendisine söylüyormuş gibi görünüyordu.

"Siz gelmeden önce bile elimden geleni yapacağıma karar vermiştim; sizinle karşılaşacağımı biliyordum."

"Nasıl bilebilirsiniz bunu?"

"Yolda ayak izlerinizi gördüm."

Dagny ona baktıysa da konuşmadı.

Bir süre sonra şöyle dedi: "Elinizi sarmışsınız. Yaralandınız mı?"

"Evet," diye yanıtladı, "köpeğiniz beni ısırdı."

Durup bakıştılar. Nagel yumruklarını sıkıp sözlerini derin bir üzüntüyle sürdürdü.

"Her gece ormandaydım, yatmadan önce gelip pencerelerinize bakıyordum. Bağışlayın, bu bir suç değil sonuçta! Yapmamı yasakladınız, ama yaptım işte, elden ne gelir. Köpek beni ısırdı, ölümüne saldırıyordu, ben de onu öldürdüm – onu zehirledim, çünkü iyi geceler demek için pencerenizin önüne geldiğimde hep havlıyordu."

"Demek köpeği siz öldürdünüz!"

"Evet." diye karşılık verdi.

Sessizlik.

Bakışarak kımıldamadan durmayı sürdürüyorlardı; Nagel'in göğsü usulca inip kalkıyordu.

"Sizi görebilmek için çok daha kötüsünü de yapabilirdim," dedi, "kendimi size nasıl kaptırdığımı, günler geceler boyu çektiğim sıkıntıyı bilmiyorsunuz, en ufak bir fikriniz yok. Birileriyle konuşuyor, gülüşüyorum; içkili eğlenceler bile düzenliyorum – dün gece sabah dörde dek konuklarım vardı; sonunda tüm kadehleri kırdık – ama içki içip şarkı söylerken bile her zaman aklımdasınız, delirecek gibi oluyorum. Gözüm bir şey görmez oluyor; sonum ne olacak, bilmiyorum. Neyse, birkaç dakika için acıyın bana, söylemem gerekenler var. Korkmayın, sizi korkutacak, kandırmaya çalışacak değilim, çok canım yandığından konuşmak istiyorum yalnızca..."

"Uslu durmayacaksınız demek?" dedi Dagny, birdenbire. "Söz vermiştiniz."

"Evet, vermişimdir; bilmiyorum, uslu durmaya söz vermiş olabilirim. Ama bu konuda çok becerikli değilimdir. Neyse, makul davranacağım; bana güvenebilirsiniz. Nasıl yapılacağını öğretin. Biliyor musunuz, bir gün papaz evine dalıp kapıları açmanın, oradakilere aldırmadan dosdoğru yanınıza girmenin kıyısına geldim! Kendimi tutmak için de elimden geleni yaptığıma inanmalısınız; sizi karalamaya bile kalkıştım; başkalarının gözünde küçük düşürerek üzerimdeki gücünüzü yok etmeye çalıştım. İntikam almak için yapmadım, hayır; çöküşün kıyısındayım gerçekten. Silkinebilmek için yaptım, kendime saygımı yitirmemeyi, dişlerimi sıkabilmeyi öğrenmek için... İşte bu yüzden. Ama işe yaradığından kuşkuluyum. Gitmeyi de denedim, doğru söylüyorum; eşyalarımı toplamaya başladım, ama bitiremedim; gidemedim de. Nasıl ayrılabilirdim? Siz gitseniz arkanızdan gelirdim. Sizi yitirsem bile bir gün bulacağımı umarak aramayı sürdürürdüm. Bunun da boş yere olduğunu anlarsam umutlarımı giderek tüketir, sonunda bir zamanlar size yakın olmuş biriyle,

elinizi sıkmış ya da gülümsediğinizi görmüş bir hanım arkadaşınızla karşılaşma fırsatına büyük bir minnet duyardım. Bunu yapardım işte. Buradan ayrılabilir miyim? Ayrıca mevsim yaz; tüm bu orman benim kilisem; kuşlar da tanıyor beni, her sabah geldiğimde bana bakıyor, beni görmek için boyunlarını eğiyor, ardından birdenbire şarkı söylemeye başlıyor. Buraya geldiğim akşam sizin onurunuza tüm kasabayı süsleyen bayrakları hiç unutmayacağım; beni çok derinden etkilemişti. Doğrusu gizemli bir sempatiye kapılmış, daha karaya çıkacağıma karar vermeden önce, yarı sersemlemiş bir şekilde gemiden inmiştim. Ne akşamdı ama! ... Geldiğimden beri de çok güzel akşamlar geçirdim; her gün sizinle aynı yollardan geçiyorum, arada sırada, tıpkı bugünkü gibi, şansım yaver gidiyor da yolda izlerinizi görüyorum; o zaman geçişinizi beklemeye koyuluyorum – ağaçların arasına dalıp bir kayanın arkasına yatarak sizi bekliyorum. Son konuşmamızdan bu yana sizi iki kez gördüm, bir keresinde geleceksiniz diye altı saat bekledim. Altı saat boyunca kayanın arkasında yattım; gelip beni görürsünüz diye korkumdan kımıldamadım bile. Tanrı bilir onca saat nerelerdeydiniz o gün..."

"Andresenler'deydim." dedi, birdenbire.

"Olabilir, sonunda gelişinizi gördüm. Yalnız değildiniz; kayanın ardından sizi açıkça görebiliyordum, fısıldayarak selamladım da. Tanrı bilir o sırada aklınızdan neler geçti, çünkü başınızı çevirip kayadan yana..."

"Dinleyin... Neden ölüm fermanızı okuyacakmışım gibi irkiliyorsunuz..."

"Okumayacak mısınız, bunu çok iyi görebiliyorum, bakışlarınız buz gibi oldu."

"Buna gerçekten bir son vermelisiniz, Bay Nagel! İyice düşünürseniz burada bulunmayan birine oldukça kötü davrandığınızı görebilirsiniz. Kendinizi onun yerine koyarsanız... Bana da fazlasıyla sıkıntı vermiyor musunuz? Ne yapmamı bekliyorsunuz? Son kez söylüyorum: Nişanımı bozmam, *onu seviyorum.* İşte, bu yeterince açık olmalı. Biraz dikkat edin, anlayış göstermezseniz sizinle yürüyemem. Tüm içtenliğimle söylüyorum bunları."

Canı sıkkındı, dudakları titriyor, gözyaşlarını bastırmak için çabalıyordu. Nagel sessizliğini koruyunca Dagny ekledi: "İkimiz için de sıkıntı yaratmamak koşuluyla dilerseniz benimle eve, evin önüne dek yürüyebilirsiniz. Bir öykü de anlatırsanız çok sevinirim; konuşmanızı dinlemeyi seviyorum."

"Peki," dedi çabucak; kendini bırakmaya hazır bir gevezenin sevinçten havalara uçan, yüksek sesiyle, "peki, sizinle yürümek yeter! Söz veriyorum... Ah, bana kızarak nasıl da güç veriyor, ne büyük bir destek oluyorsunuz..."

Uzunca bir süre önemsiz konulardan konuştular. Aşırı küçük adımlarla yürüdüklerinden pek ilerleme sağlayamıyorlardı.

"Şu kokular yok mu!" dedi Nagel. "Yağmur sonrası otlardan, çiçeklerden nasıl da yükseliyor! Ağaçlarla ilgilenir misiniz acaba? Tuhaftır, ben ormandaki her bir ağaçla aramda gizemli bir akrabalık varmış duygusuna kapılırım. Sanki bir zamanlar ormana aitmişim gibi olurum, çevreme bakınırken anılar tüm varlığımı kuşatır. Durun biraz! Dinleyin! Kuşlara kulak verin, şarkılarıyla nasıl karşılıyorlar güneşi! Çıldırmışlar – gittikleri yere baktıkları yok, neredeyse yüzlerimize çarpacaklar."

Yürümeyi sürdürdüler.

"Anlattığınız teknenin, yarım ay biçiminde mavi atlas yelkenin güzel görüntüsünü düşünürken yakalıyorum kendimi hâlâ." dedi Dagny. "Çok güzeldi. Gökyüzü yükselince, çok uzaklaşmış gibi olunca, kendimi yukarıda dalgalara bırakmış, gümüş bir oltayla balık avlarken görüyorum."

Kızın, onun yaz dönümü akşamındaki öyküsünü unutmamasına sevindi, buğulu bakışlarla içten bir karşılık verdi:

"Haklısınız, öyle bir tekne benden çok size yaraşır."

Ormanın ortasına geldiklerinde kendisini dizginlemeyi bırakan kız soruverdi:

"Ne kadar kalacaksınız burada?"

Ânında pişman oldu, geri almak istedi; ama Nagel'in gülümsemesi, doğrudan yanıt vermekten kaçınması onu çabucak rahatlattı. Güç durum karşısında anlayış gösterdiği için ona minnet duydu.

"Sizin yanınızda kalacağım elbette," dedi... "Param bitene kadar kalacağım," diye ekledi, "ama pek sürmez bu."

Dagny gülümseyerek ona bakıp sordu:

"Pek sürmez mi? Zengin olduğunuzu duymuştum oysa."

Nagel'in yüzününde yine o gizemli anlatım belirdi:

"Zengin mi? Kasabada bir yatırımcı olduğumla ilgili bir öyküdür dolanıyor, başka pek çok şeyin yanı sıra bir de çok değerli arazim varmış. Bu doğru değil, inanmayın, yalnızca bir kandırmaca. Arazim yok, olanı da oldukça küçük, ayrıca tümüyle benim değil, kardeşimle ikimizin; ayrıca büsbütün borca, her türden ipoteğe batmış durumda. Gerçek bu."

Dagny kuşkuyla güldü.

"Kendinizden söz ederken elbette hiç yalan söylemezsiniz."

"Bana inanmıyor musunuz? Kuşkunuz mu var? İzin verin, aşağılayıcı bulsam da, izin verin, işin iç yüzünü anlatayım. Kasabaya ayak bastığım gün elli kilometre yürüdüm – komşu kasabaya dek tüm yolu yaya gittim, ardından büyük miktarda bir para ve Finland'da bir çiftlik arazisiyle ilgili üç telgraf gönderdim kendime. Sonra, telgrafları oteldeki herkes okuyabilsin diye günler boyu odamdaki masada açık bıraktım. İnanıyor musunuz şimdi? Zenginliğim bir dolandırıcılık değil miymiş?"

"Kendinizle ilgili başka bir yalan söylemiyorsanız."

"Başka bir yalan mı? Yanılıyorsunuz, Bayan Kielland. Göklerdeki Tanrı biliyor, yalan söylemiyorum. İşte böyle."

Sessizlik.

"Ama niye yaptınız bunu, kendinize o telgrafları neden gönderdiniz?"

"Tüm ayrıntıları anlatırsam epeyce uzun bir öykü olur... Doğrusu, sırf kasabada gösteriş yapmak, ilgi çekmek için. Hehehe, açıkçası nedeni bu."

"Şimdi yalan söylüyorsunuz."

"Yemin ediyorum doğru."

Sessizlik.

"Tuhaf birisiniz. Ne amaçlıyorsunuz, ancak Tanrı bilir. Karşıma geçip en ateşli itirafları yaparken büzülmüyorsunuz bile; ama

ben mantıklı olasınız diye birkaç söz edince hemen değişiyor, kendinizi çok kötü bir şarlatan, bir yalancı, bir dolandırıcı gibi gösteriyorsunuz. Boş yere zahmet etmeyin; ikisi de üzerimde pek etki bırakmıyor. Ben yalın biriyim; tüm bu dâhilik beni aşıyor."

Birdenbire gücenmişti.

"Bir dâhilik sergilemeye çalışmıyordum. Ayrıca her şeyi yitirdim, niye çaba göstereyim?"

"Peki elinize fırsat geçer geçmez ne diye kendinizle ilgili tüm bu korkunçlukları anlatıyorsunuz bana?" diye haykırdı kız.

Nagel kendisini tutarak yavaşça yanıtladı:

"Sizi etkilemek için, Bayan Kielland."

Yeniden durup göz göze geldiler. Nagel sözlerini sürdürdü:

"Daha önce yöntemimle ilgili birkaç söz etme onuruna erişmiştim. Bana zarar veren, gizli tutabileceğim sırları niye açığa vurduğumu soruyorsunuz. Yanıtım şu: Politik davranıyorum, hesaplar yapıyorum. Anlayacağınız üzere, tüm karşı çıkmalarınız bir yana, açık sözlülüğümün sizin üzerinizde etki bırakacağına güveniyorum. Ayrıca kendimi ele verirken alabildiğine umursamaz davranmama saygı da duyabileceğinizi düşünüyorum. Yanlış yapıyor olabilirim, bu bir olasılık; o durumda elden ne gelir? Öte yandan, yanlış bile yapsam, sizi çoktan yitirmiş durumdayım, başka yitirecek hiçbir şeyim yok. Bu duruma gelen biri, umutsuzluğa kapılıp risk alır. Bana yönelik suçlamalar oluşturmanıza yardım ediyor, beni uzaklaştırma, daha da uzak tutma kararlığınıza katkıda bulunmak için elimden geleni yapıyorum. Peki niye? Çünkü kendimi övmek, böylesi bir bayağılıktan çıkar sağlamak yapıma uymaz, bunu dile getiremem bile. Bu durumda, başkalarının bayağı içtenlikle elde ettiklerine kurnazlıkla, aldatmacayla ulaştığımı söyleyebilirsiniz. Evet... Ama ben kendimi savunacak değilim. Dolandırıcılık deyin, neden olmasın? Sorun değil, çok yerinde bir suçlama, ben de bunun en kurnazca hile olduğunu söyleyebilirim. Tamam, dolandırıcılık, kendimi savunmuyorum; haklısınız, doğamda var dolandırıcılık. Ama ne var biliyor musunuz, aşağı yukarı herkes biraz dolandırıcılık yapar, temelde hepsi dolandırıcılık olduğuna göre benimkiler o kadar kötü görünmeyebilir... Özüme

dönüyor gibiyim, bir süre için dikbaşlılık yapmakta sakınca görmüyorum. Ama yapmayacağım; Tanrım, nasıl yoruldum tüm bunlardan! Bırak gitsin, bırak gitsin diyorum; nokta... Söylesenize, Stenersenler'in bir sorunu olduğu kimin aklına gelir? Bir sorunları var demiyorum, yalnızca bu saygıdeğer ailenin bir sorunu olsaydı birinin dikkatini çeker miydi? Yalnızca iki kişiler, karıyla koca, çocuk yok, ciddi bir kaygı yok; ama üçüncü bir kişi olabilir. Tanrı bilir yalnızca, belki her şey bir yana, karıyla kocadan başka biri daha vardır, genç biri, ailenin fazlasıyla yakın bir dostu, Vekil Reinert. Bundan ne anlaşılmalı? İki tarafta da yanlış vardır belki. Belki Doktor durumu biliyordur da çaresizdir. Neyse, dün çok içti, her şeye, tüm dünyaya çattı; insan ırkının siyanür içip canına kıyması, çarkları dönmeye bırakması gerektiğini söyledi. Zavallı adam! ... Ama diz boyu dolandırıcılığa batan bir tek o yok; kendimi, beline varana dek batan Nagel'i saymıyorum bile. Minik'e ne buyurursunuz, örneğin. Çok iyi biri, adil bir zavallı! Bütün iyilikler ondan yana, ama gözüm üzerinde. Gözüm üzerinde, diyorum! Şaşırmış görünüyorsunuz. Ürküttüm mü sizi? Amacım bu değildi. Neyse, kimsenin Minik'i kötü gösteremeyeceğini, onun gerçekten iyi biri olduğunu söyleyerek içinizi rahatlatmama izin verin. Peki niye gözüm üzerinde? Neden gecenin ikisinde masum bir yürüyüşten eve dönüşünü izliyorum gizlice – gecenin ikisinde? Sırtında çuvalıyla sokaktakileri selamlarken neden onu gözetliyorum? Ne olacak, canım, yok yere. İlgimi çekiyor yalnızca, onu seviyorum; tüm bu dolandırıcıların arasında onu dürüst ve saf biri olarak gösterebilmek beni mutlu ediyor. Ondan söz etmemin nedeni bu, anlayacağınızdan kuşkum yok. Hehehe... Kendime dönecek olursam... Yok, hayır, kendime dönmek istemiyorum, bunun dışında başka her şeyi konuşmaya varım!"

Son haykırışın dürüstlüğü, kederi karşısında Dagny ona acıdı. O sırada karşısında paramparça bir ruh durduğunu anladı. Ama Nagel bu izlenimi hemen yok etmek için durduk yere buz gibi bir kahkaha atıp her şeyin yalnızca dolandırıcılık olduğunu yineleyince kızın arkadaşça duyguları çabucak silinip gitti. Ters bir sesle konuştu:

"Bayan Stenersen'le ilgili gereksiz ölçüde çiğ birtakım göndermelerde bulundunuz. Zavallı sakat Minik'le dalga geçip belden aşağı vurdunuz. Bu çok acımasız, çok kaba!"

Yeniden yürümeye başladı, Nagel de ona ayak uydurdu. Karşılık vermek yerine başını eğdi. Omuzları seğirdi birkaç kez; yanaklarından aşağı süzülen büyük gözyaşı damlalarıyla kızı şaşırttı. Onları gizlemek için başını çevirip bir kuşa ıslık çaldı.

Konuşmadan birkaç dakika yürüdüler. Etkilenen Dagny sert sözlerinden çok pişmandı. Belki Nagel haklıydı da, nereden bilebilirdi? Tanrı bilir, belki de karşısındaki kişi birkaç haftada onun yıllar içinde gördüğünden daha fazlasını görmüştü.

Sessizliklerini sürdürdüler. Kendisini toparlayan Nagel mendiliyle oynuyordu umursamazca. Birkaç dakika içinde papaz evi görünecekti.

Dagny şöyle dedi:

"Eliniz çok mu kötü? Bakmam gerek!"

Bunu söyleme nedeni onu sevindirmek ya da bu kez olsun yelkenleri suya indirmek olabilirdi; ama konuşurken içten, neredeyse duygusaldı sesi, durmuştu şimdi.

Bunun üzerine Nagel tutkularına yenik düştü. Hiç konuşmadan elinin üzerine eğilerek ona böylesi yaklaşan kızın saçlarının, boynunun kokusunu alınca, sevgisi coşkunluk, çılgınlık düzeyine ulaştı. Önce bir koluyla, ardından, kız direnince, iki koluyla birden, onu kendisine çekip büyük bir şefkatle, uzun uzun göğsüne bastırdı; neredeyse ayaklarını yerden kesmişti. Sırtının gevşediğini, teslim olduğunu hissetti. Dagny güzelim ağırlığını onun kucaklamasına bırakmıştı, yarı aralık gözlerini onunkilere dikmişti. Nagel ona büyüleyici olduğunu, ölene dek bir tek onu seveceğini söyledi. Bir adam onun uğruna ölmüştü zaten, en küçük bir sözde kendisi de bunu yapardı. Ah, nasıl seviyordu onu! Onu şefkatle göğsüne bastırmayı sürdürürken art arda yineledi: "Seni seviyorum, seni seviyorum!"

Dagny artık hiç direnmiyordu. Nagel, başını sol koluna dayadığı kızı tutkuyla öperken, yalnızca sevgi dolu sözler için kısa

aralar veriyordu. Kızın ona sarıldığını, öpüşürken gözlerini daha da kapadığını hissetti.

"Yarın üçte buluşalım; ağacı hatırlıyor musun, kavak ağacını? Buluşalım, seni seviyorum Dagny! Gelecek misin? Ne zaman istersen gel, yedide gel."

Kız buna karşılık vermedi.

"Bırak beni artık!" dedi yalnızca.

Usulca onun kollarından kurtuldu.

Yüzünde giderek büyüyen bir şaşkınlıkla bir süre çevreye bakındı; sonunda ağzının kenarında çaresiz bir kasılma başladı, yolun kenarındaki taşa gidip oturdu. Ağlıyordu.

Nagel eğilip usulca konuştu. Birkaç dakika sürdü bu. Dagny birdenbire sıçradı, yumrukları sıkılıydı, öfkeden bembeyazdı yüzü; kollarını göğsünde kavuşturup bağırdı:

"Çok acımasız birisiniz, Tanrım, ne kadar acımasızsınız! Belki kendiniz böyle düşünmüyorsunuz. Nasıl yapabildiniz bunu, nasıl yapabildiniz!"

Yeniden ağlamaya başladı.

Bir kez daha onu yatıştırmaya çalıştı, ama boşuna; yolun kenarındaki taşın yanında, birbirlerinden kopamadan böylece yarım saat durdular.

"Sizinle yine buluşmamı istiyorsunuz bir de;" dedi, "ama buluşmayacağım, sizi bir daha asla görmek istemiyorum, siz bir haydutsunuz!"

Nagel ona yalvardı, kendisini yere atıp kızın eteğini öptü; ama Dagny onun kötü biri olduğunu, çok acımasız davrandığını yineleyip duruyordu. Ona ne yapmıştı böyle? "Gidin, gidin!" Artık onunla yürüyemezdi, tek bir adım bile atamazdı!

Böylece evin yolunu tuttu.

Nagel onun arkasından gitmeye yeltendi, ama Dagny küçümsercesine elini uzattı:

"Yaklaşmayın!"

On, yirmi adım boyunca kızı gözleriyle izledi; ardından kendisi de yumruklarını sıkarak ona koştu; yasağı delerek onu yakalayıp durdurdu.

"Size zarar vermek istemiyorum," dedi, "acıyın biraz! Sırf sizi kendimden kurtarmak için şimdi, buracıkta kendimi öldürebilirim; bir tek sözünüze bakar. Buluşursak yarın da söyleyeceğim bunu. Bana birazcık olsun anlayış gösterin. Görüyorsunuz avucunuza düşmüş durumdayım, elimden bir şey gelmiyor. Gelip yaşamıma girmeniz benim suçum değil. Tanrı size benim şimdi çektiğim gibi acı göstermesin!"

Arkasını dönüp gitti.

Yolda ilerlerken kısa gövdesindeki geniş omuzlar bir kez daha seğirmeye başladı. Karşısına çıkan hiç kimseyi görmedi, tek bir yüzü bile tanımadı; ancak bütün kasabayı geçip otelin basamaklarına ulaşınca kendisine geldi.

İzleyen iki üç gün boyunca Nagel kasabada boy göstermedi. Odasını kilitlemiş, yandan çarklıyla bir yere gitmişti. Kimse nerede olduğunu bilmiyordu; kuzey yönünde bir tekneye bindiğine göre yalnızca dinlenme amacıyla uzaklaşmış olabilirdi.

Bir sabah erkenden, kasaba uyanmadan döndüğünde solgun, uykusuzluktan tükenmiş görünüyordu. Yine de otele gitmek yerine bir süre iskelede dolaştı, ardından buharlı değirmenin bacasından dumanların yeni yükselmeye başladığı Indviken yönünde yepyeni bir yola saptı.

Çok uzaklaşmadı, birkaç saat geçirmek için yürüdüğü belliydi. Pazar yerinde kımıldanma başladığında o da dönmüştü; postanenin köşesinde durmuş, giren çıkanı izliyordu dikkatle; Martha Gude'nin yeşil eteğini görünce öne çıkıp selam verdi.

"Özür dilerim, beni unutmuş olabilirsiniz. Adım Nagel; sandalyeye, eski sandalyeye teklif vermiştim. Sattınız mı yoksa?"

Hayır, satmamıştı.

İyi. Gelip ücreti yükselten olmuş muydu? Satın almaya çalışan?

"Ah, evet. Ama..."

"Ne? Gerçekten mi? Başkaları da mı geldi? Ne diyorsunuz, bir hanımefendi mi? Şu yaramaz kadınlar da her yere burunlarını sokar! Demek ender sandalyenin kokusunu almış, hemen kapmaya gelmiş. Böyle çalışır onun gibiler. Ne kadar önerdi, kaç paraya çıktı? Hiç kimseye kaptırmam o sandalyeyi, kaptırmam diyorum!"

Bu ateşlilik karşısında şaşıran Martha çabucak yanıt verdi:

"Hayır, hayır, alabilirsiniz, bundan mutluluk duyarım."

"Bu akşam sekiz gibi size gelip alışverişi bitirebilir miyim?"

Evet, olabilirdi. Ama sandalyeyi otele göndermesi daha uygun düşmez miydi? Alışveriş böyle de bitirilebilirdi...

Kesinlikle, asla olmazdı; Nagel buna izin veremezdi. Böyle bir parça özenle, uzman ellerce taşınmalıydı; doğrusu bir yabancının ona bakmasına bile dayanamıyordu. Sekizde gelecekti.

O sırada aklına bir şey geldi: "Bu arada Tanrı aşkına silip temizlemeyin! Bir damla su değmesin!"

Dosdoğru otele gidip giysilerini çıkarmadan yattı, akşama dek deliksiz bir uyku çekti.

Yemek yer yemez rıhtıma, Martha Gude'nin kulübesine gitti. Saat sekizdi; kapıyı çalıp içeri girdi.

Salon yeni temizlenmişti; yerler süpürülmüş, camlar silinmişti; Martha da boynuna bir dizi inci takmıştı. Nagel bekleniyordu besbelli.

İyi akşamlar dileyip oturdu, doğruca konuya girdi. Ama kadın öncekinden daha kolay teslim olma eğilimi göstermiyordu; tam tersine, sandalyeyi karşılıksız vermekte daha çok diretiyordu. Sonunda öfkelenen Nagel beş yüz kron fırlatarak sandalyeyi alıp kaçma tehdidinde bulundu. Hak ettiği buydu! Ömründe böyle saçmalık görmemişti; masaya yumruğunu indirip Martha'yı çılgınlıkla suçladı.

"Biliyor musunuz?" dedi, ona ters ters bakarak. "Direnciniz beni kuşkulandırmaya başlıyor. Doğruyu söyleyin, sandalye dürüst yollardan elde edildi, öyle değil mi? Her türden kişi çıkıyor karşıma, dikkatin fazlasından zarar gelmez. Sandalye birtakım numaralar, kirli işlerle alındıysa dokunmaya cesaret edemem. Öte yandan çekincelerinizi yanlış anladıysam özür dilerim."

Doğruyu söyletmek için epeyce baskı yaptı.

Onun kuşkularından kafası karışan, biraz ürken, biraz kırılan Martha çabucak kendisini savundu. Büyük babasının getirdiği sandalye yüz yıldır ailesindeydi; bir şey gizlediği düşünülmemeliydi. Gözleri yaşarmaya başlamıştı.

İyi! Nagel bu saçmalığa bir an önce son vermek istiyordu! Cüzdanına davrandı.

Martha onu bir kez daha durdurmak ister gibi ileri atıldı; ama Nagel masaya iki kırmızı banknot koyup cüzdanını şaklatarak kapattı.

"İşte buyurun!"

"Öyleyse elli krondan fazlasını vermeyin!" diye yalvardı. Bu

sırada kafası çok karışıktı, onu vazgeçirebilmek için birkaç kez Nagel'in saçını okşadı. Ne yaptığını bilmez bir durumda onun saçlarını okşayıp elli kronla konuyu kapatmasını istedi. Bir yandan da ağlıyordu saf kadın.

Nagel başını kaldırıp ona baktı. Gözlerinde sönmeyen kara ışıltıya karşın bir rahibe gibi davranan kırk yaşındaki bu koca kız, bu ak saçlı yoksul, bu ender ve egzotik güzel onu etkilemiş, bir süre bocalatmıştı. Kadının elini okşayıp şöyle dedi: "Tanrım, ne tuhafsınız canım!" Ardından elini bırakıp hızla kalktı.

"Şimdi yanımda götürmemin sizce sakıncası yoktur umarım." dedi.

Sandalyeyi aldı.

Martha'nın ondan artık korkmadığı ortadaydı. Eski mobilyadan ellerinin kirlendiğini görünce, temizlenebilsin diye cebinden çıkardığı mendili uzattı.

Para hâlâ masanın üzerindeydi.

"Bu arada," dedi Nagel, "sizce de bu alışverişi olabildiğince kendinize saklamanız en iyisi, öyle değil mi? Sonuçta tüm kasabanın bilmesi gerekmiyor."

"Hayır." dedi, dalgınca.

"Yerinizde olsam parayı hemen kaldırırdım. Öncelikle pencereye bir şey gerin. Şu eteği alın!"

"Karanlık olmaz mı?" dedi. Yine de eteği alıp onun yardımıyla astı.

"Düşündüm de, bunu en başından yapmalıydık," dedi Nagel, "biri beni burada görürse işler karışabilir."

Martha buna karşılık vermedi. Masadan parayı aldı, onun elini tuttu; dudaklarını oynattı, ama tek söz edemedi.

Nagel kadının elini bırakmadan şöyle dedi:

"Sorabilir miyim, geçinmekte güçlük çekmiyor musunuz? Yardım almadan demek istiyorum? Belki yardım alıyorsunuzdur..."

"Evet."

"Lütfen cüretimi bağışlayın. Ancak paranız olduğunu öğrenirlerse yardım ödemelerinizi kesmekle kalmaz paranızı da

elinizden alırlar, öylece alıverirler. Bu nedenle alışverişimizi herkesten gizlemelisiniz, anlıyor musunuz? Bu işleri bilen biri olarak öğüdüme kulak asın. Bu önemsiz alışverişimizi tek bir kişiye bile söylemeyin... Bu arada aklıma geldi, bozdurmak zorunda kalmayın diye daha küçük banknotlar vermeliyim size."

Her şeyi, her olasılığı düşünüyordu. Yeniden oturup küçük banknotları saymaya başladı. Özenle saymıyordu, gelişigüzel tomarlar yaparak üzerindeki tüm bozuk paraları verdi.

"İşte!" dedi. "Hadi kaldırın paraları şimdi!"

Martha arkasını dönüp korsesini açtı, paraları göğsüne yerleştirdi.

Bunun üzerine Nagel gitmeye yeltenmemişti, orada oturmayı sürdürerek öylesine sordu:

"Ne diyordum ben... Minik'i tanıyor musunuz acaba?"

Kadının yüzünün kızardığını gördü.

"Birkaç kez konuştuk," diye sürdürdü Nagel, "çok seviyorum onu, altından bir kalbi var. Geçenlerde bana bir keman bulmasını söyledim; bulur öyle değil mi? Tanımıyor olabilirsiniz."

"Tanıyorum."

"Doğru ya, geçenlerde bir cenaze için, Karlsen'in cenazesi için sizden çiçek aldığını söylemişti. Yakından tanıyor olmalısınız. Ne düşünüyorsunuz onunla ilgili? Sizce böyle bir görevi gereğince yerine getireceğine güvenilebilir mi? Benim gibi çok sayıda kişiyle uğraşan birinin biraz sorup soruşturması gerekiyor. Hamburg'ta araştırmadan körü körüne güvendiğim biri yüzünden çok para kaybettim."

Kim bilir neden, Nagel ona para kaybettiren adamın öyküsünü anlattı. Ona yakın durmayı sürdüren Martha gergin bir tavırla masaya yaslandı, sonunda oldukça sertçe şöyle dedi:

"Ondan söz etmeyin!"

"Kimden söz etmeyeyim?"

"Johannes'ten. Minik'ten."

"Minik'in adı Johannes mi?"

"Evet, Johannes."

"Gerçekten adı Johannes mi?"

"Evet."

Nagel sustu. Bu küçük bilgi, Minik'in adının Johannes olduğunu öğrenmesi, düşüncelerini hızlandırdı, birdenbire yüzündeki anlatım bile değişti. Bir süre sessizce oturduktan sonra sordu:

"Niçin ona Johannes diyorsunuz? Grøgaard ya da Minik demek yerine?"

Gözlerini indirerek, utangaç bir tavırla yanıtladı:

"Çocukluğumuzdan beri birbirimizi tanıyoruz."

Sessizlik.

Ardından Nagel oldukça umursamaz, biraz da şakacı bir sesle konuştu:

"Biliyor musunuz nasıl bir izlenime kapıldım? Minik size çok âşık olmalı. Evet, doğru, bana öyle görünüyor. Çok şaşırmadım, ama fazlasıyla cüretkâr bulduğumu kabul etmeliyim. Sizce de öyle değil mi? Artık genç biri değil, ayrıca biraz özürlü. Öte yandan kadınlar çok tuhaf; akıllarına koyarlarsa bile bile kendilerini feda ederler, üstelik zevkle, seve seve. Hehehe, kadınlar böyledir işte. 1886'da çok sıra dışı bir işe tanık oldum: Tanıdığım genç bir hanım babasının çırağıyla evlendi. Hiç unutmayacağım. Dükkânda çalışan on altı, on yedi yaşında bir oğlandı, daha sakalı bile çıkmamıştı; ama yakışıklıydı, oh, kusursuz güzellikte olduğunu kabul etmeliyim. Neyse kız ateşli bir aşkla bu çocuğun kollarına atılıp onunla yurt dışına taşındı. Altı ay sonra geri döndüğünde sevgisi bitmişti. Üzücü değil mi? Artık âşık değildi! Birkaç ay boyunca sıkıntıdan patladı; evli olduğu için piyasa dışı kalmıştı; ne yaptı dersiniz? Masaya yumruğunu indirip tüm dünyayı alaya aldı, kendisini eğlenceye bıraktı; başka bir deyişle öğrenciler, tezgâhtarlarla düşüp kalkmaya başladı; sonunda ona *La Glu* demeye başladılar. Çok üzücüydü! Ama bir kez daha herkesi şaşırttı: Birkaç yıl bu saygın yöntemle eğlendikten sonra günün birinde öyküler yazmaya başladı; çok yetenekli diye görülen bir yazar oldu. Çok çabuk öğreniyordu; öğrenciler, tezgâhtarlarla geçirdiği o iki yılda aşırı olgunlaşmış, yazma işini kapmıştı. Oldukça iyi kitaplar çıkardı. Hehehe. Ne şeytansı bir kadındı! ... Ama siz kadınlar böylesiniz. Evet, gülümsüyorsunuz,

ama düpedüz karşı çıkamazsınız. On yedi yaşında bir çırak kadınlara aklını kolaylıkla yitirtebilir. Çaba gösterir, elini taşın altına sokarsa Minik de yalnız yaşamak zorunda değil kuşkusuz. Onun bir özelliği erkekleri bile etkiliyor, en azından beni etkiliyor: Yüreği çok temiz, çok saf; sözlerinde hilenin izi bile yok. Sizce de öyle değil mi? Onu yakından tanıdığınıza göre bunu biliyor olmalısınız. Öte yandan şu kömürcü amcasına ne demeli? Kurnaz ihtiyarın, huysuzun biri bence. Bana kalırsa gerçekte işleri çekip çeviren Minik. Sorarım size, niçin kendi dükkânını işletmesin? Kısacası Minik de bir aile kurabilir... Başınızı sağa sola sallıyorsunuz, öyle mi?"

"Yok, sallamıyorum başımı."

"Evet, anlıyorum, sizi hiç ilgilendirmeyen bir adamla ilgili tüm bu konuşmalar sabrınızı taşırdı, canınızı sıktı; haklısınız... Aklımdayken söyleyeyim, kızmayın ama, tek isteğim size elimden geldiğince yardım etmek – geceleri kapınızı sıkı sıkıya kilitlemelisiniz! Niçin korkuyorsunuz? Lütfen çekinmeyin, benimle ilgili kuşkulara falan kapılmayın. Kimseye fazla güvenmemelisiniz, demek istiyorum; özellikle şimdi kollamanız gereken biraz paranız varken. Kasabanın güvensiz olduğunu düşünmeme yol açacak bir şey duyduğumdan değil; ama dikkatin fazlasından zarar gelmez. Saat iki gibi biliyorsunuz hava çok kararıyor; tam o sıralarda benim penceremin dışından bile kuşkulu sesler geliyor. Öğüt veriyorum diye bana kızmazsınız, değil mi? Hoşça kalm! Sonunda sandalyeyi elinizden alabildiğime çok seviniyorum. Hoşça kalın, canım!"

Böylece onun elini sıktı. Koridorda dönüp şöyle dedi:

"En iyisi sandalyeye karşılık benden birkaç kron aldığınızı söylemeniz. Daha fazlası değil, tek bir kuruş fazlası değil, yoksa el koyarlar, unutmayın. Bu konuda size güvenebilir miyim?"

"Evet." diye karşılık verdi.

Nagel sandalyeyi alıp ayrıldı. Çok güzel bir şaka yapmış gibi ışıl ışıl bir yüzle kıs kıs gülüyor, arada kahkaha atıyordu. "Tanrım, ne kadar sevinmiştir şimdi!" dedi, mutlulukla. "Hehe, zenginlikten uyku girmez gözüne bu gece."

Otele döndüğünde Minik'i onu beklerken buldu.

Minik provadan geliyordu, kolunun altında bir tomar afiş vardı. Evet, gösteri çok başarılı olacak gibi görünüyordu; renkli ışıkların altında tarihten olaylar canlandıracaklardı. Ona da küçük bir rol vermişlerdi.

Ne zaman açılacaktı panayır?

9 Temmuz Perşembe, Kraliçe'nin yaş gününde. Ama Minik bu akşamdan başlayarak dört bir yana afiş asacaktı; mezarlık kapısına asmak için bile izin almışlardı... Neyse, kemanla ilgili bilgi vermek için gelmişti. Henüz bulamamıştı; kasabadaki tek düzgün keman satılık değildi, panayırda kemanla birkaç parça çalacak olan orgcunundu.

Evet, bu konuda yapacak bir şey yoktu.

Minik gitmeye yeltendi. Onun elinde şapkasıyla kalktığını gören Nagel şöyle dedi:

"Bir küçük kadeh de içmeyecek miyiz? Bu akşam mutlu sayılırım, şansım yaver gitti. Düşünsenize, büyük çabalar sonucu, ülkedeki bütün koleksiyoncuları kesinlikle kendisine hayran bırakacak bir mobilyayı elde edebildim sonunda. İşte, şu sandalye. Bakın bir! Ne kadar değerli olduğunu anlayabiliyor musunuz, eşsiz bir Hollanda işçiliği! Bir servete karşılık bile satmam, Tanrı biliyor yapmam bunu! Bunu kutlamak için sizinle bir içki içmek isterim, sakıncası yoksa. Getirteyim mi? Hayır mı? Ama afişleri yarın da asabilirsiniz... Bugün şansımın yaver gitmesine inanamıyorum! Belki bilmiyorsunuz, ben kendi çapımda bir koleksiyoncuyum, burada bulunmamın nedenlerinden biri de ender parçalar araştırmak. İnek çanlarımdan da söz etmedim mi size yoksa? Tanrım, öyleyse nasıl biri olduğumu hiç bilmiyorsunuz demektir. Bir ziraatçıyım, elbette, ama başka ilgi alanlarım da var. Neyse, bugüne bugün iki yüz altmış yedi inek çanını var. Toplamaya başlayalı on yıl oluyor; şimdi, Tanrı'ya şükür, birinci sınıf bir koleksiyon oldu. Şu sandalyeyi de nasıl aldım, tahmin edebilir misiniz? Tam bir rastlantı, bir şans sonucu! Bir gün yolda yürürken rıhtımda bir kulübenin önüne geldim, geçerken alışkanlıktan şöyle bir içeri baktım göz ucuyla. Orada kalakaldım:

Sandalyeyi görür görmez değerini anlamıştım. Kapıyı çalıp içeri girdim: Beyaz saçlı bir hanımefendi karşıladı beni – evet, neydi adı? Neyse, önemi yok, tanımazsınız herhâlde; Bayan Gude'ydi sanırım. Martha Gude mi ne... Sandalyeyi vermek istemedi elbette, ama öyle üsteledim ki sonunda bana söz verdi; bugün de almaya gittim. En iyisi yanı da bedavaya gelmesi, hiç para istemedi. Elbette üzülmesin diye masaya birkaç kuruş bıraktım; oysa sandalye yüzlerce kron eder. Sizden bunu kimseye söylememenizi isteyeceğim, adım kötüye çıksın istemem. Utanacak bir şey yaptığımdan değil. Kadın işten anlamıyordu; benim de, deneyimli bir alıcı olarak, onun çıkarını düşünmek zorunluluğum yok. Aptallık yapmamalı sonuçta, varlık mücadelesinde şanslar tepilmemeli, öyle değil mi? ... İşin iç yüzünü öğrendiğinize göre benimle bir kadeh şarap içmeyi reddedebilir misiniz?"

Minik gitmesi gerektiğinde diretti.

"Çok kötü," diye sürdürdü Nagel, "sizinle konuşmayı istiyordum. Burada görür görmez dikkatimi çeken ilk adam sizsiniz, başka bir deyişle göz önünde tutmak istediğim tek kişisiniz. Hehe, göz önünde elbette. Üstelik adınız Johannes, değil mi? Dostum, uzun süredir sizi tanıyorum, şimdiye dek kimse söylemedi bunu bana... Sizi yine ürkütmek istemiyorum kesinlikle. Herkesi korkutmak gibi utanç verici bir talihsizliğim var. Evet, reddetmeyin, tam olarak irkildiniz diyemem, ama bir an gerçekten çekinerek baktınız bana..."

Minik kapıya varmıştı. Konuyu kapatıp çabucak uzaklaşmak istediği belliydi. Konuşma giderek daha da rahatsız edici oluyordu.

"Bugün 6 Temmuz mu?" diye sordu Nagel, birdenbire.

"Evet," dedi Minik, "Temmuz'un altısı." Elini kapının koluna uzattı.

Nagel usulca onun yanına gitti, iyice yaklaşıp ellerini arkasında kavuşturarak dosdoğru adamın gözlerinin içine baktı. Konumunu değiştirmeden fısıldadı:

"Peki 6 Haziran'da neredeydiniz?"

Minik karşılık vermedi, tek söz bile etmedi. Üzerine dikilen o gözlerin, o gizemli fısıltının karşısında dehşete kapıldığından,

bir ay önceki günle ilgili soruyu hiç anlayamamıştı; çabucak kapıyı açıp koridora çıktı. Basamakların yerini çıkaramayıp bocaladı, bu sırada dışarı çıkan Nagel ona seslendi:

"Hayır, hayır, yanlış anladınız, unutmanızı rica ediyorum! Sonra açıklarım, daha sonra..."

Ama Minik bunları duymadı. Nagel konuşmayı bitirdiğinde o aşağı inmişti bile, oradan arkasına bile bakmadan koşarak sokağa çıktı, pazar yeriyle su pompasını geçerek ilk ara sokakta gözden yitti.

Bir saat sonra – onda – Nagel bir puro yakıp dışarı çıktı. Kasaba henüz uyanıktı; papaz evine uzanan yolda ağır adımlarla ileri geri dolaşan birçok kişi vardı, oynaşan çocukların gülüşlerinin, bağırışlarının yankıları kesilmemişti sokaklarda. Yumuşak akşam havasında karı kocalar basamaklara oturmuş usulca sohbet ediyor, arada sırada seslenilen karşı komşulardan sıcak yanıtlar geliyordu.

Nagel rıhtıma yürüdü. Minik'in postaneye, bankaya, okula ve cezaevine afişler astığını gördü. Aşırı özen gösteriyordu bu işe! Yatıp uyuması gerekirken saati unutmuştu, büyük bir çabayla afiş asıyordu. Onun yanından geçen Nagel eğilerek selam verdiyse de durmadı.

Rıhtıma varmasına birkaç adım kala arkasında bir ses duydu. Onu durduran Martha Gude soluk soluğa konuştu:

"Bakar mısınız! Bana çok fazla para vermişsiniz."

"İyi akşamlar," diye karşılık verdi, "siz de mi yürüyüşe çıktınız?"

"Hayır, otelin önündeydim; sizi bekliyordum. Evet, çok fazla para vermişsiniz."

"Bu güldürüyü baştan mı alacağız yoksa?"

"Ama bir yanlış yaptınız!" diye bağırdı kadın, umutsuzca. "Küçük paralar iki yüzden fazla ediyor."

"Öyle mi! Birkaç kron çok mu, iki yüzün üç dört kron üzerine mi çıkmışım? İyi, geri verebilirsiniz."

Martha korsesini açmaya başlamıştı, ama birdenbire giysisini düzeltip çaresizce çevresine bakındı. Yeniden özür diledi: Çok

kalabalıktı, güvenli yere koyduğu parayı burada, sokakta çıkarmasa daha iyi olurdu belki...

"Evet," dedi Nagel, çabucak, "uğrayıp alabilirim, size gelip alayım."

Birlikte onun evine gittiler. Yolda meraklı gözlerle onları süzen birçok kişiyle karşılaştılar.

İçeri girince Nagel daha önce oturduğu yere, hâlâ bir etekle kapalı duran pencerenin kenarına yerleşti. Martha parayı çıkarmakla uğraşırken o sessizliğini korudu; kadın ona bir avuç bozuk para uzattı; Martha'nın dürüstlüğü, hâlâ göğsünün sıcaklığını taşıyan bu eski, soluk on kronluk banknotları bir gece bile elinde tutmasını engellemişti. Nagel ona paranın onun olduğunu söyledi.

Bunun üzerine kadın, tıpkı önceki gibi, ondan kuşkulandı; güvensiz bir bakışla şöyle dedi:

"Hayır... Sizi anlamıyorum."

Nagel hızla ayağa kalktı.

"Ama ben sizi çok iyi anlıyorum," diye karşılık verdi, "bu yüzden şimdi kapıya gidiyorum. İçiniz rahat etti mi şimdi?"

"Evet... Hayır, kapının önünde durmayın." Onu geri çekmek ister gibi hafifçe kollarını uzattı. Bu tuhaf kadın karşısındakileri kızdırmaktan çok korkuyordu.

"Sizden bir iyilik isteyeceğim." dedi Nagel, ayakta durmayı sürdürerek. "Kabul ederseniz beni çok sevindirirsiniz... Karşılığını şu ya da bu şekilde ödeyeceğimden kuşkunuz olmasın: Perşembe akşamı benimle panayıra gelir misiniz? Bu iyiliği yapabilir misiniz bana? Eğlenirsiniz; herkes gelecek, ışıklar, müzik, gösteri. Lütfen kabul edin, pişman olmazsınız! Gülüyorsunuz, niçin gülüyorsunuz? Tanrım, dişleriniz ne kadar da beyaz hanımefendi!"

"Hiçbir yere gidemem," diye karşılık verdi, "nasıl gelirim sizinle? Niye geleyim, gelmemi neden istiyorsunuz?"

Açıkça, içtenlikle söyledi: Uzun süredir kafasında taşıdığı bir düşünceydi bu, birkaç hafta önce düşünmüş, ama sonra aklından çıkmıştı; ancak şimdi yeniden hatırlamıştı. Martha kesinlikle

gelmeliydi, kutlamalara katılmalıydı, Nagel onu orada görmek istiyordu. Dilerse rahatsız etmez, onunla hiç konuşmazdı; düşüncesi bu değildi. Yalnızca bir kez olsun onu başkalarıyla görmek, güldüğünü duymak, gençleşmesine tanık olmak istiyordu. Kesinlikle yapmalıydı bunu.

Kadına baktı; gözleri nasıl da kapkara, saçları nasıl da bembeyazdı! Korsesinin düğmeleriyle oynayan eli, uzun parmaklı, soluk tenli bu el – büyük olasılıkla pek temiz değildi – anlaşılmaz bir erdemlilik izlenimi uyandırıyordu. İki mavi damar uzanıyordu bileklerinden.

"Evet," dedi, "eğlenceli olabilir." Ama böyle bir akşamda giyecek hiçbir şeyi, bir elbisesi bile yoktu...

Nagel onun sözünü kesti: Önlerinde daha üç gün vardı; perşembeden önce dilediğini alabilirdi. Zaman çoktu. Anlaşmışlar mıydı?

Martha yelkenleri usulca suya indirdi.

"İçe kapanmak iyi değil sonuçta," dedi Nagel, "ayrıca sizdeki gözlere, dişlere yazık! Masadaki bozuk paralar elbise için, evet, daha fazla saçmalık istemiyorum! Bu benim düşüncem, dolayısıyla sizin benim suyuma gitmeniz gerekir."

Her zamanki gibi kısaca iyi geceler dileyerek kadına kendisini huzursuz hissetmesi için en küçük bir gerekçe bile vermedi. Öte yandan Martha onu kapıdan geçirirken panayıra davet ettiği için teşekkür ederek elini sıktı. Yıllardır başına böyle bir şey gelmediğinden alışkanlığını yitirmişti. Ama uslu olacaktı...

Nagel ondan bunu istemese de uslu duracağına söz veriyordu, koca bebek!

Perşembe gelip çattı. Biraz yağmur yağdıysa da akşam büyük bir şatafatla ve oldukça kalabalık bir katılımcı kitlesiyle başladı panayır. Bütün kasaba oradaydı; bu ender eğlenceye katılmak için köylerden de gelenler vardı.

Johan Nagel dokuz sularında salona girdiğinde içerisi tıklım tıklımdı. Epey gerilerde, kapının yanında bir yer bulup konuşmaları dinledi birkaç dakika. Her zamanki sarı takım elbisesini giymişti, yüzü solgundu, ama artık eli sargılı değildi. İki yara da neredeyse tümüyle iyileşmişti.

En önde, sahnenin yakınında Doktor ve Bayan Stenersen'i gördü, onların biraz sağında başka oyuncularla birlikte Minik duruyordu. Ama Dagny ortalarda görünmüyordu.

Lambaların sıcağına, kalabalığın baskısına pek dayanamayan Nagel çok geçmeden dışarı çıktı. Kapıda karşılaştığı Vekil Reinert onun eğilerek verdiği selamı, başını belli belirsiz sallayarak aldı. Koridorda kaldı Nagel.

Ardından, onu düşündüren, uzun süre merak ettiren bir olaya tanık oldu: Solda konukların giysilerini bıraktıkları bir oda vardı, lambanın ışığı altında Dagny Kielland'ın onun bir kancaya astığı pardösüsünü elledığini gördü. Yanılmıyordu, kasabada başka kimsenin böyle sarı bir pardösüsü yoktu; kesinlikle onundu, ayrıca nereye astığını da çok iyi biliyordu. Dagny yalnızca bunu yapıyordu; bir şey arar gibiydi, ama bu sırada paltoyu tekrar tekrar okşamaktan geri durmuyordu. Nagel onu suçüstü yakalamamak için çabucak uzaklaştı.

Bu küçük olay huzurunu kaçırıvermişti. Dagny pardösüde ne arıyor, ondan ne istiyordu? Sürekli aklını kurcalayan bu soruları kafasından atamıyordu. Tanrı bilir, ceplerinde silahı var mı diye bakıyordu; belki onu her türden çılgınlığı yapabilecek biri diye görmüştü. Ama ya cebine bir mektup koyuyorsa?

Gerçekten bu mutlu olanaksızlığı düşünmeye kalkıştı. Yok, yok, Dagny büyük olasılıkla kendi paltosunu arıyordu, bir rastlantıydı bu; böyle umutsuz düşlere nasıl kapılabilirdi Nagel?

Öte yandan bir süre sonra, Dagny'nin salona geçtiğini görünce, yüreğinde bir çarpıntıyla, pardösüsünün ceplerini aradı. Ne bir mektup ne de başka bir şey, yalnızca eldivenleriyle mendili vardı.

Salonda büyük bir alkış koptu, Hâkim'in açılış konuşması bitmişti. Kalabalık serinletici bir şeyler içmek için koridorlara, yan odalara aktı; duvar diplerine yerleşen konuklar içeceklerini yudumlamaya başladı. Kasabanın genç hanımlarından birkaçı beyaz önlükleri, kollarında havluları, ellerinde kadeh dolu tepsileriyle sağa sola koşturuyordu.

Dagny'yi arayan Nagel hiçbir yerde bulamıyordu. Beyaz önlüklülerden biri olan Bayan Andresen'e selam verdi; şarap istemişti, ama genç kız ona şampanya verdi.

Nagel şaşkınlıkla ona baktı.

"Başka bir şey içmezsiniz siz." dedi Bayan Andresen, gülümseyerek.

Kötü niyetli de olsa bu iltifat Nagel'i biraz canlandırdı. Onun içki teklifini kabul eden kız işini gücünü bırakıp yanına oturdu. Bayan Andresen'in kibarlığına teşekkür eden Nagel giysisini övdü, göğsüne taktığı işlenmiş gümüş broşu çok beğendiğini söyledi. Bayan Andresen çok iyi görünüyordu. Genişçe burnunun süslediği uzun, soylu yüzü oldukça güzeldi, neredeyse aşırı güzeldi; ayrıca hiç değişmiyordu, tek bir gergin tik yoktu. Usulca konuşuyor, bir güven duygusu uyandırıyordu; tam bir hanımefendi, bir kadınlık örneğiydi.

Kız içkisini bitirip ayağa kalkarken Nagel şöyle dedi:

"Bu akşam biraz ilgi gösterme zevkini tadacağım biri gelecekti, Bayan Gude, Martha Gude; bilmiyorum, tanıyor musunuz? Bu odada olduğunu söylediler. Ona bir iyilik yapmak beni nasıl mutlu eder, bilemezsiniz; çok yalnız. Minik anlattı onu bana. Bize katılmasını isteyebilir miyim sizce Bayan Anderesen? Yanımızda olmasında sizin için bir sakınca yoksa?"

"Hayır, hiç yok!" diye yanıtladı Bayan Andresen. "Seve seve gidip getirim şimdi. Nerede oturduğunu biliyorum."

"Ama siz de döneceksiniz, değil mi?"

"Evet, ilginize teşekkür ederim."

Nagel beklerken Vekil Reniert, Öğretmen ve Dagny girdi içeri. Nagel kalkıp eğilerek selam verdi. Sıcağa karşın Dagny de onun gibi solgundu; kısa kollu, sarımtırak bir giysisi vardı; boynunda çok ağır, altın bir kolye vardı. Altın zincir ona hiç yakışmamıştı. Bir süre girişte oyalanarak elini arkaya atıp örgüsüyle oynadı.

Nagel kızın yanına gitti. Geçen cuma onu acımasızca gücendirdiği için birkaç tutkulu sözle özür diledi; bu sondu, gerçekten son, bir daha asla bağışlanması gerekmeyecekti. Söylemesi gerekenleri kısık sesle söyleyip sustu.

Ona kulak veren, üstelik bakan Dagny sonunda şöyle dedi:

"Neden söz ettiğinizi bildiğimi söyleyemem, unuttum – unutmayı *istiyorum*."

Ardından gitti. Bakışlarında büyük bir aldırmazlık vardı.

Her yer insan kaynıyordu, tabak çanak gürültülerine, patlayan şişe mantarlarına, kahkahalarla haykırışlara bir de kasabanın üflemeli bandosunun cayırtısı eklendi; oldukça kötü çalıyorlardı...

Bayan Andresen'le Martha gelirken yanlarında Minik'i getirmişlerdi; hep birlikte Nagel'in masasına oturup orada çeyrek saat geçirdiler. Bayan Andresen arada sırada kahve isteyenlere servis yapmaya gidiyordu; sonunda onca iş arasında iyice görünmez oldu.

Panayır programında başka eğlenceler vardı: Bir kuartet şarkı söyledi, Øien kendi yazdığı şiiri güçlü bir sesle okudu, iki kadın piyano çaldı ve orgcu ilk keman konserini verdi. Dagny hâlâ o iki beyefendinin yanında oturuyordu. Sonunda Minik'i de işe koştular; daha çok kadeh, tabak, sandviç getirilmesi gerekiyordu – bu küçük kasabada böylesi büyük bir kalabalık beklemiyorlardı.

Martha, Nagel'le yalnız kalınca kalkmaya yeltendi. Onunla baş başa oturamazdı; Vekil'in onunla ilgili konuşarak Bayan Kielland'ı güldürdüğü gözünden kaçmamıştı. Hayır, gitse iyi olurdu.

Ama Nagel onu bir küçük kadeh daha içmeye ikna etti. Martha siyahlar giymişti; yeni giysisi üzerine iyi oturuyordu, ama çok

yakışmıyordu; beyaz saçına fazlasıyla karşıtlık oluşturmuş, ilginç kadını yaşlı göstermişti. Ama gözleri için için yanıyor, kahkaha attığında yüzü ışıl ışıl canlanıyordu.

"Eğleniyor musunuz?" diye sordu Nagel. "Bu akşam mutlu musunuz?"

"Evet, sağ olun!" diye yanıtladı. "Çok mutluyum."

Nagel kesintisiz konuştu. Onu eğlendirmek için anılarından birini aktarmaya karar verdi, en değerli inek çanlarından birini nasıl elde ettiğini anlatması kadını kahkahalara boğdu. Bir hazine, paha biçilemez bir antikaydı bu çan! Üzerinde ineğin adı yazıyordu; Øystein'dı hayvanın adı, bu durumda kesinlikle bir boğa olması gerekirdi...

Martha buna da güldü. Kendisini, bulunduğu yeri unutup başını iki yana sallaya sallaya, bir çocuk gibi güldü bu kötü şakaya. Gerçekten ışık saçıyordu.

"İnanır mısınız," dedi Nagel, "bence Minik kıskanıyor."

"Hayır." diye yanıtladı kadın, çekinerek.

"Bana öyle geldi. Öte yandan burada sizinle yalnız oturmayı yeğlerim. Gülüşünüzü duymak çok eğlenceli."

Martha karşılık vermek yerine bakışlarını indirdi.

Konuşmayı sürdürdüler. Nagel, Dagny'nin masasını görebilecek biçimde oturuyordu en başından beri.

Dakikalar geçti. Bir ara gelip birkaç söz eden Bayan Andresen içkisini yudumlayıp yeniden gitti.

Birdenbire sandalyesinden kalkan Dagny, Nagel'in masasına geldi. "Çok eğleniyorsunuz anlaşılan." dedi, sesinde hafif bir titremeyle. "İyi akşamlar, Martha! Neye gülüyorsunuz böyle bakalım?"

"Elimizden geldiğince eğlenmeye çalışıyoruz," diye yanıtladı "Nagel, ben gevezelik yapıyorum, Bayan Gude de fazlasıyla anlayış gösteriyor; pek çok kez güldü... Size bir kadeh sunabilir miyim?"

Dagny oturdu.

Salonda kopan büyük bir alkış tufanı Martha'ya gidip bakacağını söyleyerek sıvışma olanağı verdi. Uzaklaştıkça uzaklaştı, sonunda "Bir hokkabaz, kesinlikle görmem gerek!" deyip gitti.

Sessizlik.

"Eşlikçilerinizi bıraktınız." dedi Nagel. Sözlerini sürdürecekti, ama Dagny birdenbire onun sözünü kesti:

"Sizinki de sizi bıraktı."

"Geri gelir kesin. Bayan Gude ne harika değil mi? Bu akşam bir çocuk gibi mutlu."

Dagny buna karşılık vermek yerine bir soru sordu:

"Bir süredir yoktunuz herhâlde?"

"Evet."

Sessizlik.

"Bu akşam burayı gerçekten çok eğlenceli mi buluyorsunuz?"

"Ben mi? Neler olup bittiğini bile bilmiyorum," diye yanıtladı, "eğlenmeye geldiğimi söyleyemem."

"Niye geldiniz peki?"

"Sizi görmek için, kuşkusuz. Yalnızca uzaktan elbette, konuşmadan..."

"Anlıyorum. Bu yüzden mi bir hanımla geldiniz?"

Nagel bunu anlamamıştı. Bir süre düşünerek ona baktı.

"Bayan Gude'yi mi kastediyorsunuz? Nasıl yanıt vereceğimi bilmiyorum. Duyduğuma göre yıllardır evde bir başına oturuyormuş, tek bir eğlencesi bile yokmuş yaşamında. Bayan Gude'yi ben getirmedim, sıkılmasın diye biraz eğlendirdim yalnızca. Bayan Andresen getirdi masamıza. Tanrım, ne çok sıkıntı çekmiş kadın... Saçlarının ağarmasına şaşmamalı..."

"Ama sizi kıskandığımı falan düşünmüyorsunuz herhâlde? Öyleyse yanılıyorsunuz! Yirmi dört arabayla konvoy yapan çılgın adamı, Klara adında bir kıza âşık olan kekemeyi hatırlıyorum. Hatırlamaz mıyım! Klara adamı istemediği gibi kambur kız kardeşinin de onunla birlikte olmasına izin vermemiş. Bunu niye anlattınız bilmiyorum, bunu en iyi siz bilirsiniz, umurumda da değil. Ama bu akşam yapmaya çalıştığınız beni kıskandırmaksa bunu başaramayacaksınız. Ne siz ne de kekemeniz!"

"Yüce Tanrım!" dedi. "Bu söylediklerinize inanıyor olamazsınız."

"Evet inanıyorum." dedi Dagny.

"Sizi kıskandırmak isteseydim böyle mi yapardım? Kırk yaşında bir kadınla gelip sizi görür görmez onun gitmesine izin mi verirdim? Beni budala sanıyorsunuz herhâlde."

"Ne olduğunuz konusunda en küçük bir fikrim yok, tek bildiğim bana ömrümün en sıkıntılı saatlerini yaşattığınız, beni köşeye sıkıştırdığınız, kendimi anlayamaz duruma getirdiğiniz. Budala mısınız, yoksa bir çılgın mı bilmiyorum; umurumda da değil."

"Evet, umursamanızı bekleyemem."

"Niye umursayayım ki?" diye sürdürdü sözlerini, onun boyun eğmesinden rahatsız olarak. "Sizinle ne işim olur? Bana kötü davrandınız, bunun üzerine sizinle uğraşmamı nasıl bekleyebilirsiniz? Ama dokundurmalarla dolu bir öykü anlattığınıza göre... Klara'yla kız kardeşinden nedensiz yere söz etmediğinizi iyi biliyorum, evet, kuşkum yok bundan. Ama niye beni sıkıştırıyorsunuz? Şu anda demek istemiyorum, şimdi yanınıza gelen benim; ama genelde; neden rahat bırakmıyorsunuz? Şimdi sizinle birkaç söz konuşabilmek için bir dakikalığına burada duruyorum, oysa bunu size çok önem verdiğime, gücünüze yenik düştüğüme yoruyorsunuzdur..."

"Sevgili Bayan Kielland, kendimi kandırmıyorum."

"Öyle mi? Ama ne zaman doğruyu söylediğinizi biliyor muyum; hayır, bilmiyorum. Size kuşkuyla bakıyor, güvenmiyorum; bence sizden her şey beklenir. Şimdi haksızlık yapıyor olabilirim, ama niçin bu kez ben sizi incitmeyecekmişim? İğneli sözlerinizden, hesapçılığınızdan çok yoruldum..."

Nagel tek bir söz etmeden kadehini masada çevirip durdu. Dagny bir kez daha ona inanmadığını söyleyince yalnızca şöyle karşılık verdi:

"Bunu hak ettim."

"Evet," diye sürdürdü, Dagny, "siz söz konusu olunca inandıklarım fazlasıyla sınırlı. Omuzlarınızın, şu geniş omuzlarınızın bile pamuk doldurma olduğundan kuşkulanıyorum. Açıkçası kısa bir süre önce şuradaki odada durmuş, omuzlarınız vatkalı

mı diye bakıyordum. Yanılsam da, omuzlarınızda bir kandırmaca bulamasam da kuşkulanmadan edemiyorum. Örneğin, pek uzun olmadığınıza göre, boyunuzu birkaç santim uzatmak için ne gerekiyorsa yapacağınızı iyi biliyorum. Bir fırsatını bulsanız bunu yapacağınızdan eminim. Yüce Tanrım, size hiç güvenilebilir mi! Kimsiniz gerçekten? Buraya niye geldiniz? Gerçek adınızı bile kullanmıyorsunuz, gerçek adınız Simonsen, Simonsen'den başkası değil! Bunu otelden öğrendim. Sizi bir hanım tanıdığınız ziyaret etmiş, bu adla seslenmesine engel olamamışsınız. Tanrım ne saçmalık, ne kötülük! Ayrıca kasabada şaka olsun diye küçük oğlanlara puro verdiğiniz, sokaklarda birbiri ardına rezillik çıkardığınız söyleniyor. Pazar yerinde rastladığınız bir hizmetçi kızdan herkesin gözü önünde isteklerde bulunmuşsunuz. Ama tüm bunlara karşın bana açıklamalar yapmakta, bıkıp usanmadan kendinizi dayatmakta sakınca görmüyorsunuz ve... Nasıl canımı sıkıyor bu anlatamam, buna kalkışabilmeniz..."

Sözlerini bitiremedi. Ağzının kenarları duygularını açığa vuruyordu. İçten, kendiliğinden konuşmuş, sözü dolandırmadan inandıklarını söylemişti. Bir süre sessizlikten sonra Nagel şöyle dedi:

"Haklısınız, size çok sıkıntı verdim... İnsanlar sizi bir ay boyunca izler, her sözünüzle her işinizi kaydederse üzerinize atacak bir çamur bulmakta güçlük çekmezler. Haksızlık yapmış olabilirler, ama çok zarar vermediklerini kabul etmeliyim. Burası büyük bir yer değil, göze batıyorum, bana ayakları takılıyor; beni görünce gözlerini dört açıyorlar, başka türlüsü ellerinden gelmiyor. Ayrıca kuşkusuz ben de kendimde değilim."

"Tanrı aşkına!" dedi kız, ters bir sesle. "Herkesin sizi gözetlemesi kesinlikle buranın çok küçük bir kasaba olmasından. Yoksa daha büyük bir yerde bir tek siz çekmezdiniz insanların dikkatini."

Bu soğuk ve doğru karşılık Nagel'de tam bir hayranlık uyandırmıştı. Bir iltifatla bunu ödüllendirmenin kıyısına geldi, ama aklını başına topladı. Dagny çok gergin, ona karşı aşırı kızgındı; ayrıca onu karalamakta biraz fazla ileri gitmiş olabilirdi.

İncinmişti biraz Nagel. Onun gözünde neydi? Küçük bir kasabada sıradan bir yabancı, yalnızca oraya yabancı olduğu ve sarı bir takım elbise giydiği için dikkat çeken bir adam. Az çok kederli bir sesle şöyle dedi:

"Mina Meek'in mezar taşına ahlaksız bir şiir yazdığımı da söylemiyorlar mı? Kimse görmemiş mi? Doğru ama, gerçekten yaptım. Ayrıca eczaneye gidip, buranın eczanesine gidip bir parça kâğıda yazdığım kötü bir hastalık için ilaç istediğim, ama reçetem olmadığı için alamadığım da doğru. Ayrıca çocuğumun babalığını üstlensin diye ona iki yüz kron para önerdiğimi söylemedi mi Minik? Bu da basbayağı doğru, Minik tanıklık edebilir. Kuşkusuz başka birçok özelliğimi ekleyebilirim..."

"Gerek yok, yeterince söylediniz." diye karşı çıktı. Buz gibi bakışlarla ona sahte telgrafları, yalnızca telgraf üzerinde görünen varlıklarını, kemanı olmasa da, çalmayı bilmese de yanında sürükleyip durduğu keman kutusunu, tüm dolandırıcılıklarını birbir anımsattı; cankurtaran madalyasını bile dürüstçe elde etmediğini kendisinin kabullendiğini söyledi. Her şeyi hatırlıyor, ona hiç acımıyordu; artık en küçük ayrıntı bile Dagny için önemliydi; daha önce kendisini karalamak için söylediği hesapçı yalanlar diye gördüğü o korkunç kabalıkları da bilerek yaptığından kuşku duymadığını söyledi. Terbiyesiz, tekinsiz biri olduğu gün gibi ortadaydı! "Bütün bunların üstüne," dedi, "sizinle çılgınlıklar yapayım diye beni savunmasız yakalamaya, dirençsiz bırakmaya çalışıyorsunuz. Hiç utanmanız yok, kendinizden başkasını düşünmüyor, açıklama ardına açıklama yapıyorsunuz..."

Bu sırada kalabalığı yara yara salondan çıkarken oldukça meşgul görünen Dr. Stenersen ona sözlerini yarım bıraktırdı. Panayıra kendisini iyice kaptırmıştı.

"İyi akşamlar, Bay Nagel!" diye bağırdı. "Odanızdaki gece için teşekkürler. Ne kadar eğlendik... Bu arada unutmayın Bayan Kielland, birazdan gösteriye başlayacağız."

Ardından yeniden ortadan kayboldu.

Müzisyenler başka bir parçaya geçince salonu bir heyecan sardı. Eğilip kapıya bakan Dagny yeniden Nagel'e döndü:

"Martha geri geliyor."

Sessizlik.

"Duymadınız mı beni?"

"Evet, duydum." dedi Nagel, dalgınca. Başını kaldırmıyor, içmediği kadehini masada çevirmeyi sürdürüyordu; eğdiği başı neredeyse masaya değecekti.

"Susun!" dedi Dagny, alay ederek, "yine çalıyorlar. Böyle bir müziği biraz uzaktan dinlemeli insan, öyle değil mi, yan odada, sevgilisinin elini tutarak – böyle dememiş miydiniz? Sanırım Lanner'in bu valsiydi, bakın Martha da geliyor..."

Ama bu kötü sözlerinden birdenbire pişman olup sustu, gözlerinde beliren bir pırıltıyla sandalyesinde gergince kımıldandı. Nagel'in eğik başının altından hızlı hızlı, düzensiz soluduğunu görebiliyordu. Ayağa kalkıp kadehini aldı, bir şey söyleyecekti, ona daha fazla acı vermeyen, daha şefkatli birkaç son söz:

"Artık gitmem gerek."

Nagel ona şöyle bir bakıp ayağa kalktı, kendisi de kadehini eline aldı. Sessizce içkilerini içtiler. Nagel'in elinin titremesini bastırmaya, kendisini toplamaya çalıştığını gözden kaçırmadı Dagny. Tümüyle ezdiğini, alaylarıyla paramparça ettiğini düşündüğü bu adam, birdenbire kibar ve aldırmaz bir sesle şöyle dedi:

"Doğru söylüyorsunuz, hanımefendi... Bu arada acaba rica etsem, nişanlınıza mektup yazma fırsatı bulunca, iki yıl önce Minik'e söz verdiği bir çift gömleği hatırlatabilir misiniz? Burnumu soktuğum için özür dilerim, biliyorum, beni hiç ilgilendirmiyor, ama Minik için söylüyorum. Umarım cüretimi bağışlarsınız. İki yün gömlek derseniz kesin hatırlar."

Dagny bir an için büsbütün afallamıştı; ağzı açık ona bakarken söyleyecek söz bulamadı, kadehini masaya koymayı bile unuttu. Bu tam bir dakika boyunca sürdü. Ardından kendine geldi; gözlerinde tüm iç karmaşasını yansıtan öfkeyle yıkıcı bir karşılık verip arkasını döndü. Giderken kadehini kapının yanındaki bir masaya sertçe koydu. Salonda gözden yitti.

Vekil'le Öğretmen'in aynı yerde onu beklediğini unutmuşa benziyordu.

Nagel yeniden oturdu. Omuzları yeniden seğirmeye başladı, birkaç kez elini başına götürdü. Kambur oturuyordu. Martha gelince sıçradı, yüzünde bir sevinçle ona sandalye çekti.

"Ne kadar kibarsınız, ne kadar kibarsınız!" dedi Nagel. "Oturun, sizinle ilgileneceğim, dilerseniz yığınla öykü anlatacağım. Oturup dinlerseniz sizi ne kadar eğlendireceğime inanamazsınız. Gelin, lütfen! İstediğinizde gidebilirsiniz, buna sesimi çıkaramam, öyle değil mi? Sizi hiç incitmem, hayır, asla! Bakın, küçük bir içki içersiniz benimle, değil mi? Kaygılanmayın, eğlendirici bir şey anlatıp yine güldürürüm sizi. Döndüğünüze çok sevindim, Tanrım, her zaman öyle ciddisiniz ki gülüşünüzü duymak çok güzel! Salon çok eğlenceli değildi herhâlde? Bir süre burada oturalım, içerisi de çok sıcak zaten. Buyurun, oturun!"

Martha çekine çekine oturdu.

Bunun üzerine Nagel birbiri ardına eğlenceli küçük öyküler, anılar anlatmaya girişti; susarsa Martha gider diye korktuğundan coşkuyla, zorlama bir tempoyla havadan sudan konuşup duruyordu. Çabalamaktan yüzü kızardı, kafası karıştı, çaresizce başını ellerinin arasına alıp öyküsünü sürdürmeye çalıştı; ama bu durumda bile onu eğlenceli bulan Martha masumca güldü. Hiç de sıkılmamıştı, tersine, yaşlı yüreği kabarmış, araya birkaç söz de kendisi eklemişti. Ne kadar tuhaf bir sıcaklığı vardı bu naif kadının. Nagel "Sizce de yaşam anlaşılmaz ölçüde korkunç, öyle değil mi?" diye sorunca "Buna içelim!" diye yanıtlamıştı Martha – ama yıllardır pazarda yumurta satarak iki yakasını bir araya getirmeye çalışan bu kadın için yaşam o kadar da kötü değildi, çoğunlukla iyiydi!

"Çoğunlukla yaşam iyi!" demişti.

"Bu konuda size kesinlikle katılıyorum," diye yanıtladı... "Ama şimdi gösterileri izlemeliyiz. Gidip girişte duralım, ardından dilediğiniz yere otururuz. Oradan görebiliyor musunuz? Göremiyorsanız sizi kaldırabilirim."

Martha gülüp başını iki yana salladı azarlarcasına.

Sahnede Dagny'i gören Nagel'in neşesi birdenbire söndü, kıza çivilediği gözleri başka kimseyi görmüyordu. Tepeden

tırnağa süzdüğü Dagny'nin bakışlarını izliyor, yüzündeki anlatımları yakalıyordu; göğsüne takılı gülün aşağı yukarı, aşağı yukarı inip çıktığı da gözünden kaçmadı. Kalabalık bir grubun en gerisinde duruyor, ayrıntılı kostümüne karşın kolayca tanınıyordu. Kraliçeyi canlandıran Bayan Andresen sahnenin ortasındaydı. Dr. Stenersen'in gece gündüz uğraşıp hazırladığı gösteri, insanlarla zırhlardan oluşan, kırmızı ışığa boğulmuş bir yapbozu andırıyordu.

"Çok güzel!" diye mırıldadı Martha.

"Hım... Ne çok güzel?"

"Sahneyi göremiyor musunuz? Nereye bakıyorsunuz?"

"Evet, çok güzel."

Bütün sahnede tek bir noktaya, bir kişiye baktığından kuşkulanmasın diye ona bir bir oyuncuları sormaya başladı, öte yandan kadının yanıtlarını duymuyordu bile. Kırmızı ışık sönüp perde inene dek yerlerinden kımıldamadılar.

Ardından birkaç dakikalık aralarla beş başka gösteri sahnelendi. Son gösteriyi izleyen Martha'yla Nagel girişte durmayı sürdürüyorlardı, saat on iki olmuştu. Sonunda gösteriler bitip müzik başlayınca masalarına dönüp konuştular. Martha kibarlığıyla giderek daha fazla uyum sağlamış, artık gitmekten söz etmeyi bırakmıştı.

Ellerinde defterlerle çıkagelen birkaç genç hanım piyango bileti satıyordu – bebekler, sallanan sandalyeler, işlemeler, bir çay takımı ve bir masa saatinden oluşuyordu ödüller. Tam bir karmaşa egemendi ortama; kendilerini bırakan konuklar yüksek sesle konuşuyordu; salonla bitişik odalardan gelen çoklu ses, borsayı andıran bir kükremeye dönüşmüştü. Panayır sabahın ikisine dek sürecekti.

Bayan Andresen yine Nagel'in masasına yerleşti. Nasıl yorgundu, nasıl yorgundu! Evet, sağ olsunlar, bir bardak, yok, yarım bardak içerdi. Dagny'yi de getirse miydi?

Getirdi de. Minik de geldi.

Bu sırada şöyle bir olay geçti: Yakınlardaki masalardan biri devrildi; kadehlerle tabaklar yere düşünce küçük bir çığlık atan

Dagny telaşla Martha'nın koluna yapıştı. Ardından kendisine gülüp özür diledi; çeşitli duygularla kıpkırmızıydı yüzü. Epeyce heyecanlıydı, kesik kesik kahkaha atıyordu; ışıl ışıldı gözleri. Üzerini değiştirmiş, eve gitmeye hazırlanmıştı; her zamanki gibi ona eşlik edecek olan Öğretmen'i bekliyordu.

Öte yandan bir saattir Vekil'le oturmayı sürdüren Öğretmen epeyce sarhoş olmaya başlamıştı.

"Eminim Bay Nagel seni eve götürebilir, Dagny." dedi Bayan Andresen.

Dagny bir kahkaha patlattı. Bayan Andresen şaşırarak ona baktı.

"Hayır," diye yanıt verdi Dagny, "Bay Nagel'le yürümeye cesaret edemiyorum artık. Çok girişken biri. Aramızda kalsın, benden randevu bile istedi. Gerçekten! 'Ağacın altında,' dedi, 'falan yerdeki kavak ağacının.' Hayır, Bay Nagel'in sağı solu belli olmuyor! Daha az önce, nişanlımın sözde Grøgaard'a vereceğini söylediği iki gömlek konusunda bana epey baskı yaptı. Oysa Grøgaard'un konudan haberi bile yok! Öyle değil mi, Grøgaard? Hahaha, çok tuhaf!"

Bu sözlerin ardından hızla ayağa kalktı, gülmeyi sürdürerek Öğretmen'in yanına gitti, ona bir şeyler söyledi. Onu kaldırmaya çalıştığı belliydi.

Minik'in huzuru kaçmıştı. Konuşmaya, açıklamaya çalıştıysa da kafası karışınca vazgeçti. Masadakilere kaygıyla bakıyordu. Martha bile şaşırmış, korkmuştu; Nagel ona birkaç yatıştırıcı söz ettikten sonra herkesin kadehlerini doldurdu. Bayan Anderesen çabucak konuyu panayıra getirdi: Yağmura karşın ne biçim bir kalabalık toplanmıştı! Tonlarca para getirecekti; masraflar çok sayılmazdı...

"Arp çalan çekici kadın kimdi?" diye sordu Nagel, "Byron tarzı dudakları, saçında gümüş bir oku olan?"

Kasabaya ziyarete gelen bir yabancıydı. O kadar güzel miydi?

Evet, Nagel onu güzel bulmuştu, kadınla ilgili birçok soru sordu; ama herkes onun aklının başka yerde olduğunu görebiliyordu.

Neler düşünüyordu? Niçin kaşları çatılmıştı? Yavaşça bardağını çeviriyordu.

Dagny dönüp biraz daha oyalandı. Bayan Andresen'in sandalyesinin arkasında durmuş eldivenlerini düğmelerken yeniden konuştu; duru, sevimli sesiyle şöyle dedi:

"Benden o randevuyu neden istediniz Bay Nagel? Amacınız neydi? Söyler misiniz?"

"Dagny oldu mu ama!" diye fısıldadı Bayan Andresen, ayağa kalkarak. Minik de kalktı. Olumsuz havadan etkilenmeyen yoktu. Nagel bakışlarını kaldırdı, yüzünden pek bir duygu okunmuyordu; ama kadehini bıraktığı, yumruklarını sıkıp hızlı soluk aldığı kimsenin gözünden kaçmadı. Ne yapacaktı? Yerini çabucak ciddiliğe bırakan o belli belirsiz gülümsemenin anlamı neydi? Herkesi şaşırtarak soğukkanlı bir karşılık verdi:

"O randevuyu sizden niye mi istedim? Bayan Kielland, bu konuda susmamı yeğlemez misiniz? Yeterince sorun çıkardım başınıza. Bundan dolayı üzgünüm, Tanrı biliyor, geri alabilmek için her şeyi yaparım. Benimle buluşmanızı isteme nedenimi biliyorsunuz kuşkusuz, bunu gizlemedim; oysa gizleseydim iyi ederdim. Bana biraz acımalısınız. Söyleyecek başka sözüm yok..."

Sustu. Dagny'nin de sesi çıkmıyordu; Nagel'den başka türlü bir karşılık beklediği ortadaydı. Sonunda gelebilen Öğretmen, bu dokunaklı sahneyi tam zamanında dağıttı; iyice kafayı bulmuştu, ayakta zor duruyordu.

Dagny onun koluna girip dışarı çıktı.

Ardından küçük grubun geri kalan üyeleri oldukça canlandı; soluklar rahatladı; Martha durduk yere neşeyle kahkaha atıp ellerini çırptı. Arada sırada, aşırı güldüğünü düşündüğünde, yanakları kızarıyor, kendisine çekidüzen verdikten sonra onun aşırıya kaçtığını düşünüyorlar mı diye görmek için çevresindekilere bakıyor. Bu sevimli şaşkınlık karşısında kendinden geçen Nagel sırf kadının ilgisini koruyabilmek için maskaralıklar yapmaya girişti. Dişlerinin arasına yerleştirdiği bir şişe mantarıyla şarkılar çalmaya başladı.

Bu sırada Bayan Stenersen de onlara katıldı. Panayır bitene dek yerinden kımıldamayacağını söyledi; bir gösteri daha vardı, o iki jimnastikçiyi kesinlikle görmeliydi. Uzun gecelerden sonra eve gidip tek başına kalmayı sıkıcı bulduğundan her zaman en sona o kalırdı. Ayrıca ne diye gidip jimnastikçileri izlemeyeceklerdi?

Birlikte salona girdiler.

Onlar yerlerini alırken uzun boylu, sakallı bir adam orta koridorda belirdi. Elinde bir keman kutusu vardı. Konserini bitirip gitmeye hazırlanan orgcuydu bu. Selam vermek için durur durmaz Nagel'le keman konusunda konuşmaya başladı. Evet, kemanı satın alma önerisini getirmişti Minik, ama olanaksızdı bu; adam, bir aile yadigârı olan bu kemanı küçük bir kişi gibi görüyordu. Adı bile vardı. Sıradan bir keman değildi, bunu herkes görebilirdi... Özenle kutuyu açtı.

Koyu kahverengi ahşaptan kırılgan enstrüman pembe ipeklerin arasında yatıyordu; telleri ham pamukla sarılmıştı.

Güzel görünmüyor muydu? Gustav Adolf Christensen'in baş harfleri Güney Afrika yakutlarıyla sap bölümüne işlenmişti. Böyle bir varlık satılamazdı! Kötü günlerde kişinin kendisini iyi hissedeceği ne kalırdı geriye o zaman? Konu bir süre denemek, birkaç yay çekmekse durum değişirdi...

Yok, Nagel denemek istemiyordu.

Jimnastikçiler son atlamalarını bitirir, salondakiler alkışlarken, Orgcu üç kuşaktır ailesinde olan bu olağanüstü kemanı anlatmayı sürdürürken, kutudan çıkarmadan edemedi. Tüy gibi hafifti, bunu kendisi de görebilirdi...

Nagel de tüy gibi hafif olduğunu düşünüyordu. Öte yandan kemanı eline alır almaz evirip çevirmeye, tellerle oynamaya başlamıştı. Yarı yarıya bu işlerden anlar bir hava takınarak "Bir Mittelwalder, gördüğüm kadarıyla." dedi. Ama enstrümanın Mittelwalder olduğunu anlamak çok güç değildi, içindeki etikette yazıyordu bu. Peki bu bilgiçlik nereden geliyordu? Ardından, jimnastikçiler gidip alkışlar tümüyle dinince Nagel ayağa kalktı, tek söz etmeden yaya uzandı. Herkes kalkıp salondan çıkmaya

hazırlanırken, onca gürültü ve konuşmanın arasında Nagel'in birdenbire keman çalmaya başlaması başka bütün seslerin adım adım kesilmesine yol açtı. Salonun ortasında parlak sarı giysisiyle beliriveren bu geniş omuzlu, ufak tefek adam herkesi büyülemişti. Peki ne çalıyordu? Bir balat, bir barkarol, bir dans, Brahms'ın Macar Dansları'ndan biri, tutkulu bir potpuri – katıksız çalınan, kabaran bu ses her yere işliyordu. Başını iyice yana eğdi; loş salonun ortasında beklenmedik ortaya çıkışı, kuşkulu görünüşü tüm sahneyi gizemli bir havaya bürürken parmaklarının şaşırtıcı, coşkun ustalığı onu bir büyücü gibi gösteriyordu. Dinleyicileri yerlerine çivileyerek birkaç dakika böyle çalmayı sürdürdü, ardından, başını yine önceki gibi yana eğik tutarak, kolu dışında bedeninin hiçbir yerini kımıldatmadan, oldukça ağır, güçlü bir patosa, törensel güçle çaldığı bir fortissimo pasajına geçti. Durup dururken ortaya çıkarak panayır komitesini bile afallatmış, bu sıradan kasabalılarla köylüleri kendisine hayran bırakmıştı. Akılları almıyordu – Nagel vurdumduymaz bir ateşlilikle çalsa da onlara olduğundan çok daha iyi görünüyordu bu performans; başka her şeyden daha iyi denecek kadar olağanüstüydü. Ama dört ya da beş dakika sonra korkunç sesler, umutsuz inlemeler çıkarmaya başladı; bu kederli ağıt öylesine dayanılmazdı ki kimse onun nereye varmak istediğini anlayamıyordu artık; yayı böyle birkaç kez çektikten sonra birdenbire çalmayı kesti. Kemanı omzundan indirdi.

İçeridekiler kendilerine gelene dek tam bir dakika geçti; sonunda çılgınlar gibi alkışlamaya başladılar, kimileri sandalyelere tırmanıp bravo diye bağırıyordu. Yerlere dek eğildikten sonra kemanını geri alan orgcu birkaç kez okşayıp özenle yerine koydu, ardından Nagel'in elini tutup ona defalarca teşekkür etti. Salonda tam bir karmaşa vardı, bu sırada Dr. Stenersen koşa koşa geldi, Nagel'i kolundan yakalayıp haykırdı:

"Vay canına, beyefendi! Demek çalabiliyorsunuz... Çalabiliyorsunuz demek!"

Yanında oturan Nagel'e şaşkınlıkla bakmayı sürdüren Bayan Andresen de şöyle dedi:

"Bize çalamadığınızı söylememiş miydiniz?"

"Çalamıyorum da," diye karşılık verdi Nagel, "pek değil, sözünü etmeye değmez, bunu kabul ediyorum. Ne kadar yanlış, ne kadar özgünlükten uzaktı bir bilseniz! Ama özgün görünmesini sağladım, değil mi? Hehehe, dünyayı şaşırtmak gerek, hep kendini yinelemek olmaz! İçkilerimize dönsek iyi etmez miyiz? Bayan Gude de bize katılsın!"

Yan odadaki masalarına döndüler. Herkes onları şaşırtan bu gizemli yabancıyı düşünüyordu; Vekil Reinert bile geçerken durdu:

"Geçen akşamki kutlamanıza davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Meşgul olduğumdan gelemedim, ama kibarlığınıza minnettarım."

"Peki sondaki o korkunç yay çekmeleri niçin yaptınız?" diye sordu Bayan Andresen.

"Bilmiyorum doğrusu," diye yanıtladı Nagel, "öyle çıktı işte. Şeytanı kuyruğundan yakalamaya çalıştım."

Dr. Stenersen bir kez daha iltifat etmeye geldi; Nagel bir kez daha basit efektlerle dolu çalışının tümüyle uydurma, aldatmaca olduğunu söyledi; ne kadar sıradandı bir bilseler! Çift sesleri yapamamıştı, çoğu bozuktu, kendisi bunu duysa da uzun süredir çalmadığı için daha iyisini yapamamıştı.

Masaya uğrayanların ardı arkası kesilmedi; kalabalık dışarı akarken onlar son âna dek oturmayı sürdürdü. Kalktıklarında salonun ışıkları söndürülmüştü. Saat sabahın iki buçuğuydu.

Martha'ya yaklaşan Nagel fısıldadı:

"Sizi eve bıraksam iyi olur, değil mi? Konuşmak istediğim bir şey var."

Çabucak içkilerin parasını ödeyip Bayan Andresen'le vedalaştıktan sonra Martha'yla dışarı çıktı. Kadının pardösüsü yoktu, yalnızca bir şemsiyesi vardı, onu da üzerindeki delikler yüzünden saklamaya çalışıyordu. Nagel yürürlerken Minik'in onları acı dolu, dalgın bir bakışla izlediğini gördü. Yüzü her zamankinden daha da çarpıktı.

Doğruca Martha'nın evine gittiler. Nagel çevresine bakındı, ortalıkta kimse görmeyince şöyle dedi:

"Biraz içeri girmeme izin verirseniz çok sevinirim."

Kadın duraksadı:

"Saat çok geç." dedi.

"Sizi hiçbir şekilde incitmeyeceğime söz verdiğimi unuttunuz mu? Konuşmamız gerekiyor."

Kapıyı açtı Martha.

İçeri girince bir mum yakıp pencerenin önüne yine bir şey astı. Nagel kadının işlerini bitirmesini bekledikten sonra şöyle dedi:

"Bu akşam eğlendiniz mi?"

"Evet, teşekkür ederim."

"Neyse, konuşmak istediğim konu bu değil. Gelin, yaklaşın. Benden korkmamalısınız, buna söz verebilir misiniz? Güzel, anlaştığımıza göre el sıkışalım."

Kadının uzattığı eli bırakmadı.

"Bir yalancı olduğumu, size yalan söyleyeceğimi düşünmezsiniz, öyle değil mi? Bir şey anlatmak istiyorum. Ama yalan söylediğimi düşünmezseniz."

"Düşünmem."

"Güzel. Kaygılanmayın, hepsini açıklayacağım... Ama bana ne kadar güveniyorsunuz? İnanmaya ne kadar hazırsınız? Saçmalığa bakın. Neler uyduruyorum! Görüyorsunuz ya, bu biraz hassas bir konu. Örneğin sizi çok ama çok sevdiğimi söylesem bana inanır mıydınız? Bunu kendiniz de anlamış olmalısınız. Peki ya biraz ileri gidersem, demek istediğim... Kısacası, benim eşim olmanızı istiyorum. Evet, eşim, söyledim işte. Yalnızca sevgilim değil, aynı zamanda eşim... Tanrım, nasıl da kaçmaya çalışıyorsunuz! Hayır, hayır, elinizi tutmama izin verin; kendimi bundan daha iyi dile getirebilirim, her şey açığa kavuşacak. Sözü dolandırmadan, dosdoğru size evlenme teklif ediyorum, bunda da çok ciddiyim – ilkin bunu bir düşünün, sonra konuşmama izin verin. Güzel. Kaç yaşındasınız? Durun, bunu sormayacaktım, ben yirmi dokuz yaşımdayım, eğlence yaşını çoktan geçtim. Siz beş, altı yaş büyük olabilirsiniz, bunun bir..."

"On iki yaş daha büyüğüm." dedi.

"On iki yaş!" diye bağırdı Nagel; kadının büsbütün kendini kaybetmeyip onu dinlemesine sevinmişti. "Demek on iki yaş büyüksünüz, ne güzel, harika! Bu on iki yıl bir engel mi sizce? Niye, çıldırmış olmalısınız! Neyse – on ikinin üç katı büyük olsanız ne önemi var? Ben sizi sevdikten, şimdi söylediğim her sözün arkasında durduktan sonra? Uzun süredir düşünüyordum bunu; doğrusu çok uzun değil, birkaç gündür; Tanrı aşkına, bana inanın, yalvarırım. Günlerdir düşünüyordum ve bu yüzden geceleri uykusuz kaldım. Gözleriniz çok sıra dışı, sizi görür görmez onlara doğru çekildim; bir çift göz beni dünyanın sonuna bile sürükleyebilir. Bir keresinde yaşlı bir adam yalnızca gözleriyle beni ormanda bütün gece dolaştırmıştı. Cin çarpmıştı onu... Neyse, bu başka bir öykü. Ama gözleriniz beni çok etkiledi. Salonun ortasında durup geçişimi izlediğiniz günü hatırlıyor musunuz? Başınızı çevirmediniz, yalnızca gözlerinizle izlediniz beni; hiç unutmayacağım. Sonra konuşma fırsatı bulup tanışınca gülüşünüzden de etkilendim. Sizin gibi sıcacık gülen başka birini daha gördüğümü sanmıyorum; ama bunun farkında bile değilsiniz, farkında olmamanız da bunu daha da güzelleştiriyor. Ne korkunç saçmalamaya başladım yine. Duyabiliyorum; ama sürekli konuşmam gerektiği duygusuna kapılıyorum, yoksa bana inanmazsınız diye düşünüyorum, bu da kafamı karıştırıyor. Keşke böyle kalkacakmış gibi oturmasanız... Kalkıp gidecekmiş gibi, demek istiyorum. Kendimi toplayacağım hemen. Lütfen yine elinizi tutmama izin verin, o zaman daha akıcı konuşurum. İşte, teşekkürler! ... Görüyorsunuz ya, size ne söylediysem onu istiyorum, fazlasını değil; art düşüncem yok. Hangi sözüm sizi böyle kaygılandırdı? Bu çılgın düşünceye nasıl kapıldığımı anlayamıyorsunuz; benim gerçekten bunu istediğimi kafanız almıyor, öyle mi? Olanaksız diye görüyorsunuz, böyle düşünüyorsunuz, doğru mu?"

"Evet... Tanrı aşkına susun artık!"

"Dinleyin: Bir iş çevirdiğimden kuşkulanmanızı hak ettiğimi düşünmüyorum..."

"Hayır," dedi Martha, birdenbire üzüntüyle, "sizden kuşkulanmıyorum; ama yine de olanaksız bu."

"Niçin olanaksız? Bir başkasına mı sevdalısınız?"

"Hayır, hayır."

"Kimse yok mu? Çünkü birine sevdalıysanız, diyelim, sırf birinden söz etmek için, Minik'e örneğin..."

"Hayır!" diye bağırdı, Nagel'in elini basbayağı sıkarak.

"Hayır mı? Peki, bu bakımdan bizi engelleyen bir durum yok demektir. Devam edeyim. Beni kendinizden üstün görmemeli, bu yüzden birleşmemiz olanaksız diye düşünmemelisiniz. Sizden hiçbir şey saklamayacağım, pek çok bakımdan kötüyüm; bu akşam Bayan Kielland'ın neler dediğini siz de işittiniz. Hemen her konuda ne kadar acımasız biri olduğumu kasabada başkalarından da duymuşsunuzdur. Arada sırada bana haksızlık yapıyor olabilirler, ama genelde haklılar, bir erkek olarak büyük yanlışlarım var. Bu nedenle doğrusu siz saf yüreğiniz ve hassas, çocuksu aklınızla benden kat kat üstünsünüz. Ayrıca size her zaman şefkatli davranacağıma söz veriyorum, bunda bir güçlük de yok, inanın bana; yaşamdaki en büyük sevincim sizi mutlu etmek olacak... Kasabalılar ne der diye mi çekiniyorsunuz? Birincisi, kasabalıların, dilerseniz kendi kiliselerinde, benim karım olmanızı kabullenmesi gerekir. İkincisi sizin dedikodunuzu yeterince yapıyorlar zaten, birkaç kez buluştuğumuz, bu akşam panayırda birlikte eğlendiğimiz dikkatlerden kaçtı denemez. Olduğundan daha kötüye gitmeyeceğini söyleyebiliriz. Ayrıca Tanrı aşkına, bunun ne önemi var? Başkalarının düşüncelerine gülüp geçmelisiniz... Ağlıyor musunuz? Canım, bu akşam sizi insanların diline düşürdüm diye kırıldınız mı yoksa?"

"Hayır, sorun o değil."

"Ne peki?"

Yanıt vermedi.

Nagel aklına takılan bir soruyu sordu:

"Size kötü mü davranıyorum? Söyleyin, o kadar çok şampanya içmediniz, öyle değil mi? İki kadeh bile içtiğinizi sanmıyorum. Sizden yararlanmaya çalıştığımı, bir yudum içki içtiniz diye sizi kolayca avucuma düşüreceğime inandığımı sanıyor olamazsınız herhâlde? Bu yüzden mi ağlıyorsunuz?"

"Hayır, ondan değil."

"Niye ağlıyorsunuz peki?"

"Bilmiyorum."

"En azından herhangi bir şekilde size ihanet edeceğime inanmıyorsunuz. Tanrı biliyor, her sözüm dürüst, inanın bana!"

"Size inanıyorum, ama sözlerinizi anlayamıyorum, bu da beni üzüyor. Bunu istiyor olamazsınız, bunu isteyemezsiniz."

Evet, Nagel istiyordu! Yağmur pencereleri döverken onun küçük, hassas elini tutup durumu biraz daha açıkladı. Usulca konuşup araya çocuksu sözler ekleyerek onun düşüncelerine uyum sağladı. Nasıl da mutlu olacaklardı! Uzaklara, çok uzaklara, Tanrı bilir nereye gideceklerdi; ama sessizce ayrılacaklardı, kimse bilmeyecekti onlara ne olduğunu. Böyle yapacaklardı, değil mi? Ormanda bahçeli bir kulübe alacaklardı, neresi olursa olsun güzel bir ormanda; onların olacaktı, Cennet diyeceklerdi adına, Nagel toprağı ekip biçecekti – üstelik ne ekip biçmek! Ama arada sırada üzülebilirdi; evet, bu çok olasıydı. Aklına bir şey takılabilir; bir anı, kötü bir deneyim canlanabilirdi kafasında; kolaylıkla olabilirdi bu! O zaman Martha ona sabır gösterirdi, değil mi? Neyse, Nagel bunu pek dışa vurmayacaktı, asla yapmayacaktı, söz veriyordu. Düşünmek için yalnız bırakılmayı ister ya da uzaklaşır, ormanın derinliklerine gider, bir süre sonra geri dönerdi. Ama hayır, kulübelerinde kötü söze yer yoktu! Bulabildikleri en güzel kır çiçekleri, yosunlar ve taşlarla süsleyeceklerdi orayı; Nagel'in ormandan getirdiği ardıçları serpeceklerdi yerlere. Noel'de kuşlara yem koymayı hiç unutmayacaklardı. Nasıl da mutlu zaman geçireceklerdi! Hep yan yana olacak, her yere birlikte gideceklerdi. Yazları uzun yürüyüşlere çıkıp titreşen çalıların, ağaçların yıllar içinde büyümelerini izleyeceklerdi. Gelip geçen yabancılara, yolculara yardım edeceklerdi, hem de ne yardım! Birkaç güzel, büyük hayvanları da olmalıydı, onlara ellerinden yem yemeyi öğreteceklerdi; Nagel toprağı kazıp, çapalayıp sürerken Martha da hayvanlarla ilgilenecekti...

"Evet." diye karşılık verdi. Kadının bunu içtenlikte söylediğini duymuştu Nagel.

Ayrıca haftada birkaç gün kendilerine izin vermeleri gerekeceğini söyleyerek konuşmayı sürdürdü. Birlikte ava, balığa gideceklerdi, ikisi, el ele; o kemerli kısa bir elbise, kendisi bir tunikle kopçalı ayakkabılar giyecekti. Konuşup şarkılar söyleyecek, sesleri tüm ormanda yankılanacaktı. Öyle değil miydi: El ele?

"Evet." dedi, yine.

Martha ufak ufak heyecanlanmaya başladı, Nagel dupduru bir dille betimlediği her şeyi, en küçük ayrıntısına varana dek, kafasında kurmuştu. Suya yakın bir yer bulmanın önemini de belirtmeden geçmedi Nagel. Buna özen gösterecekti, evet, her şeye özen gösterecekti; Martha'nın ona güvenmesi yeterdi. Onda bu güç varken en sık ormanın ortasında bile yuvalarını kurardı; o da görmüştü nasıl yumrukları olduğunu... Nagel gülümseyerek kadının küçük, çocuksu elini kendisininkiyle karşılaştırdı.

Nagel uzanıp yanağını okşadığında bile kımıldamadan oturup ona bakmayı sürdüren Martha kendisinden istenen her şeyi yapmaya hazırdı. Nagel dudaklarını onun kulağına yaklaştırıp tüm bunları istiyor mu, yapmaya cesareti var mı diye, dosdoğru sordu. Kadın dalgın, belirsiz bir fısıltıyla "Evet." dedi gerçekten. Ama biraz sonra kararından dönmeye başladı: Hayır, düşününce olanaksızlığını görmüştü bunun. Martha gibi birini nasıl isteyebilirdi Nagel?

İstediğine, gerçekten istediğine, doğrusu şimdiye dek hiçbir şeyi bu kadar istememiş olduğuna inandırdı onu bir kez daha. Bir süre işleri yolunda gitmese bile korkmasına gereksizdi; ona yokluk çektirmeyecek, ikisi için de çalışacaktı. Bir saat boyunca konuşup kadının direncini azar azar kırdı. Martha bu sırada iki kez karşı çıkıp yüzünü elleriyle örterek "Hayır, hayır!" diye bağırmıştı. Yine de sonunda ona teslim oldu; adamın yüzünü inceleyince geçici bir heves taşımadığını anladı. Tanrı aşkına, Nagel istediğine göre neden olmayacaktı! Onun yüreğini kazanmıştı, artık karşı koymak yararsızdı. Sonunda apaçık bir evet dedi.

Boş şişenin ağzındaki mum sönmek üzereydi; ikisi de kendi sandalyesinde, el ele oturup konuşmayı sürdürdüler. Oldukça duygulanan Martha ikide bir gözleri yaşarsa da gülümsemeyi sürdürüyordu.

"Minik'e dönecek olursak," dedi Nagel, "panayırda bizi kıskandığından kuşkum yok."

"Evet, belki kıskanmıştır," diye yanıtladı, "ama elden ne gelir?"

"Evet, elden ne gelir, değil mi? Dinle, bu akşam senin için güzel bir şey yapmak istiyorum, ne olabilir bu? Ellerini sevinçle göğsünde kavuşturmanı sağlayacak bir şey! Söyle, dile benden ne dilersen! Çok iyisin, küçük dostum, hiçbir şey istemiyorsun! Bu sözlerimi unutma Martha: Seni koruyacağım, isteklerini kestirmeye çalışıp ölene dek sana bakacağım. Lütfen bunu aklından çıkarma, olur mu! Sözümü bana hatırlatman gerekmeyecek hiçbir zaman."

Saat dörttü.

Kalktılar. Nagel kendisine doğru bir adım atan Martha'yı göğsüne bastırdı. Kadın da kollarını ona dolayınca bir süre böyle kaldılar; Nagel onun saf, temiz yüreğinin elinin altında çarptığını hissedince yatıştırmak için saçlarını okşadı. Anlaşmışlardı.

Martha sonunda konuştu:

"Bütün gece düşünmekten gözüme uyku girmez. Yarın buluşalım mı? İster misin?"

"Evet, yarın. İstemez miyim! Ne zaman? Sekizde geleyim mi?"

"Evet... Yine bu elbiseyi mi giymemi istersin?"

Bu dokunaklı soru, kıpırdanan dudaklar ve dosdoğru ona bakan kocaman gözler Nagel'i derinden etkiledi.

"Küçüğüm, biriciğim, sen karar ver! Ne kadar iyisin! ... Ama bütün gece uyanık kalma sakın! Düşüncelerinde bana biraz yer ayır, sonra iyi geceler deyip uykuya dal. Burada tek başına kalmaktan korkmuyorsun, değil mi?"

"Hayır! ... Otele giderken ıslanacaksın."

Onun ıslanmasını bile düşünmüştü!

"Hoşça kal, iyi uykular!" dedi Nagel.

Ama kapıya gelir gelmez bir konuyu anımsayıp ona döndü:

"Sana bir şey söylemeyi unuttum: Ben zengin değilim. Zengin sandın mı beni?"

"Bilmiyorum." diye karşılık verdi Martha, başını iki yana sallayarak.

"Hayır, zengin değilim. Kendimize bir ev ve başka ne gerekiyorsa alabiliriz, o kadar param var. Daha sonra, zaman geçtikçe her şeyin üstesinden gelir, bütün yükü sırtlanırın, bu iki el ne güne duruyor... Zengin değilim diye düş kırıklığına uğradın mı?"

"Hayır." dedi, onun elini alıp sıkarak. Nagel sokağa çıkmadan önce son olarak ona kapıyı sıkı sıkıya kapatmasını öğütledi.

Dışarısı karanlıktı; bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu.

Otele gitmek yerine papaz evinin korusuna yöneldi. Çeyrek saat yürüdü; karanlıkta önünü zor görüyordu. Bir süre sonra yavaşlayıp yoldan ayrıldı, büyük ağacın yerini buldu. Bir kavaktı bu. Orada durdu.

Ormanda yağmur bütün gücüyle sürüyor, rüzgârlar esiyordu; öte yandan başka çıt çıkmıyordu. Nagel kendi kendine birkaç söz mırıldandı, bir addı bu: "Dagny, Dagny!" dedi, sustu; yine söyledi. Bu sırada ağacın yanında dimdik duruyordu. Ardından sesini yükseltti, duyulur bir sesle "Dagny!" dedi. Kız dün akşam onu aşağılamış, tüm nefretini üzerine boşaltmıştı; Nagel her bir sözü yüreğinde hissetmeyi sürdürse de burada durmuş onunla konuşuyordu. Karanlıkta diz çöküp çakısını çıkararak ağaca onun adını kazıdı. Birkaç dakika çabaladı; yazmayı bitirene dek ağacı yokladı, kazıdı, yine eliyle yokladı...

Tüm süre boyunca şapkasızdı.

Yola çıkınca bir an duraksadı, ardından geri döndü. El yordamıyla ağaca gitti, parmaklarını gövdede gezdirip harflerin yerini buldu. Bir kez daha diz çöküp eğildi; adı, bu harfleri bir daha görmeyecekmiş gibi öptükten sonra kalkıp hızla uzaklaştı.

Otele vardığında saat beşti.

XVII

Ertesi gün de hava ağır, karanlık, yağmurluydu. Oluklardan taşan, durmaksızın camları döven yağmur dineceğe benzemiyordu. Saatler geçti, öğlen oldu; gökyüzü açılmadı. Otelin arkasındaki küçük bahçede tüm bitkiler yerle birdi; ezilen yapraklar suya, çamura batmıştı.

Nagel bütün gün odasından çıkmadı; yapageldiği gibi volta attı, kitap okudu; bu sırada sürekli saatine bakıyordu. Ne bitmez gündü! Büyük bir sabırsızlıkla akşamı bekliyordu.

Saat sekizi vurur vurmaz Martha'nın evine gitti. Bir terslikten kuşkulanmayan Nagel orada üzüntülü tavırlar, ağlamaktan kızarmış gözlerle karşılandı. Martha sorulara kısa, kaçamak yanıtlar veriyor, onun yüzüne bile bakmıyordu. İki de bir ondan özür diliyor, üzülmemesini istiyordu.

Nagel elini tutunca titremeye başlayan kadın kaçmaya çalıştıysa da sonunda onun yanında bir sandalyeye oturdu. Yaklaşık bir saat sonra konuğu gidene dek de orada kaldı. Ne olmuştu? Nagel onu sorularla sıkıştırdı, açıklama istedi; ama Martha sorununun ne olduğunu söyleyemiyordu bir türlü.

Yok, hasta değildi. Yalnızca düşünmüştü de...

Verdiği sözden pişman olduğunu, onu sevemeyeceğini anladığını mı söylemeye çalışıyordu?

Evet, bu... "Bağışlayın, üzülmeyin lütfen! Dün bütün gece düşündüm, giderek daha olanaksız buldum. Yüreğime danışınca sizi hak ettiğiniz kadar sevemeyeceğimi anladım."

Demek öyle... Sessizlik... Peki zaman içinde onu sevebileceğine inanmıyor muydu? Yeni bir yaşam kurmayı denemek istiyordu Nagel. Ona çok iyi davranacaktı.

Bundan çok etkilenen Martha ellerini göğsüne bastırdı; ama ne gözlerini yerden kaldırdı, ne tek bir söz etti.

Nagel'in daha sonra, birlikte olduklarında kendisini ona sevdirebileceğine inanmıyordu demek?

Fısıldayarak hayır dedi. Uzun kirpiklerinden birkaç damla yaş süzüldü.

Sessizlik. Nagel titriyordu; şakaklarında mavi damarlar belirmişti.

Neyse canım, elden ne gelirdi! Bunun için ağlamayı bırakmalıydı. Bu konuda yapacak bir şey yoktu. Üstelediği için onu bağışlamalıydı. Bunun ikisi için de en iyisi...

Martha onun elini yakalayıp sımsıkı tuttu. Bu beklenmedik duygusallık karşısında şaşıran Nagel sordu:

"Bende özellikle itici bulduğunuz bir yan mı var? Elimden geliyorsa bunu düzeltir, iyileştiririm. Beğenmediğiniz..."

Çabucak onun sözünü kesti:

"Hayır, hiçbir şey, hiçbir şey yok! Ama olacak gibi değil; örneğin sizi tanımıyorum bile. Benim iyiliğimi istediğinizi biliyorum, yanlış anlamayın..."

"Kimim ben, örneğin?" dedi Nagel, bakışlarını ona dikerek. İçine bir kuşku düştü – kadının güvenini sarsan, aralarını açan bir düşmanlık olduğunu anladı. "Bugün sizi görmeye gelen oldu mu?" diye sordu.

Karşılık alamadı.

"Özür dilerim, önemli değil, size daha fazla soru sormaya hakkım yok."

"Dün gece nasıl da mutluydum!" dedi. "Yüce Tanrım, sabah olsun diye nasıl bekledim, nasıl bekledim sizi! Ama bugün içim kuşkularla dolu."

"Yalnızca şunu söyleyin: Size dürüst davrandığıma inanmıyor, her şeye karşın benden kuşkulanıyorsunuz, öyle mi?"

"Hayır, başından beri değil. Lütfen kızmayın bana! Burada bir yabancısınız, sizin söylediklerinizden başkasını bilmiyorum; şimdi içten konuşup daha sonra her şeye pişman olabilirsiniz. Aklınıza neler geleceğini nereden bilirim?"

Sessizlik.

Nagel elini kadının çenesine götürüp hafifçe başını kaldırarak şöyle dedi:

"Peki Bayan Kielland başka ne dedi?"

Martha şaşırdı, çekingen bakışları üzüntüsünü dışa vuruyordu.

"Ben söylemedim, öyle değil mi?" dedi. "Hayır, ben söylemedim bunu!"

"Hayır, hayır, siz söylemediniz." Düşüncelere daldı, görmeyen gözleri bir noktaya çivilendi. "Hayır ondan söz etmediniz, adını vermediniz, içiniz rahat olsun... Ancak Bayan Kielland'ın buraya geldiği ortada; şu kapıdan girmiş, işini görüp gitmiş. Çok önemli olmalı ki bu havada dışarı çıkması gerekmiş! Ne tuhaf! ... Sevgili Martha, yüce ruhunuzun önünde diz çöküyorum, çünkü çok iyisiniz! Bütün bunlara karşın bana güvenin, yalnızca bu gece için güvenin; sizi kandırmak gibi bir amacım olmadığını kanıtlayacağım. Sözünüzden caymayın. Düşünün, olur mu? Yarına dek düşünün, sizi yeniden görmeme izin verin..."

"Yok, bilemiyorum!" diye sözünü kesti Martha.

"Bilmiyor musunuz? Bu akşam benden tümüyle kurtulmak istiyorsunuz demek! Neyse."

"Daha sonra ziyaretinize gelmek isterim... Evlendiğinizde ve her şeyi tamamladığınızda, evinizi demek istiyorum.... Sonra gelip evinizde hizmetçi olmayı yeğlerim. Evet, bunu yeğlerim."

Sessizlik. Nagel kadının onunla ilgili kuşkularının çoktan derinlere kök saldığını, artık onları söküp atamadığını, daha önceki gibi onu rahatlatamadığını gördü. Konuştukça onu daha da çok yitirdiğini anladı, üzüntüyle. Ama Martha niye böyle acı acı ağlıyordu? İçini parçalayan neydi? Niye onun elini bırakmıyordu? Sınamak için bir kez daha Minik konusunu açtı Nagel. Yeniden düşünmeye, yarın onunla bir kez daha görüşmeye ikna etmek istiyordu Martha'yı.

"Bağışlayın, son kez Minik'den söz edeceğim. Sakin olun, iyi bir amaçla yapıyorum bunu. Onu kötüleyecek değilim; tam tersine, Minik'le ilgili çok iyi konuştuğumu hatırlarsınız. Sizinle arama girebileceğini düşündüğüm için ondan söz etmiş, birtakım güzel sözlerin yanı sıra başka herkes gibi onun da yuva kurabileceğini söylemiştim; başlangıç için biraz yardımla bunu yapabileceğine inanmayı sürdürüyorum. Ama siz onunla bir ilginiz bulunmadığını ileri sürmüş, beni dinlemeye yanaşmamıştınız. Bir daha ondan söz etmeyeyim diye yalvarmıştınız bile.

Peki! Ancak hâlâ biraz kuşkuluyum, beni buna inandıramadınız; Minik'le aranızda bir şey var mı diye yine soruyorum. Varsa ben hemen çekilirim. Ah, başınızı iki yana sallıyorsunuz, ama bana yanıt vermeden önce yarına dek düşünmeyi kabul etmemenizi anlayamıyorum. Doğru olanı bu. Üstelik sizin gibi iyi biri için!"

Martha bunun karşısında yumuşadı, duyguları serbest kaldı; dahası ayağa kalktı, daha önce yaptığı gibi gözyaşlarının arasından gülümseyerek Nagel'in saçlarını okşadı. Yarın onunla seve seve görüşecekti; ama biraz erken gelmesi gerekiyordu, dörtte ya da beşte, ortalık kararmamışken, bu durumda kimse bir söz edemezdi. Ancak şimdi gitmesi gerekiyordu, hemen çıksa iyi olurdu. Evet, yarın geldiğinde dört gözle onu bekliyor olacaktı...

Ne çocuksu bir koca kız! Tek bir sözle, azıcık suyuna gitmekle ışıldıyor, gülümseyip uysallaşıyordu. Gidene dek Nagel'in elini bırakmadı, onu kapıdan geçirirken de tutmayı sürdü. Karşı gelmeyi düşündüğü birine sesini duyurmak ister gibi bağırarak iyi geceler diledi basamaklarda.

Yağmur kesiliyordu; sonunda dinmişti neredeyse; yoğun bulut katmanlarının arasında, mavilik parçaları göze çarpıyor, ıslak yere arada sırada bir damla düşüyordu.

Nagel bir kez daha rahat bir soluk aldı. Elbette kadının güvenini geri kazanacaktı, ne durdurabilirdi onu? Otele dönmek yerine rıhtıma yöneldi, kıyı boyunca yürüyüp kasabanın son yapılarını geride bırakarak papaz evine giden yola girdi. Ortalıkta kimsecikler yoktu.

Birkaç adım ilerleyince yolun kenarından çıkan biri onun önü sıra yürümeye başladı. Dagny'ydi bu; sarışın örgüsü yağmurluğunun üzerinden sarkıyordu.

Nagel tepeden tırnağa ürperdi, şaşkınlıktan neredeyse duracaktı. Demek Dagny bu akşam panayıra gitmemişti. Yoksa gösteriler başlamadan önce kısa bir yürüyüşe mi çıkmıştı? Oldukça yavaş yürüyor, yeniden ağaçların arasından uçuşmaya başlayan kuşlara bakmak için ikide bir duruyordu. Nagel'i görmüş müydü? Onu sınamak mı istiyordu? Nagel'i görünce bir kez daha kendisine sarkıntılık yapmaya cesareti var mı diye yoklamak istiyor olabilirdi.

Bu konuda içini ferah tutabilirdi, onu bir daha asla rahatsız etmezdi Nagel. Birdenbire kızdı; daha sonra aşağılamanın doyumunu yaşayabilmek için ona kendini kaybettirmeye çalışan bu kadına karşı keskin, yoğun bir öfkeye kapıldı. Panayırdakilere daha önce buluştuklarını söylerken gözünü bile kırpmamıştı. Bugün gidip Martha'yla onun arasını açmamış mıydı? Niçin ona kötülük yapmayı bırakamıyordu? Evet, Nagel'e, yaptıklarının bedelini ödetmek istiyordu; ama gereğinden ağır bir bedeldi bu.

İkisi de aynı yavaşlıkta yürüyor, aralarındaki elli adımlık uzaklığı koruyordu. Birkaç dakika böyle gittiler. Birdenbire kızın mendili yere düştü. Nagel mendilin yandan kayışını, yağmurluktan aşağı süzülüp yola düştüğünü görmüştü. Peki Dagny anlamış mıydı düşürdüğünü?

Nagel kızın onu sınamak istediğini söyledi kendisine; kızgınlığı geçmemişti, ona mendilini getirtmek istiyordu ki dosdoğru gözlerinin içine bakıp Martha'yı yitirmesini yüzüne çarpabilsin. Giderek öfkelenen Nagel dudaklarını kısıp kaşlarını çattı. Hehehe, yüzüne karşı gülüp aşağılasın diye onun karşısına dikilecek değildi ya! İşte şuraya düşürmüş mendilini, yolda, yolun orta yerinde duruyor. Beyaz, güzel mi güzel, dantel bir mendil; eğilip alınası...

Aynı hızla ilerledi; mendile ulaşınca üzerine basıp yürümeyi sürdürdü.

Birkaç dakika daha böyle gittiler; o sırada Dagny saatine bakıp birdenbire arkasını döndü. Dosdoğru ona doğru geliyordu. Mendilini mi arıyordu? Nagel de arkasını dönüp kızın önünde yavaşça ilerledi. Yeniden mendile ulaşınca Dagny'nin gözlerinin önünde bir kez daha bastı üzerine. Yürümeye ara vermedi. Hemen arkasında onu hissediyor, ama hızını artırmıyordu. Kasabaya varana dek böyle gittiler.

Dagny kuşkusuz panayıra yönelmişti; Nagel odasına çıktı.

Pencereyi açıp dirseklerini pervaza koyarak dışarı eğildi; yıkılmış, duygularının altında ezilmişti. Artık öfkeli değildi; büzüldü, başını ellerinin arasına alıp sessizce hıçkırmaya başladı, bedeni titrerken gözleri kuruydu. Bu nasıl olabilirdi? Nasıl

pişmandı, yapmamış olmayı nasıl da isterdi! Mendilini yere atmıştı; belki bilerek, belki onu aşağılamak için, ama ne çıkardı? Mendili alabilir, çalabilir, ömrünün sonuna dek bağrında saklayabilirdi. Kar gibi beyazdı ve Nagel onu çamura gömmüştü! Belki onun eline geçince Dagny geri almazdı, onda durmasına izin verirdi! Tanrı bilir. Öte yandan almak için elini uzatırsa Nagel onun ayaklarına kapanır, bir anı olarak mendili saklamasına izin vermesi için ellerini kaldırarak yalvarırdı. Dagny bir kez daha onunla dalga geçse ne yazardı?

Birdenbire sıçradı, basamakları ikişer ikişer inip sokağa çıktı, birkaç dakika içinde kasabadan ayrılıp papaz evi yoluna vardı. Mendili bulabilirdi! İşte, oradaydı, kız almamıştı; oysa Nagel mendilin üzerine ikinci kez basışını Dagny'nin gördüğünü çok iyi biliyordu. Her şeye karşın ne kadar da şanslıydı! Tanrı'ya şükürler olsun! Yüreği deliler gibi çarparak mendili alıp cebine koydu, otele koşup sayısız kez değiştirdiği suda yıkadı, masaya serdi. Oldukça kötü durumdaydı, topuk darbesiyle bir köşesi yırtılmıştı; ama önemi yoktu! Bulduğuna nasıl da seviniyordu!

Ancak yeniden pencerenin önüne oturunca az önce kasabayı boylu boyunca şapkasız geçtiğini anladı. Çıldırmıştı, düpedüz çıldırmıştı! Ya Dagny onu görseydi! Onu sınamak istemişti ve sonuçta Nagel yine korkunç bir başarısızlığa uğramıştı. Hayır, buna olabildiğince çabuk son vermeliydi! Kendini ele vermeden, yüreği deliler gibi çarpmadan, başını dik tutup soğuk gözlerle bakabilmeliydi ona. Elinden geleni yapacaktı. Martha'yı alıp uzaklara gidecekti. Onun için fazlasıyla iyiydi bu kadın; ama Nagel ona layık olacaktı; ona layık olmak için elinden geleni yapacak, durup dinlenmeden çalışacaktı.

Hava yumuşamaktaydı; küçük esintilerin pencereden içeri taşıdığı ıslak ot, toprak kokusu onu sürgit canlandırıyordu. Yarın yeniden Martha'ya gidecek, onu kabul etme yüceliği göstermesi için yalvaracaktı...

Ama ertesi gün, daha sabahtan bütün umutları yerle bir oldu.

İlkin Dr. Stenersen geldi; Nagel uyanmamıştı bile. Doktor, kahrolası panayırın onu gece gündüz uğraştırdığını söyleyip özür diledi. Öte yandan bir iş, bir görev için gelmişti: Bu akşam Nagel'i panayırda sahneye çıkarabilir miydi? Kemandaki ustalığı dillerden düşmüyordu; kasabalıların meraktan uykuları kaçmıştı; gerçekti bu! "Gazete okuyorsunuz bakıyorum? Şu politika yok mu! Hükûmet atamalarını gördünüz mü? Seçim iyi sonuç vermedi, İsveçliler'e bir tokat indiremedik... Bana kalırsa çok geç kalkıyorsunuz; saat on. Havaya baksanıza, sıcacık! Sabah yürüyüşüne çıkmalısınız."

Evet, Nagel hemen kalkacaktı.

Panayır komitesine ne yanıt veriyordu?

Hayır, Nagel çalmayacaktı.

Çalmayacak mıydı? Ama bu ulusal dava içindi! Bu küçük hizmeti çok mu görüyordu?

Çalamazdı.

Yüce Tanrım! Oysa tam şimdi herkes bunun havasına girmişti; özellikle hanımlar, bu işi ayarlasın diye Doktor'u sıkıştırıp durmuşlardı. Bayan Andresen onu hiç rahat bırakmamış; Bayan Kielland ondan, geleceği yönünde Nagel'den söz almadan dönmemesini istemişti.

Ama Bayan Kielland onun nasıl çaldığını bilmiyordu. Dinlememişti.

Yine de en çok isteyen oydu; Nagel'e eşlik etmeyi bile önermişti... Kendisine yalvardığımızı söyleyin, demişti... On – on beş notanızı dinleme zevkinden bizleri yoksun bırakmazsınız, öyle değil mi?

Hayır, çalamazdı, yapamazdı.

Evet ama bunlar yalnızca gerekçe; perşembe gecesi çalabilmişti, öyle değil mi?

Nagel diretti. Yalnızca o zavallı bölümü, o tutarsız potpuriyi biliyordu; günün birinde dinleyenleri etkilemek için çok çalışmıştı bunlara! Ayrıca aşırı yanlış çalıyordu; kendisini dinlemeye katlanamazdı, elinden gelmezdi bu!

Evet ama...

"Doktor, yapamam!"

"Bu akşam olmaz diyelim, peki yarın akşam? Yarın pazar, panayırın son günü; büyük bir katılımcı kitlesi bekliyoruz."

"Hayır, kusuruma bakmayın, yarın da çalamam. Benim gibi çalan birinin kemanı eline alması budalalık. Bunu duyamamış olmanız ne tuhaf."

Bu dokundurma, Doktor'u etkilemişti.

"Evet, birkaç yanlış yaptığınızı duydum elbette; ama ne çıkar bundan, hepimiz de uzman değiliz ya."

Boşunaydı, hayırdan başka yanıt alamayan Doktor gitmek zorunda kaldı.

Nagel giyinmeye başladı. Demek Dagny bile ona bunu yaptırmak için ölüp bitiyordu, üstelik ona eşlik etmeyi de önermişti! Bir tuzak daha, öyle mi? Dün gece başarısızlığa uğrayınca bunu mu kullanmayı düşünmüştü? ... Tanrı aşkına, belki Nagel ona haksızlık ediyordu, belki kız artık ondan nefret etmiyor, bir şey istemiyordu! Kuşkuculuğu için, yüreğinin derinliklerinde özür diledi ondan. Pazar yerine baktı; gökyüzü olabildiğince açıktı, ışıl ışıl güneş vardı. Kendi kendisine bir şarkı mırıldanmaya başladı.

Nagel tam aşağıya inecekken Sara kapının altından bir mektup attı; postayla değil, elden gelmişti. Kısacık mektup Martha'dandı: ona bu akşam gelmemesini, kendisinin gittiğini söylüyordu. Tanrı aşkına onu bağışlamalı ve bir daha asla aramamalıydı; Nagel'i bir daha görmek ona çok acı verirdi. Elveda. Sayfanın dibine, adının altına onu asla unutmayacağını eklemişti. "Sizi asla unutmayacağım." yazıyordu. Dört beş satırlık bu mektuba bir üzüntü havası egemendi, harfler bile acıklı, yıkkın görünüyordu.

Nagel sandalyeye yığıldı. Her şeyi yitirmişti! Burada bile reddedilmişti. Hiçbir şeyin istediği gibi olmaması ne tuhaftı! Oysa nasıl iyi niyetli, nasıl dürüsttü! Yine de işe yaramamıştı – işe yaramamıştı işte! Birkaç dakika kımıldamadan oturdu.

Birdenbire sandalyeden fırlayıp kalktı; saatine baktı, on birdi. Hemen koşarsa belki Martha'yı gitmeden yakalayabilirdi!

Dosdoğru kadının evine gitti; kapı kilitliydi, içeriden ses gelmiyordu. İki pencereden de baktı, kimseleri göremedi.

Dili tutulmuş, bitip tükenmiş bir durumda, bakışlarını yerden kaldırmadan, nereye gittiğini görmeden otele döndü. Martha nasıl yapabilmişti bunu, nasıl! Nagel onunla vedalaşmak, her nereye gidiyorsa orada mutluluk dilemek isterdi. Sırf iyiliği için, saf yüreği için her şeye karşın onun önünde diz çökerdi Nagel ve kadın bunu görmeye dayanamamıştı. İşte böyle, artık elden bir şey gelmezdi.

Koridorda Sara'yla karşılaşınca mektubu papaz evinden bir hizmetçinin getirdiğini öğrendi. Demek bu da Dagny'nin işiydi, her şeyi ayarlamış, özenle hesaplayıp elini çabuk tutmuştu. Hayır, Nagel'i asla bağışlamayacaktı!

Bütün gün dolaşıp durdu – sokaklarda, odasında, ormanda, her yerde; bir an bile dinlenmedi. Başını eğik, görmeyen gözlerini açık tutuyordu hep.

Ertesi gün de tıpkı böyle geçti. Pazardı; panayıra katılmak, son gösterileri izlemek için köylerden çok gelen vardı. Bir başka komite üyesi, Fredrikke'nin babası Konsolos Andresen, bir parça da olsa çalması için Nagel'e son bir çağrı yaptı; ama o da olumsuz yanıt aldı. Nagel dört gün boyunca tek bir düşünce, tek bir duyguya saplanarak bir deli gibi dolaşıp durdu. Dönmüş olabileceği umuduyla günde birkaç kez Martha'nın evininin önünden geçiyordu. Nereye gitmiş olabilirdi? Ama onu bulsa neye yarardı? Hiçbir şey işe yaramazdı artık!

Bir akşam Dagny'yle çarpışmaktan kıl payı kurtuldu. Bir dükkândan çıkan kız onu karşısında buldu. Konuşacakmış gibi dudaklarını kıpırdattı; ama birdenbire yüzü kızardı, sustu. İlkin onu tanımayan Nagel şaşkınlıkla bir süre baktıktan sonra arkasını dönüp uzaklaştı. Kızın onu izlediğini, giderek hızlandığını ayak seslerinden çıkarabiliyordu; yakalamaya çalıştığını anlayınca kaçıp saklanabilmek için kendisi de hızlandı. Onu sıkıntıya sokmaktan hiç vazgeçmeyecekmiş gibi görünen Dagny'den korkuyordu. Sonunda otele sığındı, büyük bir telaşla odasına koşturdu. Tanrı'ya şükür kurtulmuştu!

O gün 14 Temmuz Salı'ydı.

Bir iş yapmayı aklına koymuş gibi görünüyordu sabah. Son birkaç gündür yüzü tümüyle değişmişti; teni gergin ve soluk, gözleri cansızdı. Şapkasını unuttuğunu anlamadan sokaklar geçtiği oluyordu sık sık. Böyle durumlarda yumruklarını sıkıyor; bunu sonlandırması, kökten çözmesi gerektiğini söylüyordu kendi kendisine.

Çarşamba sabahı yataktan kalktığında ilkin yelek cebindeki şişeyi yokladı, çalkalayıp kokladıktan sonra geri koydu. Giyinirken hep yapageldiği üzere sürekli kafasını kurcalayan, ona dinlenme yüzü göstermeyen, sonu gelmeyen, darmadağınık düşünce zincirlerinden biriyle uğraşmaya girişti. Beyni korkunç bir hızla deliler gibi işliyordu, duyguları allak bullaktı, umutsuzluğun gözyaşlarını bastırmakta güçlük çekiyordu sık sık; tüm bunlar yetmezmiş gibi yüzlerce sıkıntının baskınına uğramıştı.

Tanrı'ya şükür zehir şişesi vardı! Su gibi duru sıvı badem kokuyordu. Yakında ona gerekecekti kuşkusuz, tüm çabalara karşın başka çıkış yolu kalmadığına göre çok yakında gerekecekti. Böyle bitecekti demek. Neden olmasın? Budalaca güzellikte bir tasarısı vardı dünyada, "saygın" bir girişim, yamyamların ödünü patlatacak bir başarı – ancak ne kötü bitmişti, altından kalkamamıştı bunun. Zehre başvurmaması için bir neden var mıydı! Tek yapması gereken, yüzünü buruşturmadan içmekti. Evet, evet; yapacaktı sırası gelince, saat vurunca.

Dagny kazanacaktı...

Uzun örgüsü, bilge yüreğiyle oldukça sıradan denebilecek bu kız nasıl da güçlüydü! Zavallının, şu çelikli ve son karşı çıkışlı adamın, onsuz yaşamayı istememesini çok iyi anlıyordu Nagel. Artık şaşırmıyordu ona; kaçmaktan başka ne gelirdi çaresizin elinden? ... Ben de o yolun yolcusu olunca Dagny'nin kadife bakışlı mavi gözleri ne biçim ışıldayacak! Ama seviyorum seni işte, bu yanını da seviyorum; yalnızca erdemlerini değil, kötülüklerini de... Tek sıkıntım bana gösterdiğin engin anlayış; birden çok gözüm olmasına nasıl katlanıyorsun? Çıkarıp almalısın öbürünü, yok, ikisini de; sokakta elimi kolumu sallaya sallaya

dolaşmama, başımın üzerinde çatı olmasına göz yummamalısın. Martha'yı benden koparsan da seviyorum seni; buna karşın seni sevdiğimi de biliyor, kıs kıs gülüyorsun; kıs kıs güldüğün için de seni seviyorum. Daha fazla ne istiyorsun? Yetmez mi? Akça pakça ellerini, sesini, sarı saçlarını, soluğunu, ruhunu sevdiğim gibi başka hiçbir şeyi sevmedim; Tanrı yardımcım olsun, kendimi tutamıyorum, elimden gelmiyor! Benimle alay etmen, bana gülmen umurumda değil; seni sevdikten sonra ne çıkar bundan Dagny? Ne önemi var bunların, anlayamıyorum; canın ne isterse yapabilirsin bana, seve seve kabulleniyorum işte, hep sevimli, hep güzel kalacaksın benim gözümde. Bir şekilde seni düş kırıklığına uğrattım; beni tekinsiz, kaba buluyor, benden her tür kötülüğün beklenebileceğine inanıyorsun. Gözünden daha çok düşmenin bir yolunu bulabilsem onu da yapardım. Evet, ne olmuş? Sen ne diyorsan ben onun iyi, doğru olduğuna inanırım; sen bana korkunç sözler ederken sevgimin şarkılar söylemeye başlayacağından kuşkun olmasın. Sorumu yanıtlamadan arkanı döndüğünde, beni hor gördüğünde, aşağılamak için sokakta kovaladığında bile yüreğim sevginle dolup taşıyor. Anlamaya çalış, ne seni ne kendimi kandırıyorum; bana gülsen de önemi yok, duygularım değişmiyor; işte böyle... Günün birinde bir elmas bulacak olsam adını Dagny koyarım; çünkü adın bile içimi sevinçle ısıtmaya yetiyor. Adını sonsuza dek dinlemeyi, bütün insanların, hayvanların, dağların, yıldızların durmaksızın sana seslendiğini duymayı, ömrüm boyunca gece gündüz kulağımda bitimsiz bir tını olarak kalsın diye başka her şeye sağırlaşmayı bile isterim. Herkes sana yemin etsin diye onuruna yeni bir yemin oluşturabilirim. Tanrı'nın gözünde bir günahsa yaptığım, ona yanıtım şu: Bana yaz, deftere işle, ekle hesaba; ruhumla öderim sırası gelince, saat vurunca...

Tüm bunlar ne tuhaf! Her yönden engellendim; ancak gücüm, ruhum değişmedi. Önceki fırsatlar yerinde duruyor, aynı işleri görebilirdim. Peki neden durduruldum, neden bütün fırsatlarım birdenbire ortadan kalktı? Benim suçum mu? Nasıl olabilir bu, anlayamıyorum. Bütün duyularım yerinde, kötü alışkanlıklarım yok,

ne bir düşkünlüğüm vardır, ne de körlemesine tehlikeye atılırım. Önceki gibi düşünüyor, hissediyorum; eylemlerimin denetimi eskisi gibi benim elimde ve evet, insanları sevmeyi de sürdürüyorum. Martha'ya gideceğim; o benim kurtarıcım, ruhum, koruyucu meleğim. Ürkek, kaygılı; ama sonunda anlaşacağız, benim istediklerimi o da isteyecek. Ne güzel! Mutlu, huzurlu bir yaşam düşlüyorum; inzivaya çekilecek, dere yakınında bir kulübede oturup kısa giysiler, tokalı ayakkabılarla ormanda dolaşacaktık; tıpkı onun şefkatli, duygulu yüreğinin dilediği gibi. Neden olmasın? Muhammed dağa çekiliyor! Tanrı'nın huzurunda Martha'yla birlikte olunca günlerim arınacak, gecelerim dinginlikle dolacaktı. Ama dünya burnunu sokmaya karar verdi, dünya bize gücendi, dünya bunu çılgınlık diye gördü. Aklı başında kadınlar ve erkekler böyle yapmak istemediklerine göre bunun çılgınlık olduğunu söyledi dünya. Oysa ben bir başıma ileri atılıp ayağıma yere vuruyor, bunun aklı başında bir hareket olduğunu söylüyorum! Dünya ne anlar? Hiçbir şey! Bir durum kanıksanır, öğretmenler önceden kabullendiği için kabullenilir; hiçbir şey varsayım olmanın ötesine geçemez – uzay, zaman, devinim, madde, hepsi de varsayımdır gerçekten. Dünya karşına çıkanı kabullenip duruyorsa hiçbir şey bilmiyor demektir...

Nagel bir süre eliyle gözlerini kapadı, kafasının içinde düşünceleri allak bullak olmuş gibi ileri geri sallandı. Odanın ortasında duruyordu.

Ne düşünüyordum? ... Tamam, benden korkuyor, ama onunla anlaşmıştık. Ben ona her zaman iyi davranacağımı yüreğimin derinliklerinde biliyorum. Dünyayla ilişkimi sonlandıracağım, yüzüğümü geri vereceğim; budalaların arasında bir budala gibi gezinip durdum, eşek şakaları yaptım, keman bile çaldım; bunun üzerine kalabalıklar haykırdı: Yürü be aslanım! Yamyamların alkışları karşısında kapıldığım iğrenç, kaba zafer duygusu midemi bulandırıyor. Kabelvåglu bir telgrafçıyla yarışmak istemiyorum artık; huzurun vadisine gidip ormanın en barışçı varlığı olacağım; kendi Tanrıma tapıp mutlulukla şarkılar mırıldanacak, boş inançlara kapılıp yalnızca sular yükseldiğinde tıraş olacak,

tohumlarımı saçmadan önce belli kuşların ötüşlerine kulak kabartacağım. Çalışmaktan yorulunca karın kapıdan bana el sallayacak, sevecen gülümsemeleri için ona dua ve teşekkür edeceğim... Böyle anlaşmamış mıydık Martha? Sözünde çok kararlıydın, anlattıklarımı dinleyince sen de bunu istememiş miydin? Ama düş kırıklığıyla sonlandı işte. Kaçırdılar seni, savunmasız yakalayıp kaçırdılar; olan sana değil bana oldu...

Seni sevmiyorum Dagny, her yerde önümü kestin; adını sevmiyor, sinir bozucu, aşağılık buluyorum, Dangni diyorum sana dilimi çıkararak. Tanrı aşkına bana kulak ver! Saatim çalıp öldüğümde sana geleceğim; duvarda ispati valesinin yüzüyle görünüp bir iskelet olarak karşına çıkacak, tek ayağımın üzerinde hoplayıp zıplayacak, dokunuşumla seni felç edeceğim. Yapacağım işte, yapacağım! Tanrı bundan böyle beni senden korusun; kutsal cehennemde yanayım ki böyle dua ediyorum...

Ne çıkar bundan? En sonunda, ne çıkar bundan? Yine de seni sevdiğimi çok iyi biliyorsun, Dagny; yine de seni sevdiğimi, kötü sözlerimden pişman olduğumu. Ama ne çıkar? Neyime yarar? Ayrıca kim bilir, böyle olması daha iyidir belki. Sen öyle diyorsan gerçekten öyledir; ben de öyle düşünüyorum, ben duvara toslamış bir avareyim. Diyelim bana uydun, herkesle ilişkini bitirip kendini bana adadın – bunu hak etmiyorum, ama ediyorum varsayalım – sonumuz ne olurdu? En iyi olasılıkla görevlerimi yerine getirmekte, dünyadaki işimi bitirmekte bana yardım ederdin. Bu düşüncenin beni utandırdığını, utançtan kalbimi durdurduğunu söylemeliyim. Seni sevdiğim için istediğini yapardım, ama ruhum acı çekerdi... Ama birbiri ardına düşler kurmanın, olanaksız başlangıçlar belirlemenin ne yararı var? Başkalarından ayrılıp kollarıma koşmuyorsun; teşekkür edip gülüyor, dalga geçiyorsun; seninle ne işim olabilir? Nokta.

Sessizlik. Ardından öfkeyle:

Bu arada üzerine bir bardak soğuk su içiyor, cehennemin dibini boylamanı diliyorum. Seni sevdiğimi sanman, zamanın gelmesi böyle yakınken seninle uğraşacağıma inanman ne aptallık. Senin bütün o süslü, bakımlı ama içi boş küçük burjuva varlığını

küçümsüyorum. Tanrı biliyor ya, nefret ediyorum; seni düşününce Kutsal Ruh'un güçlü soluğu gibi bir öfke kabarıyor içimde. Hehe, bahse girerim beni büyük bir adam yapardın. Hehe, git de rahiplere görün! Senin büyük adamların benim içimi utançla dolduruyor.

Büyük bir adam! Kaç büyük adam var dünyada? Norveç'teki büyük adamlar var ilkin; onlar en büyükler. Ardından Fransa'daki, Hugo'nun ve şairlerin ülkesindeki büyük adamlar geliyor. Daha sonra uzaklardaki, Barnum'un ülkesindeki büyük adamlar sayılabilir. Bütün bu büyük adamlar, Sirius'la karşılaştırıldığında bir pire sırtından büyük görünmeyen bir gezegende dolanıyor. Öte yandan büyük bir adam, küçük bir adam değildir; büyük bir adam Paris'te oturmaz, Paris'i kendi yeri yapar. Büyük bir adam öyle uzundur ki kendi başının üzerini görebilir. Lavoisier son kimya deneyi bitene dek kafasının uçurulmasının ertelenmesini istemiş; "Çemberlerimi bozmayın!"[12] demeye getirmiş. Hehehe, ne güldürü! Öklid bile... Aksiyomlarıyla Öklid bile temel değerleri bir kuruş atırmamışken! Ah, Tanrı'nın dünyasında yaşamı ne kadar da yoksul, önemsiz ve tabansız yaptılar!

Büsbütün rastlantı sonucu elektrik kondansatörünü geliştiren ya da şans eseri İsveç'i bisikletle geçebilecek kas gücüne sahip gelişigüzel profesyonellerden büyük adam yapıp duruyorlar. Ardından büyük adamların saygınlığını artırmak için başka büyük adamlara kitaplar yazdırıyorlar! Hehe, gerçekten çok eğlenceli, para verip görmeye değer! Sonunda her köyden bir büyük adam, bir hukuk mezunu, bir romancı, devasa saygınlıkta bir kutup kâşifi çıkacak. Düzleştirilen, sıradanlaştırılan ve pürüzsüz bir biçim alan dünya da kolayca incelenebilecek...

Dagny, şimdi benim sıram: Ben teşekkür edip gülüyor, dalga geçiyorum; senin benimle ne işin olur? Asla bir büyük adam olmayacağım ben.

Hadi çok sayıda büyük adam, falanca yücelikte bir dehalar alayı var diyelim; neden olmasın? Peki bundan ne çıkar? Sayılarından mı etkilenmem gerekiyor? Tersine, ne kadar çok o

12 Arşimed'in söylediği düşünülen ünlü söz.

kadar sıradan! Yoksa ben de dünya gibi mi yapmalıyım? Dünyanın kendisiyle çeliştiği görülmemiştir: Burada da kendisinden önceki dünyanın kabullendiğini kabullenir; hayran olur, diz çöker, coşkulu tezahüratlarla büyük adamların ayaklarına kapanır. Böyle mi yapmalıyım ben de? Ne güldürü! Büyük adam yolda yürüyünce bir ölümlü öbür ölümlüyü dürtüp falanca büyük adamın önlerinden geçtiğini söyler. Büyük adam tiyatroya gidince bir öğretmen hanım başka bir öğretmen hanımın cinsiyetsiz bacağını çimdikleyip, işte şurada, locada falanca büyük adam oturuyor, diye fısıldar. Hehe. Peki büyük adamın kendisi ne yapar? Paraları cebine doldurur! Ne yapacaktı ya? Ölümlüler haklı, diye düşünür, onların saygısını hak ettiğine inanarak; onları reddetmez, yüzü kızarmaz. Niye kızarsın? Büyük bir adam değil mi o?

Ama genç Øien buna karşı çıkardı. Kendisi de büyük bir adam olacak, tatilde bir roman yazıyor. Bir başka çelişkinin altını çizerdi: Bay Nagel, tutarlı değilsiniz, sözlerinizi açıklayın!

Ben de sözlerimi açıklardım.

Ama genç Øien bunu yeterli bulmaz, şöyle sorardı: Gerçekten büyük adam yok, öyle mi?

Evet, sözlerimi açıklamamdan sonra bile bunu sorardı! Hehehe, ona böyle görünürdü. Yine de elimden geldiğince yanıt vermeye çalışırdım ona; havasına girer ve şöyle derdim: Bir büyük adamlar alayı var. Duyuyor musunuz sözlerimi? Bir alay dolusu! Ama *en büyük* adamlar, hayır, onların sayısı az. Ayrım burada. Yakında her köyden bir büyük adam çıkacak, ama büyük olasılıkla bin yılda bile en büyük adamlardan bir tane daha gelmeyecek. Dünyanın büyük adam anlayışı özünde yetenek, deha; Tanrı aşkına, dehalık çok demokrat bir kavram: Günde bilmem kaç kilo biftek yenirse üçüncü, dördüncü, beşinci ya da onuncu nesilde bir deha çıkar. Yaygın anlamıyla deha duyulmadık bir şey değildir, bir insandır: Kişiyi durdurur, ama şahlandırmaz! Şunu düşünün: Yıldızlı bir gecede gözlemevinde oturmuş Orion Nebulası'na bakıyorsunuz. O sırada Feanley "İyi geceler, iyi geceler!" diyor. Dönüp bakıyorsunuz, Fearnely yerlere kadar eğiliyor; büyük bir adam, bir deha, "locadan biri" girmiştir

içeri. Kendi kendinize gülümseyip Orion Nebulası'na geri dönüyorsunuz, öyle değil mi? Benim başıma geldi bir kere... Anlıyor musunuz? Söylemek istediğim şu: Ölümlülerin saygıyla birbirini dürtmesine yol açan sıradan büyük adamlar yerine küçük, bilinmeyen dehaları, ruhlarının ağırlığı altında ezilip okul yıllarında ölen gençleri, varlıklarına inanmak için görülmesi gereken baş döndürücü ateş böceklerini yeğliyorum ben. Eğilimlerim bu yönde. Bunlardan daha da önemlisi, en büyükle büyük dehalar arasında ayrım yapılması gerektiğini düşünüyorum, yoksa en büyük dehalar, deha proleteryası arasında boğulup gider. Eşi benzeri görülmemiş yüce ruhları, onlara uygun yerlerde görmek istiyorum; bir seçim yapın, desteğimi alın, beni şu köylü dâhilerden kurtarın! Standardın üzerine çıkmalı, Ulu Kişi'yi bulmalıyız...

Bunu duyan genç Øien şöyle der: "Onu tanıyorum, ama bu yalnızca bir teori, bir paradoks."

Ben teori diye görmüyorum, göremiyorum, Tanrı yardımcım olsun, görüşlerim çok farklı. Benim suçum mu bu? Kişisel olarak suçlanmalı mıyım? Bilinmeyen biriyim, dünyaya yabancıyım, Tanrı'nın değişmez düşüncesiyim, ne derseniz deyin bana...

Artan öfkeyle:

Bana ne dediğinizin önemi yok, diyorum; hayatta teslim olmam. Dişimi sıkar, diretirim; çünkü haklıyım; herkese karşı bir başıma, dünyanın karşısına çıkarım ve geri adım atmam! Bildiğimi biliyorum, yüreğimde haklıyım; arada sırada, belli anlarda, her şeyin arasındaki sonsuz bağlantıyı seziyorum. Unuttuğum, eklemek istediğim bir konu daha var: Boyun eğmeyeceğim, büyük adamlarla ilgili tüm varsayımlarınızı çürüteceğim. Genç Øien görüşlerimin teoriden öteye geçmediğini söylüyor. Peki, görüşüm teoriyse kaldırıp atar, daha iyisiyle gelirim. Hiçbir şeye takılmam. Şunu söylemek istiyorum... Bekleyin, daha iyisini söyleyebileceğimi biliyorum, çünkü yüreğim doğrulukla dolu: Locadaki büyük adamı küçümsüyor, değersiz buluyorum; yüreğim bana onun bir soytarı, bir budala olduğunu söylüyor; kabarmış göğsünü, aşırı kendine güvenen tavırlarını görünce tiksintiyle ağzımı büzüyorum. Büyük adam dehalık seviyesine

kendi çabasıyla mı gelmiş? Orada doğmamış mı? Öyleyse bütün bu tezahüratın anlamı ne?

Genç Øien, Ulu Kişi'yi hak ettiği yere koymak isteyen ben değil miydim, dehalık seviyesi için çalışması gerekmeyen yüce ruha hayranlık duymuyor muydum, diye soruyor.

Bir tutarsızlığımı daha bulduğunu düşünüyor, ona öyle görünüyor! Yine karşılık vereceğim, çünkü kutsal haklılık duygum beni ele geçirmiş durumda: Yüce ruha da hayran değilim, gerekirse Ulu Kişi'yi de ezer geçer, yerle bir ederim.

Yüce ruha büyüklüğünden, üstün dehasından ötürü hayranlık duyulur – sanki dehası bir tek ondan kaynaklanır, sanki dâhilik insanlığın ortak malı, daha da doğrusu, maddenin bir özelliği değildir! Yüce ruhun, büyük büyük babasının, büyük babasının, oğullarının, torunların ve torunlarının torunlarının dehalık payını kendinde toplaması, soyunu yüz yıllar boyunca kurutması onun kendi suçu denemez, yok, öyle değildir! İçindeki dehayı bulmuş, amacını anlamış ve kullanmıştır... Teori mi? Hayır, teori değil; yürekten duyduğum inanç deyin! Bu da teoriyse beynimi zorlayıp yeni bir çözüm bulurum; dahası, elimden geldiğince uğraşarak üçüncü, dördüncü ve beşinci güçlü karşılıkları bulur, asla teslim olmam.

Öte yandan arkasına tüm dünyayı alan genç Øien de teslim olmuyor; öyleyse hayran olacak ne bir büyük adam ne bir deha kalır geri, diyor.

Yanıtım onu giderek daha da kaygılandırıyor, çünkü o da büyük bir adam olacak. Onu bir kez daha sarsıyorum: Hayır, dehalara hayran değilim. Ama dâhiliğin dünyadaki etkinliklerinin sonuçlarını seviyor, hayran verici buluyorum; bu durumda büyük adam gerekli bir araçtan başkası değildir, söz gelimi dövmeye yarayan bir çekiç gibidir... Şimdi oldu mu? Beni anladınız mı?

Ardından ellerini uzatarak:

İşte, yine her şeyin arasındaki sonsuz bağlantıyı görüyorum! Nasıl da parlıyor, nasıl da parlıyor! Şu sırada, odanın ortasında büyük açıklama bağışlandı bana! Artık bir bilmece kalmadı, her şeyin kökenini görebiliyorum. Nasıl da parlıyor, nasıl da parlıyor!

Sessizlik.

Oy oy oy oy oy oy! İnsan kardeşlerimin arasında bir yabancıyım, yakında saat vuracak. Neyse... Bu arada benim büyük adamlarla ne işim olur? Hiçbir şey! Büyük adam düşüncesinin kendisini güldürü, dolandırıcılık, aldatmaca diye görüyorum! Peki! Ancak her şey bir güldürü, katıksız bir aldatmaca ve dolandırıcılık değil mi? Kesinlikle, kesinlikle bir dolandırıcılık. Kamına, Minik ve başka herkes, sevgi, yaşam, görüp duyduğum, algıladığım her şey bir dolandırıcılık; gökyüzünün mavisi bile ozon, sinsi bir zehir... Gökyüzü apaçık, masmaviyken usulca yelken açıyor, kalleş mavi ozonları yara yara gidiyorum. Itırlı ağaçtan teknemin yelkeni de...

Onu Dagny de güzel bulmuştu. Güzel demiştin Dagny! Bunu söyleyerek beni mutlu edip içimi neşeyle doldurduğun için sağ ol. Her bir sözü hatırlıyor, düşünceler içinde yolda yürürken hepsini yanımda taşıyorum; asla unutmayacağım... Şimdi kazanacaksın, saat vurduğunda. Artık seni rahatsız etmeyeceğim. Duvarda da görünmeyeceğim, intikamdan söz ettiğim için bağışla beni.. Uyurken sana gelip ak kanatlarımı sallayacağım, uyandığında seni izleyip kulağına tatlı sözler fısıldayacağım. Beni duyunca belki gülümsersin bile, evet, istersen bunu yapabilirsin. Ak kanatlarım olmazsa, kanatlarım çok beyaz olmazsa, Tanrı'nın bir meleğinden isteyeceğim bunu yapmasını, sana yaklaşmayacağım, bir köşeye saklanacağım ve belki ona gülümsediğini göreceğim. Sana verdiğim zararların birazını olsun hafifletebilmek için elimden gelirse böyle yapacağım. Bunu düşünmek bile beni sevindiriyor, şimdi yapabilmeyi isterdim. Belki seni başka harika yöntemlerle mutlu edebilirim. Pazar sabahları kiliseye giderken başının üzerine seve seve şarkı söyler, melekten bana katılmasını isterim. İsteğimi yerine getirmezse, onu ikna edemezsem ayaklarına kapanır, dualarımı ona ulaştırana dek yalvarırım. Karşılığında iyilik yapmaya, ona bir şey sunmaya, hizmetler etmeye söz veririm... Başaracağımı biliyorum; başlamayı iple çekiyorum, düşünce beni sevinçten havalara uçuruyor. Sırasının gelmesine çok kalmadı, seve seve hızlandırmaya çalışacağım... Sisin tümden kalkacağı günü düşün, la la la la...

Sevinçten havalara uçarak basamakları inip yemek salonuna girdi. Şarkı söylemeyi sürdürüyordu. Ancak talihsizlik sonucu çok geçmeden bu mutluluğunu yitirecek, saatlerce içine kapanacaktı. Masanın başında ayakta durmuş, çabuk çabuk kahvaltısını ederken şarkı söylüyordu; oturmadığı için içeride yalnız olmadığını anlamamıştı. İki konuğun ona öfkeyle baktığını görünce gecikmeden özür diledi: Onları fark etseydi daha özenli davranırdı. Bugünlerde böylesini ne duymuş ne görmüştü! Güzel bir sabah değil miydi? Sinekler vızıldamaya başlamıştı bile!

Ancak bir karşılık alamadı; hoşnutsuzlukları geçmeyen iki yabancı değerli politik tartışmalarına geri döndü. Nagel'in neşesi sönüverdi. Suskun bir şekilde usulca çıktı yemek salonundan. Puro almak için bulvardaki bir dükkâna uğradıktan sonra yine ormanın yolunu tuttu. Saat on bir buçuktu.

İnsanlar hiç değişmiyor, değil mi? Şu iki avukat, muhasebeci, tüccar, ya da her neyseler artık, orada oturmuş politika tartışırken, sırf biri karşılarında neşeyle şarkı mırıldanıyor diye surat asıp nefret saçıyorlar. Aşırı makul tavırlarla lokmalarını çiğnerlerken rahatsız edilmeye dayanamıyorlar. Hehe, ikisinin de göbeği kocaman, parmakları tombuldu; peçeteyi boyunlarına sıkıştırmışlardı. Nagel otele dönüp onlara biraz daha sataşsa yeriydi. Ne türden yüce beyefendilerdi bunlar? Yulaf lapasına bulanmış, Amerikan derileri kuşanmış tüccarlar – Tanrı bilir ya beş para etmez kaplarda yemek yiyorlar. Kesinlikle geri dönmeye değer! Mutluluğunu nasıl da kaçırmışlardı! Yüzleri de bakılacak gibi değildi! Birisi fena sayılmazdı, ancak öbürünün – deri giysilinin – yalnızca bir yandan açılan çarpık ağzı düğme deliğini andırıyordu. Kulaklarından da beyaz kıllar fışkırıyordu. Püf, nasıl bir çirkinlik! Öte yandan, bu adam suratını tabağına gömmüş yemek yerken kimse şarkılar söyleyip neşesini dışa vurmamalıydı kuşkusuz.

Yok, insanlar hiç ama hiç değişmiyor! Efendiler politika tartışır, efendiler en son hükûmet atamalarına dikkat eder; Tanrı'ya şükür Buskerud'de sağcıların kazanma şansı sürüyordu. Bunları söylerlerken takındıkları maden sahibi suratını gözlemlemek

ne eğlenceli, hehehe. Sanki Norveç politikaları ispirto sarhoşluğu ve köylü saçması değilmiş gibi! Ben, Lista'da mukim, Ola Olsen, Nordland'daki bir dula yüz yetmiş beş kron tazminat ödenmesini, Ryflyke'deki Fjære cematine üç yüz kron masrafla köy yolu yapılması kaydıyla onaylıyorum. Hehe, saçmalık.

Öte yandan bir şarkı söyleyip Ola Kuzeyligil'in meclis meselelerini tartışmasına engel olunca kıyamet kopuveriyor! Adamın başına dert olur bu. Unutma, Ola düşünüyor, Ola kafa patlatıyor. Neler yumurtlayacak? Yarın hangi tasarıyı önerecek? Hehehe, Norveç'in minik dünyasında güvenilen bir adam, ülkenin devletli güldürüsüne katkıda bulunsun diye halkça seçilmiş, ulusun kutsal keçi postlarına bürünmüş, çiğneme tütünü dolu piposunu tüttürüyor, kâğıt yakalığı gerçek ve dürüst terden sırılsıklam! Seçilmişe yol verin, adama biraz yer açın yahu!

Yüce Tanrım, şu şişko, yuvarlak sıfırlar nasıl da büyütüyor sayıları!

Yeri gelmişken, nokta. Sıfırların cam cehenneme. Dolandırıcılıktan bıkar, artık uğraşmak istemezsin. Ormana gidip açık gökyüzünün altına uzanırsın; orası daha geniş, hem uçuşan kuşlara hem yabancıya daha çok yer var... Kendini sulak yerde bir inde bulursun, bir yandan bataklığa yüzüstü uzanırken bir yandan ıslanmaya kızarsın. Kafanı sazlara, yumuşak yapraklara, kıpır kıpır solucanlarla böceklere gömersin; yumuşak, minik kertenkeleler giysilerinin üzerinden yüzüne tırmanır, ipeksi yeşil gözleriyle seni izler; bu arada dört yanın huzur doludur, ormanla havadan bir sessizlik akar ve sen değişmez düşüncelerinin en değişmeziymişsin gibi sana bakar yüce Tanrı yükseklerden. Haha, havasına giriyorsun; daha önce hiç tatmadığın türde, şeytanca bir sevinç bu; düşünülebilecek her türden çılgınlığı yapıyor, doğruyla yanlışı karıştırıyor, dünyayı alt üst ediyor, tüm bunlar övülesi işlermiş gibi bir de zevk duyuyorsun. Neden duymayasın? Belli etkilere açıksın, kendini bırakıyorsun, arzunun seni ele geçirmesine izin verip seviniyorsun. Daha önce kızdığın ne varsa öve öve göklere çıkarmak istiyorsun şimdi: Sonsuz barış için kutsal bir savaş vermek istiyor, postacıların ayakkabılarını iyileştirmek

için bir komisyon kurmayı düşünüyor, Pontus Wikner[13] için iyi konuşuyor, evreni ve Tanrı'yı aklıyorsun. Her şeyin arasındaki kopmaz bağlantının canı cehenneme; artık ilgini çekmiyor; kükreyip işlerini oluruna bırakıyorsun. Haha, yaşasın, güneş tepede ışıldıyor! Doğru, bırakıyorsun kendini, arpını akort ediyor, anlatılamaz ilahiler, şarkılar söylüyorsun.

Öte yandan içini akıntıya, en kötü saçmalıklara sürüklenmeye bırakıyorsun. Bırak sürüklensin, bırak sürüklensin, direnmeden teslim olmak çok güzel. Ne diye direneceksin? Hehehe, duvara toslamış avare, son anlarını dilediğince geçiremez mi? Geçirebilir mi geçiremez mi? Nokta. İstediğin gibi ayarlarsın işleri.

Yapabileceğin bir şey var doğrusu: Kilise, Japon sanatları, Hallingdal Demir Yolu ya da her ne olursa olsun bir dava uğruna çalışabilirsin; uğruna çalıştığın, katkıda bulunduğun bir şey olsun yeter. Minik'e palto siparişi verdiğin saygıdeğer terzi J. Hansen böyle biri örneğin – hem yurttaş hem insan olarak çok erdemli; ona saygı duyarak yola çıkmalı, sonunda da sevmelisin. Niye sevmelisin? Eğilim, kin, sevinç yüzünden, belli etkilere açık olup kendini bıraktığın için. Ona hayran olduğunu fısıldıyor, sayısız inek, koyun, keçi diliyorsun ve yanından ayrılırken, Tanrı yardımcın olsun, cankurtaran madalyanı eline tutuşturuyorsun. Kendini o etkilere bırakmışsın bir kere, neden yapmayasın? Dahası seçilmiş meclis üyesi Ola Kuzeyligil'le ilgili kötü konuştuğun için pişmanlık da duyuyorsun. İşte şimdi kendini tatlı çılgınlığın insafına bırakabilirsin – hoho, nasıl da koyveriyorsun:

Bak Ola Kuzeyligil mecliste, Ryfylke ve krallık için neler başardı! Onun sadık, dürüst çabalarını ufak ufak görmeye başlıyorsun, yüreğin sızlıyor. Şefkat seni ele geçiriyor, onun sevgisiyle hıçkıra hıçkıra ağlıyor, suçunun bedelini iki misliyle, yok, üç misliyle ödeyeceğine yemin ediyorsun. Yoksul halktan gelen bu ak sakallının, pejmürde paltolu bu alçak gönüllü adamın düşüncesi sende öylesine çılgın, öylesine sevinçli bir iyilik

13 Pontus Wikner (1837-1888) Eşcinseller üzerine çalışmalarıyla tanınan İsveçli düşünür, Estetik Felsefesi profesörü.

yapma arzusu uyandırıyor ki ulumaya başlıyorsun. Ola'ya karşı suçunun bedelini ödememek için başka herkesi, tüm dünyayı kötülemeye başlıyor, ona yarar sağlamak uğruna başka herkesi yağmalamaktan zevk alıyor, onu yüceltmek için en görkemli, en abartılı övgüleri arıyorsun. Bu dünyadaki başarıların çoğu Ola'nındır, yörüngesel çözümleme üzerine okunmaya değer biricik makaleyi o yazmıştır, 1719'da tek başına Amerika'nın tüm tarlalarını o sürmüştür, telgrafı bulmuştur diyor, bununla da yetinmeyip Satürn'e gittiğini ve beş kez Tanrı'yla konuştuğunu öne sürüyorsun. Ola'nın bunların hiçbirini yapmadığını bilsen de çaresiz şefkat duyguları sana "Yaptı işte, yaptı işte!" dedirtiyor; bir yandan sıcak gözyaşları döküyor, bir yandan da bunları Ola'dan başkasının yapmadığına, cehennemlerde en kötü işkencelere uğramak pahasına yeminler ediyorsun. Niye? Şefkatten, Ola'ya yaptıklarının bedelini kat kat ödemek için. Ardından, kocaman bir bedel olarak, şarkı söylemeye başlıyorsun; gerçekten de ağza alınmayacak bu günahkâr şarkıda dünyayı Ola'nın yarattığını, güneşle yıldızları yörüngelerine onun koyduğunu, onları orada Ola'nın tutacağını anlatıyor, bu sözlerin doğruluğunu göstermek için bir dizi korkunç lanet ekliyorsun. Kısacası düşüncelerinin büyüleyici aşırılıkta, eşi bulunmaz bir şefkate dönüşmesine, yeminler ve uygunsuz tavırlarla incelikli bir peşkeş çekmeye indirgenmesine göz yumuyorsun. Ne zaman daha önce duyulmamış bir söz bulup çıkarsan, Ola'yı sonunda yüceltmeyi başarmanın neşesiyle dizlerini karnına çekip kıkırdıyorsun. Evet, Ola bunlara kavuşmalı; onunla ilgili kötü konuştuğun ve bundan pişman olduğun için Ola bunları hak ediyor.

Sessizlik.

Nasıldı, bir keresinde biriyle ilgili kötü bir şaka yapmıştım... Ölen biriyle... Durun biraz... Hiç kullanmadığı bedenini ona ödünç verdiği için Tanrı'ya minnet duyarak ölen genç bir kızla ilgili. Dur, Mina Meek'ti, şimdi hatırlıyor, utançla tepeden tırnağa kıpkırmızı oluyorum. Sık sık ağzıma geleni söylüyor, daha sonra utançla inliyorum; utançla durup çığlık atıyorum! Evet, bunu bir tek Minik biliyor, ancak kendi payıma utanıyorum.

Eskimo ve mektup çantasıyla ilgili daha da kötü bir çam devirmem var ki hiç aklımdan çıkmıyor. Üf, yeter! Yüce Tanrım, yerin dibine sokuyor bunlar beni! ... Sus da kulaklarını aç, vicdan azabının canı cehenneme! "Gör bak her halktan kurtarılanlar toplanacaklar göklerin görkemi altında, göklerin görkemi altında." Anlıyor musun? Tanrım, ne sıkıcı tüm bunlar, Taaanrıım, ne sıkıcı...

Nagel ormana girer girmez gördüğü ilk çalının yanında kendini yere atıp başını ellerinin arasına aldı. Beyninde fırtınalar kopuyor, olanaksız düşünceler kaynaşıyordu! Bir süre sonra uykuya daldı. Yataktan çıkalı daha dört saat bile geçmemesine karşın yorgunluktan bitip tükenmiş, uykuya dalmıştı.

Akşam olmuştu uyandığında. Güneşin Indviken'deki buharlı değirmenin ardında battığını, kuşların cıvıldaşarak ağaçtan ağaca uçuştuğunu gördü. Kafası rahattı artık; karmaşık düşüncelerle üzüntüler yerlerini tam bir sakinliğe bırakmıştı. Ağaca yaslanıp bir süre düşündü. Yapsa mıydı şimdi? Niye şimdi değil de daha sonra? Yok, halletmesi gereken birçok iş vardı: Kız kardeşine mektup yazmalı, Martha'ya bir zarfta küçük bir hatıra bırakmalıydı; hayır bu akşam ölemezdi. Otel'e borcunu da ödememişti, ayrıca Minik'i unutmak istemezdi, ona da...

Ağır adımlarla otelin yolunu tuttu. Ama yarın gece gerçekleştirecekti bunu, gece yarısında, ayak sürümeden doğruca, dosdoğru yapacaktı!

Odasında, saat sabahın üçünde hâlâ pencere kenarında durmuş pazar yerini izliyordu.

XIX

Nagel ertesi gece saat on ikiye doğru otelden ayrıldı sonunda. Kız kardeşine mektup yazmak ve Martha'ya verilmek üzere bir zarfa para koymak dışında hazırlık yapmamıştı; valizleri, keman kutusu ve satın aldığı eski sandalye her zamanki yerinde duruyordu; masanın üzerinde açık duran birkaç kitap vardı. Ayrıca odanın parasını ödemeyi de büsbütün unutmuştu. Otelden çıkmadan önce, kendisi yokken odasının camlarının silinmesini istedi; gece yarısı olmasına karşın Sara bunu yapacağına söz verdi. Nagel yüzünü ve ellerini özenle yıkadıktan sonra odadan ayrıldı.

Bütün bu süre boyunca sakin, neredeyse kayıtsızdı. Tanrı aşkına, ne diye havalara girip büyütecekti? Bir yıl erken, bir yıl geç – ne fark ederdi? Ayrıca uzun süredir düşünüyordu bunu yapmayı. Şimdi düş kırıklıklarından, boş çıkan umutlarından, her yeri saran aldatmacalardan, insanların üstü kapalı günlük kandırmacalarından bıkmıştı. Yine Minik geldi aklına; zavallı sakat cüceden kuşkulanmadan edemese de dolu bir zarf bırakarak onu da hatırlamıştı. Kocasının gözü önünde yüzü bile kızarmadan onu aldatan zayıf bünyeli, astımlı Bayan Stenersen'i, nereye gitse onu bulan, hep fazlası, daha fazlası için silkeleyip duran paragöz küçük sürtük Kamma'yı düşündü. Doğuda, batıda; yurt içinde, yurt dışında karşısına çıkan herkes aynıydı; sağlıklı kolunu alçıya alan dilenciden, ozonla dolup taşan gökyüzüne dek her şey aşağılık ölçüde kalleşçe, kaba ve sığdı. Ya kendisi, o daha mı iyiydi? Yok, yok, kendisi de daha iyi değildi! Artık sonu gelmişti.

Gemilere bir kez daha bakmak için rıhtıma gitti, en son iskeleyi geçerken birdenbire parmağındaki demir yüzüğü çıkarıp denize attı. Uzakta suya düştüğü yeri gördü. İşte! Son anda kendisini yalanlardan arındırmak için en azından küçük bir girişim yapmıştı!

Martha Gude'nin küçük evinde durup son bir kez pencereden içeri baktı. Her şey yerli yerinde, sakin, sessizdi, içeride kimse yoktu.

"Elveda!" dedi.

Yürüyüp gitti.

Kendisi farkında olmadan ayakları onu papaz evine doğru götürüyordu. Ormanda bir açıklığa benzeyen avluyu görünce anladı ne kadar yaklaştığını. Durdu. Nereye gidiyordu? Bu yolda ne işi vardı? İkinci kattaki pencerelere son bir kez bakmak, hiç ama hiç belirmeyecek yüzü görmek gibi boş bir umut; hayır, oraya gitmeyecekti! Evet, belki başından beri gitmeyi düşünüyordu, ama gitmeyecekti! Papaz evine özlemle bakarak bir süre orada oyalandı; ürperdi, içinden dua ediyordu...

"Elveda!" dedi bir kez daha.

Ardından hızla döndü, ormanın derinliklerine uzanan bir patikaya daldı.

Şimdi içgüdülerine güvenip bulduğu rastgele bir yere yerleşmek kalmıştı geri. Hesapçılık, duygusallık yapmayacaktı kesinlikle; saçma sapan bir çaresizliğe kapılan Karlsen neler bulup çıkarmıştı! Bu önemsiz bir iş değildi de abartılması gerekiyordu sanki! ... Bağcıklarından birinin çözüldüğünü görünce durdu, ayağını bir kütüğe koyup bağladı. Bir süre sonra da oturdu.

Düşünmeden, bilinçsizce oturmuştu. Çevresine bakındı: Ulu çınarlar, dört bir yanda ulu çınarlar uzanıyor, şurada burada ardıçlar göze çarpıyordu; yerleri süpürge otu sarmıştı. İyi, iyi!

Martha'yla Minik'e yazdığı mektupları koyduğu cüzdanını çıkardı. Dagny'nin mendili öbür cebinde, kâğıda sarılı duruyordu; onu çıkarıp tekrar tekrar öptü, önünde diz çöküp öptü, ardından yavaşça yırtmaya girişti. Bu epey sürdü; Nagel mendili minik parçalara böledururken saat bir, bir buçuk oldu. Tanınmaz duruma gelen iplik yığınını bir taşın altına koydu, kimse bulamasın diye özenle gizledi; ardından yerine oturdu. Ne kalmıştı geriye? Hatırlamaya çalıştı, ama bir iş bulamadı. Geceleri yatmadan önce yaptığı gibi saatini kurdu.

Çevresine bakındı, orman oldukça karanlıktı; kuşkulu bir durum göremedi. Dinledi, soluğunu tutup kulak kabarttı; çıt çıkmıyordu, kuşlar sessiz, gece yumuşak ve ölgündü. Parmaklarını yelek cebine sokup minik şişeyi çıkardı.

Şişenin cam kapağı, mavi eczacı ipiyle bağlanmış üç kat kâğıda sarılıydı. Nagel ipi çözüp kapağı açtı. Su gibi duruydu içindeki sıvı, hafiften badem kokuyordu! Şişeyi gözlerinin seviyesine getirdi – yarısı doluydu. Tam o sırada uzaklardan bir ses duydu; iki titrek vuruş; kasabada kilisenin saati ikiyi vuruyordu. "Çanlar çaldı!" diye fısıldadı. Ağzına dayadığı şişeyi bir dikişte boşalttı.

İlkin dik oturuyordu; bir elinde boş şişe, öbüründe kapak, gözler yumulu... Bütün bu iş çok hızlı gelişmiş, Nagel olan biteni izleyememişti. Sonrasında düşünceler üşüşmeye başladı, gözlerini açtı, şaşkın şaşkın çevresine bakındı. Bu ağaçları, bu gökyüzünü, bu toprağı – tüm bunları bir daha asla göremeyecekti. Ne tuhaf! İnce dokuları geçerek mavi damarlara doğru ilerleyen zehir bedenine işlemeye başlamıştı bile; kısa süre içinde kasılmalar başlayacak, biraz sonra da ölüp katılaşacaktı.

Ağzında keskin bir acılık vardı, dili giderek boğazına toplanıyor gibiydi. Ölüme ne kadar yaklaştığını anlamak için kollarını anlamsızca salladı, çevresindeki ağaçları saymaya başladı, ona gelince sıkılıp bıraktı. Olamaz, ölecek miydi, bu gece gerçekten ölecek miydi? Yok, olamaz! Hayır, bu gece değil mi yoksa? Ne tuhaf!

Evet, ölecekti, bedeninde asidin etkilerini açıkça hissedebiliyordu. Olamaz, niye şimdi, niye hemen? Tanrım, hemen değil, ne olur! Şimdi olması şart mı? İşte gözleri kararıyordu bile! Tek bir yaprak kımıldamazken ormandan gelen bu hışırtı da neydi? Ağaçların tepelerini saran şu kırmızı bulutlar? ... Ah, şimdi değil, şimdi değil! Hayır, duyuyor musun, hayır! Ne yapacağım? Ölmek istemiyorum! Ne yapacağım yüce Tanrım!

Birdenbire kafasına doluşan her türden düşüncenin altında ezildi. Hazır değildi henüz, daha önce yapması gereken yüzlerce işin düşüncesiyle alev alevdi beyni. Otele borcunu ödememişti, unutmuştu, Tanrı aşkına, evet, bir unutkanlık yalnızca, düzeltecekti bu durumu! Bu gece bağışlanmalıydı; merhamet, bir saat merhamet, bir saatten birazcık fazlası! Yüce Tanrım, yazmayı unuttuğu bir mektup vardı, Finlandiya'da bir adama birkaç satır yazmalıydı; kız kardeşiyle, bütün varlıklarıyla ilgili bir mektup! Çaresizliğinin ortasına bilinci oldukça yerinde olduğundan, beyni

büyüleyici bir yoğunlukla çalıştığından, gazete aboneliklerini bile düşündü. Oh, aboneliklerini de iptal etmemişti; gelmeyi sürdüren gazeteler sonunda odayı yerden tavana kadar kaplayacaktı. Ne yapabilirdi? Şimdi yarı yarıya ölmüş sayılırdı!

İki eliyle bir çalıyı kavrayıp yüzüstü döndü, parmağını boğazına sokup zehri kusmaya çalıştı; ama boşuna. Yok, ölmek istemiyordu, bu gece değil, yarın da değil; asla ölmemeyi, hep yaşamayı istiyordu, evet, sonsuza dek görmek istiyordu güneşi. Bu zehri midesinde tutmayacaktı, ölmeden önce çıkarmalıydı onu; çık, çık, seni kahrolası!

Dehşet içinde kalkıp ormanda su aramaya başladı. "Su! Su!" sesleri yankılandı uzaklardan. Ağaçlara toslaya toslaya, ardıçların üzerinden atlayıp inleyerek uzun süre dört bir yana koşup durdu. Su bulamadı. Sonunda takılıp yüzüstü düştü, çalılar ellerini çizik içinde bırakmıştı; yanaklarından birinde hafif bir acı duyuyordu. Kımıldamaya, kalkmaya çalıştıysa da düşmek onu sersemletmişti; bilinci giderek zayıflıyordu, kalkamadı, yığılıp kaldı.

Peki, Tanrı aşkına, kaçış yok işte! Tanrım, demek sonunda ölecekti! Bir yerlerde su bulacak gücü olsaydı belki kurtulurdu! Çok tatlı olacağını düşünürken nasıl da kötü bitmişti bu iş. Açık gökyüzünün altında zehirlenip ölecekti! Ama niye katılaşmıyordu? Hâlâ parmaklarını oynatabiliyor, gözlerini açıp kapatabiliyordu; ne kadar uzun sürüyordu böyle, ne kadar uzun!

Yüzüne dokundu; kan ter içinde olmasına karşın buz gibiydi. Yüzüstü düştüğü yerde, başı yokuş aşağı dönük, durumunu abartmadan öylece yatıyordu. Eli ayağı titriyordu; yanağındaki yarayı sakince kanamaya bıraktı. Ne kadar uzun sürüyordu! Sabırla yatarak bekledi. Bir kez daha kilise saatini duydu; üçü vuruyordu. Şaşırdı; bedeninde zehirle ölmeden tam bir saat mi geçirmişti? Dirseğine dayanıp doğrularak saatine baktı; evet, üçtü. Ne kadar da uzun sürüyordu!

Tanrı aşkına, ölecekse ölseydi artık! Birdenbire Dagny geldi aklına, her pazar ona şarkılar söyleyeceğini, şefkat göstereceğini düşününce yazgısına boyun eğdi, gözleri yaşardı. Dualar ve sessiz gözyaşları eşliğinde aşırı bir duygusallığa kapılıp tüm

düşüncelerini Dagny için yapacaklarına odakladı. Nasıl kollayacaktı onu, bütün kötülüklerden koruyacaktı! Belki yarın ona uçup yakın olabilirdi, yüce Tanrım, yarın gidip onu sevinçle uyandırabilseydi! Onu böyle mutlu etmek dururken az önce ölmemeyi istemekle kötülük yapmıştı; pişman olup özür diledi Dagny'den, şimdiye dek aklı neredeydi, bilmiyordu. Nagel kızın artık ona güvenebileceğini düşünüyor, odasına süzülüp karşısına çıkmayı iple çekiyordu. Birkaç saat içinde, belki bir saatte orada olacaktı, evet, ona gidecekti. Kendisi yapamazsa, karşılığını nice iyiliklerle ödeyeceğine söz verip Tanrı'nın bir meleğine yaptıracaktı bunu kesinlikle. Ben ak değilim, diyecekti. Sen aksın, yapabilirsin; karşılığında ne dilersen dile benden. Karayım diye bakıyorsun bana, değil mi? Kesinlikle karayım, ne var bunda? Senden istediğim iyiliği yaparsan çok ama çok uzun süre kara kalmaya seve seve söz veririm. Dilersen fazladan bir milyon yıl kara kalır, şimdikinden de kara olurum; ona şarkılar söylediğin her pazar için bir milyon yıl ekleriz istersen. Yalan söylemiyorum, dediğimi yaparsan karşılığını ödemek için hiçbir güçlükten kaçınmam, sana sunacak sayısız şey bulurum! Yalnız gitmeyeceksin, ben de gelirim; ikimizi de uçurur, seni taşırım; seve seve yaparım bunu; karayım diye de seni lekelemem. Her şeyi düşünürüm, sen tüm o süre boyunca dinlenirsin. Tanrı bilir ya, belki sana verecek bir armağanım olur, belki bu senin bir işine yarar. Biri bana bir şey verecek olursa hemen seni düşünürüm; belki şansım yaver gider de senin için yığınla şey kazanırım, ne olacağını bilemeyiz...

Tanrı'nın bir meleğini onun yerine tüm bunları yapmaya ikna edeceğinden en ufak bir kuşkusu yoktu kesinlikle...

Kilise çanları bir kez daha çaldı. Yarı bilinçli, dört vuruş saydı ve saati düşünmedi artık. Sabırlı olmalıydı. Ellerini açıp çabucak, birkaç dakika içinde ölmek için dua etti; böylece uyanmadan önce Dagny'ye yetişebilirdi. Bunu yapabilirse herkese ve her şeye teşekkür edecek, büyük iyilikler yapacaktı; onun bir tanecik arzusu vardı yalnızca...

Gözlerini yumup uykuya daldı.

Üç saat uyudu. Uyandığında tepesinde güneş parlıyor, tüm orman cıvıldaşan kuşların şarkılarıyla inliyordu. Kalkıp çevresine bakındı; birdenbire geceleyin yaptıklarını hatırladı. Şişe hâlâ yanında duruyordu; hemencecik ölebilmek için Tanrı'ya nasıl büyük bir istekle dua ettiği geldi aklına. Ama hâlâ yaşıyordu işte! Beklenmedik birtakım kötü koşullar yine işini bozmuştu. Ne kadar düşünürse düşünsün boşunaydı, hiçbir şey anlamıyordu; tek bildiği ölmediğiydi.

Ayağa kalktı, şişeyi alıp birkaç adım attı. Dürüstçe bir işe kalkıştığında hep bir engelle mi karşılaşması gerekiyordu? Zehrin nesi vardı? Gerçek siyanürdü; bir doktor yeterli olduğunu onaylamıştı, yeter de artardı, üstüne üstlük papazın köpeği de dilini değdirir değdirmez yığılıp ölmüştü. İşte bu aynı, yarısı dolu şişeyi içip bitirdiğini kendi gözleriyle görmüştü, çok iyi hatırlıyordu. Şişe başka birinin eline geçmemişti; her zaman yelek cebindeydi. Neydi her gittiği yerde yakasına yapışan bu sinsi güçler?

Şişenin bir başkasının eline geçtiği geldi aklına birdenbire. Durdu, bilincinde olmadan parmaklarını sıklattı. Çok açıktı: Şişe bütün bir gece Minik'te kalmıştı. Oteldeki partide yeleğini ona verirken şişe, saat ve birtakım kâğıtları cebinde unutmuştu. Ertesi sabah Minik erkenden bunları geri getirmişti. Şu budala sakat, açıkgözlü iyiliğiyle bir kez daha kendisini göstermişti! Ne akıllı, ne kurnazca bir numara ama!

Öfkeyle dişlerini sıktı. O gece odasında ne demişti? Zehri kendisi üzerinde kullanacak cesareti olmadığını açıkça söylememiş miydi? Öte yandan o sırada yanında oturan o kokuşmuş, ikiyüzlü ucube onun sözlerinden gizli gizli kuşku duyuyordu demek! Alçak herif, pis köstebek! Eve gider gitmez boşalttığı şişeyi bir güzel yıkayıp yarısına dek suyla doldurmuş olmalı. Böyle güzel bir iş başardığı için deliksiz bir uyku çekmiştir!

Nagel kasabaya doğru yürümeye koyuldu. Biraz dinlenmişti, olan biteni tüm açıklığıyla düşündü acı acı. Geceleyin başından geçenler onu kendi gözünde değersizleştirmiş, küçük düşürmüştü. Sudan badem kokusu aldığını, dilinin ürperdiğini, içinde ölümü hissettiğini sanmıştı bir de! Kuyudan gelme sıradan

vaftiz suyundan bir yudum içti diye ortalığı birbirine katmıştı. Utançtan, öfkeden kıpkırmızı bir yüzle durup haykırdı; ardından çabucak çevresine bakındı, birinin onu duyacağından korkup çığlığını gizlemek için şarkı söylemeye başladı.

Aydınlık, sıcak sabah havasıyla kuşların kesilmek bilmez ötüşleri onu yumuşattı. Ona doğru bir kağnı geliyordu, çocuk yaştaki arabacının selamına karşılık verdi Nagel; arabayı izleyen köpek kuyruğunu sallayıp dosdoğru onun gözlerinin içine baktı... Niçin doğru düzgün ölememişti dün gece? Buna üzülmeyi sürdürüyordu. Sona gelmenin doyumuyla yatmıştı; gözlerini kapayıp uykuya dalana dek mutlulukla doluydu içi. Dagny şimdi uyanmış, belki de dışarı çıkmış olmalıydı; Nagel onun için güzel bir şeyler yapamamıştı. Daha kötü bir aşağılanma hissedemezdi! Minik, yüreğinden taşan iyiliklere bir yenisini daha eklemiş, onun canını kurtarmıştı – Nagel de bir zamanlar bu iyiliğin aynısını bir yabancıya, Hamburg'a gitmek istemeyen o zavallıya yapmıştı. Cankurtaran madalyasını o zaman kazanmıştı, hehe, madalya kazanmak! Evet, insanlar kurtarılmalı; bazen iyilik yapmaktan çekinmemek, insanların canını kurtarmak gerekir.

Utanç içinde odasına çıkıp oturdu. İçerisi temiz ve rahattı; silinen camlara yeni ütülenmiş perdeler çekilmişti. Masanın üzerinde suya konmuş kır çiçekleri duruyordu. Daha önce çiçek yoktu odasında, mutlu bir şaşkınlığa kapılıp ellerini ovuşturdu. Böyle bir sabahta ne şans ama! Zavallı hizmetçi kız ne güzel düşünmüştü! İyi biriydi şu Sara! Evet, gerçekten güzel bir sabahtı. Pazar yerindekiler bile mutlu görünüyordu; alçıcı tek kuruşluk satış yapamasa da tezgâhının başında oturmuş sessizce piposunu tüttürüyordu. Nagel'in dün geceki çılgın tasarısının boş çıkması o kadar da kötü değildi belki. Su bulmak için çırpınırken yaşadığı korkuyu düşündü dehşet içinde, bu düşünceyle titredi; güneş dolu temiz odasında, sandalyesinde güven içinde otururken ölümden dönmenin olağanüstü duygusuna kapıldı. Öte yandan henüz denemediği kesin ve iyi bir yöntem vardı son çare olarak. İlkinde başarısızlığa uğramış, ölmemişti; ama gerektiğinde herhangi bir silah dükkânından küçük, güvenilir bir altıpatlar alabilirdi. Hesap kapanmamıştı daha...

Sara kapıyı çaldı. Onun geldiğini duymuş, kahvaltının hazır olduğunu söylemek istemişti. Nagel gitmek üzere çıkan kızın arkasından seslenip çiçekler ondan mı diye sordu.

Evet, çiçekleri o koymuştu, sözünü bile etmeye değmezdi.

Nagel yine de onun elini tuttu.

"Dün gece nerelerdeydiniz?" diye sordu kız, gülümseyerek, "odanızda olmadığınız belli."

"Dinleyin," diye karşılık verdi, "çiçek getirmeniz gerçekten çok iyi bir davranış; ayrıca dün gece camları silip yeni perdeler asmışsınız. Beni sevindirdiniz, dilerim siz de hep sevinin." Birdenbire çılgın anlarından birini yaşamaya başladı; iyice kendisini kaptırdı, katıksız bir coşkuyla şöyle dedi: "Dinleyin, otele geldiğimde yanımda bir kürk palto vardı. Tanrı bilir şimdi nerede, ama kesinlikle bir kürk palto vardı yanımda, onu size vereceğim. Evet, kararımı verdim, minnetimi göstermek için paltoyu size vereceğim."

Sara kocaman, içten bir kahkaha patlattı. Kürk paltoyu ne yapacaktı?

Nagel onu anlıyordu, ama bu onu ilgilendirmiyordu; Sara'ya düşen armağanı kabul etmek, ona bu zevki vermekti... Kahkaha karşısında kendisi de neşelendi, kıza takılmaya başladı: "Tanrım, ne güzel omuzlarınız var!" Ayrıca inanır mıydı, bir gün onun gösterdiğinden birazcık daha çoğunu görmüştü. Sara yemek odasında masanın üzerine çıkmış tavanı siliyordu, eteğini kaldırıp beline sıkıştırmıştı; Nagel kapıdaki çatlaktan onun ayağını, bacağının bir bölümünü, evet, güzel bir bacağın en az bir karışını görmüştü. Hehehe. Öte yandan akşam olmadan, birkaç saat içinde ona bir bilezik verecekti, sözü sözdü. Ayrıca şu kürk paltoyu da unutmamalıydı.

Çılgın adam büsbütün aklını mı yitirmişti? Sara güldü, ama onun bu tuhaf düşüncelerinden biraz korkmaya başlamıştı. Dünden önceki gün çamaşırlarını getiren bir kadına gerekenden çok daha fazla para vermişti, bugün de paltosunu vermek istiyordu. Kasabada da onun için neler konuşuluyordu...

Evet, çıldırmıştı, düpedüz çıldırmıştı. Başka türlü açıklanamazdı bu durum. Sara ona kahve, süt, çay sunmuş, bira ister mi diye sormuş, aklına ne geldiyse önermişti, ama Nagel kahvaltıya oturur oturmaz kalkmış, yiyeceklere elini bile sürmemişti. Martha'nın tam şu sıralar pazara yumurta getirdiğini anımsamıştı birdenbire. Belki şimdiye dönmüştü, bugün bir de onu görebilirse şansına diyecek yoktu! Odasına çıkıp pencerenin yanına yerleşti.

Bütün pazar yeri önünde uzanıyordu; ama Martha'yı göremedi. Yarım saat, bir saat bekledi; gözlerini dört açıp tüm köşelere baktıysa da boşunaydı. Sonunda ilgisini postanenin basamaklarına yöneltti, orada pek çok izleyici toplayan bir olay vardı: Minik çevresinde oluşan halkanın ortasında, tozlu yolda hoplaya zıplaya dans ediyordu. Paltosu yoktu, ayakkabılarını da çıkarmıştı; yüzündeki terleri sile sile dans ediyordu; sonunda durup bozuk paraları topladı. Demek Minik eski etkinliğine geri dönmüş, dans etmeye başlamıştı.

Nagel onu çağırtmadan önce herkesin gitmesini bekledi. Minik geldiğinde her zamanki gibi saygılıydı, boynunu bükmüş yere bakıyordu.

"Size bir mektubum var." dedi Nagel. Mektubu alıp onun paltosunun cebine soktu. "Beni güç durumda bıraktınız, dostum, kandırdınız, bana büyük sıkıntı verse de hayran olmadan edemediğim bir kurnazlıkla aldattınız. Zamanınız var mı? Size bir açıklama yapacağıma söz vermiştim, unuttunuz mu? Peki, şimdi açıklayacağım, artık sırası geldi diye düşünüyorum. Bu arada herkesin benden söz ettiğini, bana deli dediğini duydunuz mu? Deli olmadığıma inanabilirsiniz. Bunu siz de görebiliyorsunuz, öyle değil mi? Son günlerde kafamın biraz karışık olduğunu kabul ediyorum, başımdan çok iş geçti, çoğu da kötüydü; yazgım böyleymiş. Ama şimdi çok iyiyim, bir sorunum yok. Bunu aklınızda tutmanızı istiyorum... Sanırım size içki önermem boşuna olur, değil mi?"

Yok, Minik içki istemiyordu.

"Neyse, biliyordum... Sözün kısası size güvenim kalmadı, Grøgaard. Belki neden söz ettiğimi anladınız. Beni öyle kötü kazıkladınız ki artık görgü kurallarını bir kenara bırakıyorum. Çok önemli bir konuda bana yalan söylediniz, sırf iyiliğinizden diyelim dilerseniz, ama yine de bunu yaptınız. Bu şişe elinize geçmişti, öyle değil mi?"

Şişeye bakan Minik karşılık vermedi.

"İçinde zehir olacaktı; boşaltılıp yarıya dek suyla doldurulmuş. Dün gece yalnızca su çıktı içinden."

Minik, sessizliğini koruyordu.

"Doğrusu bir kötülük yapılmadı. Suçlu bunu kötülüğü engellemek için, iyi yüreklilikten yaptı. Yapan da sizsiniz."

Sessizlik.

"Siz yaptınız, değil mi?"

"Evet." diye yanıtladı Minik, sonunda.

"Evet. Size bu doğru görünmüş olabilir, ama bana hiç de öyle görünmüyor. Niye yaptınız?"

"Düşündüm ki belki siz..."

Sessizlik.

"Ah, görüyorsunuz ya! Ama yanıldınız, Grøgaard, iyi yüreğiniz sizi yanlış yönlendirdi. Zehrin sizde kaldığı gece onu kendi üzerimde kullanmaktan korktuğumu apaçık söylememiş miydim?"

"Ama yine de yapacağınızdan çekindim. Ve işte yaptınız da."

"Yaptım mı? Neler diyorsunuz? Hehe, kendinizi kandırmayın, dostum. Evet, dün gece şişeyi boşalttığım doğru, ama dikkatinizi çekerim: Tadına bakmadım."

Minik şaşkın gözlerle ona baktı.

"Boş yere seviniyorsunuz! Dün gece rıhtımda dolaşırken korkunç acılar içinde kıvranan bir kedi gördüm, iskele boyunca sürünüyordu. Durup baktım, boğazına bir şey takılmış, bir olta kancası; hayvan öksürüp tıksırıyor, ama kanca ne aşağı iniyor, ne yukarı çıkıyordu; ağzı burnu kan içindeydi. Kediyi kapıp kancayı çıkarmaya çalıştım, ama acı yüzünden hayvan yerinde

duramıyor, kıvranıyordu; üzerime saldırıp yüzümü tırmaladı; gördüğünüz gibi yanağım yara bere. Bu sırada kedinin boğazına kan doluyordu. Ne yapacaktım? Düşündüm, kilisenin saati ikiyi vurmuştu, sabahın ikisinde kimseden yardım isteyemezdim. Ardından yelek cebimde harika bir zehir taşıdığım aklıma geldi; kediyi çilesinden kurtarmak istediğimden şişeyi ağzına boşalttım. Tehlikeli bir şey yuttuğundan kuşkulanan hayvan gözlerini kocaman açıp zıpladı, göklere kadar zıplayıp kaçtı ve iskelede sürünmeyi sürdürdü. Nasıl olabilmişti bu? Evet, şişede yalnızca su vardı, onu öldürmek yerine acısını artırmıştı. Kedicik hâlâ boğazında kancayla soluk alacağım diye uğraşıyor. Yakında kan kaybından ölür, ya da bir köşede sessizce, korkunç bir yalnızlık içinde boğulup kalır."

"İyi niyetle yapmıştım." dedi Minik.

"Elbette! Yaptığınız her şey içten, iyi niyetli. Bundan şaştığınız görülmemiş, ayrıca benim şişemle yaptığınız türden soylu, saygın numaraların yabancısı değilsiniz. Örneğin az önce pazar yerinde dans ediyordunuz. Pencereden sizi izliyordum. Kızacak değilim, ama şunu sorabilir miyim: Ne diye ayakkabılarınızı çıkardınız? Şimdi ayağınızda, dans ederken niye çıkarıyorsunuz?"

"Eskimesinler diye."

"Tam da beklediğim gibi! Bunu diyeceğinizi biliyordum, o yüzden sordum. Siz iki ayaklı bir duruluk örneğisiniz, kasabadaki en kusursuz kişisiniz. Her yönünüzle iyi, cömertsiniz, tek bir yanlışınız yok. Bir keresinde yabancı bir çocuğun babalığını üstlenmeniz için para önererek sizi sınamıştım. Yoksulluğunuza, paraya gerek duymanıza karşın önerimi oracıkta geri çevirmiştiniz. Ruhunuz böyle kirli bir işin düşüncesinden bile tiksinmişti; iki yüz kronla bile sizi kandıramamıştım. Şimdiki bildiklerimi o zaman bilseydim böyle aşağılamaya kalkışmazdım. Sizi tam çözememiştim, oysa şimdi biliyorum ki insan size karşı ayağını denk almalı. Neyse, sorun değil. Konumuza geri dönelim... Ayakkabılarınızı çıkarıp acınıza dikkat çekmeden, yakınmadan yalın ayak dans etmeniz kişilik özelliklerinizden birini gösteriyor. Sızlanmıyorsunuz. 'Bakın eskitmemek için ayakkabılarımı

çıkarıyorum, çok yoksulum, böyle yapmak zorundayım!' demiyorsunuz. Sessizce çalıştığınızı söyleyebilirim. Kimseden bir şey dilenmemek gibi güçlü bir ilkeniz var; ağzınızı açmadan da istediğinize kavuşuyorsunuz. Hem başkalarına hem de kendinize karşı, kendi bilincinizde, kusursuzsunuz. Bu kişilik özelliğinizi belirttikten sonra sözlerimi sürdürüyorum; sabırsızlanmayın, açıklamaya geleceğim... Bayan Gude'yle ilgili bir sözünüzü sık sık düşünüyorum; iyi davranılırsa o kadar da soğuk biri olmayabildiğini söylemiştiniz, sonuçta siz ona epeyce yakınsınız..."

"Ama..."

"Görüyorsunuz ya, unutmadım. Burada birlikte içtiğimiz akşamdı, doğrusu ben içiyordum, siz çevreye bakıyordunuz. Martha – evet, ona Martha dediniz ve onun da size Johannes dediğini belirttiniz, doğruyu söylüyorum. Size Johannes diyor, öyle değil mi? Bunu bana söylediğinizi çok iyi hatırlıyorum. Ayrıca Martha'nın size her tür izni verdiğini söylediniz ve bunu söylerken işaret parmağınızla iğrenç bir hareket yaptınız..."

Kıpkırmızı bir yüzle sıçrayan Minik bağırarak onun sözünü kesti:

"Hiç de söylemedim. Böyle demedim!"

"Demediniz mi? Gerçekten mi? Böyle söylemediniz mi? Peki ya Sara'yı çağırıp tanıklık etmesini istersem? Yan odadaymış, bu ince duvarlardan tüm konuştuklarımızı işitmiş. Böyle saçmalık görmedim. Reddetmeniz işin tadını kaçırdı. Bu konuda sizi biraz daha sıkıştırmak isterdim, ilgimi çekiyor, sık sık düşünüyorum; ama reddettiğinize göre boş verelim. Bu arada lütfen yerinize oturun, geçen sefer yaptığınız gibi arkanızı dönüp gitmeyin. Ayrıca kapı kapalı, kilitledim."

Nagel bir puro yaktı, bu sırada birden irkildi.

"Vay canına!" dedi. "Tanrı aşkına nasıl da yanılıyorum! Bay Grøgaard, lütfen beni bağışlayın; haklısınız, bunu siz söylemediniz! Lütfen unutun, dostum, bunu söyleyen bir başkasıydı, siz değilsiniz, çok iyi hatırlıyorum şimdi; birkaç hafta önce duydum. Sizin bir hanımefendiyi – herkes bir yana, kendinizi – böyle lekeleyeceğinizi nasıl düşünebildim! Bunu nasıl düşünebildiğimi

anlayamıyorum, gerçekten delirmiş olmalıyım... Bu arada dinleyin: Yanlışımı kabul ediyor, gecikmeden özür diliyorum; delirmiş olamam, öyle değil mi? Ayrıca biraz düzensiz, biraz saçma konuşuyorsam kasten yaptığımı düşünmemelisiniz; böyle konuşarak kafanızı karıştırmaya çalıştığımı sanmayın. Öte yandan ağzınızı bıçak açmadığına göre istesem de bunu yapamazdım. İşin doğrusu yalnızca içimden öyle geldiği için böyle tuhaf, gelişigüzel konuşuyorum, başka nedeni yok. Konudan sapmamı bağışlayın. Açıklamamı iple çekiyor, sabırsızlanıyorsunuz, değil mi?"

Minik, susmayı sürdürdü. Nagel ayağa kalktı, kapıyla pencere arasında gergin tavırlarla volta atmaya başladı. Birdenbire durdu, usanmış bir sesle şöyle dedi:

"Artık sizinle oyun oynamaktan yoruldum, doğruyu söyleyeceğim! Evet, kafa karıştırıcı konuşuyordum ve şu âna dek ağzınızdan laf alabilmek için bunu kasıtlı yapıyordum. Her numaraya başvurup şansımı denedim ama hepsi boş çıktı ve bıktım. Peki, işte açıklıyorum, Grøgaard! Sizin gizli bir kötü olduğunuza yürekten inanıyorum. Gizli bir kötüsünüz."

Kaygılı, şaşkın bakışları dört dönen Minik titremeye başlayınca Nagel sözlerini sürdürdü:

"Tek bir söz etmiyor, kendinizi ele vermiyorsunuz. Sizi sarsamıyorum, ender bulunan sessiz bir güçsünüz; sizi hayranlık uyandırıcı, ilginç buluyorum. Bütün akşam konuştuğumuz günü hatırlıyor musunuz? Gözlerimi dikip sizi irkiltmiştim. Şansımı denemek için yaptım. Gözümü üzerinizden ayırmadan bildiğim tüm yöntemleri denedim; ancak neredeyse hiçbirinin işe yaramadığını kabul ediyorum, çünkü kusursuzsunuz. Öte yandan başka türden sessiz, ikiyüzlü bir günahkâr olduğunuzdan bir an bile kuşku duymadım. Size karşı bir kanıtım yok, korkarım elim boş, bu bakımdan kendinizi güvende hissedebilirsiniz; tüm bunlar ikimizin arasında. Peki kanıtım olmadığına göre sözlerimin doğruluğuna nasıl böyle güvenebiliyorum, anlayabiliyor musunuz? Yok, bunu kavrayamazsınız. Yine de belli konulardan konuştuğumuzda bir baş eğme biçiminiz var; bakışlarınızda belli anlatımlar beliriyor, belli sözleri eder etmez ya da belli sorulara

yaklaşır yaklaşmaz gözlerinizi kırpıyorsunuz. Ayrıca ıslıklı denecek türde bir sesiniz var, evet, ne ses! Sonucunda kişiliğinizi itici buluyorum; siz yaklaşır yaklaşmaz havam değişiyor, ruhum irkilerek kaçmaya çalışıyor. Bunu da anlayamıyorsunuz, değil mi? Ben de öyle; yine de durum bu. Şimdi, Tanrı biliyor ya, doğru yolda olduğuma inanmışken bile kanıtsızlıktan sizi yakalayamıyorum. Son görüşmemizde 6 Haziran'da nerede olduğunuzu sormuştum – bunu niye sorduğumu bilmek ister misiniz? Peki, 6 Haziran Karlsen'in öldüğü gün; o güne dek Karlsen'i sizin öldürdüğünüze inanıyordum."

Neye uğradığını şaşıran Minik "Karlsen'i benim öldürdüğüme!" diye yineleyip sustu.

"Evet, o güne dek buna inanıyordum. Sizin yaptığınızdan kuşkulanıyordum – kötü biri olduğunuz yönündeki duygularım beni buraya dek götürmüştü. Artık buna inanmıyor, yanıldığımı kabul ediyorum; çok ileri gittim, beni bağışlamanızı diliyorum. İster inanın ister inanmayın, size karşı bu büyük kusuru işlediğime çok üzülüyorum, yalnız başıma geçirdiğim birçok akşam boyunca beni bağışlamanız için yalvardım. Öte yandan, bunda yanılsam da sizi karanlık, kaypak biri diye görmeyi sürdürüyorum; böyle değilseniz Tanrı benim cezamı versin! Burada durmuş size bakarken Tanrı'nın kutsal krallığı adına, ta yüreğimin derinlerinde hissediyorum kötü olduğunuzu! Neden mi kendimden bu kadar eminim? En başından beri sizin için en iyisini düşünmek dışında bir gerekçem olmadığını unutmayın, daha sonra yaptığınız ve söylediğiniz her şey hem yerinde hem de doğruydu; soylu bile denebilir. Ayrıca sizinle ilgili sıra dışı güzellikte bir düş gördüm: bir bataklığın ortasında durmuş benim sataşmalarıma katlanıyor, öte yandan bana teşekkür ediyordunuz; size daha fazla işkence etmediğim, daha çok zarar vermediğim için önümde yere kapanıp teşekkür ediyordunuz. Sizi düşümde böyle gördüm, çok güzeldi. Bu kasabada sizin elinizden bir kötülük geleceğini düşünen bir tek kişi yok; herkes sizi seviyor, övüyor; işte böyle gizli bir yaşam sürüyorsunuz. Bense, yüreğimin derinliklerinde, sizi Tanrı'nın korkak, aşağılık bir meleği diye görüyorum; herkes

için iyi konuşmadığınız, güzel bir iş yapmadığınız gün geçmiyor. Ama beni karaladınız mı, bana zarar mı verdiniz, sırlarımı mı açığa vurdunuz? Yok, yok, yapmadınız; sizden beklenmez zaten, kimseye kötülük yapmazsınız, temiz ve kusursuzsunuz, insanlar sizi günahsız biliyor. Dünyaya bu yetebilir, ama bana yetmez; ben sizden kuşkulanmayı sürdürüyorum. Sizi ilk gördüğümde başımdan ilginç bir olay geçti. Kasabaya geleli birkaç gün olmuştu, saat sabahın ikisiydi. Sizi rıhtımda, Martha Gude'nin evinin önünde gördüm. Birdenbire karşımda belirdiniz, nereden geldiğinizi görmedim; benim geçmemi beklediniz, uzaklaşırken de göz ucuyla beni incelediniz. Henüz tanışmıyorduk, ama içimden bir ses sizinle ilgilenmem gerektiğini, adınızın Johannes olduğunu söyledi. Son nefesimi verirken bile adınızın Johannes olduğunu, sizinle ilgilenmem gerektiğini söyleyecektim sanki. Ancak çok daha sonra adınızın gerçekten bu olduğunu öğrendim. O geceden başlayarak gözüm üzerinizdeydi, ama beni hep savuşturdunuz, bir türlü sizi köşeye sıkıştıramadım. Sonunda, sırf şefkatli ve soylu bir korkuya kapılıp içeceğimi düşündüğünüz için zehrimi suyla değiştirmeye vardırdınız işi. Bu konudaki duygularımı nasıl açıklayabilirim size? Saflığınız beni eziyor, tüm o güzel sözleriniz, iyilikleriniz günün birinde sizi devirme amacımdan uzaklaştırıp duruyor beni. Maskenizi düşürecek, gerçek doğanızı ortaya çıkaracağım; yalancı mavi gözlerinizi ne zaman görsem öfkeyle kanım kaynıyor, sahtekar ruhunuz beni ürkütüyor. Şimdi bile içinizden gülüyormuşsunuz gibi geliyor bana; çaresiz, ezik görünüşünüze karşın, elimde bir kanıt olmadığından size zarar veremeyeceğim için gizli, pis bir kahkaha atıyorsunuz."

Minik hâlâ tek söz etmiyordu. Nagel sürdürdü:

"Kaba bir haydut gibi yüzünüze karşı bu suçlamaları yaptığımı düşünüyorsunuz kuşkusuz. Sorun değil, bunu önemsemem, benimle ilgili dilediğinizi düşünebilirsiniz. Ruhunuzda sizi köşeye sıkıştırdığımı hissediyorsunuz ya bu bana yeter. Ama bu davranışlarıma nasıl katlanabiliyorsunuz? Neden kalkmıyor, yüzüme tükürerek çekip gitmiyorsunuz?"

Kendine gelmiş gibi görünen Minik bakışlarını kaldırdı:

"Kapıyı kilitlediniz ya."

"Bakın şu işe," dedi Nagel, "ayılıyorsunuz! Kapının kilitli olduğunu düşündüğünüze inanmamı mı istiyorsunuz gerçekten? Kapı açık, bakın, ardına dek açık! Sizi sınamak için kilitli dedim, tuzak kurdum. Doğrusu en başından beri kapının açık olduğunu biliyordunuz, öte yandan alıştığınız üzere karşımda saf ve masum oturabilmek, size kötü davranmama izin vermek için bunu bilmezlikten geldiniz. Odamdan çıkmadınız, yok, kımıldamadınız bile. Sizden kuşkulandığımı açık eder etmez ne kadar bildiğimi, sizin için nasıl bir tehlike oluşturduğumu öğrenmek için kulaklarınızı diktiniz. İstediğiniz kadar karşı çıkın, benim açımdan değişen yok, buna inandığımı Tanrı biliyor... Peki niçin şimdi sizinle hesaplaşmaya kalkışıyorum? Pekâlâ böyle sorabilirsiniz, sonuçta tüm olan biten beni pek de ilgilendiriyormuş gibi görünmüyor. İlgilendiriyor, dostum. Öncelikle sizi uyarmak istiyorum. Şimdi sizinle dürüstçe konuştuğuma inanmalısınız. Gizli, dolandırıcılıkla dolu bir yaşam sürüyorsunuz ve bunu ancak bir süre yapabilirsiniz. Günün birinde herkesin gözünün önünde yıkılırsınız, dileyen sizi ezer geçer. Bu birincisi. İkincisi, tüm yalanlamalarınıza karşın Bayan Gude'ye göründüğünüzden çok daha yakın olduğunuzu seziyorum. Peki Bayan Gude beni niye ilgilendiriyor? Yine haklısınız. Böyle bir soru karşısında susmaktan başkası gelmez elimden, Bayan Gude beni hiç ama hiç ilgilendirmiyor. Ama gidip onunla oynarsanız, kutsal ahlak düşkünlüğünüzü ona bulaştırırsanız bunu genel olarak rahatsız edici bulmaya hakkım olabilir. Size çıkışmamın nedeni bu."

Purosunu yeniden yakan Nagel ekledi:

"Artık sözlerim bitti, kapı da kilitli değil. Size kötü mü davrandım? Dilerseniz yanıt verin, dilerseniz susun, nasıl isterseniz; ama yanıt verecekseniz bırakın içinizdeki ses konuşsun. Sevgili dostum, gitmeden önce şunu da belirtmeme izin verin: Size zarar vermek istemiyorum."

Sessizlik.

Minik ayağa kalktı, elini paltosunun cebine sokup mektubu çıkardı.

"Artık bunu kabul edemem."

Hazırlıksız yakalan, mektubu unutan Nagel şöyle dedi:

"Kabul edemez misiniz? Niçin?"

"Edemem."

Minik mektubu masaya koyup kapıya yürüdü. Nagel elinde zarfla onun arkasından atıldı; birdenbire gözleri yaşarmış, sesi titremeye başlamıştı.

"Alın, Grøgaard, her şey bir yana!"

"Hayır!" diye karşılık veren Minik, kapıyı açtı.

Kapıyı itip kapatan Nagel bir kez daha bastırdı:

"Alın, alın diyorum! Delirdiğimi düşünmenizi, bugün söylediğim ne varsa unutmanızı yeğlerim. Şu son bir saattir söylenip durmama, başınızı şişirmeme aldırmamalısınız; çılgının biriyim ben. Aklım başımda değilken beni ciddiye alamayacağınızı kuşkusuz anlıyorsunuz, öyle değil mi? Mektubu alın, hiç kendimde olmasam bile size bir kötülüğüm dokunmaz. Tanrı aşkına, alın, pek bir şey yok içinde, oldukça az, ayrıca önünde sonunda size bir zarf bırakmayı düşünüyordum; size, içinde sözünü etmeye değmeyecek bir şeyler bulunan bir zarf bırakmak en başından beri aklımdaydı. Bir hatıra yalnızca. İşte, size çok minnettarım."

Ardından mektubu Minik'in eline sıkıştırıp geri almaktan kaçınmak için pencereye koştu. Minik teslim olmadı, zarfı masaya koyarak başını iki yana salladı.

Çıkıp gitti.

Her şey kötü sonuçlanmıştı. Ne odasına kalmak, ne sokaklarda dolaşmak sakinleştirebildi onu; kafasında binlerce düşünce dolaşıyordu ve bunların her birinin kendi kör sancısı vardı. Niye işleri böyle ters gidiyordu? Anlayamıyordu bunu; onu saran ipler giderek sıkılaşıyor gibiydi. Minik'e vermek istediği bir mektubu bile kabul ettiremez duruma gelmişti.

Karamsarlık, umutsuzluk içindeydi. Dahası bir tür kaygıya kapılmış, acı çekiyordu, sanki bir yerlerde gizli bir tehlike bekliyordu onu. Perdelerin hışırtısından bile dehşet içinde irkildiği oluyordu sık sık. Ortaya çıkan yeni acılar neydi? Hiçbir zaman yakışıklı denemeyecek sert yüzü, yüzünü saran koyu renkli sakallarla daha da itici olmuştu. Şakaklarındaki ak saçların sayısı da artmış gibi görünüyordu ona.

Ne çıkardı bundan? Güneş parlamıyor muydu, yaşadığına mutlu değil miydi, dilediği yere gidemez miydi? Ona yasaklanan bir mutluluk mu vardı? Pazar yeriyle deniz ışıl ışıldı, evlerin önündeki sevimli minik bahçelerde kuşlar ötüşüyor, daldan dala uçuyordu; dört bir yan altın sarısıydı, yollardaki çakıllar güneşte yıkanıyor, kilise kulesinin tepesindeki gümüş küre gökyüzünde kocaman bir elması andırıyordu.

Nagel büyük bir neşeye kapıldı; aşırı güçlü, denetlenemez bir dürtüyle parmaklarının ucuna kalkıp pencereden sarktı ve otelin basamaklarında oyun oynayan çocuklara bir avuç gümüş para attı.

Duygulandığı için güçlükle konuşarak "Uslu durun çocuklar!" diyebildi. Ne diye kaygılanıyordu? Her zamankinden daha kötü görünmüyordu, ayrıca tıraş olup kendisine bakmasını kim engelleyebilirdi? Bunu yapması gerektiğini mırıldandı. Berberin yolunu tuttu.

Satın alması gereken öteberi de geldi aklına; Sara'ya söz verdiği bileziği unutmamalıydı. Bir çocuk gibi, kaygısız bir mutlulukla dünyayı kucaklayarak işlerini yaparken neşeyle şarkılar söylüyordu. Korkulara kapılıp durması saçmalıktan başka bir şey değildi.

Sevinci kalıcı olunca güzel düşüncelere dalıp gitti. Minik'le bozuşmaları kafasından yarı yarıya silinmiş, bir düş gibi görünür olmuştu. Minik mektubu kabul etmemişti. Ama Martha için de bir mektubu yok muydu? Canlı neşesini başkalarıyla paylaşmak istediğinden mektubu ona göndermenin bir yolunu bulmaya karar vermişti. Nasıl yapacaktı bunu? Cüzdanını açıp zarfı buldu. Gizlice Dagny'ye göndermeye cesareti yoktu? Hayır, buna cesaret edemiyordu. Bir süre düşündükten sonra zarfı bir an önce elinden çıkarmaya karar verdi; içinde birkaç banknot vardı, tek satır bile yazı yoktu. Mektubu iletmesini Dr. Stenersen'den isteyebilirdi. Bu düşünceye sevinerek Doktor'u görmeye gitti.

Saat altıydı.

Muayenehanenin kapısını çaldı; kimse yoktu. Mutfağa bakmak için arka kapıya yöneldiği sırada Bayan Stenersen bahçeden ona seslendi.

Aile büyük bir taş masada kahve içiyordu. Pek çok konuk vardı; birkaç hanımefendi, birkaç beyefendi; çepeçevre parlak çiçeklerle süslü, bembeyaz şapkasıyla Dagny Kielland da oradaydı.

Uzaklaşmak isteyen Nagel kekeledi:

"Doktor, acaba..."

"Tanrım, hastalandınız mı?"

"Yok, yok, hasta değilim."

"Öyleyse gitmeyin."

Ev sahibesi onun koluna girdi. Dagny ayağa kalkıp kendi sandalyesini sundu. Gözleri buluştu. Kız ayağa kalkıp kısık sesle "Buyurun, bu sandalyeye oturun!" demişti.

Ama Nagel kendine Doktor'un yanında bir yer bulup oturdu.

Bu karşılama onu şaşırtmıştı. Dagny ona yumuşacık gözlerle bakmakla kalmamış, kendi sandalyesini önermişti. Nagel'in yüreği hızla çarpmaya başladı; belki Martha'nın mektubunu Dagny'ye verebilirdi.

Kısa süre içinde kendisini topladı. Konudan konuya atlayan canlı konuşma ona güç verdi, bir kez daha kapıldığı güçlü neşeyle sesi titremeye başladı. Sonuçta yaşıyordu; ölmemişti,

ölmeyecekti. Bu yemyeşil bahçede, beyaz örtülü, parlak çatal bıçaklı masada, gözleri gülen mutlu kişilerin yanındaydı; huzursuzluk duymak için nasıl bir nedeni olabilirdi?

"Bize gerçekten değer veriyorsanız kemanınızı getirip biraz çalarsınız." dedi, Bayan Stenersen.

Bunu da nereden çıkarmıştı şimdi?

Ötekiler de üsteleyince Nagel gülerek şöyle dedi:

"Bir kemanım bile yok!"

Ama orgcunun kemanını getirtebilirlerdi, birkaç dakikaya burada olurdu.

Yok, elini bile sürmezdi. Dahası, sapındaki değerli taşlar orgcunun kemanını bozmuştu, cam gibi çıkıyordu sesi; oraya süs konur muydu, dayanılacak gibi değildi. Ayrıca Nagel artık yayı tutamıyordu, daha önce yapabildiği de kuşkuluydu ya, onu kendisinden iyi kim tanıyabilirdi? ... Keman çalışıyla ilk ve son kez birilerinin dikkatini çekişinin onu nasıl etkilediğini anlattı; neredeyse sembolik bir öyküydü. Akşam gazeteyi alıp yatakta tadını çıkara çıkara okumuştu; o sıralar çok gençti, anne babasının evindeydi, onunla ilgili yazı yerel gazetede çıkmıştı. Nasıl da mutlu etmişti gazete onu! Yazıyı birçok kez okuyup mumları söndürmeden uykuya dalmıştı. Gece uyandığında yorgunluktan ölüyordu; mumlar sönüp bitmiş, içerisi kararmıştı. Yine de bir beyazlık takılmıştı gözüne; odasında bir tükürük hokkası bulunduğunu bildiğinden başka bir şey olamaz diye düşünmüştü. Söylemeye utanıyordu, ama tükürmüş, hedefi tutturduğunu işitmişti. İlkinde böyle başarılı bir nişancılık sergileyince bir kez daha tükürmeden edememişti. Ardından uykusuna geri dönmüştü. Ertesi sabah bir de ne görsün, değerli gazetesinin, onunla ilgili olumlu yazının üzerine tükürmüştü. Hehe, çok üzücüydü.

Herkes kahkaha attı, masanın neşesi sürgit artıyordu. Öte yandan ev sahibesi şöyle dedi:

"Her zamankinden biraz daha solgun görünüyorsunuz yine de."

"Ah," diye karşılık verdi Nagel, "önemli değil, bir sıkıntım yok." Hasta olabileceği düşüncesine yüksek sesle güldü.

Birdenbire kıpkırmızı yanaklarla sandalyesinden kalkıp gerçekte bir sıkıntısı olduğunu söyledi. Anlam veremiyordu, ama başına beklenmedik bir iş gelecekmiş gibi bir kaygıya kapılmıştı. Hehe, inanabiliyorlar mıydı! Çok saçmaydı, hiç anlamı yoktu; öyle değil mi? Ayrıca başına bir iş de gelmişti.

Söylemesini istediler.

Yok, anlatmasa daha iyiydi. Önemsiz bir budalalıktı, ne diye onların zamanını alacaktı? Ayrıca sıkıcı bulabilirlerdi.

Hayır, sıkıcı bulmazlardı.

Ama çok uzun bir öyküydü. San Francisco'da, haşhaş içtiği dönemden bir öyküydü...

"Haşhaş mı? Yüce Tanrım, ne ilginç!"

"Yok, hanımefendi, doğrusu oldukça utanç verici; özellikle güpegündüz bilinmez kaygılara kapıldığım düşünülürse. Her gün haşhaş içtiğimi düşünmemelisiniz; iki kere içtim, ikincisinin bir özelliği yok. Ancak ilkinde başıma gerçekten çok tuhaf bir iş geldi. Tekke denen yere gitmiştim. Yolum oraya nasıl düştü? Büsbütün rastlantı. Arada sırada sokaktan geçenleri izlerim; birini seçer, nereye gittiğini görmek için uzaktan izlerim. Ucunun nerede çıkacağını görmek için binalara girmekten, basamakları tırmanmaktan çekinmem. Büyük kentte geceleyin bu çok ilginç olabileceği gibi olağanüstü kişilerle tanışmayı sağlayabiliyor. Neyse, şimdi ondan söz etmiyoruz. San Francisco'da sokaklarda dolaşıyordum. Geceydi; uzun boylu, ince bir kadını izliyordum; sokak lambalarının ışığında kadının ince giyimli olduğunu gördüm, ama boynunda yeşil taşlardan bir haç asılıydı. Nereye gidiyordu? Birkaç sokak geçip bir köşeyi döndü, yürüdü, yürüdü; ben de arkasından gittim. Sonunda kendimizi Çin Mahallesi'nde bulduk; kadın bir bodrum kapısından girdi, ben de girdim; uzun bir koridordan geçti, ben de onu izledim. Sağ yanımız duvardı, ama solumuzda kafeler, berberler ve çamaşırcılar vardı. Kadın durup bir kapıyı çaldı; çekik gözlü biri kapıdaki küçük bir pencereden baktıktan sonra kadını içeri aldı. Bir süre kımıldamadan bekledim, ardından kapıyı çaldım; ben de içeri alındım.

"Kendimi dumanların ve gürültülü konuşmaların ortasında buldum. İnce yapılı kadın tezgâhın başında, mavi gömleği pantolonunun üzerine dökülen bir Çinli'yle tartışıyordu. Biraz yaklaşınca haçını rehin vermeye çalıştığını, ama elinden çıkarmaya gönüllü olmadığını, tutmak istediğini anladım. İki dolar için tartışıyorlardı, kadının onlara birikmiş borcu da vardı; toplam üç dolar ediyordu. Kadın arada sırada gözyaşı döküyor, ellerini sallıyordu; çok ilgimi çekmişti. Gömlekli Çinli de ilginçti; haç kendisine verilmeden alışverişe yanaşmıyordu: Ya para ya rehin!

"'Biraz oturup bekleyeyim,' dedi kadın, 'sonunda kabul edeceğimi biliyorum. Ama yapmamalıyım!' Çinli'nin yüzüne karşı hıçkırıp ellerini ovuşturuyordu.

"'Ne yapmamalısınız?' diye sordum.

"Benim bir yabancı olduğumu anlayınca yanıt vermedi.

"Çok ilginç biriydi, bir deneme yapmaya karar verdim. Sırf sonucu görmek için söz konusu parayı verdim. Meraktan yaptım; daha sonra eline fazladan bir dolar daha sıkıştırdım, onunla ne yapacağını görmek istiyordum. Çok eğlenceli olacağını düşünmüştüm.

"Bana bakıp teşekkür etti; bir şey söylemedi; yaşlı gözlerle bana bakarak durmaksızın başını sallıyordu; oysa ben sırf meraktan yardım etmiştim ona. Sonunda tezgâha ödeme yapıp hemen bir oda istedi. Bütün parasını vermişti.

"Kadın odaya giderken ben de arkasındaydım. Yine uzun bir koridordan geçtik; iki yanda numaralı kapılar vardı; kadın odalardan birine girip kapıyı çarptı. Bir süre bekledim, ama dışarı çıkmıyordu. Kapıyı açmaya çalıştım, kilitliydi.

"Yan odaya girip beklemeye başladım. İçinde kırmızı bir divanla elektrikli bir zil bulunan oda duvar lambasıyla aydınlatılıyordu. Zaman geçmek bilmeyince sıkılıp divana uzandım. Sırf bir iş yapmış olmak için zile bastım. Bir şey istemesem de zili çaldım.

"Çinli bir oğlan geldi, bana bakıp gitti. Birkaç dakika geçti. Gel de sana bir daha bakayım, niye gelmiyorsun, diye düşündüm zaman geçirmek için. Zili bir daha çaldım.

"Oğlan geri geldi, keçe ayakkabılarıyla kayan bir hayalet gibi sessizdi. Ne o ne de ben konuştuk; uzun, ince saplı minicik bir porselen pipo uzattı bana; aldım. İçine bir kor koydu; içtim. Pipoyu istememiştim, ama içiyordum. Çok geçmeden kulaklarım çınlamaya başladı...

"Pek bir şey anımsamıyorum, ama yükseklerdeydim, yükselerek süzülüyordum. Ortalık anlatılamayacak ölçüde aydınlık, ardımda bıraktığım bulutlar bembeyazdı. Kimdim, nerede uçuyordum? Belleğime ulaşmaya çalışıyor, ama hiçbir şey anımsayamıyordum; tek bildiğim olağanüstü yükseklerde süzüldüğümdü. Aşağılarda, çok aşağılarda yeşil çayırlar, mavi göller, vadiler ve altın ışıklarla kaplı dağlar gördüm; yıldızların müziğini duyuyordum, beni çevreleyen uzay ezgilerle salınıyordu sanki. Beyaz bulutlar bana aşırı zevk veriyordu; içimden geçip giderlerken sevinçten ölecekmiş gibi oluyordum. Zamanı, benliğimi unutmuş bir durumda bir süre böyle geçti. Ardından yüreğimde dünyayla ilgili anılar kıpırdandı ve birdenbire yere düşmeye başladım.

"Düştükçe düştüm, ışıklar azaldı, ortalık sürgit karardı; yüzeyi görebiliyor, bulunduğum yeri tanıyordum; kentler, esintiler ve dumanlar vardı aşağıda. Duruverdim. Çevreme bakınınca dört bir yanı saran denizi gördüm. Mutluluğum sönmüştü; kayalara çarpıyor, üşüyordum. Ayaklarımın altı beyaz kum, üzerim olduğu gibi suydu. Birkaç kulaç yüzünce sayısız tuhaf bitkinin yanından geçtim; kalın, yeşil yapraklı bitkilerle deniz çiçekleri saplarında ileri geri salınıyordu – her şeyin yaşayıp kımıldadığı bu dilsiz dünyada tek bir ses bile duyulmuyordu. Biraz daha yüzünce bir mercan kayalığına geldim. Ortalıkta hiç mercan yoktu, kayalık yağmalanmıştı; benden önce biri gelmiş buraya, dedim kendi kendime. Benden önce biri buraya uğradığından artık kendimi yalnız hissetmiyordum. Karaya çıkma umuduyla yüzmeyi sürdürdüm, ama daha bir iki kulaç atmadan yine durdum. Durmamın nedeni önümde birinin yatmasıydı; uzun, ince bir kadındı, kayaların üzerinde yatıyordu, her yanı yara bere içindeydi. Ellerimle onu yoklarken tanıdığımı anladım, ama ölmüştü; yeşil taşlı haçından tanıdığım bu kadının nasıl ölmüş olabileceğini

anlayamıyordum. Numaralı odalarla dolu uzun koridorlar boyunca izlediğim kadındı bu. Yüzmeyi sürdürmek istiyordum, ama durup onu düzelttim; kocaman bir kayanın üzerinde serilip yatışı beni kötü etkilemişti. Gözleri ardında dek açıktı, onu beyaz kumluğa çektim; balıklar ilişmesin diye boynundaki haçı giysisinin altına gizledim. Sonra yüzerek uzaklaştım...

"Ertesi sabah bana kadının gece öldüğünü söylediler. Çin Mahallesi'nin kıyısından denize atlamış; sabahleyin bulmuşlar. Çok anlaşılmaz bir durumdu, ama ölmüştü işte. Belki uğraşırsam onu yine görürüm, diye düşündüm. Onunla karşılaşabilmek için bir kez daha haşhaş içtim, ama olmadı.

"Çok gizemliydi! Daha sonra da bir olay oldu. Avrupa'ya, eve dönmüştüm. Sıcak bir yaz gecesi geziniyordum, rıhtıma indim, pompacıların yanına gittim, güvertelerde konuşan adamları dinledim. Her şey çok sessizdi, pompalar çalışmıyordu. Sonunda sıkıldım, ama hava çok sıcak olduğundan eve dönmek istemiyordum. Pompalardan birinin kasasına çıkıp oturdum. Ama sessizlikle sıcaktan çok geçmeden gözlerim kapanmaya başladı, uykuya daldım.

"Birinin seslenişiyle uyandım, aşağı bakınca kayalarda bir kadın gördüm. Uzun, inceydi, hava gazı lambaları yanınca oldukça ince giyimli olduğunu gördüm.

"'İyi günler,' dedim.

"'Yağmur yağıyor.' dedi.

"'Yağmur yağıyor mu bilmem, ama yağıyorsa barınak aramak gerekir.' Kasanın üzerinden indim. O sırada pompalar çalışmaya başladı, birbiri ardında belirip kaybolan pervane kanatları dönüyor, pompalar işliyordu. Kıl payıyla kalkmasaydım paramparça olup ezilecektim. Oracıkta anlamıştım bunu.

"Çevreme bakındım, gerçekten de usulca yağmur yağmaya başlamıştı. Kadın yürüyordu, önümde görebiliyordum; çok iyi tanıyordum onu, haçı hâlâ boynundaydı; görür görmez tanımıştım ama tanımazlıktan geldim. Onu yakalamak için bütün hızımla gitsem de yetişemiyordum. Ayakları üzerinde yürümüyor, dümdüz kayıyordu; bir köşeyi dönüp gözden yitti.

"Dört yıl önceydi."

Nagel duraksadı. Doktor neredeyse bir kahkaha atmak üzereydi; ama elinden geldiğince ciddi bir sesle şöyle dedi:

"O zamandan beri onunla karşılaşmadınız mı?"

"Karşılaştım, bugün yine gördüm onu. O yüzden kaygılanıp duruyorum. Odamda pencereden bakarken onu karşımda buluverdim, pazar yerinden dosdoğru bana geliyordu; sanki rıhtımdan, denizin içinden çıkmış gibiydi; penceremin altında durup başını kaldırdı. Bana baktığından emin olamadığım için öbür pencereye geçtim, bakışlarını çevirip bana bakmayı sürdürdü. Selamlamak *için* el salladım, ama bunu görür görmez arkasını dönüp yine rıhtıma doğru süzüldü. Tüyleri diken diken olan köpek yavrusu Jakobsen çılgınlar gibi havlayarak otelden dışarı fırladı. Bundan biraz etkilendim. Geçen onca yılın ardından onu neredeyse büsbütün unutmuştum ve işte yine karşıma çıkmıştı. Belki bir konuda beni uyarmak istiyordu."

Doktor kahkahalarını bastıramadı artık.

"Evet, evet," dedi, "gelip bizi görmeyin diye uyarıyordu sizi."

"Yok, bu kez yanılıyor kuşkusuz, korkacak bir durum yok. Öte yandan geçen sefer pervaneler beni paramparça yapacaktı. Bu yüzden huzurum kaçtı. Bir anlamı yoktur ama, değil mi? Hehe, bir anlamı varsa çok eğlenceli olurdu doğrusu. Buna gülmeliyim."

"Yalnızca gerginlik ve boş inanç!" dedi Doktor, kısaca.

Bunun üzerine öbürleri de kendi öykülerini anlatmaya girişti; saatler saatleri vurdu, akşam yaklaştı. Nagel bu süre boyunca sessizliğini korudu, üşümeye başlamıştı. Gitmek için ayaklandı sonunda. Mektupla Dagny'yi rahatsız etmese iyi olurdu, belki yarın gelip Doktor'a verirdi. Mutluluğunun yerine yeller esiyordu şimdi.

Nagel Dagny'nin onunla birlikte kalktığını görünce çok şaşırdı.

"Öyle ürkütücü öyküler anlatıyorsunuz ki korkudan kasılıp kaldım. Hava kararmadan evin yolunu tutsam iyi olur."

Ardından birlikte bahçeden çıktılar. Nagel sevinçten havalara uçtu; mektubu Dagny'ye verebilirdi artık! Daha iyi bir fırsat geçmezdi eline.

"Bir şey mi konuşmak istemiştiniz?" diye seslendi Doktor, arkasından.

"Yok, önemli değil," diye karşılık verdi, kafası karışınca, "selam vereyim demiştim... Görüşmeyeli çok olmuştu. Hoşça kalın!"

Sokakta yürürlerken huzursuzlukta Dagny'nin de ondan aşağı kalır yanı yoktu. Havadan sudan konuşabildi yalnızca. Ne yumuşak bir akşamdı!

"Evet, yumuşak ve yaprak kımıldamıyor!"

Nagel de söyleyecek bir söz bulamıyor, ona bakıp duruyordu. Gözlerinde aynı kadife bakışlar, sırtında aynı sarışın örgü vardı; Nagel'in yüreğindeki bütün duygular dirildi, kızın yakınlığıyla başı döndüğünden eliyle gözlerini kapattı. Dagny her gördüğünde daha da sevimlileşiyordu; her gördüğünde! Her şeyi unuttu – öfkesi, Martha'yı ondan saklaması, mendille onu acımasızca kışkırtması çıktı aklından. Bir kez daha yakıcı tutkularına yenik düşmemek için bakışlarını kaçırması gerekti. Hayır, başını dik tutmalıydı, daha önce Dagny'nin iki kez tepesini attırmıştı, bir erkek gibi davranmalıydı! Soluğunu tutarak sırtını dikleştirdi.

Ana caddeye geldiler; otel sağda kalıyordu. Dagny bir şey diyecek gibi görünüyordu. Nagel sessizce onu izledi. Belki ormanda onunla birlikte yürüyebilirdi. Birdenbire ona dönen kız şöyle dedi:

"Öykünüz için teşekkür ederim. Hâlâ kaygılanıyor musunuz? Kaygılanmamalısınız!"

Evet, bugün şefkatli ve kibardı; Nagel mektup konusunu hemen açabilirdi.

"Sizden bir iyilik isteyeceğim," dedi, "ama cesaret edemiyorum – sanırım artık bana iyilik yapmazsınız, değil mi?"

"Yapmaz olur muyum, seve seve!"

Seve seve, demişti! Nagel elini cebine sokup zarfı çıkardı.

"Bu mektubu ulaştırmanızı istiyorum. Yalnızca birkaç söz ve bir şey... Önemli değil, ama... Bayan Gude'ye. Nerede olduğunu biliyor musunuz? Gitti."

Dagny durdu. Mavi gözlerinde anlaşılmaz bir karaltıyla ona baktı; bir süre donmuş gibi kımıldamadan durdu.

"Bayan Gude'ye mi?" diye sordu.

"Evet. Zahmet olmazsa? Doğrusu bekleyebilir, acelesi yok..."

"Elbette!" dedi birdenbire. "Verin, bana güvenebilirsiniz; Bayan Gude'ye ulaştırırım mektubunuzu." Zarfı cebine koyar koymaz başını sallayarak ekledi:

"Bu güzel akşam için sağ olun. Artık gitmeliyim."

Dagny ona bir kez daha bakarak uzaklaştı.

Nagel orada kalakaldı. Neden çabucak uzaklaşmıştı kız? Giderken hiç öfkeli görünmüyordu. Yine de hızla uzaklaşmıştı. İşte papaz evinin yoluna dönüyor – gitti bile...

Onu göremez olunca otele döndü. Dagny kar beyazı bir şapka takıyordu. Ona çok tuhaf bakmıştı...

Gözlerinde anlaşılmaz bir karaltıyla bakmıştı ona! Nagel anlam veremiyordu. Öte yandan onu kırmışsa gelecek görüşmelerinde gönlünü alacaktı. Nasıl bir ağırlık çökmüştü üzerine! Ama kaygılanacak bir şey yoktu, orası kesindi, Tanrı'ya şükür.

Kanepeye oturup bir kitabın sayfalarını çevirmeye başladıysa da okumuyordu. Kalkıp gergin adımlarla pencereye gitti. Kendisi kabul etmese de alışılmadık bir şey göreceği korkusuyla sokağa bakamıyordu. Dizleri titremeye başladı; sorunu neydi? Kanepeye döndü, kitap elinden yere düştü. Başı zonkluyordu, düpedüz hasta hissediyordu kendini. Büyük olasılıkla ateşi çıkmıştı; ormanda arka arkaya geçirdiği iki gece sonunda onu devirmiş, tepeden tırnağa tüketmişti. Daha Doktor'un bahçesinde otururken ürpermeye başladığını hissediyordu.

Neyse, geçerdi kuşkusuz! Üşüttüğü için kendisini bırakma alışkanlığı yoktu; yarın bir şeyi kalmazdı. Zili çalıp konyak getirtti, ama bir yararını görmedi; birkaç büyük kadeh içmesine karşın çakırkeyif bile olmadı. En kötüsü belleğinin karışması, doğru düzgün düşünemez duruma gelmesiydi.

Bir saat içinde çok kötü sarsılmıştı! Bu esintisiz havada perdeler ne diye gürültüyle dalgalanıyordu? Bir anlamı mı vardı bunun? Kalkıp aynada kendisine baktı: Hasta ve gergin görünüyordu. Saçları solmuş, gözleri kızarmıştı... "Hâlâ kaygılanıyor musunuz? Kaygılanmamalısınız." Güzel Dagny! Şu işe bakın, bembeyaz bir şapka...

Kapı çalındı, otelci girdi içeri. Sonunda ona faturayı getirmişti; iki sayfa uzunluğunda, kabarık bir fatura. Öte yandan aşırı bir kibarlıkla gülümsüyordu.

Nagel hemen cüzdanına davranıp aranmaya başladı, bu sırada kapıldığı kuruntularla titreyerek borcunu soruyordu; otelci ona söyledi. Ayrıca yarını, öbür günü bekleyebilirdi; acelesi yoktu.

Ödeyebilecek miydi ancak Tanrı bilirdi, belki ödeyemezdi. Nagel para bulamıyordu. Hiç parası kalmamış mıydı? Cüzdanı masaya fırlatıp ceplerini aramaya girişti; şaşkınlık içinde her

yere bakıyordu. Sonunda pantolon cebinden çıkardığı biraz bozuk parayı uzattı:

"Buyurun, burada var biraz, korkarım yetmez ama; yok, büyük olasılıkla yetmez, sayın bir."

"Yok," dedi otelci de, "yetmez."

Nagel kan ter içinde kaldı. Elindeki birkaç kronu adama vermek istiyordu; bozuk para bulma umuduyla yelek cebine bile baktı. Bulamadı. Ama kuşkusuz borç alabilirdi, kimse ona küçük bir borç veremez miydi? Kim bilir, isterse biri ona yardım eli uzatabilirdi!

Otelci artık mutlu değildi, kibarlığı bile bir kenara bıraktı; Nagel'in hâlâ masada duran cüzdanını alıp kendisi karıştırmaya başladı.

"Buyurun!" dedi Nagel. "Kendiniz bakın, yalnızca kâğıtlar. Anlayamıyorum."

Cüzdanın orta bölümünü açan otelci yüzünde kocaman, şaşkın bir gülümsemeyle elindekini bırakıverdi.

"İşte!" dedi. "Binlerce kron! Demek şaka yapıyordunuz, şaka kaldırıyor muyum görmek istediniz, öyle mi?"

Nagel çocuklar gibi sevinerek bu açıklamayı kabullendi. Rahat bir soluk alarak şöyle dedi:

"Evet, elbette şaka yapıyordum yalnızca; birdenbire size takılma isteğine kapıldım. Kuşkusuz yığınla param var, Tanrıya şükür, bakın, bakın!"

Gerçekten de çok para vardı; bin kronluk bir sürü banknot; otelci kendi payını alabilmek için gidip para bozdurmak zorunda kaldı. Öte yandan, o gittikten çok sonra bile, Nagel heyecanla titremeyi, soğuk soğuk terlemeyi sürdürüyordu. Çok üzgündü, korkunç bir çınlama vardı kafasının içinde!

Bir süre sonra kanepede huzursuz bir uykuya daldı; bir sağa bir sola dönerek düşler görüyor, yüksek sesle konuşuyor, şarkı söylüyordu; biraz daha konyak getirtti, ateşler içinde yana yana, yarı uykulu bir durumda içti. Sara sürekli onun yanındaydı; gözleri kapalı yatarken susmaksızın konuşan Nagel'in sözlerinden çok azını anlayabiliyordu.

Yok, soyunmak istemiyordu, kız aklını mı yitirmişti? Daha öğlen değil miydi? Kuşların öttüğünü açıkça duyabiliyordu. Doktor çağırmasına da gerek yoktu. Doktor ona sarı bir merhemle beyaz bir merhem yazacaktı, sonra hangisi hangisiydi unutacak, yanlış kullanıp onu oracıkta öldürecekti. Karlsen böyle ölmüştü; Karlsen'i unutmamıştı Sara, değil mi? Evet, böyle ölmüştü. Karlsen'in boğazına bir olta kancası takılmıştı, ama doktor geldiğinde adamın kuyudan gelme sıradan bir vaftiz suyuyla boğulduğunu görmüşlerdi. Hehehe, doğrusu gülünecek bir durum değildi... "Sara, beni sarhoş sanmıyorsunuz, öyle değil mi? 'Düşünce çağrışımları' duyuyor musunuz? 'Ansiklopedici' falan. Düğmelerinizi sayın, bakın sarhoş muyum? Dinleyin, değirmenler dönüyor, kasabanın değirmenleri! Tanrım, nasıl bir karga kovuğunda yaşıyorsunuz, Sara; yazıtlarda dendiği gibi sizi düşmanın elinden kurtarmak isterdim. Canınız cehenneme, canınız cehenneme! Siz de kim oluyorsunuz? Hepiniz sahtesiniz, bir bir size gününüzü göstereceğim. Bana inanmıyor musunuz? Ama gözüm üzerinizdeydi! Teğmen Hansen'in, Minik'e iki yün gömlek söz verdiğini çok iyi biliyorum, ama adamcağızın eline geçti mi bunlar? Minik'in, almadığını söyleyecek cesareti var mı? İzin verin sizi aydınlatayım: Minik doğruyu söyleme cesaretini göstermek yerine sıvışmayı seçti. Anlıyor musunuz? Yanılmıyorsam, Bay Grøgaard, gazetenizin arkasından yine o sinsi gülüşünüzle gülüyorsunuz, değil mi? Gülmüyor musunuz? Neyse, önemi yok... Burada mısınız, Sara? Güzel! Beş dakika daha otururseniz size bir şey anlatacağım, anlaştık mı? Ama önce giderek kaşları dökülen bir adam getirmeye çalışın gözünüzün önüne. Getirdiniz mi? Kaşları dökülüyor. Ardından, gıcırdayan bir yatakta yattığınız oldu mu diye soracağım. Düğmelerinizi sayın bakalım yatmış mısınız. Sizden çok kuşkulanıyorum. Bu arada, kasabada kim varsa şüpheli. Gözlerim üzerlerinde. Orası öyle. Ben kendimi akladım; her seferinde size konuşacak yığınla konu verdim ve düzeninizi bozdum; tam bir kör bağırsağı andıran yaşamlarınızda birbiri ardına olay çıkardım. Haha, ne çok değirmen dönüyor! İşte böyle saygıdeğer genç hanım Sara

Kahveci Falancakızı, et suyu çorbanızı sıcakken içmenizi öneririm, beklerseniz soğur, Tanrı'ya yemin ederim sudan başka bir şey kalmaz geri... Konyak verin, Sara, başım ağrıyor, şakaklarım ve alnım. Çok tuhaf, *tuhaf* bir ağrı..."

"Sıcak bir şeyler istemez misiniz?" diye sordu Sara.

Sıcak bir şey mi? Nereden de buluyordu bunları! Sıcak bir şey içtiği bir anda kasabalıların kulağına giderdi. Bir rezalet çıkarmak istemezdi; iyi bir yurttaş gibi davranmak istiyordu; papaz evine giden yolda gerektiği gibi yürüyecek, başkalarından günahkâr ölçüde farklı görüşler taşımayacaktı; izci sözü veriyordu buna... Sara korkmamalıydı. Ama sağı solu çok kötü ağrıyordu, o yüzden üzerini çıkarmak istemiyordu, yakında geçerdi. Çivi çiviyi sökerdi...

Nagel giderek kötüleşiyordu; Sara da diken üstündeydi. Kaçıp kurtulmak istiyordu; ama ne zaman doğrulsa Nagel anlıyor, onu böyle bir başına mı bırakacak diye soruyordu. Sara onun gevezelikten yorulup uykuya dalmasını bekledi. Yüksek ateşten kıpkırmızı bir yüzle, gözleri kapalı (bir) hâlde sürekli saçmalıyordu. Bayan Stenersen'in kırmızı böğürtlen çalılarını haşereden kurtarmanın yeni bir yolunu bulmuştu. Güzel bir günde bakkala gidip bir teneke gaz yağı alacak, ardından pazar yerinin ortasında ayakkabılarını çıkarıp gaz yağıyla dolduracaktı. Daha sonra birbiri ardına onları ateşe verip çoraplarıyla çevrelerinde dans ederek şarkı söyleyecekti. İyileşince yapmalıydı bunu bir sabah. Kamçısını şaklatıp tam bir sirke, bir kovboy gösterisine dönüştürecekti bunu.

Bir yandan da tanıdıkları için oldukça saçma adlar, unvanlar uyduruyordu. Vekil Reinert'e Vise diyordu. "Bay Reinert saygıdeğer Kasaba Vise'si!" diye bağırdı. Sonunda Konsolos Andresen'in evinin tavanının yüksekliğiyle ilgili konuşmaya başladı. "İki metre, iki metre!" diye haykırıp durdu. "Kabaca iki metre. Öyle değil mi?" Şaka bir yana boğazında bir olta kancasıyla yatıyordu, uydurmuyordu; boğazı kanıyor, oldukça acıyordu...

Sonunda, akşama doğru, derin bir uykuya daldı.

Uyandığında saat ona geliyordu. Odada yalnızdı, hâlâ kanepede yatıyordu. Sara'nın örttüğü battaniye yere düşmüştü; ama

üşümüyordu Nagel. Kızın kapattığı camları da açtı. Biraz kendisine gelmiş gibiydi; öte yandan bitkindi, titremesi geçmemişti. Yine kaygılarına yenik düşüyordu – ne zaman duvarlar gıcırdasa ya da sokaktan bir bağırış yükselse yerinde zıplıyordu. Yatağa girip sabaha dek uyursa belki iyileşirdi. Üzerini çıkardı.

Ama uyuyamadı. Dün akşam ormana gidip su şişesini içtiğinden şimdi odasında yatmasına dek son yirmi dört saattir başından geçen serüvenleri düşündü; yüksek ateş onu oldukça bitkin düşürmüştü. Bu gün bitmek bilmemişti! Kaygıları da dinmiyordu bir türlü; tehlikenin, talihsizliğin eşiğinde olduğu duygusu içini kemiriyor, bir türlü yakasını bırakmıyordu. Ne yapmıştı? Yatağının çevresindeki bu fısıltılar da neydi? Oda tıslama sesleriyle doluydu. Ellerini kavuşturup uykuya daldığını düşündü...

Birdenbire parmağındaki yüzüğün yerinde yeller estiğini gördü. Yüreği hızla çarpmaya başladı. Yakından baktı: Parmağının çevresinde soluk, koyu bir iz vardı; ama yüzük yoktu. Tanrı aşkına, yüzüğü gitmişti! Evet, denize atmıştı, öleceğine göre artık gerek duymayacağını düşündüğü yüzüğü derin sulara fırlatmıştı. Yoktu işte şimdi, yoktu!

Yataktan fırlayıp giyindi, çılgınlar gibi odada dört dönmeye başladı. Saat ondu. On ikiden önce yüzüğü bulmam gerek, diye düşündü; on ikiyi vurdu mu bitti, ah yüzük, yüzük...

Basamakları hızla inip sokağa fırladı, rıhtıma doğru koştu. Oteldekiler onu görmüştü, ama umurunda bile değildi. Yorgunluktan ölmek üzereydi, dizleri titriyordu, ama buna da aldırmadı. Bütün gün onu ezip sıkıştıran kaygının nedenini biliyordu artık; demir yüzüğü yoktu! Haçlı kadın da görünmüştü.

Dehşet içinde ne yapacağım şaşırdığından iskelede karşısına çıkan ilk tekneye atladı. Tekneyi karaya bağlayan ipleri çözemedi. Birini çağırıp çözmesini istedi; ama adam, bir yabancının teknesine elini süremeyeceğini söyledi. Öte yandan Nagel her şeyin üstesinden gelirdi, yüzük söz konusuydu, tekneyi satın alacaktı. Peki teknenin kilitlenmiş olduğunu fark etmemiş miydi? Demir zinciri görmüyor muydu? Olsun, başka bir tekne bulacaktı.

Nagel bir kayığa atladı.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu adam.

"Yüzüğümü arayacağım. Belki beni tanıyorsunuzdur, şu parmağımda bir yüzük vardı, izini siz de görebilirsiniz, doğruyu söylüyorum. Onu denize attım, orada bir yerlerde şimdi."

Adam bu konuşmaya bir anlam veremedi.

"Denizin dibinde yüzük mü arayacaksınız?"

"Evet!" diye yanıtladı Nagel. "Anladığınızı görebiliyorum. Yüzüğümü geri almalıyım, bunu da anlıyorsunuz, öyle değil mi? Gelip kürekleri çekin."

Adam bir kez daha sordu:

"Denize attığınız bir yüzüğü mü arayacaksınız?"

"Evet, evet, hadi! Kaygılanmayın, karşılığında çok para veririm."

"Tanrı sizi korusun, unutun bunu! Parmaklarınızla mı çıkaracaksınız?"

"Evet, parmaklarımla. Önemi yok. Gerekirse bir yılan balığı gibi yüzerim. Belki çıkaracak başka bir araç da buluruz."

Yabancı gerçekten de kayığa bindi. Konuşmaya başladı, ama yüzünü kaçırıyordu. Böyle bir işe kalkışmak budalalıktan başkası değildi. Bir çapa ya da zincir olsaydı belki bir anlamı vardı, ama bir yüzük! Özellikle tam yerini bilmezken.

İşin olanaksızlığını Nagel de anlamaya başladı. Ama kabul etmek istemiyordu, çünkü o durumda bitmiş demekti. Bakışları bir yere odaklandı, bitkinlikten ve yüksek ateşten titriyordu. Suya atlayamaya davranacak oldu; adam onu yakaladı. Nagel'in güreşecek gücü yoktu, bitkinlikten ölüyordu, oracığa bayılıverdi. Tanrı aşkına, bundan daha kötüsü olamazdı. Yüzük kaybolmuştu, saat yakında on ikiyi vuracaktı ve yüzük yoktu. Uyarılmıştı üstelik.

O sırada bilinci açıldı, birkaç kısa dakika boyunca inanılmaz çok sayıda düşünce üretti. Unuttuğu bir konu da geldi aklına; dün gece kız kardeşine bir veda mektubu yazıp postalamıştı. Kendisi henüz ölmemişti, ama mektup yola çıkmıştı bir kere, durdurulamazdı; gönderilene ulaşmalıydı. Kız kardeşi mektubu alınca Nagel'in de ölü olması gerekiyordu. Neyse, yüzük gitmişti bir kere, artık umutlar tükenmişti...

Dişleri zangırdıyordu. Ne yapacağını şaşırmış bir durumda, bir sıçrama ötede onu bekleyen denize baktı. Sandalda oturan adama baktı, yüzünü kaçırmayı sürdürse de özenle onu izlediği, gerekirse müdahale etmeye hazır beklediği belliydi. Niçin sürekli yüzünü kaçıyordu?

"Bırakın sizi karaya çıkarayım" dedi adam. Onu kollarından yakalayıp kıyıya götürdü.

Nagel ona sırtını döndü:

"İyi geceler!"

Ancak adam ona güvenmeyip arkasından geldi, her hareketini izliyordu. Öfkelenen Nagel dönüp bir kez daha iyi geceler dedikten sonra iskeleden atlamaya yeltendi.

Adam bir kez daha yakaladı onu.

"Başaramazsınız," dedi, Nagel'in kulağına, "çok iyi bir yüzücüsünüz. Yeniden yüzeye çıkarsınız."

Şaşıran Nagel bir süre düşündü. Evet, çok iyi bir yüzücüydü, yeniden yüzeye çıkıp kurtulurdu. Adamı inceledi; karşısında şimdiye dek gördüğü en çirkin yüz duruyordu – Minik'ti bu.

Minik yine, yine Minik.

"Canın cehenneme, seni sefil yılan!" diye haykırıp koşmaya başladı. Bir sarhoş gibi düşe kalka gidiyordu; başı dönse de koşmayı sürdürdü, kasabaya doğru gidiyordu. Minik ikinci kez onun tasarılarını suya düşürmüştü! Tanrı aşkına, nasıl kurtulacaktı ondan? Çok başı dönüyordu. Dört bir yanı saran bu gürültü de neydi? Bir kez daha düştü.

Dizleri üzerine doğruldu, acı içinde başını iki yana salladı. Denizden bir çağrı geldi. Saat on ikiyi vuracaktı ve yüzük bulunmamıştı. Bir canavar onu kovalıyordu; gevşek göbeğini yerde sürüklerken ıslak, korkunç bir hiyeroglifi andıran izler bırakan, kafasından uzuvlar fışkıran, burnunda sarı bir pençesi olan bu yaratığı duyabiliyordu. Defol, defol! Denizden bir çağrı daha gelince Nagel işitmemek için elleriyle kulaklarını kapatıp çığlık attı.

Bir kez daha ayağa kalktı. Tüm umutlar tükenmemişti; son çözüme başvurabilirdi; güvenilir bir altıpatlar o sırada dünyadaki en iyi şeydi. Mutluluktan ağlayarak elinden geldiğince koştu;

bu yeni umudun sevincinden gözleri yaşarmıştı. Birdenbire gece yarısı tüm dükkânların kapalı olduğunu, altıpatlar alamayacağını anımsadı. Bunun üzerine teslim oldu, öne devrildi, gürültüyle yere çarptı başını.

O sırada otelci ve başka birkaç kişi ona neler olduğunu görmek için dışarı çıktı...

Uyanan Nagel çevresine bakındı – tüm bunlar bir kâbustu. Evet, her şeye karşın uyumuştu. Tanrı'ya şükür, hepsi bir düştü; yatağından çıkmamıştı.

Bir süre yatıp düşündü. Eline baktı, yüzüğü yoktu; saatine göz attı, gece yarısıydı, on ikiye birkaç dakika vardı. Belki paçayı sıyırabilir, kurtulabilirdi! Öte yandan yüreği çarpıyor, tüm bedeni titriyordu. On ikide hiçbir şey olmayabilirdi. Saatini aldı, eli hâlâ titriyordu; dakikaları saydı, saniyeleri...

Saat yere düşünce yataktan sıçradı. "Biri sesleniyor!" diye fısıldadı, gözlerini kocaman açıp pencereden dışarı baktı. Çabucak üzerine bir şeyler geçirdi, kapıyı açıp sokağa fırladı. Çevresine bakındı, kimse onu izlemiyordu. Rıhtıma doğru koşmaya başladı, yeleğinin beyaz sırtı sokakta parlıyordu. Kıyıya geldi, en uçtaki iskeleye gidip dosdoğru denize atladı.

Birkaç köpük çıktı yüzeye.

XXIII

Ertesi yılın nisan ayında Dagny'yle Martha kasabada yürüyorlardı; bir kutlamadan çıkmışlardı. Hava karanlıktı, yollar yer yer buz tuttuğundan oldukça yavaş gidiyorlardı.

"Bu akşam Nagel'le ilgili söylenen onca sözü düşünüyordum..." dedi Dagny. "Çoğunu ilk kez duydum."

"Ben dinlemedim," dedi Martha, "çıktım."

"Ama bilmedikleri bir konu var," diye sürdürdü Dagny. "Geçen yaz Nagel bana Minik'in sonunun kötü biteceğini söylemişti. Bunu önceden nasıl bildi, anlayamıyorum. Minik'in sana yaptıklarını anlatmandan çok, çok önce."

"Öyle mi?"

"Evet."

Papaz evinin yoluna döndüler. Orman karanlık ve ıssızdı, tek ses buzlu yola çarpan ayaklarından geliyordu.

Uzun bir sessizlikten sonra Dagny yine konuştu:

"Birlikte burada yürürdük."

"Kimle?" diye sordu Martha. "Çok kaygan, koluma girmek istemez misin?"

"Elbette, ama sen benim koluma gir."

Kol kola girip birbirlerine iyice sokularak sessizce yürüdüler.

GİZEMLER:
BİR YİRMİNCİ YÜZYIL KLASİĞİ.

"Gizemler'e duyduğum yakınlığı hiçbir kitaba duymadım." Henry Miller

"Nobel ödülünü hiç kimse Hamsun kadar hak etmemiştir." Thomas Mann

"Geçen yaz ortasında Norveç'in küçük kıyı kasabalarından biri epeyce sıra dışı olaylara sahne oldu. Bir yabancı geldi; Nagel adındaki bu ilginç, kendine özgü şarlatan, yığınla tuhaflık yapıp geldiği gibi birdenbire ortadan kayboldu. Dahası, genç ve gizemli bir kadın, kim bilir ne için, onu ziyaret etti; ancak birkaç saat kalma cesareti gösterdikten sonra kendi yoluna gitti. Ama olaylar böyle başlamıyor..."

ISBN: 978-605-5159-45-0
@monokledebiyat
₺23